Załącznik nr 1 do Uchwały
nr XXXIII/402/2017
Rady Miasta Siedlce z dnia 20.04.2017 r.

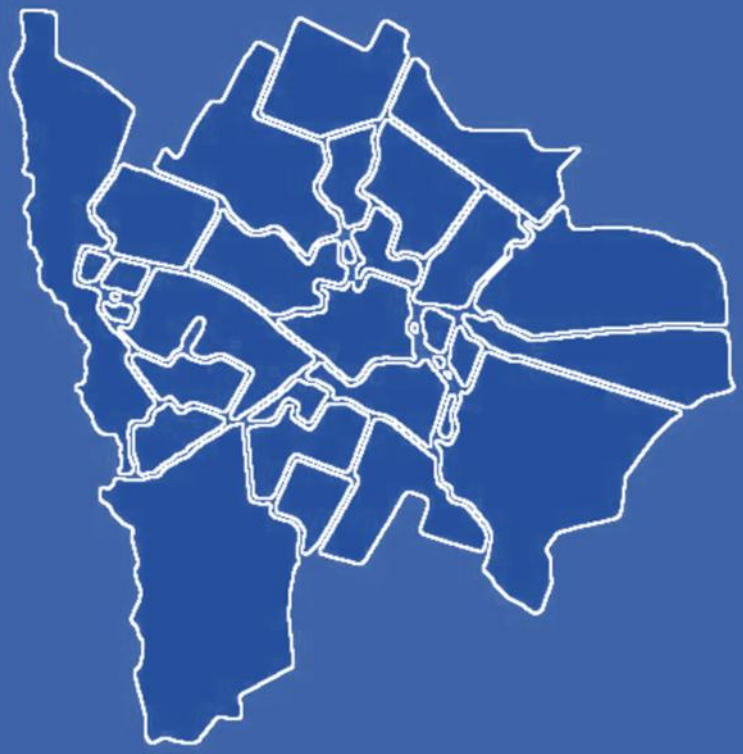

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020

Siedlce 2016

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów ... 5

1. LPR Miasta Siedlce na lata 2016-2020 w świetle dokumentów nadrzędnych ... 6
   1.1. Analiza dokumentów planistyczno-strategicznych na szczeblu centralnym ... 6
      1.1.1. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 ... 6
      1.1.2. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie ... 7
      1.1.3. Krajowa Polityka Miejska ... 8
      1.1.4. Narodowy Program Rewitalizacji - Założenia ... 9
   1.2. Analiza dokumentów planistyczno-strategicznych na szczeblu wojewódzkim ... 9
      1.2.1. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego ... 9
      1.2.2. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku: Innowacyjne Mazowsze ... 10
   1.3. Polityka rewitalizacji Miasta Siedlce w świetle dokumentów lokalnych ... 11
      1.3.1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego ... 11
      1.3.2. Strategia Rozwoju Miasta Siedlce do 2025 roku ... 14
      1.3.3. Program Opieki Nad Zabytkami Miasta Siedlce na lata 2015-2018 ... 15
      1.3.4. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Siedlce ... 15
      1.3.5. Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2007-2013 ... 16
2. Diagnoza kontekstowa – uwarunkowania rozwoju miasta Siedlce ... 19
   2.1. Charakterystyka miasta (położenie geograficzne, rys historyczny, status administracyjny) ... 19
   2.2. Zagospodarowanie przestrzenne ... 22
   2.3. Demografia miasta ... 24
   2.4. Sfera gospodarcza ... 26
   2.5. Rynek pracy ... 28
   2.6. Pomoc społeczna ... 31
   2.7. Infrastruktura społeczna (Ochrona Zdrowia, Edukacja, Kultura, Sport i Rekreacja) ... 32
   2.8. Infrastruktura techniczna ... 39
   2.9. Stan środowiska ... 43
3. Delimitacja obszarów zdegradowanych ... 48
   3.1. Charakterystyka obszarów ... 48
   3.2. Analiza wskaźnikowa jednostek statystycznych miasta ... 54
      3.2.1. Sfera społeczna ... 56
      3.2.2. Sfera gospodarcza ... 70
      3.2.3. Sfera przestrzenno-funkcjonalna ... 73
      3.2.4. Sfera środowiskowa ... 77
   3.3. Podsumowanie delimitacji – wskazanie obszaru do rewitalizacji ... 79
4. Pogłębiona charakterystyka obszaru rewitalizacji ... 84

Wstęp do części postulatywnej dokumentu – Logika procesu rewitalizacji 109
5. Wizja, Cele i kierunki działań rewitalizacji 112
5.1. Wizja rewitalizacji 112
5.2. Cele rewitalizacji i kierunki działań 114
6. Lista projektów rewitalizacyjnych 122
6.1. Lista projektów głównych 122
6.2. Pozostałe przedsięwzięcia rewitalizacyjne – typy działań 160
6.3. Matryca logiczna 167
6.4. Mechanizmy komplementarności projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych 170
6.4.1. Komplementarność przestrzenna 170
6.4.2. Komplementarność problemowa 174
6.4.3. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna 176
6.4.4. Komplementarność międzyokresowa 176
6.4.5. Komplementarność źródeł finansowania 177
7. Ramy finansowe 179
8. Partycypacja społeczna 185
9. System zarządzania i monitoringu Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020 188
9.1. Wdrażanie LPR 188
9.2. Monitoring i ewaluacja Loklanego Programu Rewitalizacjia Miasta Siedlce na lata 2016-2020 189

WYKAZ SKRÓTÓW

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;

EFS – Europejski Fundusz Społeczny;

FS – Fundusz Spójności;

IOB – instytucje otoczenia biznesu;

IP – Instytucja Pośrednicząca;

IZ – Instytucja Zarządzająca;

JST – jednostki samorządu terytorialnego;

KPZK 2030 – Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030;

LPR – Lokalny Program Rewitalizacji;

MIR/MRR – Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju/ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego;

Mpzp – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego;

MŚP – małe i średnie przedsiębiorstwa;

NGO – (ang. Non-governmental Organizations) organizacje pozarządowe;

PI – Priorytet Inwestycyjny;

POIiŚ – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko;

RPO WM 2014-2020 – Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020;

SzOOP – Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych;

SRWM - Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku: Innowacyjne Mazowsze

TIK – technologie informacyjno-komunikacyjne;

UE – Unia Europejska

1. LPR MIASTA SIEDLCE NA LATA 2016-2020 W ŚWIETLE DOKUMENTÓW NADRZĘDNYCH

Niniejszy dokument *„Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020"* został przygotowany w oparciu o wytyczne zawarte w „Instrukcji dotyczącej przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020* oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego", zachowując spójność z licznymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi szczebla centralnego, wojewódzkiego i lokalnego, które w swych zapisach wskazują na wagę prowadzonej polityki rewitalizacyjnej w prawidłowym przebiegu procesu zrównoważonego rozwoju gminy.

Zgodnie z definicją **rewitalizacji** należy rozumieć ją jako: „proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji".

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020 został opracowany na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1045) i stanowi wieloletni program działań w sferze społecznej, ekonomicznej, przestrzennej, infrastrukturalnej, środowiskowej, kulturowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju. Stanowi narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji prowadzonej na terenie Miasta Siedlce.

1.1. ANALIZA DOKUMENTÓW PLANISTYCZNO-STRATEGICZNYCH NA SZCZEBLU CENTRALNYM

1.1.1. KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK) stanowi nadrzędny dokument określający kierunki kształtowania polityki przestrzennej Polski w perspektywie 2030 roku.

KPZK 2030 określa cel strategiczny, a także przyporządkowanych mu sześć celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030. Szczególne znaczenie dla polityki rewitalizacji ma Cel 2 *Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.* W ramach 2 Celu strategicznego KPZK określono bowiem działanie 2.3.2 *Rewitalizacja i restrukturyzacja obszarów zdegradowanych i miast,* którego celem jest przywrócenie funkcji administracyjnych, społecznych i gospodarczych oraz stworzenie warunków sprzyjających powtórnemu zagospodarowaniu zdegradowanych obszarów zurbanizowanych, dzięki skorelowanym działaniom w sferze planowania przestrzennego, inwestycjom infrastrukturalnym oraz wsparciu zasobów ludzkich i przedsiębiorczości.

Narzędziem prowadzonej polityki rewitalizacyjnej na poziomie lokalnym w myśl *KPZK 2030* powinny być kompleksowe lokalne programy rewitalizacji, które obejmować będą priorytety techniczne, przestrzenne, społeczne, kulturowe, gospodarcze i ekologiczne. Ich zakres powinien być zgodny z koncepcją zrównoważonego rozwoju i obejmować: poprawę stanu budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej, ochronę dziedzictwa kulturowego, zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, poprawę transportu publicznego, integrację społeczną mieszkańców rewitalizowanych obszarów, a także przywrócenie terenom zdegradowanym ich funkcji przyrodniczej lub nadanie im takiej funkcji.

Podejmowane działania restrukturyzacyjne i rewitalizacyjne mają prowadzić do odzyskania atrakcyjności danego obszaru miasta, przywrócenia na nim korzystnych warunków życia i podejmowania działalności gospodarczej oraz inwestycyjnej przy wykorzystaniu istniejącego potencjału kulturowego, a także adaptacji obszaru do nowych funkcji przy jednoczesnym zachowaniu jego funkcji symbolicznych oraz przyrodniczych.

Rewitalizacja powinna być prowadzona w sposób skoordynowany i zintegrowanych na wszystkich szczeblach planowania, dlatego też opracowywane programy restrukturyzacyjne i rewitalizacyjne powinny zachowywać zgodność z regulacjami oraz dokumentami o charakterze regionalnym i planistycznym.

1.1.2. KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2010-2020: REGIONY, MIASTA, OBSZARY WIEJSKIE

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 (KSRR) jest podstawowym dokumentem wyznaczającym ramy polityki regionalnej Polski do roku 2020.

Celem strategicznym polityki regionalnej, określonym w KSRR, jest „efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym". KSRR ustala trzy cele szczegółowe polityki regionalnej:

1. *Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów;*
2. *Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałania procesom marginalizacji obszarów problemowych;*
3. *Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie*.

W ramach 2 Celu szczegółowego określono cel operacyjny 2.3. *Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze*.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego umieszcza Siedlce w grupie miast tworzących „Obszary Strategicznej Interwencji na rzecz restrukturyzacji i rewitalizacji miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze" do których w pierwszej kolejności powinno być skierowane wsparcie w kierunku działań 2.3. Stopień natężenia problemów w mieście został oceniony jako relatywnie niski w stosunku do pozostałych OSI.

Cel operacyjny 2.3 przyjmuje założenie, iż obszary wsparcia będą wskazywane w wyniku dyskusji między podmiotami polityki regionalnej (władze województwa, władze miasta, rząd, organizacje, przedsiębiorcy), ale to władze lokalne, opracowując lokalne programy rewitalizacji, będą decydowały o ukierunkowaniu alokacji, określając konkretne cele, na które należy przeznaczyć instrumenty wsparcia. *Strategia* wskazuje, iż w realizacji działań w ramach polityki rewitalizacji prowadzonych na podstawie lokalnych programów rewitalizacji, powinni uczestniczyć, poza władzami regionalnymi i lokalnymi, w jak największym stopniu partnerzy gospodarczy i społeczni.

Zgodnie z *KSRR* rewitalizacja nie może być rozumiana jedynie jako odnowa tkanki mieszkaniowej czy poprawa istniejącej infrastruktury, musi obejmować działania rewitalizacyjne we wszystkich wymiarach: infrastrukturalnym, gospodarczym i społecznym. Kompleksowe działania rewitalizacyjne i rekultywacyjne powinny obejmować zatem takie zagadnienia jak:

- wsparcie jakości kapitału ludzkiego;
- modernizacja struktury gospodarczej;
- nadrabianie zaległości w zakresie infrastruktury technicznej;
- modernizacja i rozwój obiektów użyteczności publicznej;

1.1.3. KRAJOWA POLITYKA MIEJSKA

Krajowa Polityka Miejska (KPM) jest dokumentem określającym planowane działania administracji rządowej dotyczące polityki miejskiej. Służy celowemu, ukierunkowanemu terytorialnie działaniu państwa na rzecz zrównoważonego rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych oraz wykorzystaniu ich potencjałów w procesach rozwoju kraju, co wyrażone zostało w jej celu głównym, którym jest: „wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców".

KPM określa 5 następujących celów szczegółowych rozwoju miast:

1. *Stworzenie warunków dla skutecznego, efektywnego i partnerskiego zarządzania rozwojem na obszarach miejskich, w tym w szczególności na obszarach metropolitalnych;*
2. *Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji;*
3. *Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich;*
4. *Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia;*
5. *Wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich, przede wszystkim na obszarach problemowych polityki regionalnej (w tym na niektórych obszarach wiejskich) poprzez wzmacnianie ich funkcji oraz przeciwdziałanie ich upadkowi ekonomicznemu.*

Ich realizacja ma sprawić, że polskie miasta będą sprawne, zwarte i zrównoważone, spójne, konkurencyjne i silne.

Polityce rewitalizacji dedykowany jest 3 Cel szczegółowy, jednak, co podkreślają autorzy *KPM,* odnowa obszarów zdegradowanych musi wpisywać się w całościową politykę rozwoju miasta, dlatego też zagadnienia dot. rewitalizacji, pojawiają się również w pozostałych 4 celach szczegółowych. Prawidłowy przebieg procesu rewitalizacji wymaga zatem wypracowania i wdrażania skutecznych mechanizmów koordynowania i integrowania zadań i działań różnych podmiotów, w tym podmiotów prywatnych i lokalnej społeczności, w przygotowaniu i prowadzeniu kompleksowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych – integrujących interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki. Prowadząc rewitalizację należy mieć na uwadze, iż jest to proces długotrwały, kosztowny, wymagający zachowania ciągłości oraz konsekwencji.

Kompleksowa rewitalizacja, realizowana na obszarach zdegradowanych, powinna odnosić się do konkretnego, wyznaczonego w oparciu o obiektywne i transparentne kryteria, terytorium zidentyfikowanego w procesie porównania wewnątrzmiejskiego stopnia zróżnicowania wskaźników degradacji. Czynnikami degradacji są negatywne zjawiska społeczno-gospodarcze (bezrobocie, ubóstwo, niski poziom przedsiębiorczości, koncentracja zjawisk i zachowań patologicznych skutkująca segregacją społeczną i dziedziczeniem biedy, depopulacja) oraz niekorzystne zmiany infrastrukturalno-przestrzenne (dekapitalizacja tkanki miejskiej, zanieczyszczenie środowiska, ułomna struktura urbanistyczna), występujące najczęściej w historycznych częściach miast (obszarach śródmiejskich), choć mogą dotyczyć także innych dzielnic (np. blokowisk).

KPM wskazuje, iż działania rewitalizacyjne w mieście nie powinny być działaniami punktowymi, ale mieć charakter przedsięwzięć całościowych (integrujących interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowanych terytorialnie i powstających we współpracy z lokalną społecznością, a także być ujęte w kompleksowym i zintegrowanym podmiotowo i przedmiotowo programie rewitalizacji.

1.1.4. NARODOWY PROGRAM REWITALIZACJI - ZAŁOŻENIA

Zgodnie z założeniami *Narodowy Program Rewitalizacji 2022* ma stanowić pakiet rozwiązań systemowych, będących zarazem wykładnią dla prowadzenia procesów rewitalizacyjnych jako działań kompleksowych i zintegrowanych, a także zawierać zasady tworzenia, koordynacji i wdrażania programów rewitalizacyjnych.

Realizacja założeń *Narodowego Programu Rewitalizacji* będzie odbywać się w ramach 4 modułów:

- opracowania dokumentów związanych z wdrażaniem NPR (np. Wytycznych ministerstwa właściwego ds. rozwoju w zakresie rewitalizacji obszarów zdegradowanych – perspektywa finansowa 2014-2020; wzorcowych dokumentów strategicznych, operacyjnych, technicznych, przetargowych etc.; tematycznych programów rozwoju) i innych dokumentów pośrednio związanych z rewitalizacją lub jej finansowaniem (np. Umowa Partnerstwa, Regionalne Programy Operacyjne)
- wprowadzenia właściwych regulacji prawnych (dotyczących m.in.: statusu rewitalizacji i procedur jej dotyczących, powiązania rewitalizacji i planowania przestrzennego, stworzenia sprzyjającego otoczenia prawnego i zachęt do działań rewitalizacyjnych);
- określenia instrumentów wsparcia: krajowych i unijnych
- stworzenia kanałów informacji i edukacji (np. poprzez utworzenie centrum wiedzy, realizację projektów pilotażowych, kampanie informacyjne dla mieszkańców, etc.)

Celem *NPR* jest faktyczne przejście do pełniejszego, całościowego rozumienia i realizowania rewitalizacji oraz lepszego skoordynowania i poprawy efektywności alokacji pozostających w dyspozycji środków publicznych (krajowych i unijnych).

Opracowanie *NPR* ma równocześnie służyć promowaniu idei „powrotu do miast", której ucieleśnieniem jest preferowanie ponownego wykorzystania uprzednio zagospodarowanych terenów (tzw. *brownfields*) – szczególnie poprzez odnowę śródmieść i wzmacnianie ich funkcji mieszkaniowych, gospodarczych i kulturalnych – ponad zabudowywanie nowych terenów (tzw. *greenfields*), a przez to ograniczanie presji urbanistycznej na terenach podmiejskich i tworzenie miast zwartych, niskoemisyjnych, funkcjonalnych i przyjaznych ich mieszkańcom.

1.2. ANALIZA DOKUMENTÓW PLANISTYCZNO-STRATEGICZNYCH NA SZCZEBLU WOJEWÓDZKIM

1.2.1. PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Zgodnie z PZP WM polityka równoważenia rozwoju województwa mazowieckiego będzie realizowana poprzez wykorzystanie i wspieranie zasobów, walorów i cech przestrzeni w ramach sześciu celów głównych określonych w KPZK 2030, takich jak:

1) przywrócenie i utrwalanie ładu przestrzennego;
2) podwyższenie konkurencyjności przestrzeni województwa mazowieckiego zarówno w ośrodkach miejskich jak i obszarów wiejskich;
3) poprawa spójności terytorialnej województwa mazowieckiego, będąca również podstawowym warunkiem procesów rozprzestrzeniania się rozwoju i wzrostu konkurencyjności;
4) poprawa dostępności Warszawy, ośrodków regionalnych i subregionalnych oraz miast powiatowych decydujących o wielofunkcyjnym potencjale rozwoju województwa;
5) kształtowanie struktur przestrzennych zapewniających poprawę i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych województwa;

6) zwiększanie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur wspierających obronność państwa.

Oddziaływanie na rozwój ośrodków subregionalnych województwa, do których obok Ciechanowa i Ostrołęki zaliczono Siedlce, realizowane będzie głównie poprzez wzmacnianie i przywracanie funkcji przemysłowych oraz rozwój usług, przy wykorzystaniu potencjału miast w zakresie: lokalnych zasobów ludzkich, walorów przyrodniczych i kulturowych, a także poprzez wzmacnianie regionalnych i międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych. Jako kierunki działań służących realizacji tych funkcji wymieniono także zagadnienia związane z polityką rewitalizacji, takie jak:

- przekształcenia struktury funkcjonalnej, przede wszystkim poprzez kształtowanie nowoczesnych centrów miast o wysokiej jakości rozwiązaniach urbanistyczno-architektonicznych i atrakcyjnych przestrzeniach publicznych, przy jednoczesnym zachowaniu i eksponowaniu walorów historycznozabytkowych;
- rewitalizację zdegradowanych obszarów miast (przede wszystkim centrów oraz terenów powojskowych i poprzemysłowych);
- rewitalizację obiektów zabytkowych oraz ich adaptację między innymi na potrzeby turystyki i kultury;

1.2.2. STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO DO 2030 ROKU: INNOWACYJNE MAZOWSZE

Nadrzędnym celem Strategii jest „spójność terytorialna, rozumiana jako zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim oraz wzrost znaczenia Obszaru Metropolitalnego Warszawy w Europie", co przełoży się na poprawę jakości życia mieszkańców. *SRWM* określa 6 celów strategicznych:

- Priorytetowy cel strategiczny: *Przemysł i produkcja* – Rozwój produkcji ukierunkowanej na eksport w przemyśle zaawansowanych i średniozaawansowanych technologii oraz w przemyśle i przetwórstwie rolno-spożywczym;
- Cele strategiczne:
  - *Gospodarka* – Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii;
  - *Przestrzeń i transport* – Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego;
  - *Społeczeństwo* – Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki;
- Ramowe cele strategiczne:
  - *Środowisko i energetyka* – Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energie przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska;
  - *Kultura i dziedzictwo* – Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia.

Celom szczegółowym zostały przyporządkowane kierunki działań i konkretne działania, w tym te bezpośrednio dotyczące rewitalizacji – jak „Restrukturyzacja miast w celu wzmocnienia ich funkcji społeczno-gospodarczych" -> działanie 10.2 „Kompleksowe i zintegrowane działania rewitalizacyjne w miastach" -> cel *Gospodarka* – czy kierunki działań pośrednio z nią powiązane i do niej komplementarne, takie jak: „Wspieranie rozwoju miast regionalnych i subregionalnych" -> cel *Gospodarka, „Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, integracja społeczna"* -> cel *Społeczeństwo,* czy „Zapobieganie nadmiernej suburbanizacji i kreowanie ładu przestrzennego" -> cel *Przestrzeń i transport.*

SRWM potwierdza słuszność założeń *KPM* dotyczących kompleksowej rewitalizacji ośrodków miejskich i wsparcia zdegradowanych obszarów miast. W przypadku miast tracących funkcje gospodarcze *Strategia* postuluje wypracowanie systemu zachęt (w tym instrumentów finansowych) do tworzenia i rozwoju lokalnych przedsiębiorstw (także poprzez rozwój instytucji otoczenia biznesu), przy równoczesnym utrzymaniu dostępu do podstawowych usług publicznych, a także wspieraniu kompleksowych programów i mechanizmów rewitalizacyjnych, w celu tworzenia atrakcyjnych warunków do pracy i życia.

Zapewnienie efektywności działań prorozwojowych służących także podniesieniu jakości przestrzeni, wymaga wzrostu świadomości społeczeństwa i władz lokalnych w zakresie znaczenia zachowania ładu przestrzennego dla jakości życia i atrakcyjności inwestycyjnej regionu. Narzędziem służącym uświadamianiu wartości i znaczenia ładu przestrzennego dla rozwoju lokalnego powinny stać się opracowywane i realizowane programy rewitalizacyjne, obejmujące również rekultywację terenów poprzemysłowych, pokolejowych i powojskowych, w tym także działania realizowane w trybie PPP – Partnerstwa Publiczno-Prywatnego.

1.3. POLITYKA REWITALIZACJI MIASTA SIEDLCE W ŚWIETLE DOKUMENTÓW LOKALNYCH

1.3.1. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego[1] stanowi podstawowy dokument kształtujący politykę przestrzenną miasta, w oparciu o zdiagnozowane uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne oraz planowane kierunki rozwoju miasta.

W Studium wskazano na potrzebę opracowania i wdrożenia programów sanacji zdegradowanego zagospodarowania historycznych kwartałów miasta. W tym celu wyznaczono 3 obszary przekształceń i rehabilitacji w centrum miasta: zdegradowane kwartały po obu stronach ul. Starowiejskiej oraz kwartał między ulicami: Pułaskiego, Floriańską, Sienkiewicza i Kilińskiego. Obszary te wyznaczono dla zapewnienia terenom sąsiadującym z zespołami zabytkowymi odpowiednich standardów zagospodarowania (ul. Starowiejska), a także reprezentacyjnego, śródmiejskiego zagospodarowania tej części miasta (kwartał Pułaskiego, Floriańska, Sienkiewicza, Kilińskiego). Ponadto za jedne z ważniejszych uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego Siedlec uznano:

- uporządkowanie i wyeksponowanie historycznych nawarstwień zagospodarowania centralnej części miasta, w tym: zespołu przestrzeni publicznych (placów, ulic i skwerów) między ul. Piłsudskiego i Pułaskiego, z realizacją nowego ratusza miejskiego lub innego budynku z zakresu administracji lub kultury na historycznej osi miasta, powiązanego z tym zespołem poprzez ul. Kościuszki i teren przy kaplicy-mauzoleum Ogińskich dziedzińca i ogrodu pałacowego (z regulacją podziału terenów między szpitalem i przestrzenią publiczną), powiązanego z tym zespołem poprzez ul. Kilińskiego placem Tysiąclecia, powiązanego z tym zespołem przez ul. Armii Krajowej dawnym Rynkiem Targowym i Domem Ludowym, placu i otoczenia Katedry, placu na zamknięciu osi pałacowej (skrzyżowanie ul. Sokołowskiej i Asłanowicza),
- wyeksponowanie w sieci ulicznej dawnej linii wałów oraz miejsc 5 rogatek (Warszawskiej, Strzalińskiej, Starowiejskiej, Zbuczyńskiej i Żelkowskiej),
- opracowanie i zrealizowanie zasad reprezentacyjnego zagospodarowania „współczesnej osi", łączącej historię z nowoczesnością (ciąg ulic Sokołowska-Wojskowa-Armii Krajowej) - plac na zamknięciu osi

[1] Wersja Studium uchwalona Uchwałą Rady Miasta Siedlce Nr XXXIX/620/2005 z dnia 24 listopada 2005 r. i zmienione Uchwałą Rady Miasta Siedlce Nr XLIV/632/2009 z dnia 10 lipca 2009 r., Uchwałą Rady Miasta Siedlce Nr XLVII/671/2009 z dnia 30 października 2009 r., Uchwałą Rady Miasta Siedlce Nr XXVI/509/2012 z dnia 28 grudnia 2012 r. oraz Uchwałą Rady Miasta Siedlce Nr XXXVI/658/2013 z 29 listopada 2013 r."

pałacowej, rejon skrzyżowania ul. Wojskowej i Katedralnej, Rynek Targowy, rejon dawnego dworca kolejowego i planowanego, zintegrowanego dworca kolejowo-autobusowego.

Mapa 1. Obszary przekształceń (oznaczenie kolor żółty ciemny) i rehabilitacji (oznaczenie kolor niebieski), a także najważniejsze przestrzenie publiczne (oznaczenie kolor pomarańczowy)

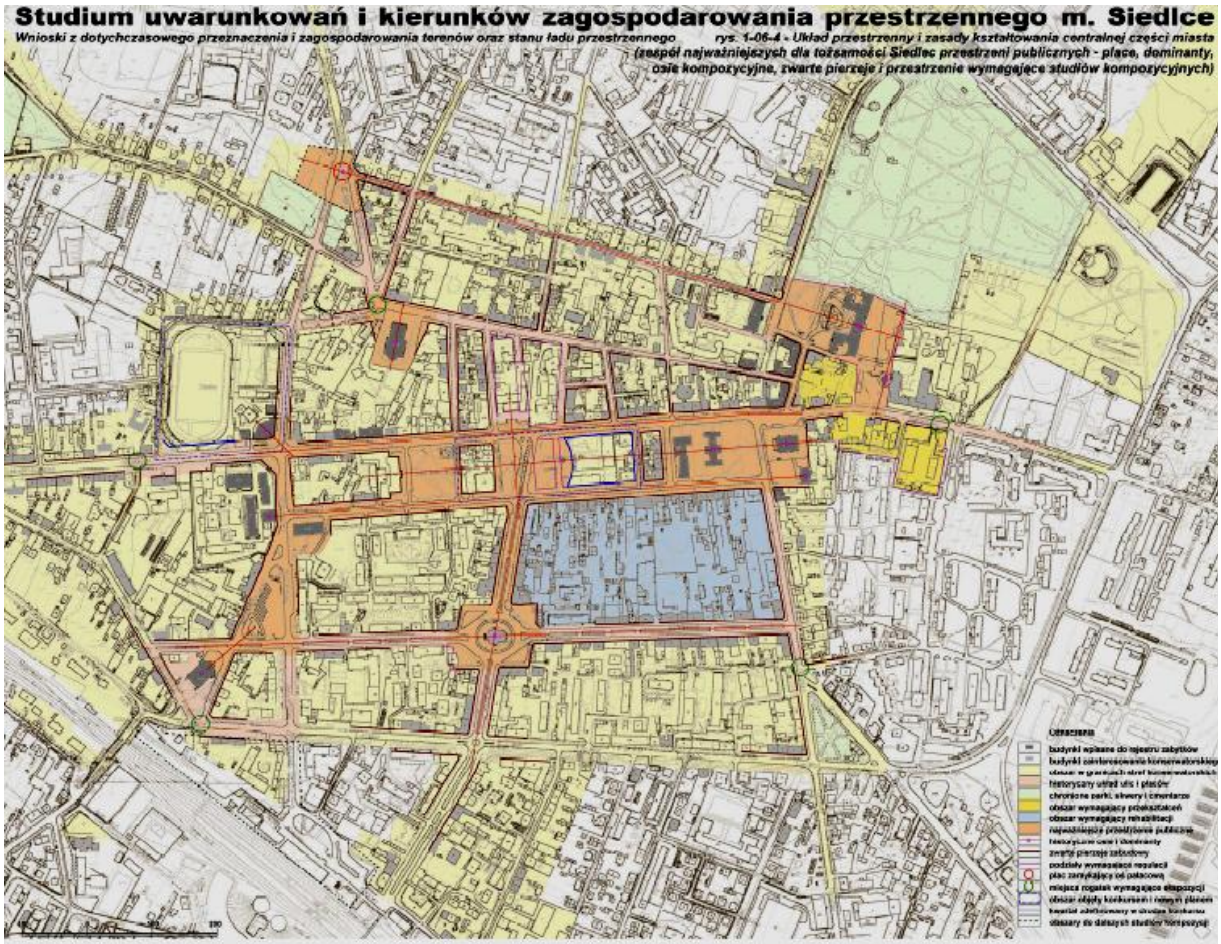

Źródło: Część D. załącznika Nr 1do uchwały Nr XXXIX/620/2005 Rady Miasta Siedlce z dnia 24 listopada 2005 r. zmieniony uchwałą Nr XLIV/632/2009 Rady Miasta Siedlce z dnia 10 lipca 2009 r. zmieniony uchwałą Nr XLVII/671/2009 Rady Miasta Siedlce z dnia 30 października 2009 r. zmieniony uchwałą XXVI/509/2013 Rady Miasta Siedlce z dnia 28 grudnia 2012r. zmieniony uchwałą Nr XXXVI/658/2013 Rady Miasta Siedlce z dnia 29 listopada 2013 r.

Wskazane obszary znajdują się również w granicach pełnej ochrony historycznej struktury przestrzennej i ochrony zachowanych elementów zabytkowych.

Mapa 2. Obiekty i tereny chronione na podstawie przepisów odrębnych (wybrane objaśnienia: kolor czerwony – obszar pełnej ochrony historycznej struktury przestrzennej; kolor pomarańczowy – ochrony zachowanych elementów zabytkowych; kolor różowy – obszar ochrony konserwatorskiej krajobrazu)

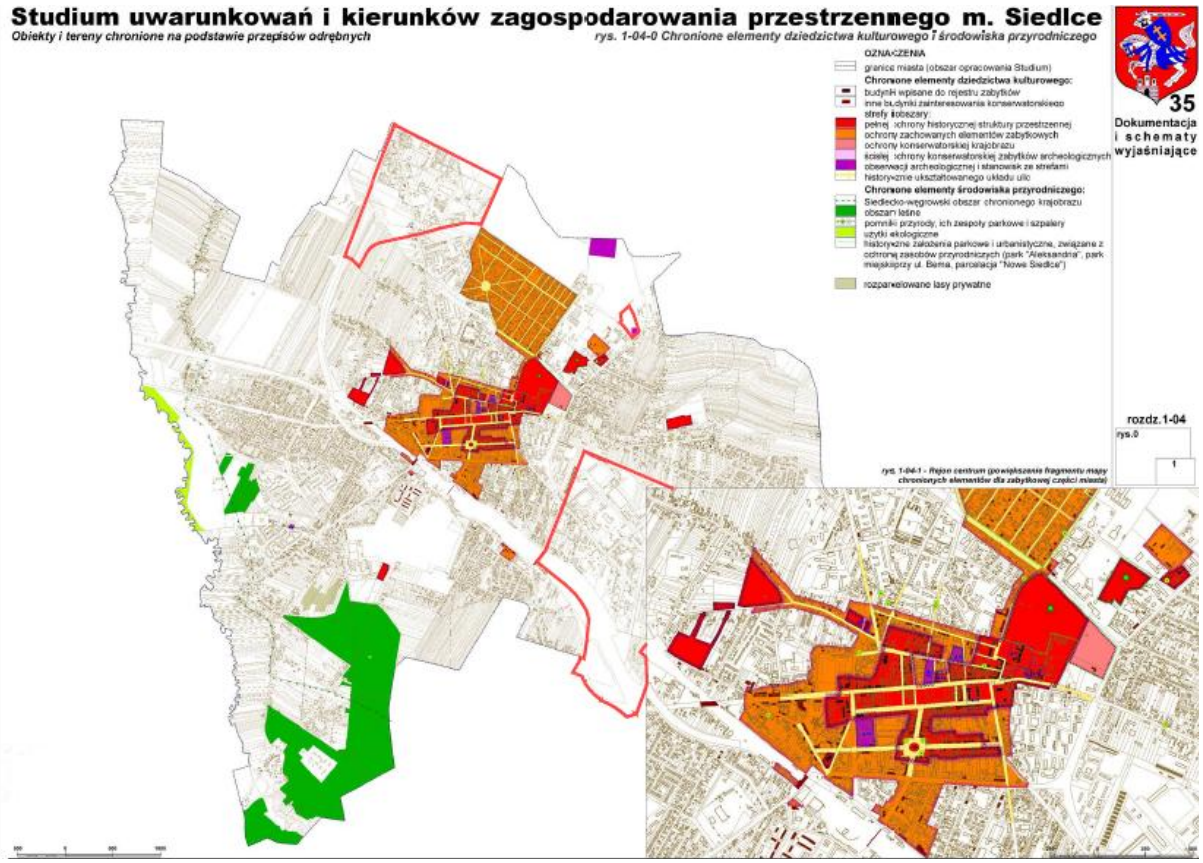

Źródło: Część D. załącznika Nr 1do uchwały Nr XXXIX/620/2005 Rady Miasta Siedlce z dnia 24 listopada 2005 r. zmieniony uchwałą Nr XLIV/632/2009 Rady Miasta Siedlce z dnia 10 lipca 2009 r. zmieniony uchwałą Nr XLVII/671/2009 Rady Miasta Siedlce z dnia 30 października 2009 r. zmieniony uchwałą XXVI/509/2013 Rady Miasta Siedlce z dnia 28 grudnia 2012r. zmieniony uchwałą Nr XXXVI/658/2013 Rady Miasta Siedlce z dnia 29 listopada 2013 r.

W Studium ustalono generalne zasady ochrony wartości zabytkowych, którym należy podporządkować kształtowanie zagospodarowania przestrzennego w obszarach dziedzictwa kulturowego oraz środowiska przyrodniczego. Działania zaplanowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji będą realizowane w zgodzie z postanowieniami Studium, przy uwzględnieniu istniejących uwarunkowań, a także pożądanych kierunków zagospodarowania przestrzennego wskazanych dla przestrzeni miejskiej mieszczącej się w granicach obszarów wskazanych do rewitalizacji.

Zgodnie z Uchwałą R.M. Nr XXX/567/2013 z dnia 26.04.2013 r. przystąpiono do sporządzenia nowego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Siedlce. Przewiduje się, iż przy opracowywaniu aktualizacji Studium uwzględnione zostaną również wnioski płynące z Lokalnego Programu Rewitalizacji.

1.3.2. STRATEGIA ROZWOJU MIASTA SIEDLCE DO 2025 ROKU

Cele i działania określone w Strategii mają posłużyć osiągnieciu wizji rozwoju miasta, która brzmi następująco: „Siedlce ważnym ośrodkiem subregionalnym o stabilnej sytuacji demograficznej, miastem silnej i innowacyjnej gospodarki, zapewniającym swoim mieszkańcom wysoką jakość życia".

Strategia określa 4 cele strategiczne:

1) *Trwały i stabilny rozwój nowoczesnej gospodarki*
2) *Umocnienie roli Siedlec jako regionalnego ośrodka administracji, edukacji, kultury i sportu*
3) *Rozwój infrastruktury technicznej i ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko*
4) *Dobre warunki i jakość życia dla Siedlczan,*

którym przyporządkowane zostały cele szczegółowe i działania.

Problematyka rewitalizacji zdegradowanych obszarów miasta jak i obiektów zabytkowych i mieszkalnych, została ujęta szczególnie w ramach celów szczegółowych Celu strategicznego 4. Celem, który bezpośrednio wyznacza kierunki rewitalizacji w ramach polityki strategicznej Miasta Siedlce jest Cel szczegółowy 4.2. *Rewitalizacja obszarów problemowych i tworzenie wysokiej jakości przestrzeni publicznych.* Ponadto w ramach celu 4.1. *Prowadzenie polityki przestrzennej służącej osiągnięciu ładu przestrzennego* również za działanie priorytetowe przyjęto rewitalizację i odnowę terenów zdegradowanych.

W Strategii wskazano na konieczność podjęcia działań naprawczych, skoncentrowanych przestrzennie na obszarach problemowych. W tym celu, w ramach diagnozy przeprowadzono analizę wewnętrznej struktury miasta z punktu widzenia występujących problemów społecznych. Uzyskane wyniki pozwoliły wskazać obszary koncentracji zjawisk niekorzystnych wymagające szczególnej interwencji ze strony miasta. Był to obszar śródmieścia oraz obszar południowej dzielnicy przemysłowej.

Zgodnie z założeniami rozwoju Miasta Siedlce, rewitalizacja powinna mieć kompleksowy wymiar, uwzględniający zarówno aspekt społeczny (zmiana społeczna, zmniejszenie poziomu wykluczenia), jak i sferę gospodarczą (wsparcie lokalnych przedsiębiorstw, poprawa sytuacji bytowej i zawodowej mieszkańców) i przestrzenną (modernizacje, renowacje, odnowy budynków, terenów zielonych, rynków i placów, szczególnie tych o wysokiej wartości historycznej). Za priorytetowe działania rewitalizacyjne uznano w Strategii:

- Organizowanie warsztatów dla dzieci i młodzieży oraz szkoleń dla dorosłych z obszarów problemowych;
- Renowacja i modernizacja obiektów dziedzictwa historycznego;
- Przywracanie lub nadawanie nowych funkcji zdegradowanym obszarom;
- Zagospodarowanie centrum miasta.

Ponadto w ramach Celu szczegółowego 3.4. *Ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi w mieście* wskazano na potrzebę podejmowania działań w zakresie rewitalizacji terenów zieleni, w tym szczególnie zabytkowego Parku „Aleksandria".

Opracowanie i realizacja zaktualizowanego Lokalnego Programu Rewitalizacji wpisuje się zatem w postanowienia Strategii Rozwoju Miasta Siedlce do 2020 roku i stanowi przełożenie jej postanowień na poziom operacyjny. Ponadto system wdrażania LPR będzie ściśle zintegrowany z systemem zarządzania Strategią Rozwoju Miasta Siedlce do 2020 roku, zapewniając tym samym daleko idącą korelację pomiędzy wdrażaniem polityki rewitalizacyjnej, a zadaniami o charakterze ogólnomiejskim[2].

[2] Więcej w rozdziale dot. systemu zarządzania i monitoringu

1.3.3. PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA SIEDLCE NA LATA 2015-2018

Program Opieki Nad Zabytkami Miasta Siedlce na lata 2015-2018 stanowi podstawowy dokument wskazujący priorytety i kierunki ochrony i wykorzystania obiektów dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego mieszczących się na terenie Miasta Siedlce.

Sporządzenie Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Siedlce, ma pomagać w podejmowaniu działań mających na celu poprawę stanu zachowania zabytków, właściwe ich użytkowanie, eksponowanie a także wykorzystywanie na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne. W tym celu wyznaczone zostały trzy priorytety działań w zakresie opieki nad zabytkami, którym przypisane zostały kierunki działań:

1. *Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego i przyrodniczego* -> kierunki działań:
   - Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
   - Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego;
   - Ochrona zabytków ruchomych.
2. *Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości lokalnej* -> kierunki działań:
   - Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym;
   - Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym miasta;
   - Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym oraz jego promocja.
3. *Zwiększenie atrakcyjności turystycznej miasta w oparciu o dziedzictwo kulturowe oraz wartości przyrodnicze* -> kierunki działań:
   - Tworzenie oferty turystycznej uwzględniającej walory kulturowe i przyrodnicze terenu;
   - Poprawa jakości infrastruktury służącej funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki;
   - Rozszerzenie systemu informacji turystycznej.

Kierunkom działań przypisano konkretne zadania. Realizacja znacznej części z nich wprost wpisuje się w prowadzoną politykę rewitalizacji Miasta, np. odbudowę, rekonstrukcję i rewaloryzację obiektów zabytkowych z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji (budynek Liceum im. Hetmana S. Żółkiewskiego), rewitalizację zabytkowych parków, układów zieleni komponowanej, zabytkowych alei (park „Aleksandria"), rewitalizację zdegradowanych obszarów historycznych w tym terenów poprzemysłowych (tereny PKP), dbanie o efektowny wygląd i odpowiednią aranżację przestrzeni publicznej w otoczeniu obiektów zabytkowych.

W zapisach Programu wyrażono w sposób bezpośredni dbałość o realizację zapisów Lokalnego Programu Rewitalizacji (zadanie pt. „Wdrażanie zapisów programów rewitalizacji, studiów historyczno-urbanistycznych, katalogów typu zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego w realizacji zagospodarowania przestrzennego miasta (w tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego"). Zachowanie wzajemnej korelacji działań prowadzonych w ramach Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Siedlce a Lokalnym Programem Rewitalizacji jest bardzo ważne z punktu widzenia rozwoju miasta oraz ochrony jego cennych walorów kulturowo-historycznych.

1.3.4. STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA SIEDLCE

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem strategicznym, stanowiącym narzędzie nowoczesnej pomocy społecznej. Dokument ten poprzez przeprowadzoną diagnozę problemów społecznych wspiera długofalowe planowanie i realizację celów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w skali lokalnej.

Oczekiwanym efektem wdrożenia Strategii jest skuteczne doprowadzenie do poprawy jakości życia i integracji społecznej mieszkańców miasta, a szczególnie osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem.

Cele strategiczne, wskazane na podstawie diagnozy oraz dzięki przeprowadzonym badaniom społecznym, wytyczają siedem głównych ścieżek działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w mieście, których realizacja przyczyni się do skutecznego wdrożenia przyjętej w dokumencie misji. Za 7 Celów strategicznych przyjęto:

- Cel strategiczny 1: Skuteczne wspieranie rodzin w wypełnianiu swoich funkcji;
- Cel strategiczny 2 Wsparcie lokalnego rynku pracy pod kątem przeciwdziałania bezrobociu;
- Cel strategiczny 3: Stwarzanie warunków do rozwoju dla mieszkańców miasta;
- Cel strategiczny 4: Poprawa bazy lokalowej oraz dostępności usług medycznych;
- Cel strategiczny 5: Prowadzenie zintegrowanej polityki społecznej w celu pobudzenia aktywności mieszkańców;
- Cel strategiczny 6: Podejmowanie działań mających na celu wzmocnienie bezpieczeństwa;
- Cel strategiczny 7: Podejmowanie działań mających na celu przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy.

Realizacji wskazanych powyżej celów posłuży hierarchiczny układ celów operacyjnych, konkretyzujących cele strategiczne oraz zadań – konkretnych przedsięwzięć w sferze społecznej. Wskazane w Strategii działania mają charakter długookresowy i długofalowy, polegają na inwestycji w kapitał ludzki i system edukacji, służą poprawie sytuacji materialnej, poprawie rynku zatrudnienia, jak i promowaniu przedsiębiorczości. Ich zasięg oddziaływania ma charakter ogólnomiejski.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020 przewiduje zastosowanie instrumentów służących stymulowaniu zrównoważonego rozwoju obszarów wskazanych do rewitalizacji w wielu wymiarach ich funkcjonowania, przy czym nadrzędną rolę pełnić w nich będzie czynnik społeczny. LPR poprzez zdiagnozowanie obszarów kryzysowych na terenie miasta, stanowi formę interwencji, która dzięki zastosowaniu pakietu zintegrowanych działań, skoncentrowanych na obszarach o najwyższym nagromadzeniu problemów natury społecznej, bezpośrednio przyczyni się do poprawy efektywności prowadzonej przez Miasto polityki społecznej. Zaproponowane w LPR rozwiązania w kwestiach społecznych zachowują więc dalece idącą spójność z postanowieniami SRPS, stanowiąc ich przełożenie na poziom operacyjny realizowany w granicach obszaru rewitalizacji.

1.3.5. LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA SIEDLCE NA LATA 2007-2013

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2007-2013 stanowił główny dokument operacyjny kształtujący politykę rewitalizacyjną miasta w ramach poprzedniej perspektywy finansowej UE. Lokalny Program Rewitalizacji jest dokumentem programowym, który integruje potrzeby społeczności miasta w zakresie ładu kulturowo – przyrodniczego, społecznego oraz gospodarczo – infrastrukturalnego.

Charakter programów rewitalizacji obszarów miejskich sprawia, iż największe znaczenie w wyborze obszaru rewitalizacji mają względy społeczne (dostępność mieszkań komunalnych, wysoka przestępczość, występowanie patologii społecznych, negatywne zjawiska demograficzne itp.) oraz przestrzenne (m.in. degradacja obiektów budowlanych, nieuporządkowana zabudowa oraz przestrzeń miejska). Opracowując LPR Miasta Siedlce na lata 2007-2013, wyznaczono obszary miasta do procesu rewitalizacji posługując się takimi czynnikami jak: zły stan techniczny obiektów publicznych, zdegradowane obiekty budownictwa mieszkaniowego, występowanie patologii społecznych (alkoholizm, narkomania), degradacja infrastruktury, zanieczyszczenie środowiska, przestępczość – niski poziom bezpieczeństwa mieszkańców, ubóstwo, brak przestrzeni miejskiej dla młodzieży i dzieci. Do wsparcia w ramach LPR Miasta Siedlce na lata 2007-2013 zakwalifikowano 13 stref rewitalizacyjnych. Ich zasięg oraz powierzchnia zostały zaprezentowane w tabeli.

Tabela 1. Obszary rewitalizacji wskazane w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2007-2013

Numer i nazwa strefy	Powierzchnia	Zasięg przestrzenny
Strefa nr 1 Północna Dzielnica Przemysłowa	ok. 68 ha	Strefa obejmuje obszar Północnej Dzielnicy Przemysłowej Miasta Siedlce i obejmuje tereny poprzemysłowe m.in. po byłych Zakładach Przemysłu Dziewiarskiego „Karo", a także Zakładach Produkcji Zabawek „MIŚ".
Strefa nr 2 – Osiedle Tysiąclecia	ok. 71,5 ha	Ulice: Sokołowska, Mieszka I, Chrobrego, Graniczna, Rejtana, Broniewskiego, Czerwonego Krzyża, Asłanowicza
Strefa nr 3 – Osiedle Reymonta z uwzględnieniem ulic i zabudowań przy ul. Przerwy – Tetmajera oraz Piaskowej	ok. 44,5 ha	Ulice: Piaskowa, 10 Lutego, Piłsudskiego, Szkolna, Spokojna, Kablowa.
Strefa nr 4 – Strefa obejmuje przestrzeń między ciągiem ulic Poniatowskiego, Prusa, Kazimierzowska i Północna	ok. 62 ha	Ulice: Prusa, Kazimierzowska, Północna, Poniatowskiego
Strefa nr 5 – Strefa obejmuje przestrzeń między ciągiem ulic: Prusa, Kazimierzowską, Starowiejską oraz Konarskiego z uwzględnieniem terenu Centrum Kształcenia Praktycznego oraz szkół ponadgimnazjalnych zlokalizowanych w tej strefie;	ok. 60 ha	Ulice: Prusa, Kazimierzowska, Starowiejska, Kościuszki, Konarskiego,
Strefa nr 6 – obejmuje obszar Centrum Miasta Siedlce	ok. 118 ha	Ulice: Asłanowicza, Konarskiego, Kościuszki, Floriańska, Sekulska, Kolejowa, Wojska Polskiego, Piłsudskiego, 10 Lutego, Cmentarna, Wojskowa.
Strefa nr 7 – Obszar osiedli Młynarska oraz Wyszyńskiego	ok. 37 ha	Ulice: Floriańska, Starowiejska, Wyszyńskiego, 3 Maja
Strefa nr 8 – Strefa przestrzeni kolejowej wraz z wiaduktem kolejowym przy ul. Łukowskiej.	ok. 42 ha	Ulice: Kolejowa, Torowa, Składowa , Łukasińskiego, Partyzantów, Piłsudskiego, Wojska Polskiego
Strefa nr 9 – Południowa Dzielnica Przemysłowa	ok. 15,5 ha	Ulice: Brzeska, Starzyńskiego, Sucharskiego
Strefa nr 10 – Osiedle Orlicz - Dreszera	ok. 17 ha	Ulice: Partyzantów, Łukasińskiego, Zbrojna, Hozera, Orlicz – Dreszera, Śmiała.
Strefa nr 11 – Osiedle Roskosz	ok. 26 ha	ulice: Romanówka, Wodniaków, Wintera, Garwolińska,
Strefa nr 12 – Warszawska	ok. 27 ha	ulice: Monte Cassino, Podlaska, Kraszewskiego, Mazurska, 22 Pułku Piechoty, Żuławska, Pescantina, Pomorska,
Strefa nr 13 – Daszyńskiego	ok. 84 ha	ulice: Orłowskiego, Daszyńskiego
Strefa 14 – Strefa po jednym z największych siedleckich zakładów PZL „Wola" oraz obszar Cmentarza Żołnierzy Armii Czerwonej	ok. 14 ha	Ulice: Artyleryjska, Armii Czerwonej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2007-2013*

W ramach LPR dopuszczono możliwość rozszerzenia lub zawężenia stref rewitalizowanych na inne np. nie ujęte w tej wersji obszary lub rezygnacji z obszarów, które nie będą już w wyniku działań rewitalizacyjnych w latach 2007 – 2013 spełniać określonych kryteriów.

W ramach LPR Miasta Siedlce na lata 2007-201r przyjęto zestaw celów rewitalizacji, które powinny zostać osiągnięte poprzez realizację jego założeń. Za cele rewitalizacji w poszczególnych sferach przyjęto:

- w obszarze społecznym:
  - zahamowanie negatywnych tendencji społecznych w mieście - patologii społecznych,
  - ochronę i pomoc dla najsłabszych społecznie grup ludności,
  - przeciwdziałanie procesom selekcyjnym i marginalizacji społecznej mieszkańców,
  - respektowanie interesów i potrzeb społeczności lokalnych,

- stworzenie dostępu do instytucji edukacyjnych, kulturalnych, opieki zdrowotnej mieszkańcom bez względu na wiek, płeć i stan majątkowy oraz poziom sprawności,
- łączne traktowanie problemów społecznych, utrzymania substancji materialnej i rewaloryzacji zabytków.

- w obszarze gospodarczym:
  - prowadzenie działań promocyjnych i szkoleniowych na rzecz wspierania małych i średnich przedsiębiorstw,
  - budowę i modernizację infrastruktury służącej funkcjom turystycznym,
  - przygotowanie terenów inwestycyjnych na terenach miejskich na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej.
- w obszarze przestrzennym:
  - kompleksową rewitalizację obiektów mieszkalnych w mieście,
  - poprawę funkcjonalności struktury ruchu kołowego, ruchu pieszego i estetyki przestrzeni publicznych,
  - ochronę obiektów cennych architektonicznie,
  - modernizację budynków użyteczności publicznej dla celów kulturalnych, edukacyjnych i zdrowotnych dla społeczności lokalnej,
  - likwidację barier architektonicznych oraz udogodnienia komunikacyjne dla niepełnosprawnych,
  - wspieranie inwestycji wprowadzających nowe lub rozwijających istniejące funkcje turystyczne, kulturalne i społeczne.

W ramach LPR Miasta Siedlce na lata 2007-2013 Urząd Miasta i partnerzy zewnętrzni zgłosili łącznie 161 propozycji projektów rewitalizacyjnych, których realizacja uzależniona była od aktywności i skuteczności poszczególnych podmiotów w pozyskiwaniu środków krajowych, a przede wszystkim funduszy strukturalnych. Mimo poczynionych w poprzedniej perspektywie działań na rzecz poprawy jakości ładu przestrzennego i sytuacji społeczno-bytowej mieszkańców potrzeby rewitalizacyjne i rozwojowe Siedlec są wciąż wysokie. Uzasadnia to potrzebę kontynuacji podjętych działań jak i wdrażanie nowych inicjatyw i projektów rewitalizacyjnych w ramach zaktualizowanego Lokalnego Programu Rewitalizacji dostosowanego do współczesnych uwarunkowań prawnych i możliwości finansowych, które przyczynią się do dalszej poprawy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej miasta, będąc trwałym fundamentem wzrostu w kolejnych latach.

2. DIAGNOZA KONTEKSTOWA – UWARUNKOWANIA ROZWOJU MIASTA SIEDLCE

2.1. CHARAKTERYSTYKA MIASTA (POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE, RYS HISTORYCZNY, STATUS ADMINISTRACYJNY)

Miasto Siedlce położone jest między rzekami Muchawką i Helenką, na Wysoczyźnie Siedleckiej, która geograficznie jest częścią Niziny Południowopodlaskiej. Ukształtowanie terenu w granicach miasta waha się od ok. 140 m n.p.m. w części północno-wschodniej do 170 m n.p.m. w części południowo-zachodniej. Zróżnicowanie wysokościowe, a tym samym krajobrazowe w okolicy miasta jest znaczne.

Siedlce położone są w centrum „trójkąta" tworzonego przez 3 miasta wojewódzkie: Warszawę (ok. 92 km), Białystok (ok. 145 km) i Lublin (ok. 119 km), stanowiąc ważny punkt obsługi mieszkańców w wymiarze subregionalnym.

Liczba mieszkańców miasta w 2014 r. wynosiła 76 570 osób, co oznacza, iż Siedlce są 4. co do wielkości ośrodkiem miejskim województwa mazowieckiego pod względem liczby mieszkańców.

Powierzchnia miasta wynosi 3 186 ha. Obszary zainwestowane i zabudowane zajmują znaczną, ponadprzeciętnie dużą część miasta. Potwierdza to udział obszarów zurbanizowanych w ogólnej powierzchni miasta, który wynosi w Siedlcach 58%, a także relatywnie nieduży udział terenów rolniczych wynoszący 34%[3].

Na ukształtowanie przestrzenne dzisiejszych Siedlec najważniejszy wpływ miały cztery czynniki: powstanie wsi Siedlce, lokacja miasta na prawie magdeburskim, założenie rezydencji magnackiej i włączenie okolicznych wsi lub ich części w granice administracyjne miasta (Piaski Zamiejskie, Piaski Starowiejskie, Roskosz, część majoratu Starawieś i część majoratu Golice).

Historia Siedlec wynosi blisko 470 lat – pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1448 r., z kolei 15 stycznia 1547 roku król Zygmunt I Stary wydał przywilej lokacyjny na prawie magdeburskim zezwalający na lokowanie miasta na części gruntów wsi Siedlce. Teren Siedlec wchodził w skład województwa sandomierskiego, a od 1474 r. do lubelskiego. Ten stan przynależności terytorialnej zachował się aż do III rozbioru Polski (1795 r.).

Układ przestrzenny wsi Siedlce ukształtował się w II połowie XV w. dając podstawę do rozwoju większych jednostek osadniczych. W I połowie XVI w. układ przestrzenny wsi składa się z dwóch niezależnych elementów: wsi starego pochodzenia oraz wsi nowej założonej w 1503 r. przez Daniela Siedleckiego zwaną "Nova Siedlcza", związanych ze sobą wybudowanym między nimi w 1530 r. pierwszym kościołem.

Rozplanowanie urbanistyczne miasta w latach jego powstawania, składało się z trzech części: miasta, zespołu dworskiego oraz Starej Wsi. W pierwszym stuleciu swego istnienia Siedlce przeżywały dynamiczny rozwój. Obszar miasta wzrósł pięciokrotnie, rosła liczba mieszkańców, przybywało kupców i rzemieślników. W mieście mieszkali katolicy, prawosławni, Żydzi oraz w pewnym okresie również protestanci. Pierwszy okres rozwoju Siedlec w połowie XVII wieku przerwały liczne wojny prowadzone przez I Rzeczpospolitą (powstania kozackie, potop szwedzki, najazd moskiewski). Miasto było palone, grabione, ludność dziesiątkowana przez przemarsze wojsk i choroby.

W 1668 roku miasto przeszło we władanie rodu Czartoryskich. Układ przestrzenny centrum miasta uporządkował Kazimierz Czartoryski wytyczając nowy kształt rynku oraz przyległych do niego ulic po pożarze części miasta w 1692 r. Pozwoliło to rozpocząć dalszą, planową rozbudowę centrum i jego obrzeży w XVIII w. W tym okresie coraz większego znaczenia nabierała również droga z Warszawy do Brześcia przez Siedlce, stopniowo stając się głównym traktem handlowym, kosztem traku "Warszawskiego".

[3] Dane GUS - stan na 2014 r.

Wiek XVIII, a szczególnie jego druga połowa, nie bez powodu nazywane są złotym wiekiem Siedlec. Wtedy to ukształtował się istniejący do dziś układ architektoniczny centrum miasta i powstał szereg budowli, będących do dziś najważniejszymi zabytkami Siedlec. Przemiany te zachodziły w kilku etapach, przy czym dwie wydają się być najważniejsze, wspomniane uporządkowanie ładu przestrzennego przez Kazimierza Czartoryskiego, a także działalność księżnej Aleksandry Ogińskiej. Zakres prowadzonych przez nich prac remontowych był ogromny, a strukturę przestrzenną Siedlec z tego okresu cechuje przejrzystość, regularność i jedność kompozycji architektonicznej. Szczególny wpływ na ten stan miało zwłaszcza zaangażowanie księżnej Ogińskiej w gruntowne przekształcenie zespołu pałacowego. Obszar zespołu został powiększony w kierunku północnym o park i ogród sentymentalny, wybudowany został także szereg pięknych reprezentacyjnych obiektów oraz budynków użyteczności publicznej.

Po śmierci A. Ogińskiej w 1798 r. dobra siedleckie w drodze spadku przypadły rodzinie Czartoryskich, którzy w 1807 r. wymienili je z rządem austriackim na dobra państwowe na Lubelszczyźnie. Od tej pory miasto przestało być własnością prywatną.

Zawirowania dziejowe historii Polski, takie jak powstania narodowe, tylko na krótko zahamowały rozwój Siedlec w XIX wieku, dlatego też można stwierdzić, iż był to okres dynamicznego rozwoju miasta, jako ośrodka administracyjnego. Siedlce były kolejno: siedzibą władz cyrkularnych - Kreisamt (1795-1809) w zaborze austriackim, stolicą departamentu (1810-1815) w Księstwie Warszawskim, stolicą województwa podlaskiego (1815-1837) i dwukrotnie siedzibą władz gubernialnych (1837-1844 i 1867-1912), powiatowych (1844-1866 i 1913-1915) w zaborze rosyjskim oraz siedzibą władz powiatowych - Kreisamt (1915-1918) w Generał-Gubernatorstwie Warszawskim podczas pierwszej okupacji niemieckiej. Ważnym czynnikiem wpływającym na rozwój Siedlec było także ich położenie na skrzyżowaniu szlaków komunikacyjnych: bitego szlaku drogowego Warszawsko-Brzeskiego (1818-1820) i wybudowanych linii kolejowych łączących Siedlce z Warszawą (1866), Brześciem (1867), Małkinią (1887) i Czeremchą (1906).

Do połowy XIX w. Siedlce rozwijały się zasadniczo w ramach układu przestrzennego jaki wytworzył się do końca XVIII w., przy czym znacznie zwiększyła się liczba mieszkańców, co spowodowało zagęszczenie zabudowy i jej przekształcenie z parterowej na dwu- i trzykondygnacyjną. Połowę ogółu mieszkańców Siedlec stanowili Żydzi, w których rękach koncentrował się handel i rzemiosło. Znaczny odsetek stanowili również Rosjanie - głównie urzędnicy carskiej administracji. Układ przestrzenny zachodniej części miasta uległ gruntownej zmianie po wytyczeniu przez ul Różnieckiego (obecnie J. Piłsudskiego) traktu brzeskiego, budowę więzienia oraz wałów fiskalnych (miejskich). Wprowadzenie wałów ograniczyło rozwój przestrzenny Siedlec na około 50 lat. Ponadto pożar miasta z 1854 r., który strawił około 45% zabudowy miejskiej, zahamował ruch budowlany zapoczątkowany po 1840 r. W drugiej połowie XIX w. rozbudowa miasta została skierowana na południe w związku z przeprowadzoną w latach 1866-1867 koleją. Kolejny pożar w roku 1865, pochłonął przeszło 100 domów w centrum, co spowodowało konieczność opracowania nowej regulacji planu miasta i połączenia dworca projektowanej kolei z miastem. Nowa dzielnica połączona została ze śródmieściem ul. Alejową (obecnie J. Kilińskiego), która harmonijnie łączyła obie części miasta.

Na przełomie XIX i XX w. ekspansja granic miasta skierowana była w kierunku zachodnim, co wynikało z dynamicznego rozwoju urbanistycznego i gospodarczego, w tym z rozwojem przedmieść. W 1907 r. w granice miasta włączono: Starą Wieś prywatną, poduchowną, kolonię Aleksandrówek, majorat Stara Wieś i dwór Napoleona Jasińskiego. Dynamiczny rozwój Siedlec zakończył się wraz z utratą przez miasto statusu jednostki administracyjnej wyższego rzędu. Od 1913 roku Siedlce były miastem powiatowym. Rok później po wybuchu I wojny światowej w 1914 roku Siedlce podzieliły los wielu innych miejscowości w kraju objętym działaniami wojennymi.

Siedlce w latach II Rzeczypospolitej były miastem powiatowym w województwie lubelskim oraz siedzibą władz powiatowych i miejskich. Miasto, położone w północnej części województwa lubelskiego, przy ważnych szlakach komunikacyjnych z zachodu na wschód i z północy na południe, mając dobre połączenie

z Warszawą, Brześciem, Białymstokiem, Sokołowem Podlaskim, Węgrowem, Łukowem, Lublinem, i Garwolinem, stało się ważnym węzłem komunikacyjnym i ośrodkiem administracyjnym, handlowym, rzemieślniczym, kulturalnym, będąc największym rynkiem pracy na Podlasiu. Miasto było również ważnym ośrodkiem oświatowym z dobrze rozwiniętym publicznym szkolnictwem średnim ogólnokształcącym i zawodowym. W Siedlcach ogniskowało się życie społeczno-polityczne regionu, tu mieściły się regionalne kierownictwa partii politycznych i stowarzyszeń społecznych, redakcje prasy podlaskiej, związków zawodowych tak polskich jak i żydowskich. Siedlce nie były miastem przemysłowym, ale za to miały rozwinięte małowarsztatowe rzemiosło (krawiectwo i szewstwo) i handel. Miasto w omawianym okresie stało się ważnym punktem wymiany towarowej w regionie.

W okresie międzywojennym miasto rozbudowywało się przede wszystkim w kierunku północnym, gdzie wykształciła się dzielnica mieszkaniowa o zabudowie jednorodzinnej zwana "Nowe Siedlce". Mniej intensywniej rozbudowywały się Siedlce w innych kierunkach. We wschodniej części powstała dzielnica Robotnicza z ulicami Kazimierzowską, Ogińskich, Królowej Jadwigi, Topolową, Lipową, Staszica i innymi. Na zachodnich krańcach miasta w dolinie rzeki Muchawki, między szosą warszawską a terenem zwanym "Gęsim Borkiem", powstała w 1927 r., obok huty szkła, kolonia robotnicza im. Bolesława Limanowskiego. W 1931 r. obszar miasta powiększono o Starą Wieś. Tuż przed wybuchem II wojny światowej Siedlce liczyły 41 294 mieszkańców, z czego 37% stanowili Żydzi. Miasto w owym okresie było ważnym centrum kultury żydowskiej.

II wojna światowa spowodowała znaczące, prawie 50%-owe zniszczenie miasta. Najbardziej ucierpiało centrum, zwłaszcza w rejonie dworca kolejowego, w gruzach legł Ratusz Miejski "Jacek", poważnie uszkodzony został pałac Ogińskich. W czasie wojny Siedlce były rejonem działań partyzanckich Armii Krajowej, Batalionów Chłopskich i Narodowych Sił Zbrojnych. Liczba mieszkańców w lipcu 1944 r. spadła o blisko ⅓ do 27 584 osób.

Po wojnie Siedlce były miastem powiatowym w województwie lubelskim, a następnie warszawskim. W 1975 r., w drodze reformy administracyjnej, Siedlce zostały stolicą nowoutworzonego województwa siedleckiego, co zbiegło się z powstaniem dużych zakładów przemysłu ciężkiego, elektromaszynowego, dziewiarskiego i przetwórstwa owocowo-warzywnego. Miasto rozwinęło się nie tylko gospodarczo, ale także rozbudowało infrastrukturę mieszkaniową i kulturalno-oświatową. W 1969 r. powstała Wyższa Szkoła Nauczycielska (obecnie Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny).

Obecnie od 1999 r. Siedlce są miastem na prawach powiatu w województwie mazowieckim, stanowią także siedzibę starostwa powiatu siedleckiego ziemskiego, a także Gminy Siedlce. Miasto pełni ważną rolę gospodarczą, administracyjną, edukacyjną i kulturalną we wschodniej części województwa mazowieckiego i kraju. W mieście zlokalizowane są ważne instytucje i organy państwowe takie jak m.in.: Mazowiecki Szpital Wojewódzki w Siedlcach Sp. z o.o., Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny (dawniej Akademia Podlaska), delegatura Urzędu Wojewódzkiego, delegatura Krajowego Biura Wyborczego, Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego, filia Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Sąd Rejonowy i Okręgowy, Prokuratura Rejonowa i Okręgowa, Wojewódzka Inspekcja Weterynaryjna, Urząd Celny, Nadleśnictwo Siedlce, rejonowy oddział Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, Wojskowa Komenda Uzupełnień. W mieście stacjonują także pododdziały I Warszawskiej Brygady Pancernej Sił Zbrojnych RP im. Tadeusza Kościuszki: dywizjon przeciwlotniczy, kompania saperów oraz kompania rozpoznawcza.

Miasto Siedlce jest siedzibą rzymskokatolickiej kurii diecezji siedleckiej, oprócz parafii katedralnej pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w mieście funkcjonuje 10 parafii rzymskokatolickich. W mieście obecne są również inne grupy wyznaniowe: parafia prawosławna, zgromadzenie Świadków Jehowy, a także parafie protestanckie (Kościół Zielonoświątkowy, Kościół Ewangelicznych Chrześcijan, Kościół Boży, Kościół Jezusa Chrystusa Wiary Chrześcijańskiej, Kościół Adwentystów Dnia Siódmego) co w pewnym stopniu stanowi wyróżnik miasta i namiastkę wielokulturowości, różnorodności wyznaniowej i kolorytu przedwojennych Siedlec.

Długa historia miasta znajduje odzwierciedlenie w licznych zabytkach zlokalizowanych w mieście. W Siedlcach znajduje się 36 zabytków wpisanych do rejestru wojewódzkiego konserwatora zabytków[4]. Najważniejszymi zabytkami nieruchomymi miasta są: Układ urbanistyczny miasta kształtujący się w okresie XVI-XIX wieku, Kościół katedralny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP, Zespół XVII – wiecznego kościoła parafialnego pw. św. Stanisława Biskupa Męczennika, Zespół pałacowo-parkowy rodu Ogińskich, Ratusz „Jacek", a także liczne kamienice, obiekty pokoszarowe i powojskowe, cmentarze i obiekty użyteczności publicznej (m.in. stary szpital, budynek Biblioteki Miejskiej – daw. Odwach, poczta, Kino „Podlasie", hala targowa, bank, teatr, zespół więzienia, budynki szkół). Pieczę nad obiektami zabytkowymi pełni zlokalizowana w Siedlcach Delegatura Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków obejmująca ponadto powiaty: garwoliński, łosicki, miński mazowiecki, siedlecki, sokołowski oraz węgrowski.

Siedlce są miastem korzystnie położonym z punktu widzenia układu transportowego i jednym z ważniejszych węzłów komunikacyjnych wschodniej części kraju. Przez miasto lub w jego pobliżu przechodzą dwie drogi krajowe – DK2 (będąca elementem głównego szlaku tranzytowego łączącego zachód ze wschodem Europy) i DK63 (łącząca przejście graniczne Perły-Kryłowo z Rosją z przejściem granicznym Sławatycze-Domaczewo z Białorusią) oraz trzy drogi wojewódzkie nr 696, nr 698 i nr 803. W ostatnich latach miasto zrealizowało szereg ważnych inwestycji drogowych usprawniających komunikację w mieście (m.in. budowę części tzw. wewnętrznej obwodnicy miasta, przebudowę ulicy Piaski Zamiejskie, przebudowę drogi wojewódzkiej nr 698 – ul. Janowskiej i inne) za kwotę oscylującą w granicach 80 mln zł. Niemniej potrzeby w zakresie rozbudowy, przebudowy i remontów infrastruktury drogowej w mieście, w tym także zwiększenia miejsc parkingowych są ciągle dość znaczne[5]. Kluczową inwestycją dla rozwoju miasta będzie jednak dokończenie odcinka autostrady A2 od Warszawy do granicy z Białorusią przez GDDKiA, które wzmocni lokalne podmioty gospodarcze i wpłynie na wyższą atrakcyjność inwestycyjną miasta, jak i komfort podróżowania mieszkańców.

Przez miasto przebiega linia kolejowa nr 2 (Warszawa Centralna – Terespol), która jest częścią sieci TEN-T, kluczowej z punktu widzenia transportu w ramach Unii Europejskiej, a także linie nr 31 (Siedlce – Siemianówka) oraz zamknięta dla ruchu pasażerskiego linia nr 55 (Sokołów Podlaski – Siedlce). Tereny kolejowe stanowią swoistą oś przestrzenną „przecinającą" miasto. Niestety brak dostatecznej liczby wiaduktów ogranicza rozwój wewnętrznego układu komunikacyjnego, tworząc tym samym barierę przestrzenną dla rozwoju miasta.

2.2. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Powierzchnia geodezyjna Siedlec wynosi 3 186 ha. Według stanu na 2014 r. tereny zabudowane i zurbanizowane wynoszą 1 858 ha (58,3% całkowitej powierzchni miasta), z czego tereny zabudowy mieszkaniowej zajmują 658 ha (21% powierzchni miasta), a zabudowa przemysłowa zajmuje 268 ha (8% powierzchni miasta). Relatywnie wysoki udział powierzchni zurbanizowanej (dla porównania za 2014 r. : Ciechanów 32%, Ostrołęka 53%, Radom 44%, Warszawa 55%, Płock 40%) świadczy o dużej koncentracji zabudowy w granicach administracyjnych miasta, wiążąc się jednocześnie ze sporymi nakładami związanymi z zapewnieniem odpowiedniej infrastruktury (sieć i przyłącza mediów, utrzymanie układu komunikacyjnego, itd.)

Drugą co do wielkości kategorią użytkowania gruntów są użytki rolne – 1 071 ha (33,6% powierzchni miasta), z czego 653 ha stanowią grunty orne (20,5 % powierzchni miasta). Trzecią kategorią są grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione zajmujące 6,5% powierzchni miasta, czego głównym składnikiem są lasy stanowiące blisko 97% tych terenów. [6]

[4] Rejestr Zabytków, Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków – Delegatura w Siedlcach
[5] *Strategia Rozwoju Miasta Siedlce do 2025 roku*, Urząd Miasta Siedlce, 2015 r.
[6] Dane za 2014 r. – Bank Danych Lokalnych, GUS

Wykres 1. Struktura użytkowania powierzchni miasta - stan na 2014 r. (wartość podana w hektarach i procentowym udziale w powierzchni ogółem)

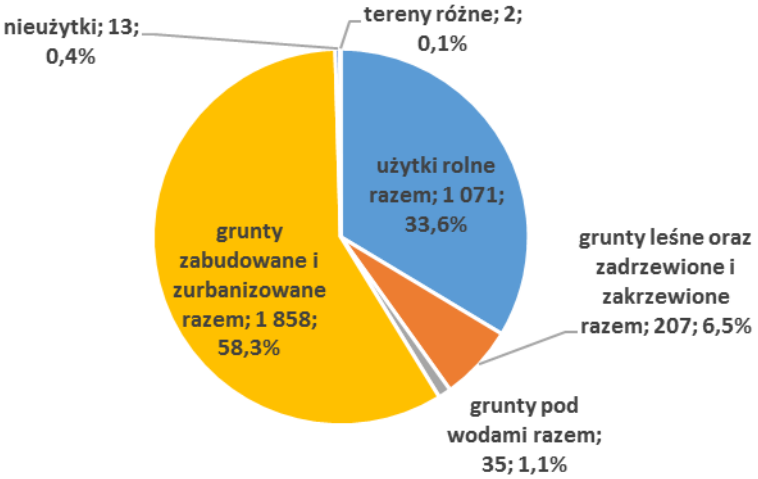

Źródło: opracowanie własne na podstawie: GUS

Wg danych z 2015 r. pokrycie miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wynosiło 1 626 ha, czyli około 51% ogólnej powierzchni. Dla porównania w 2009 r. pokrycie 21 obowiązującymi wtedy mpzp wynosiło zaledwie około 10%. Znaczący wzrost pokrycia miasta planami miejscowymi przełożył się również na systematyczny spadek wydanych decyzji o warunkach zabudowy – w okresie lat 2009-2015 spadł on z poziomu 261 decyzji do 86, czyli o około 67%.

Powierzchnia terenów przeznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w 2015 r. prezentowała się następująco: zabudowa mieszkaniowa stanowiła 27,2%, zabudowa usługowa – 23,1% (usługi publiczne – 5,4%), użytkowane rolniczo – 10,7%, zabudowa techniczno-produkcyjna – 11,4%, tereny zieleni i wód – 11,1%, komunikacja – 14,2%, a infrastruktura techniczna – 2,3%..

Według stanu na lipiec 2016 r. na terenie miasta obowiązywało 37 mpzp, a kolejnych 14 było w opracowaniu.

Mapa 3. Pokrycie miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

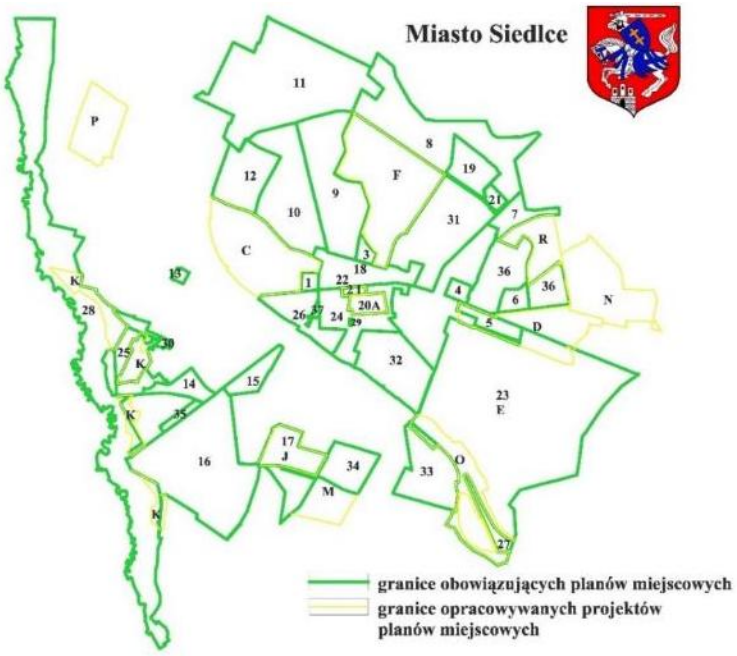

Źródło: http://www.siedlce.pl/index.php?option=18&action=articles_show&art_id=29&menu_id=85&page=13

Relatywnie wysokie pokrycie powierzchni Siedlec miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (45%) na tle kraju (29,2%), województwa (30,9%) czy większości mazowieckich miast (np. Ciechanów 29,7%; Radom 11,2%; Płock 36,6%, Warszawa 34,6%) było widoczne już w 2014 r.[7] Ten stan rzeczy należy ocenić jako zjawisko pozytywne, wskazujące na dbałość o ład przestrzenny i właściwe, zrównoważone ukierunkowanie rozwoju miasta.

Miasto Siedlce spełnia ustawowy wymóg posiadania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jako podstawowego dokumentu określającego politykę przestrzenną miasta. Jego ostatnia aktualizacja została przyjęta w 2013 r. (Uchwała Nr XXXVI/658/2013 Rady Miasta Siedlce z dnia 29 listopada 2013 r.). Według dokonanej analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym Miasta Siedlce na podstawie art. 32 ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (służącej ocenie aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Siedlce i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego) oraz na podstawie wniosków mieszkańców i właścicieli nieruchomości została wszczęta procedura zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (Uchwała Rady Miasta Nr XXX/567/2013 z dnia 26.04.2013 r.) oraz niektórych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2.3. DEMOGRAFIA MIASTA

W latach 2007-2014 liczba ludności zanotowała niewielki spadek o około 0,4% (336 osób). W całym badanym okresie widoczne było ujemne saldo migracji, co oznacza, iż więcej osób wymeldowuje się z miasta aniżeli w nim osiedla. Ujemne saldo migracji było w pewnym zakresie pokrywane utrzymującymi się dodatnimi wskaźnikami przyrostu naturalnego – różnicy pomiędzy żywymi urodzeniami a zgonami w danym roku, co spowodowało utrzymanie się populacji miasta na zbliżonym poziomie.

Tabela 2. Podstawowe dane demograficzne w okresie lat 2007-2014

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba ludności	76 939	77 185	77 319	76 303	76 480	76 393	76 347	76 603
Saldo migracji	-398	-96	-158	-262	-140	-226	-131	-47
Przyrost naturalny	252	327	291	335	317	203	249	280

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Biorąc pod uwagę sumaryczną strukturę wymeldowań w badanym okresie przeważającym kierunkiem migracji były tereny wiejskie – 56,4%, następnie miasta – 41,2% , a pozostałe 2,5 % stanowiły wymeldowania poza granicę kraju[8].

Odpływ mieszkańców na obszary wiejskie jest zjawiskiem charakterystycznym dla polskich miast powiatowych, które wchodzą w okres fazy rozwoju miasta zwanej suburbanizacją – wyludniania się centrów miast na rzecz terenów podmiejskich. Suburbanizacja jest zjawiskiem powszechnym i naturalnym w rozwoju miasta, niestety częsty brak odpowiedniej regulacji planistycznej i administracyjnej prowadzi do niekontrolowanego „rozlewania się miasta" na obszary wiejskie i powstawania problemów natury przestrzennej, środowiskowej i infrastrukturalnej. Osiedlanie się mieszkańców miast na osiedlach zabudowy jednorodzinnej zlokalizowanych na terenie podmiejskich wsi, nie powoduje konieczności zmiany miejsca zatrudnienia czy edukacji. Miasto pozostaje zatem głównym miejscem realizacji potrzeb zawodowych, komercyjnych, edukacyjnych czy też kulturalnych. Powiązania funkcjonalne zachodzące w relacji miasto-strefa podmiejska prowadzą do konieczności współpracy samorządów w kwestii planowania przestrzennego, rozkładu obciążeń finansowych związanych ze świadczeniem usług publicznych, a także zabezpieczenia odpowiedniej

[7] Dane według stanu na 2014 r., Bank Danych Lokalnych, GUS
[8] Bank Danych Lokalnych, GUS

infrastruktury, w szczególności komunikacyjnej, tworzącej zintegrowany i spójny system obsługi mieszkańców miasta i gmin tworzących jego przedmieścia. Odpływ mieszkańców z centrów miast na ich obrzeża może przyczynić się również do zamierania centrów miast i osłabienia ich funkcji jako głównego obszaru obsługi usługowo-handlowej mieszkańców miasta i powiatu.

Znaczny udział wymeldowań z Siedlec do innych miast spowodowany jest przede wszystkim bliskością Warszawy i odpływem do niej części mieszkańców z przyczyn ekonomicznych (wyższe średnie płace), zawodowych (większe możliwości rozwoju zawodowego, rozbudowany rynek pracy) czy edukacyjnych (rozbudowana oferta szkół wyższych). Wysoki udział wymeldowań do innych miast stanowi zjawisko niekorzystne dla miasta z uwagi na tzw. „drenaż mózgów" – tzn. wysoki udział migracji osób z wyższym wykształceniem i kwalifikacjami, co powoduje zubożenie wewnętrznego kapitału ludzkiego w mieście, a tym samym osłabienie jego potencjału rozwojowego.

Wykres 2. Struktura demograficzna Miasta Siedlce w 2014 r. wraz z prognozą Głównego Urzędu Statystycznego na lata 2020 - 2035

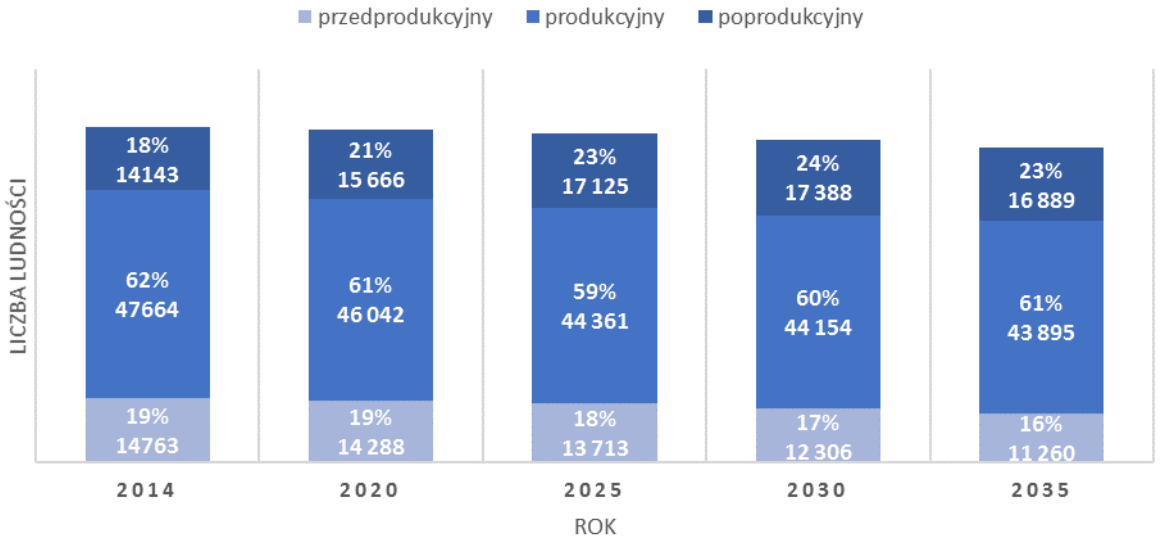

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane ewidencyjne Urzędu Miasta Siedlce; Bank Danych Lokalnych, GUS;

Według ewidencji Urzędu Miasta Siedlce w 2014 r. miasto zamieszkiwane było przez 76 570 mieszkańców, z czego 52,9 % (40 502 osób) stanowiły kobiety. Prognozy demograficzne Głównego Urzędu Statystycznego pokazują, iż do roku 2035 liczba ludności spadnie o 5,9%, tj. o 4 526 osób. Prognozowany spadek liczby ludności stanowi kluczowe wyzwanie dla państw europejskich. Jego przyczyną jest niż demograficzny jak i zmiany społeczno-kulturowe zachodzące w społeczeństwie (odejście od formuły rodziny wielopokoleniowej, zmiana akcentów sukcesu osobistego: kariera a rodzina, itp.).

Zachodzące zmiany demograficzne widoczne są także w strukturze demograficznej Siedlec, gdzie osoby w wieku przedprodukcyjnym (do 18 roku życia) stanowią 19% ludności, 62% stanowią osoby w wieku produkcyjnym, z kolei osoby w wieku emerytalnym – poprodukcyjnym stanowią 18% populacji miasta. Z prognozy demograficznej wynika, iż starzenie się społeczeństwa miasta będzie postępować w następnych dwóch dekadach (blisko ¼ ludności po 2030 r. będą stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym) przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. Jest to zjawisko wysoce niepokojące, pociągające za sobą liczne problemy i wyzwania dla samorządu lokalnego. Prognozowana zmiana struktury społecznej, a także spadek populacji miasta będą się wiązać z koniecznością zabezpieczenia odpowiedniej infrastruktury i usług dla osób starszych, zaburzeniem wymienności kadr na lokalnym rynku pracy, a także znaczną obniżką wpływów podatkowych. Niż demograficzny pociąga za sobą również konieczność

restrukturyzacji i ograniczenia działalności części placówek podległych samorządom z uwagi na spadek ich rentowności i racjonalności działania (np. części placówek edukacyjnych).

Działania zabezpieczające prowadzonej polityki demograficznej miasta powinny być zatem prowadzone dwutorowo z jednej strony poprzez tworzenie oferty instytucjonalnej i infrastrukturalnej dla osób w wieku emerytalnym, z drugiej zaś na tworzeniu korzystanych warunków dla stymulowania przyrostu naturalnego – rozwoju oferty żłobków i przedszkoli, usług medycznych i społecznych, mieszkalnictwa komunalnego, itd.

2.4. SFERA GOSPODARCZA

Siedlce stanowią ważny ośrodek gospodarczy województwa mazowieckiego, wspólnie z Radomiem i Płockiem równoważąc rozwój społeczno-gospodarczy województwa w stosunku do Miasta stołecznego – Warszawy. Liczba podmiotów funkcjonujących w mieście systematycznie wzrasta – dynamika w badanym okresie 2007-2014 wynosiła 6,2%, jedynie w roku 2011 widoczne było wyraźne tąpnięcie, wynikające z jednej strony ze skutków kryzysu gospodarczego na światowych rynkach finansowych, który miał pośredni wpływ także na wewnętrzną koniunkturę gospodarczą, jak i z prowadzonych w tym okresie zmian w statystyce publicznej i weryfikacji podmiotów w ewidencji gospodarczej.

Wykres 3. Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON działających na terenie miasta Siedlce w ujęciu nominalnym i w przeliczeniu na 10 tys. mieszkanców (lata 2006-2015)

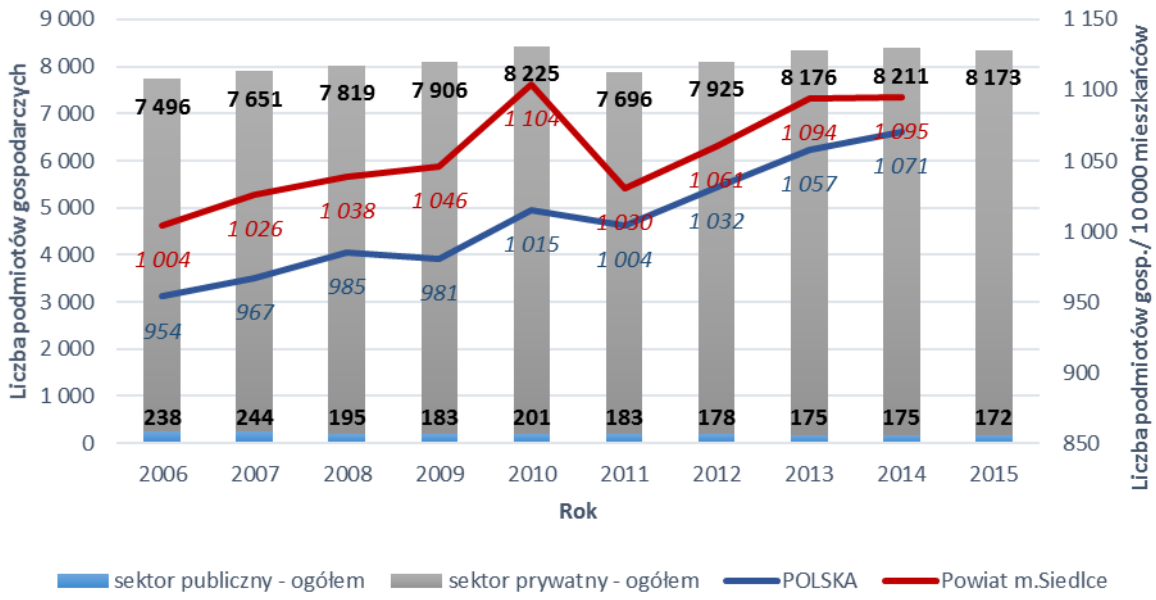

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Widoczna jest również zmiana w strukturze gospodarczej i przesunięcie struktury właścicielskiej podmiotów gospodarczych w kierunku kapitału prywatnego (w 2006 r. sektor publiczny skupiał 3,1% ogółu podmiotów, w 2015 r. tylko 2,1%).

Głównym skupiskiem firm działających na obszarze miasta są tereny objęte podstrefą Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej zlokalizowane w południowej (wzdłuż ulicy Brzeskiej) i północnej (wzdłuż ulicy Sokołowskiej) dzielnicy przemysłowej. W „Podstrefie Siedlce" o łącznej powierzchni 65,41 ha działają takie

firmy jak: Polimex-Mostostal S.A. - producent konstrukcji i palet stalowych, CARFI POLSKA Sp. z o.o. - producent wyrobów z tworzyw sztucznych dla branż AGD i RTV, Zentis Polska Sp. z o.o.[9].

Zaangażowanie kapitału zagranicznego w siedleckie spółki jest relatywnie niewielkie w stosunku do innych miast – w 2014 r. w zaledwie 100 podmiotach obecny był udział inwestorów zagranicznych (1,2% wszystkich spółek wpisanych do REGON, 15,2% spółek handlowych).

Struktura gospodarcza Siedlec jest charakterystyczna dla większości miast powiatowych z wyraźną dominacją sekcji G – podmiotów zajmujących się handlem oraz naprawą pojazdów samochodowych (27%). Miasto Siedlce stanowi główny ośrodek handlowy wschodniej części województwa mazowieckiego. Zlokalizowane w mieście centra handlowe, dyskonty i markety przyciągają mieszkańców z gmin powiatu siedleckiego jak i sąsiednich powiatów. Wzrost znaczenia centrów handlowych i sklepów wielkopowierzchniowych przyczynia się jednocześnie do przyśpieszonego zamierania tradycyjnej funkcji handlowo-usługowej centrum miasta, co prowadzi do postępującej, częściowej degradacji tej reprezentacyjnej części miasta.

Wykres 4. Struktura gospodarcza Siedlec według sekcji PKD 2007 [stan na 2014 r.]

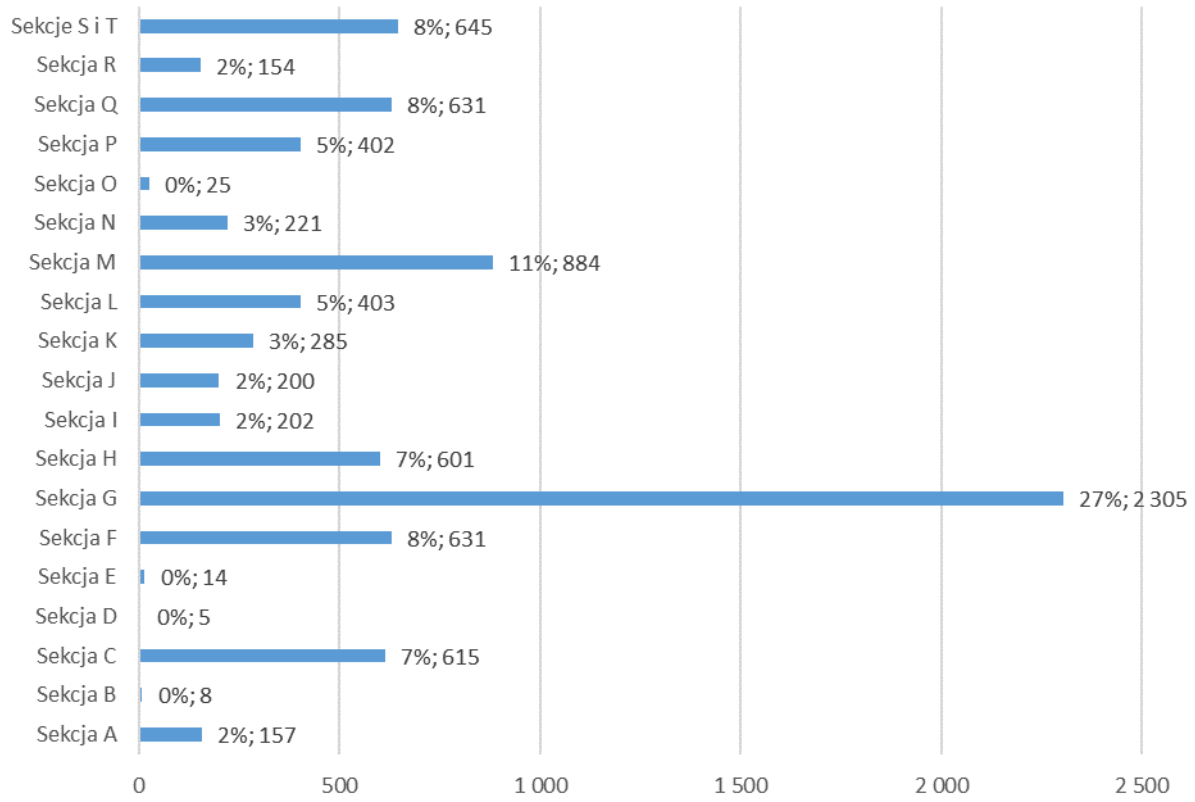

A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo; **B** – górnictwo i wydobywanie; **C** – przetwórstwo przemysłowe; **D** – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; **E** – dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją; **F** – budownictwo; **G** – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle; **H** – transport i gospodarka magazynowa; **I** – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; **J** – informacja i komunikacja; **K** – działalność finansowa i ubezpieczeniowa; **L** – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości; **M** – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; **N** – działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca; **O** – administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne; **P** – edukacja; **Q** – opieka zdrowotna i pomoc społeczna; **R** – działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją; **S i T** – pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usług na własne potrzeby

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS

[9] http://www.tsse.arp.pl/inwestorzy-tsse/inwestorzy-i-podstrefy-tsse [dostęp na dzień 29.04.2016 r.]

Kolejnymi wiodącymi dziedzinami gospodarczymi w mieście są: sekcja M – podmiotów prowadzących działalność profesjonalną, naukową i techniczną (11%), sekcja Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna (8%), sekcja F – budownictwo, sekcja S i T – pozostała działalność usługowa (8%). W nieco mniejszym stopniu, lokalną gospodarkę kształtują podmioty przemysłowe (sekcja C – 7%), a także magazynowo-logistyczne (sekcja H – 7%).

Uzupełniając powyższe zestawienie o wnioski płynące z analizy porównawczej wykonanej w Strategii Rozwoju Miasta Siedlce do 2025 r. można stwierdzić, iż w Siedlcach jest ponadprzeciętnie (w stosunku do miast o podobnej charakterystyce) więcej podmiotów gospodarczych w sekcjach L (działalność związana z obsługą rynku nieruchomości), M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) oraz S i T (pozostała działalność usługowa). Jest to uwarunkowanie wysoce pozytywne, ponieważ są to kapitałochłonne rodzaje działalności, w dużym stopniu predystynowane do tworzenia i wykorzystywania innowacji, co może stanowić w przyszłości ważny czynnik rozwojowy dla gospodarki Siedlec, równoważący uzależnienie lokalnej gospodarki od tradycyjnych sektorów.

Branżami gospodarczymi, które skupiają największe zakłady działające na terenie Siedlec, są:

- przetwórstwo rolno-spożywcze: Cargill Polska Sp. z .o.o. (producent pasz), Siedleckie Zakłady Drobiarskie Drosed S.A., Zentis Polska Sp. z o.o. (producent komponentów owocowych dla przemysłu mleczarskiego, piekarskiego i cukierniczego), Podlaska Wytwórnia Wódek Polmos „Siedlce" (wyroby spirytusowe, producent wódek marki „Chopin")
- branża budowlana: Polimex-Mostostal S.A., Altrad-Mostostal Sp. z o.o.
- produkcja maszyn i wyrobów metalowych : Stadler Polska Sp. z o.o. (produkcja pojazdów szynowych), Fabryka Narzędzi Skrawających Fenes SA, PSI Spółdzielczy Producent Sprężyn.

Szansą dla dalszego rozwoju siedleckich przedsiębiorstw rolno-spożywczych jest powstały w 2015 r. Klaster Spożywczy, którego celem jest podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw z branży spożywczej, prowadzenie badań naukowych dla stworzenia nowych produktów i technologii, szkolenie kadr, wymiana doświadczeń i wspólna promocja. Partnerami Klastra Spożywczego są m.in. Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny, Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Agencja Rozwoju Mazowsza, Wschodnia Izba Gospodarcza, Mazowiecka Izba Rolnicza oraz prywatne przedsiębiorstwa z branży mięsnej.

2.5. RYNEK PRACY

Stabilna pozycja gospodarcza miasta przekłada się bezpośrednio na lokalny rynek pracy. W latach 2006-2015 stopa bezrobocia w Siedlcach utrzymywała się poniżej średniej krajowej, na poziomie zbliżonym do średniej wojewódzkiej. W 2015 r. stopa bezrobocia była zdecydowanie niższa, aniżeli średnia krajowa i wojewódzka i wynosiła 7,7 (2 770 osób bezrobotnych wg stanu na XII 2015 r.). Na tle innych miast województwa mazowieckiego, z wyjątkiem Warszawy, Siedlce posiadają najbardziej korzystną sytuację na rynku pracy.

Wykres 5. Zmiana poziomu stopy bezrobocia w latach 2006-2015

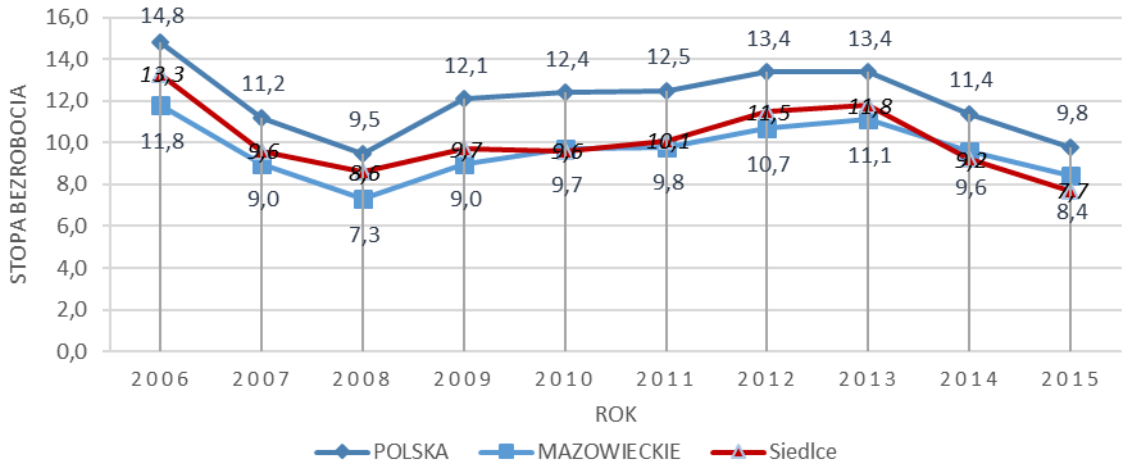

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Siedlcach

Wykres 6. Poziom stopy bezrobocia w 2015 r. w wybranych miastach województwa mazowieckiego

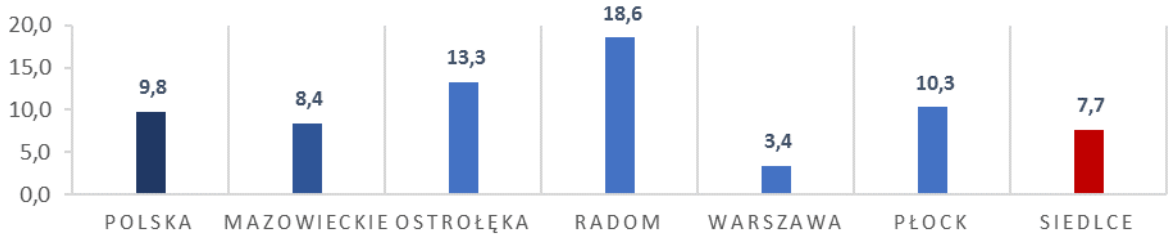

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Osoby długotrwale bezrobotne (pozostające bez pracy ponad 12 miesięcy) stanowią 38,5% ogółu osób bezrobotnych, co na tle średniej krajowej (40%) i wojewódzkiej (44%) należy uznać jako wynik relatywnie dobry[10]. Wysoki poziom bezrobocia długotrwałego oznacza bowiem, iż problemy na lokalnym rynku pracy mają trwałe podłoże, związane z czynnikami strukturalnymi i niedopasowaniem strony popytowej ze stroną podażową, nie zaś z naturalną mobilnością zawodową osób w wieku produkcyjnym. Relatywnie niski poziom wskaźnika, nie oznacza jednak, iż problem ten nie występuje. Konieczne jest podjęcie starań, służących aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych. Bezrobocie długotrwałe stanowi bowiem zjawisko wysoce niekorzystne społecznie zarówno z punktu widzenia jednostki (niedostosowanie umiejętności zawodowych do współczesnych wymogów i standardów, apatia i zniechęcenie do podjęcia pracy, problemy bytowe i finansowe, wykluczenie społeczne) jak i społeczeństwa (uzależnienie finansowe od pomocy społecznej, wzrost prawdopodobieństwa wystąpienia zjawisk patologicznych).

Charakterystyczna dla Siedlec jest wyraźna nadpodaż osób z wykształceniem wyższym na rynku pracy (23% ogółu bezrobotnych), czego przyczyną może być relatywnie rozbudowana oferta szkół wyższych w Siedlcach, która zapewnia co roku wysoki napływ absolwentów z wykształceniem wyższym wchodzących na rynek pracy. Blisko 10,8% osób bezrobotnych z wyższym wykształceniem stanowią osoby do 12 miesięcy od ukończenia edukacji, a około 68% przebywa na „bezrobociu" nie dłużej niż rok.

[10] *Sprawozdanie o rynku pracy – stan na koniec IV kwartału 2015 r.,* Powiatowy Urząd Pracy w Siedlcach

Wykres 7. Dane dotyczące struktury bezrobocia w Siedlcach według stanu na XII 2015 r.

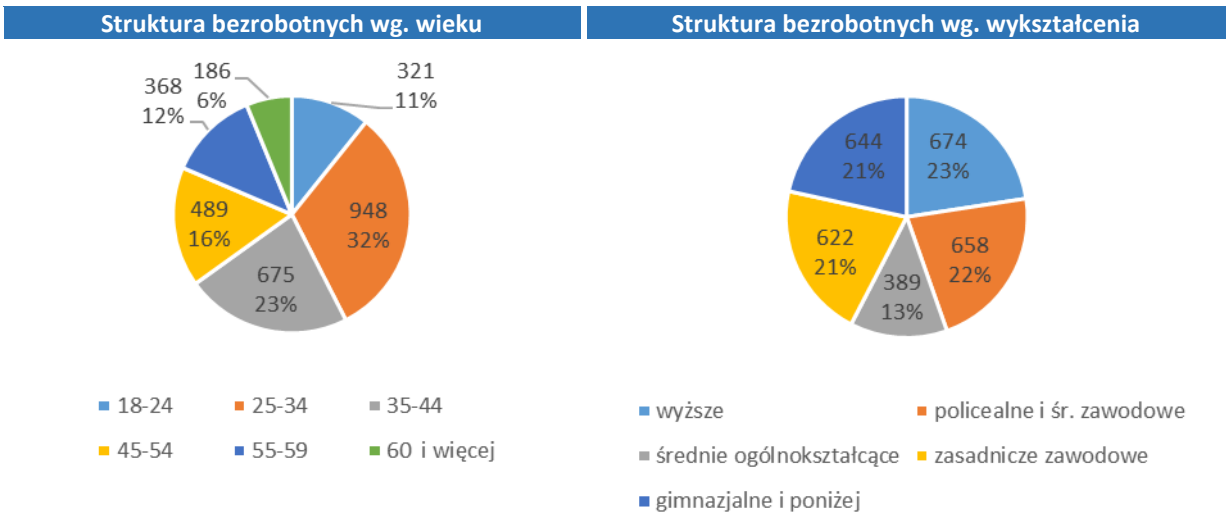

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdanie o rynku pracy – stan na koniec IV kwartału 2015 r.*, Powiatowy Urząd Pracy w Siedlcach

Tezę tę w pewnym stopniu potwierdza także struktura wiekowa osób bezrobotnych wskazująca, iż 32% osób stanowią osoby w wieku 25-34 lat, a 23% osoby w wieku 18-24 lat. Wysoki udział osób młodych wynika przede wszystkim z przyczyn naturalnych, jest to bowiem czas najwyższej mobilności zawodowej – wpływ na statystyki mają okresy pomiędzy zmianą miejsca zatrudnienia czy czas potrzebny na podjęcie zatrudnienia po zakończeniu edukacji (5,5% ogółu bezrobotnych stanowią osoby do 12 miesięcy od ukończenia edukacji).

Średnia kwota wynagrodzenia brutto w Siedlcach wzrosła w latach 2007-2014 o 1 029,71 zł (39,3%), mimo tego średnie wynagrodzenie w Siedlcach wciąż należy do jednych z najniższych w województwie. W 2014 r. średnie wynagrodzenie brutto w Siedlcach wynosiło 3 647,76 zł i było niższe od średniej krajowej o ponad 356 zł, a od średniej wojewódzkiej aż o blisko 1 280 zł. Z jednej strony relatywnie niskie koszty pracy wpływają pozytywnie na efektywność lokalnych przedsiębiorstw i atrakcyjność inwestycyjną, z drugiej strony zaś przekładają się na niski popyt wewnętrzny mieszkańców, a przede wszystkim wpływają na motywację ekonomiczną części osób do poszukiwania zatrudnienia poza granicami miasta, np. w Warszawie lub za granicą, zwiększając tym samym ujemny poziom migracji i zjawisko depopulacji.

Wykres 8. Średnie wynagrodzenia brutto w wybranych miastach województwa mazowieckiego na tle średniej krajowej

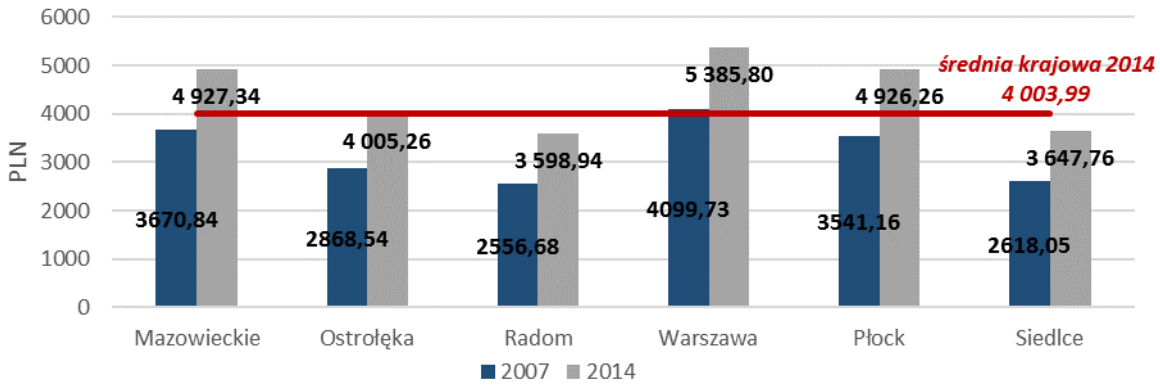

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych,* GUS

2.6. POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna polega w szczególności na udzielaniu przewidzianych ustawą świadczeń (pieniężnych i niepieniężnych), pracy socjalnej, prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej, analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy. Udział ludności korzystającej z pomocy społecznej w ostatnich latach oscylował w granicach 6,5 – 7,0 % ogółu populacji miasta.

Wykres 9. Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej (wartość procentowa ukazuje udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem)

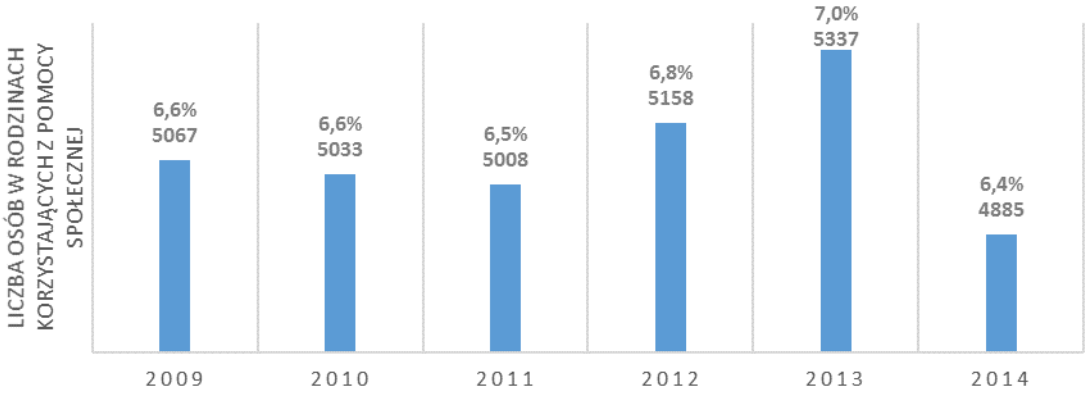

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Statystyki MOPR – Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Siedlcach pokazują, że bezrobocie (21,5%), mimo, że relatywnie niewysokie na tle innych miast województwa mazowieckiego i kraju, jest obok ubóstwa (24,3%) najczęstszym powodem korzystania z pomocy społecznej w mieście.

Wykres 10. Struktura głównych powodów przyznania pomocy społecznej przez MOPR w 2014 r.

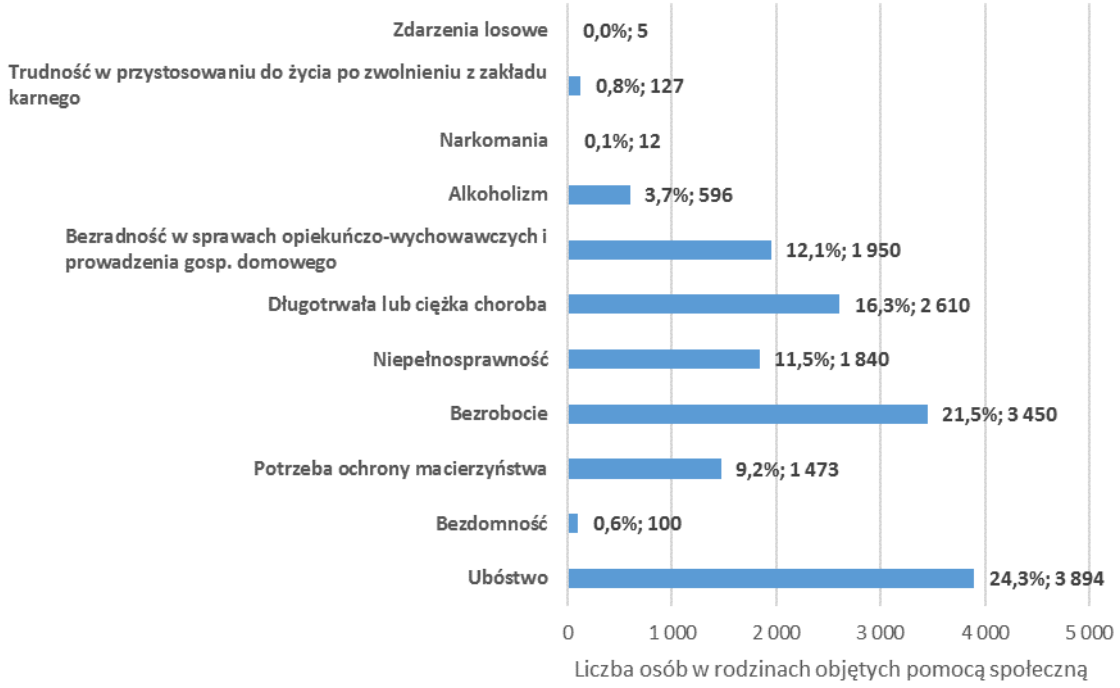

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Siedlcach w 2014 roku*, MOPR w Siedlcach, 2015 r.

W skład jednostek infrastruktury opieki społecznej w mieście wchodzą[11] :

- Placówki opiekuńczo - wychowawcze: Dom Dziecka „Dom pod Kasztanami", Wioska Dziecięca SOS;
- Placówki wsparcia dziennego (świetlice) – prowadzone przez: Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zarząd Oddziału Miasta i Powiatu, Caritas Diecezji Siedleckiej, Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich "Styl Życia", Stowarzyszenie Domu Dziecka - Pomnika im. Dzieci Zamojszczyzny, Rzymskokatolicką Parafię pw. Św. Józefa, Stowarzyszenie „Prometeusz" Siedlce;
- Ośrodki wsparcia: Środowiskowy Dom Samopomocy, Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i osób z autyzmem;
- Inne jednostki: Dom Pomocy Społecznej "Dom nad Stawami", Warsztat Terapii Zajęciowej, Noclegownia

Ponadto na terenie miasta funkcjonują: Centrum Integracji Społecznej, Warsztat Terapii Zajęciowej oraz Zakład Aktywności Zawodowej, które nie podlegają samorządowi lokalnemu.

Z analizy Oceny zasobów pomocy społecznej za 2012 r. wynika, że w najbliższej perspektywie priorytetowymi działaniami powinny być w szczególności: rozwój różnorodnych form reintegracji społecznej i zawodowej, w celu aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym; realizacja Programu Komunalnego Budownictwa Mieszkaniowego w Siedlcach na lata 2009 – 2015 przyjętego Uchwałą Rady Miasta XLV/643/2009 z dn. 28.08.2009 r.; tworzenie warunków do wspierania rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, w celu wzmocnienia kompetencji rodzicielskich; dalsza rozbudowa systemu wczesnej diagnostyki i rehabilitacji dzieci z zaburzeniami rozwojowymi; rozbudowa systemu interwencji kryzysowej i przeciwdziałania przemocy[12].

2.7. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (OCHRONA ZDROWIA, EDUKACJA, KULTURA, SPORT I REKREACJA)

OCHRONA ZDROWIA

Miasto posiada stosunkowo rozbudowaną infrastrukturę usług medycznych, a dzięki lokalizacji w mieście Mazowieckiego Szpitala Wojewódzkiego stanowi ośrodek opieki zdrowotnej o wymiarze ponadlokalnym.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna w mieście świadczona jest w ramach 58 przychodni, w tym 9 podległych samorządowi terytorialnemu. W 2014 r. przychodnie publiczne zrealizowały 38% wszystkich udzielonych porad lekarskich w mieście. Największy zakres usług ambulatoryjnych świadczy Mazowiecki Szpital Wojewódzki w Siedlcach Sp. z o. o. prowadzący 7 poradni specjalistycznych dla dzieci (Chirurgiczną, Leczenia Zeza, Nefrologiczną, Neonatologiczną, Neurologiczną, Psychologiczną, Zdrowia Psychicznego) i 14 dla dorosłych (Chirurgii Ogólnej, Chirurgii Naczyniowej, Ortopedyczno-Urazową, Urologiczną, Laryngologiczną, Okulistyczną, Ginekologiczno-Położniczą, Kardiologiczną, Neurologiczną, Onkologiczną, Rehabilitacji Leczniczej, Psychologiczną, Zdrowia Psychicznego, Żywieniową oraz Medycyny Pracy). Kolejne, największe podmioty świadczące specjalistyczną opiekę ambulatoryjną to Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Centrum" oraz Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Siedlcach.

Leczenie szpitalne świadczą trzy podmioty. Największym pod względem skali prowadzonej działalności jest Mazowiecki Szpital Wojewódzki w Siedlcach Sp. z o. o., a następnie Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Siedlcach, a także podmiot prywatny o znacznie mniejszej skali działalności jakim jest Zespół Chirurgii Jednego Dnia „Medica".

[11] Strona internetowa MOPR w Siedlcach
[12] *Ocena zasobów pomocy społecznej Miasta Siedlce,* Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Siedlcach, 2013 r.

Infrastruktura szpitalna ulega stopniowej poprawie. W 2014 r. siedleckie szpitale posiadały 774 łóżka dla pacjentów, czyli na 10 tys. mieszkańców przypadało 101 łóżek. Dla porównania w 2005 r. statystyki te wyglądały następująco: szpitale posiadały 757 łóżek, co oznaczało, iż na każde 10 tys. mieszkańców przypadało 98 łóżek[13].

Najczęstszą przyczyną zgonów w Siedlcach są choroby układu krążenia (46%). Wysoki udział w porównaniu ze średnią krajową posiadają także choroby nowotworowe i choroby układu oddechowego, odpowiedzialne za odpowiednio 31% i 8% zgonów. Jest to zjawisko niepokojące biorąc pod uwagę, iż ich liczba systematycznie wzrasta na przestrzeni ostatnich lat. Liczba chorób nowotworowych w okresie lat 2005-2014 wzrosła o 32% (44 przypadki zgonów), natomiast liczba zgonów z tytułu chorób układu oddechowego niemalże podwoiła się w badanym okresie.

Tabela 3. Wybrane przyczyny zgonów w 2014 r.

	Niektóre choroby zakaźne i pasożytnicze ogółem	Nowotwory ogółem	Choroby układu krążenia ogółem	Choroby układu oddechowego ogółem	Choroby układu trawiennego	Pozostałe
POLSKA	1%	27%	45%	5%	4%	18,25%
MAZOWIECKIE	1%	26%	47%	8%	4%	14,41%
Siedlce	1%	31%	46%	8%	5%	10,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS

Wykres 11. Zmiana udziału liczby zgonów na skutek chorób nowotworowych oraz chorób układu oddechowego

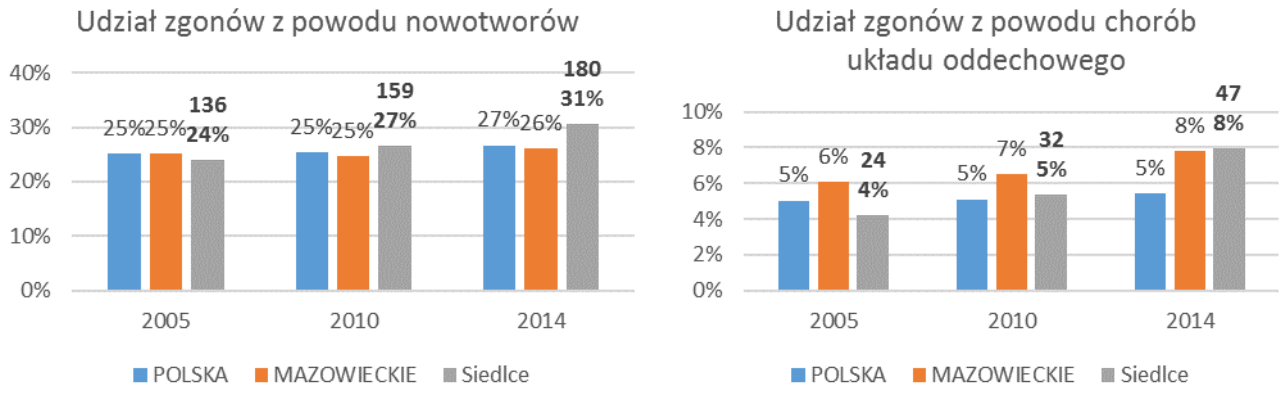

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS

Częściową przyczyną tego stanu jest rosnące zanieczyszczenie środowiska, a w szczególności wzrastające zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego z tytułu emisji powierzchniowej (z systemów grzewczych gospodarstw domowych) oraz emisji liniowej (ruchu drogowego). Wysokie zanieczyszczenie powietrza metalami ciężkimi, a przede wszystkim substancjami pyłowymi (PM 2,5, PM 10), zawierającymi wysoce szkodliwy benzo(a)piren stanowi istotne zagrożenie nie tylko dla układu oddechowego, ale również odpornościowego, krwionośnego, a nawet nerwowego. Wysokie zapylenie i zanieczyszczenie powietrza przekłada się również na występowanie alergii, szczególnie wśród dzieci. Przeprowadzone badania wykazują również związek między oddychaniem w ciąży zanieczyszczonym powietrzem, a niższą wagą urodzeniową, a także zwiększoną częstotliwością przedwczesnych porodów.[14]

[13] Bank Danych Lokalnych, GUS.

[14] Materiały kampanii Ministerstwa Środowiska „TworzyMy Atmosferę" www.tworzymyatmosferę.pl; *Niezapłacony rachunek. Jak energetyka węglowa niszczy nasze zdrowie.* Raport Health and Environment Alliance, Maj 2013 r.

Gwałtownie wzrastający udział chorób układu oddechowego, a także nowotworów, które mogą być pochodną zwiększonej ekspozycji na zanieczyszczenia powietrza, wskazuje na konieczność podjęcia równoległych działań zarówno w zakresie profilaktyki zdrowotnej wśród mieszkańców jak i wprowadzania rozwiązań infrastrukturalnych efektywnych środowiskowo, które ograniczą emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Podejmowane działania powinny mieć charakter ogólnomiejski, ze szczególnym uwzględnieniem centrum miasta, gdzie ruch komunikacyjny jest zwiększony w stosunku do innych części miasta, znaczna część instalacji grzewczych jest przestarzała, a naturalne przewietrzanie zaburzone z uwagi na wysoką koncentrację zabudowy.

Rosnąca zachorowalność także na inne typy chorób cywilizacyjnych, wymaga wzmożonych działań w zakresie profilaktyki zdrowotnej świadczonych przez podmioty ochrony zdrowia, a także ich dalszego systematycznego doposażania, aby jakość ich oferty medycznej odpowiadała współczesnym standardom i umożliwiała sprostaniu pojawiającym się wyzwaniom.

EDUKACJA

W 2014 r. na obszarze Siedlec funkcjonowało 35 przedszkoli, z czego 16 to jednostki, dla których organem prowadzącym jest miasto Siedlce

Ogólna ocena sytuacji związanej z dostępem do przedszkoli w Siedlcach jest pozytywna. Dynamika zmian liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3-6 lat pokazuje, iż w ostatnich latach widoczny był wyraźny przyrost uczestnictwa dzieci w zorganizowanym wychowaniu przedszkolnym. W 2014 r. wskaźnik ten przekroczył poziom 100%, co wynika z większej dostępności infrastruktury przedszkolnej (wzrost liczby miejsc w badanym okresie o 951, czyli 43,3%), a także z faktu, iż Siedlce stanowią ośrodek wychowania przedszkolnego obsługujący również ludność zamieszkującą sąsiadujące gminy. Mimo wzrostu zainteresowania ofertą przedszkoli, dzięki systematycznemu rozwijaniu infrastruktury, obłożenie przedszkoli zmalało, w 2007 r. na 100 miejsc przypadał bowiem 101 osób, z kolei w 2014 r. na 100 miejsc przypadało 97 osób.

Wykres 12. Udział dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym

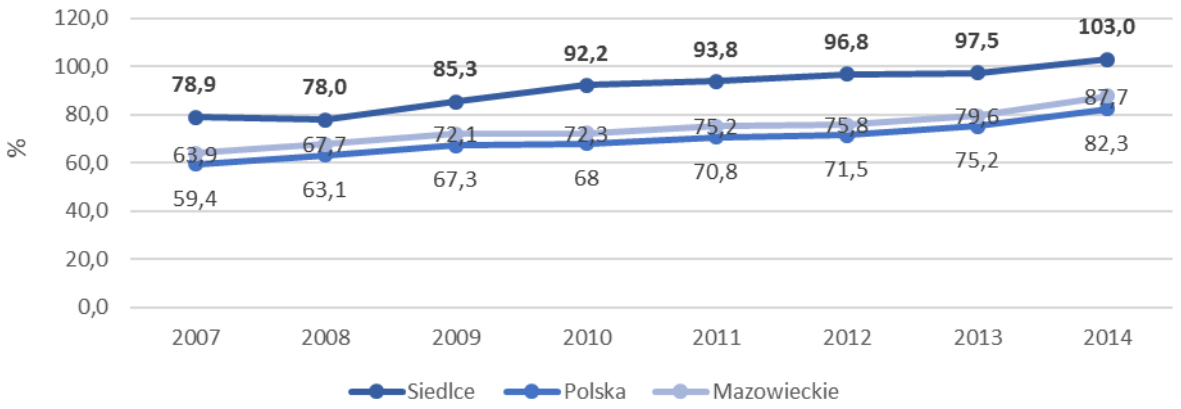

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS

Edukację na szczeblu podstawowym realizuje w Siedlcach 10 jednostek: 8 szkół publicznych, a także dwie szkoły o uprawnieniach szkół publicznych Szkoła Podstawowa Społecznego Towarzystwa Oświatowego oraz Katolicka Szkoła Podstawowa.

Liczba uczniów szkół podstawowych od 2010 r. systematycznie wzrasta, co należy jednoznacznie ocenić jako zjawisko pozytywne, biorąc pod uwagę fakt, iż większość samorządów w Polsce zmaga się z problemem niżu demograficznego i malejącą rentownością utrzymania infrastruktury edukacyjnej.

Wykres 13. Liczba uczniów kształcących się w siedleckich szkołach podstawowych i gimnazjach (bez szkół specjalnych) w latach 2007-2014

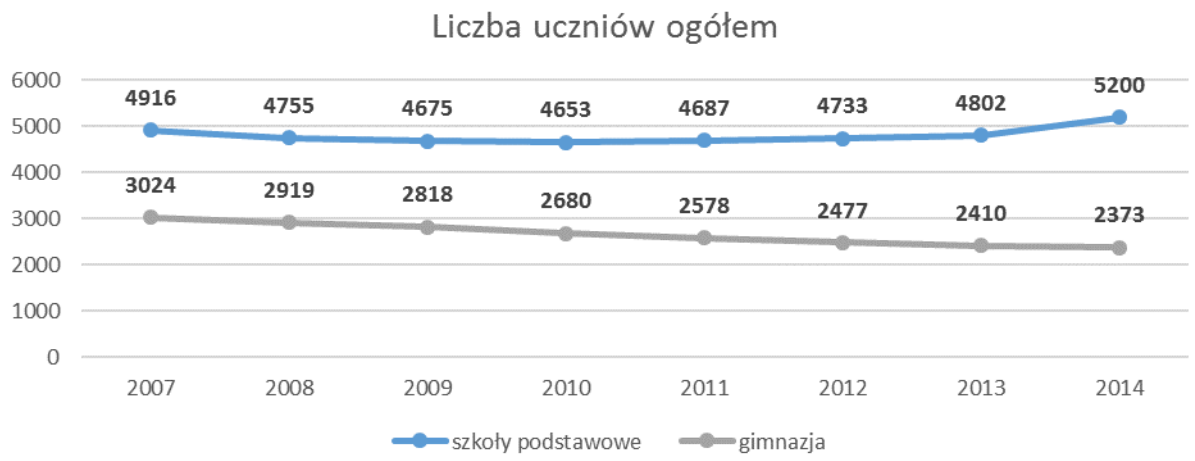

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS

Odmienna sytuacja widoczna jest w liczbie uczniów szkół gimnazjalnych, gdzie w badanym okresie ogólna liczba uczniów zmalała o blisko 22%. Edukację gimnazjalną w Siedlcach prowadzi 6 gimnazjów publicznych oraz 3 gimnazja prywatne.

Ważnym szczeblem systemu edukacji są szkoły ponadgimnazjalne. Wśród nich możemy wyróżnić szkoły zawodowe (technika oraz zasadnicze szkoły zawodowe) oraz ogólnokształcące dla młodzieży. W 2014 r. funkcjonowało w Siedlcach:

- 9 liceów ogólnokształcących publicznych, z czego 8 prowadzi miasto Siedlce;
- 6 publicznych techników;
- 5 zasadniczych szkół zawodowych;

Ogólna liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych spadła w okresie lat 2007-2014 o blisko 10% (637 uczniów). Biorąc pod uwagę liczbę uczniów największą popularnością wśród młodzieży nadal cieszą się licea ogólnokształcące, choć widoczny jest wyraźny trend spadkowy w przypadku liceów i wzrost zainteresowania szkolnictwem zawodowym. Wysoka liczba uczniów liceów ogólnokształcących wynika pośrednio z faktu, iż Siedlce stanowią rozwinięty ośrodek szkolnictwa wyższego, umożliwiając kontynuację edukacji na poziomie wyższym bez konieczności migracji do większych miast.

Wykres 14. Liczba uczniów kształcących się w siedleckich szkołach ponadgimnazjalnych (bez szkół specjalnych) w latach 2007-2014

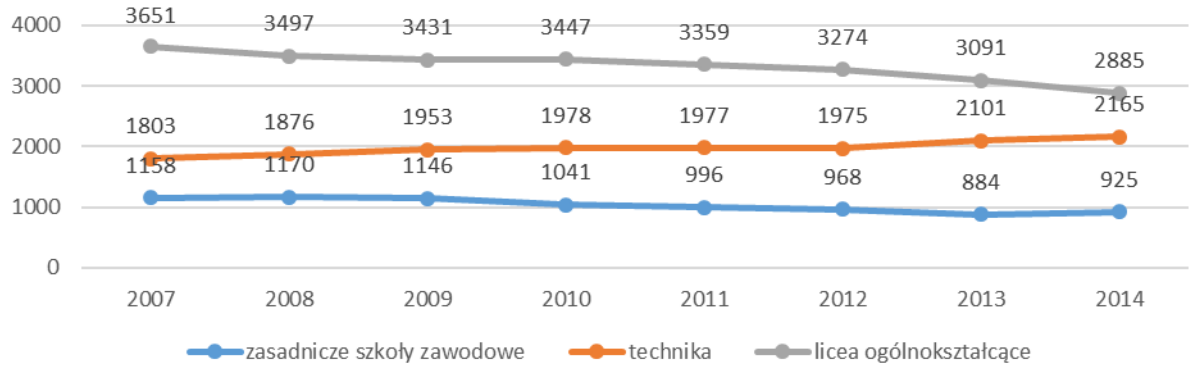

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Szczególny przyrost zainteresowania młodzieży odnotowały technika, które na początku badanego okresu skupiały 27% ogólnej liczby uczniów szkół ponadgimnazjalnych, a na koniec już około 36%. Wzrost ten jest widoczny także w liczbach bezwzględnych, bowiem liczba uczniów techników wzrosła o ponad 20%, czyli 362 uczniów. Zasadnicze szkoły zawodowe zanotowały w tym czasie 20% spadek (o 233 uczniów) liczby uczniów i w 2014 r. skupiały 15% ogólnej liczby uczniów szkół ponadgimnazjalnych w Siedlcach.

Wzrost popularności edukacji zawodowej stanowi trend ogólnopolski, na który wpływ mają przede wszystkim zmiany społeczno-kulturowe, wyższa świadomość młodzieży w planowaniu swojej ścieżki edukacyjnej i zawodowej (m.in. dzięki rozwojowi doradztwa zawodowego), a także zmiana uwarunkowań na rynku pracy – nadpodaż osób z wykształceniem wyższym, przy deficycie osób o kierunkowym wykształceniu zawodowym.

Oferta szkolnictwa zawodowego w Siedlcach jest szeroka i wydaje się być w znacznym stopniu dostosowana do potrzeb rynku pracy. Ponadgimnazjalne kształcenie zawodowe odbywa się m. in. na takich kierunkach jak: technik budownictwa, elektromechanik, monter sieci, instalacji i urządzeń sanitarnych, technik geodeta, technik żywienia i usług gastronomicznych, kelner, technik hotelarstwa, technik architektury krajobrazu, technik pojazdów samochodowych, kucharz, cukiernik, mechanik pojazdów samochodowych, elektromechanik pojazdów samochodowych. Oferta ta jest corocznie uzupełniana o nowe zawody, przy szerokiej współpracy dyrektorów szkół z Powiatowym Urzędem Pracy w Siedlcach oraz Powiatową Radą Zatrudnienia w Siedlcach (obecnie Powiatową Radą Rynku Pracy w Siedlcach). Współpraca edukacji z lokalną gospodarką odbywa się na różnych poziomach, takich jak m.in. klasy patronackie, wsparcie finansowe lub rzeczowe dla szkół płynące od przedsiębiorców, tworzenie możliwości odbycia praktyk i staży.

Głównym podmiotem w regionie świadczącym edukację na poziomie wyższym jest Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach. Założona w 1969 r. uczelnia początkowo funkcjonowała jako Wyższa Szkoła Nauczycielska, następnie jako Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Wyższa Szkoła Rolniczo-Pedagogiczna oraz Akademia Podlaska. W 2010 r. na mocy Ustawy z dnia 23 lipca 2010 r. o nadaniu nowej nazwy Akademii Podlaskiej uczelnia uzyskała miano Uniwersytetu. Obecność uniwersytetu stanowi istotny wyróżnik Siedlec na tle innych miast nieprzekraczających 100 tys. mieszkańców o oddziaływaniu subregionalnym.

Obecnie Uniwersytet składa się z czterech wydziałów: Wydziału Humanistycznego, Wydziału Nauk Ekonomicznych i Prawnych, Wydziału Nauk Ścisłych oraz Wydziału Przyrodniczego, a także 14 instytutów i 3 jednostek między-wydziałowych. Uniwersytet kształci studentów na ponad 20 kierunkach, w tym m. in.: pedagogice, historii, filologii polskiej, chemii, informatyce, biologii, bioinżynierii produkcji żywności, zootechnice, administracji i gospodarce przestrzennej.

Oprócz Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego na terenie Siedlec funkcjonuje także niepubliczna Collegium Mazovia Innowacyjna Szkoła Wyższa, kształcąca studentów głównie w dziedzinach nauk stosowanych (m.in. budownictwo, matematyka i informatyka, ekonomia i zarządzanie, finanse i rachunkowość) oraz nauk o zdrowiu (m.in. fizjoterapia, pielęgniarstwo, zdrowie publiczne).

Obecność studentów i uczelni wyższych stanowi istotny czynnik stymulujący życie gospodarcze i kulturalne miasta. Zapewnia także dopływ wykwalifikowanych zasobów ludzkich na lokalny rynek pracy. Istotne jest zatem tworzenie odpowiednich warunków infrastrukturalnych, mieszkaniowych i gospodarczych, które wpłyną na decyzję absolwentów o pozostaniu w Siedlcach, hamując odpływ części młodych osób do dużych ośrodków miejskich jak Warszawa, Białystok czy Lublin i tym samym ograniczając występowanie zjawiska tzw. „drenażu mózgów”.

KULTURA, SPORT I REKREACJA

Siedlce posiadają rozbudowaną infrastrukturę kulturalną i sportową o znaczeniu ponadlokalnym, która w połączeniu z istniejącymi terenami zieleni kształtuje walory rekreacyjne miasta, stwarzając mieszkańcom możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu, podnosząc tym samym ich jakość życia.

W mieście prężnie działają liczne instytucje kultury organizujące przedsięwzięcia kulturalne o charakterze lokalnym, regionalnym, a także ogólnopolskim. Do najważniejszych animatorów życia kulturalnego należy zaliczyć: Centrum Kultury i Sztuki im. Andrzeja Meżeryckiego – Scena Teatralna Miasta Siedlce oraz Miejski Ośrodek Kultury, oferujące mieszkańcom możliwość uczestnictwa w kulturze zarówno w formie biernej (jako widzowie przedstawień i spektakli) i czynnej (jako członkowie klubów, kół zainteresowań czy sekcji). W ramach tych instytucji funkcjonują odpowiednio: w ramach CKiS m.in. Teatr Tańca Formacja Taneczna Caro Dance, Teatr ES, Orkiestra Symfoniczna Miasta Siedlce, Chór Miasta Siedlce, Studio Teatralne im. Jacka Woszczerowicza, Teatr Dziecięcy „Dramma Mia" oraz Sekcja Plastyczna, natomiast w ramach siedleckiego MOK m.in. zespoły taneczne (np. Formacja Tańca Nowoczesnego „Luz", Formacja Taneczna MP Dance, Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Siedleckiej „Chodowiacy" im. Alicji Siwkiewicz), zespoły muzyczne (np. PodobaMiSię, Kwartet Smyczkowy „Aleksandria", Grupa Piosenki Poetyckiej APROPOS lub Kameralny Zespół Chóralny MELODIA, Siedlecka Grupa Literacka „Witraż"), pracownie artystyczne (plastyczna i fotograficzna), Siedlecki Uniwersytet Trzeciego Wieku oraz Chór Siedleckiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Zespoły artystyczne działające przy ww. ośrodkach są częstymi uczestnikami konkursów i wydarzeń artystycznych o wymiarze ogólnoeuropejskim czy międzynarodowym.

Ponadto ważną rolę w codziennym kształtowaniu życia kulturalnego mieszkańców pełnią: Miejska Biblioteka Publiczna w Siedlcach wraz z 5 filiami, szkoły wyższe (zwłaszcza Uczelniany Ośrodek Kultury Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego ze Studenckim Ośrodkiem Działań Kulturalnych "LIMES" i Klubem Studenckim "PeHa") i organizacje pozarządowe, a także tzw. kluby kultury, tj. np. Osiedlowy Klub Kultury "Rafa", Spółdzielczy Klub Kultury "Trójka" czy Osiedlowy Klub Kultury "Lech". W Siedlcach swoją działalność prowadzą również muzea oraz galerie sztuki, takie jak m.in. Muzeum Regionalne, Muzeum Diecezjalne, "Muzeum" Jana Pawła II przy Szkole Podstawowej nr 11, Galeria Teatralna CKiS, Galeria Fotografii FOKUS, Mała Galeria Sztuki, Galeria „W Bramie" i Galeria „Kultura".

W Siedlcach funkcjonują dwa nowoczesne, kinowe multipleksy NoveKino (4 sale, które mogą pomieścić łącznie 897 osób) oraz Helios (5 sal o łącznej liczbie 1033 miejsc), przez co miasto stanowi główny, ponadlokalny ośrodek realizacji usług kinowych wschodniej części województwa.

Jednostką odpowiadającą za znaczną część miejskiej infrastruktury sporotwej jest Agencja Rozwoju Miasta Siedlce Sp. z o.o. Agencja jest odpowiedzialna za prowadzenie Parku Wodnego Siedlce, Stadionu piłkarskiego, boisk treningowych, stadionu lekkoatletycznego, hal sportowych (przy ul. Popiełuszki i Prusa), lodowiska, rolkowiska, kortów tenisowych, skateplazy, siłowni oraz sali tenisa stołowego. Infrastruktura sportowa zarówno w zarządzie ARMS jak i szkół publicznych była rozbudowywana i stopniowo modernizowana w ostatnich latach, dzięki czemu w mieście z powodzeniem funkcjonują kluby i stowarzyszenia sportowe związane z działalnością profesjonalną i amatorską, których członkowie odnoszą liczne sukcesy na szczeblu wojewódzkim i krajowym.

Na poziomie centralnym występują następujące drużyny: Miejski Klub Koszykówki (Tauron Basket Liga Kobiet), Miejski Klub Sportowy "Pogoń" (Ekstraliga rugby), Miejski Klub Piłkarski "Pogoń" (I liga piłki nożnej mężczyzn), Klub Przyjaciół Siatkówki (I Liga piłki siatkowej mężczyzn), Siedlecki Klub Koszykówki (I Liga koszykówki mężczyzn), Miejski Klub Sportowy "Pogoń" (I Liga tenisa stołowego), Uczniowski Klub Sportowy „Ósemka" (II Liga piłki siatkowej kobiet). Na podkreślenie zasługują sukcesy odnoszone przez sportowców w następujących dyscyplinach: kick-boxing (TKKF „Siedleckie"; UKS „Power"; SKS „Gladiator"), narciarstwo

biegowe (UKS „RAWA"); biegi na orientację i radioorientacja sportowa (MKS „Pogoń"); lekkoatletyka (MKS „Pogoń"), strzelectwo sportowe (SKSS „Dragon").

Stowarzyszenie Sportowe Osób Niepełnosprawnych „START" i Integracyjny Klub Sportowy Siedlce uzupełniają ofertę sportową miasta, skupiając swoją działalność na aktywności sportowej osób niepełnosprawnych, a ich zawodnicy reprezentowali miasto na największych imprezach sportowych.

Miejscami rekreacji, będącymi jednocześnie atrakcyjnymi łącznikami przestrzeni miejskich są parki miejskie, a w szczególności: Park Miejski „Aleksandria" (o powierzchni ok. 11,3 ha), Stary Park pomiędzy ul. Bolesława Prusa i ul. gen. Józefa Bema (o powierzchni ok. 3,4 ha), zielone otoczenie amfiteatru (o powierzchni ok. 3,8 ha) oraz obszar parkowy przy ulicy Władysława Jagiełły (o powierzchni ok. 1 ha). Rekultywacja i rewitalizacja parków w Siedlcach jest niewystarczająca, wciąż wymaga sporych nakładów na odnowę zabytków architektonicznych, budowę obiektów małej architektury, wymianę ogrodzenia, uporządkowanie zieleni, przez co potencjał zespołów parkowych miasta nie jest wykorzystywany. Uzupełnieniem zieleni parkowej są liczne skwery, które podlegały w ostatnich latach stopniowej renowacji i obok funkcji rekreacyjnej, pełnią także funkcję reprezentacyjną.

Oprócz obiektów zieleni urządzonej ważnymi miejscami spędzania wolnego czasu przez mieszkańców są błonia siedleckie na północy miasta, gdzie umiejscowione są obiekty sportowo-rekreacyjne, las miejski położony na południu miasta, a także Zalew rzeki Muchawki – o pow. ok. 25 ha i uporządkowanym otoczeniu (ciągi pieszo-rowerowe, kąpielisko).

2.8. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

INFRASTRUKTURA WODNO-KANALIZACYJNA

Za gospodarkę wodno-kanalizacyjną w mieście i gminie Siedlce odpowiada Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Siedlcach. Sieć wodociągowa na terenie miasta w 2014 r. liczyła łącznie ok. 168 km z kolei sieć kanalizacyjna ok. 175 km. W 2014 r. z infrastruktury wodociągowej korzystało 95,6% mieszkańców, z kolei kanalizacją sanitarną było objętych 92,0% osób. Potrzeby związane z rozbudową i modernizacją sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, są stosunkowo niewielkie i mają głównie charakter prac doraźnych wynikających z konieczności uzupełniania brakujących elementów sieci na nowopowstałych osiedlach i bieżącej modernizacji elementów istniejącej infrastruktury.

Spółka eksploatuje pięć ujęć wody: Sekuła I i Sekuła II zlokalizowanych w dolinie rzeki Muchawki, Purzec i Stok Lacki oraz w Ujrzanowie (przyjęte w 1995 roku od Gminy Siedlce).

Spółka zarządza także Miejską Oczyszczalnią Ścieków. W ostatnich latach Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Siedlcach zrealizowało projekt dofinansowany ze środków unijnych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko pn. „Rozbudowa oczyszczalni ścieków, budowa kolektorów i modernizacja systemu kanalizacyjnego m. Siedlce". Łączna koszt przedsięwzięcia wynosił ok. 155 mln zł, z czego blisko 79 mln zł pochodziło ze środków UE. W wyniku inwestycji oczyszczalnia miejska dysponuje aktualnie przepustowością 24 000 m3/dobę i pracuje w zaawansowanej technologii zintegrowanego usuwania związków organicznych i biogennych. Wypracowane metody eksploatacji układu oczyszczania ścieków pozwalają osiągać bardzo wysokie efekty oczyszczania bez wspomagania procesów biologicznych reagentami chemicznymi. Ponadto oczyszczalnia dysponuje instalacją do przetwarzania biogazu który wykorzystywany jest do produkcji energii elektrycznej i cieplnej w agregacie prądotwórczym z odzyskiem ciepła oraz kotłowni gazowej. Odzysk energii z biogazu pozwala oszczędzić około 25% kosztów energii elektrycznej zużywanej przez oczyszczalnię oraz całkowicie pokrywa zapotrzebowanie ciepła na cele technologiczne, socjalne i c.o.

SIEĆ GAZOWA

Dystrybutorem gazu na terenie miasta jest Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział w Warszawie. Łączna długość sieci rozdzielczej w miescie wynosi 152,6 km, zaś długość sieci przesyłowej wynosi 1,25 km. W 2014 r. 5 186 budynków mieszkalnych i niemieszkalnych posiadało przyłącze do sieci gazowej.

W 2014 r. 83,5% mieszkańców korzystało z infrastruktury gazowej. Zużycie gazu w przeliczeniu na mieszańca w ostatnich latach ulegało fluktuacjom. Najwyższe poziomy przekraczające 150 m3/ na mieszkańca osiągając w roku 2010 i 2013. W 2014 r. średnie zużycie gazu w Siedlcach (142,9 m3) było wyższe aniżeli średnie zużycie w innych polskich miastach (125,9 m3) i niższe niż średnia dla miast województwa mazowieckiego (174,8 m3).

Wykres 15. Średnie zużycie gazu ziemnego na mieszkańca w Siedlcach w latach 2007-2014

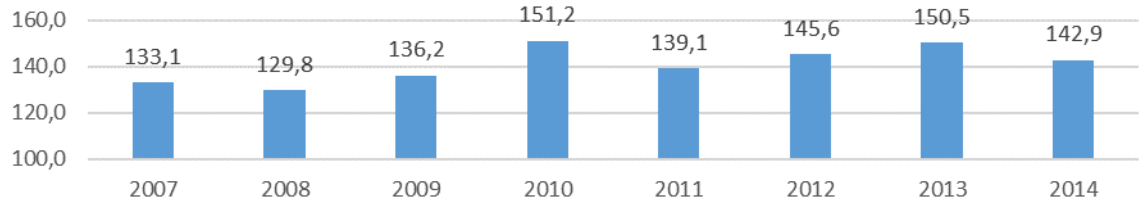

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS

Według danych GUS 4 619 odbiorców (18,6%) korzystało z gazu do ogrzewania mieszkania, co oznacza wzrost w stosunku do 2007 r. o blisko 37,2%. Rosnąca popularność ogrzewania gazowego wśród mieszkańców jest cechą pozytywną, zmniejsza bowiem ryzyko zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego na skutek tzw. niskiej emisji, gdyż ogrzewanie gazowe jest bardziej wydajne środowiskowo aniżeli tradycyjne instalacje grzewcze, oparte na węglu i drewnie.

SIEĆ CIEPŁOWNICZA

Producentem i dystrybutorem energii cieplnej i elektrycznej na terenie miasta Siedlce jest Przedsiębiorstwo Energetyczne w Siedlcach Sp. z o.o.

Przedsiębiorstwo eksploatuje dwa źródła energii: Ciepłownię Centralną o mocy cieplnej 156,63 MW oraz Elektrociepłownię Gazową o mocy cieplnej 56 MW oraz mocy elektrycznej 50 MW. Dzięki dużej inwestycji pt. „Rozbudowa elektrociepłowni gazowej w Siedlcach – budowa bloku gazowo-parowego w celu zwiększenia produkcji energii elektrycznej w wysokosprawnej kogeneracji oraz zmniejszenia emisji zanieczyszczeń powietrza", rozpoczętej w 2010 r. zwiększono zainstalowaną moc elektryczną o 36 MW i cieplną o 34 MW.

Według danych z 2013 r. z Miejskiej Sieci Ciepłowniczej w celach grzewczych korzystało 935 odbiorów.

MIESZKALNICTWO

Zasób mieszkaniowy w Siedlcach systematycznie wzrastał w ostatnich latach. W okresie 2007-2014 liczba mieszkań wzrosła o około 12%. W 2014 r. na 1 000 mieszkańców przypadały 407,3 mieszkania (363,4 – średnia krajowa; 406,2 – średnia wojewódzka). Poprawiły się także warunki bytowe mieszkańców, gdyż przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na mieszkańca wzrosła o 3,3 m^2, z poziomu 22,3 m^2 do poziomu 25,6 m^2. Wynik ten nieco odbiega od średniej krajowej i średniej wojewódzkiej, które wynoszą odpowiednio 26,7 m^2/ os. oraz 29,1 m^2/os.

Tabela 4. Podstawowe dane dotyczące zasobu mieszkaniowego w Siedlcach

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
mieszkania na 1000 mieszkańców	362,1	366,1	370,5	384,4	388,0	395,0	402,9	407,3
zasoby mieszkaniowe ogółem	27856	28259	28647	29331	29677	30174	30758	31198
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m^2)	61,5	61,8	61,9	62,5	62,6	62,7	62,8	62,9
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (w m^2)	22,3	22,6	22,9	24,0	24,3	24,8	25,3	25,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Rozpatrując zasób mieszkaniowy pod katem wyposażenia w podstawowe instalacje to w 2014 r. 98,7% mieszkań posiadało przyłącze do sieci wodociągowej, 96,1% posiadało łazienkę, a 92,2% centralne ogrzewanie.

Na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 r. można wykazać, iż około 66% substancji mieszkaniowej stanowią budynki sprzed 1989 roku. Wysoki udział budynków ponad 27 letnich wiąże się ze sporymi potrzebami w zakresie termomodernizacji i renowacji substancji

budowlanej. Biorąc pod uwagę poszczególne okresy największy udział stanowią budynki powojenne z lat 1945-1970 oraz z okresu lat 1989-2002. Najmniejszy udział w budynkach zamieszkałych charakteryzuje zabudowę sprzed I wojny światowej (4%), a także, co naturalne, zabudowę współczesną z lat 2003-2007 oraz nowszą.

Wykres 16. Struktura wiekowa budynków mieszkalnych w Siedlcach na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego 2011

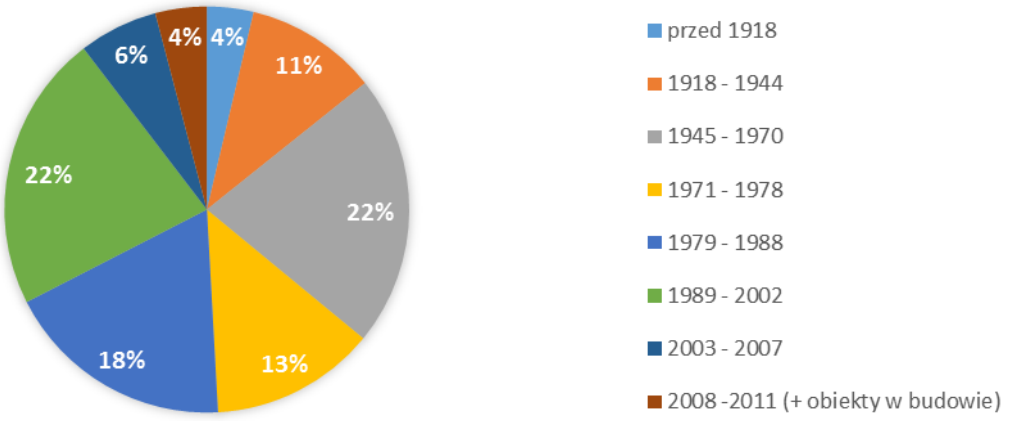

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych, GUS.

Zasób mieszkań komunalnych w mieście według danych GUS z 2013 r. obejmował 1 464 mieszkania, o średniej powierzchni 36,4, z czego 58 stanowią mieszkania socjalne, których średnia powierzchnia wynosi 31,7 m2[15]. Pod koniec 2014 r. wg danych Urzędu Miasta zasób mieszkań komunalnych obejmował 1 496 lokali, ich średnia powierzchnia wynosiła 38,6 m^2, a łączna liczba osób je zamieszkujących wynosiła 3 930 osób.

Większość nowych lokali komunalnych zlokalizowanych jest na osiedlu Spokojna – Kazimierza Przerwy Tetmajera. Ponadto, część budynków komunalnych – w znacznej mierze kamienic z pierwszej połowy XX wieku – znajduje się w obszarze Śródmieścia. „Program komunalnego budownictwa mieszkaniowego w Siedlcach na lata 2009 – 2015" zakłada wybudowanie ponad trzystu mieszkań, które pozwolą poprawić warunki lokalowe w tzw. miejskim zasobie mieszkaniowym oraz skrócą listę oczekujących na mieszkanie komunalne. Dotychczas oddane do użytkowania lokale mieszczącą się w następujących lokalizacjach: ul. Młynarska 14 (12 lokali), Tetmajera 17 (54 mieszkania), Tetmajera 7 (53 lokale), Tetmajera 15 (46), Spokojna 4 (76), Geodetów (102 mieszkania). W 2014 r. rozpoczęto budowę dwóch kolejnych bloków przy ul Geodetów o łącznej liczbie 102 mieszkań (inwestycja w trakcie realizacji).[16]

KOMUNIKACJA PUBLICZNA

Głównym przewoźnikiem organizującym przejazdy komunikacji publicznej na terenie Miasta Siedlce jest Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Siedlcach Sp. z o.o. Usługi komunikacji publicznej realizowane są na 14 liniach miejskich, a także 23 linii podmiejskich. Poza miastem MPK Siedlce obsługuje kompleksowo również Gminę Siedlce oraz częściowo Gminy Suchożebry, Mordy, Zbuczyn, Skórzec, Kotuń i Mokobody.

Tabor autobusowy MPK składa się z 46 autobusów miejskich, z czego 16 pojazdów to nowoczesny tabor niskopodłogowy o dacie produkcji nieprzekraczającej 5 lat. Oprócz systematycznej modernizacji taboru, główną inwestycją służącą poprawie jakości funkcjonowania komunikacji publicznej w mieście, było wprowadzenie, obok tradycyjnego systemu biletowego, elektronicznego systemu biletowego – Siedleckiej Karty Miejskiej. Inwestycja ta pozwala na optymalizację usług przewozowych świadczonych na terenie miasta, a także wygodę i transparentność (np. w wypadku reklamacji) obsługi pasażerów.

[15] Bank Danych Lokalnych, GUS.
[16] *Strategia Rozwoju Miasta Siedlce do 2025 roku,* Urząd Miasta Siedlce, 2015 r.

2.9. STAN ŚRODOWISKA

Monitoring jakości powietrza atmosferycznego prowadzony w Siedlcach przez WIOŚ, dokonywany jest w automatycznej stacji pomiarowej zlokalizowanej przy ul. Konarskiego 11. Miasto Siedlce w badaniach monitoringu jakości powietrza atmosferycznego zaliczane jest do strefy mazowieckiej.

Raport z monitoringu jakości powietrza atmosferycznego za 2015 r. wykazał, iż stwierdzono przekroczenia poziomu średniorocznego i dobowego stężeń pyłu PM10, w obydwu przypadkach strefie mazowieckiej nadając klasę C (ze względu na ochronę zdrowia). W strefie mazowieckiej nastąpiło również przekroczenie poziomu dopuszczalnego PM2,5 faza II (20 μg/m3) – klasa C1, a także poziomu dopuszczalnego fazy I (25 μg/m3) – klasa C. Klasa C została również nadana z uwagi na przekroczenia wysoce szkodliwego dla zdrowia benzo(a)pirenu. Szczególnie w sezonie grzewczym przekroczenia tego wskaźnika były wyraźne na skutek tzw. niskiej emisji.

Według rocznej oceny jakości powietrza atmosferycznego za rok 2015 w województwie mazowieckim poziomy celu długoterminowego dla ozonu zostały przekroczone w strefie mazowieckiej (klasa D2) zarówno w przypadku ochrony zdrowia, jak również w przypadku ochrony roślin. Dla pozostałych substancji nie wykazano przekroczeń nadając strefie klasę A.

Tabela 5. Klasy strefy mazowieckiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych.

Kryterium – poziom dopuszczalny							Kryterium – poziom docelowy				
NO_2	SO_2	CO	Pb	C_6H_6	PM2,5		BaP	As	Cd	Ni	O_3
					Faza I	Faza II					
A	*A*	*A*	*A*	*A*	*C*	*C1*	*C*	*A*	*A*	*A*	*A/D2**

*dla kryterium celu długookresowego

Źródło: *Roczna* ocena jakości powietrza atmosferycznego w województwie mazowieckim, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, 2016 r.

Wyniki z raportu stężeń średniorocznych ze stacji pomiarowej w Siedlcach również wskazują na przekroczenia norm zanieczyszczenia pyłami zawieszonymi PM10 oraz PM2.5.

Tabela 6. Automatyczne wyniki pomiarowe stężeń średniorocznych (S1Y) zanieczyszczeń powietrza wykonane na stacji pomiarowej zlokalizowanej przy ul. Konarskiego w Siedlcach w 2015 r.

	NO_2 [μg/m^3] *Dwutlenek azotu*	CO [μg/m^3] *Tlenek węgla*	O_3 [μg/m^3] *Ozon*	PM10 [μg/m^3] *Pył zawieszony PM10*	PM2.5 [μg/m^3] *Pył zawieszony PM 2.5*	SO_2 [μg/m^3] *Dwutlenek siarki*
Wynik średnich rocznych (S1Y) na stacji pomiarowej Siedlce ul. Konarskiego	**16.35**	**897.86**	**34.1**	**110.55**	**110.09**	**5.63**
Stan jakości powietrza pod wzgl. przekroczeń norm substancji	**Bardzo dobry**	**Bardzo dobry**	**Dobry**	**Dostateczny**	**Zły**	**Bardzo dobry**

Źródło: opracowanie własne na podstawie: http://warszawa.sojp.dacsystem.pl/raport-dobowy-i-roczny

Stan jakości powietrza ze względu na pył PM10 został uznany jako dostateczny, tzn. zanieczyszczenie powietrza stanowi zagrożenie dla zdrowia (szczególnie dla osób chorych, starszych, kobiet w ciąży oraz małych dzieci) oraz może mieć negatywne skutki zdrowotne. Zaleca się ograniczenie (skrócenie lub rozłożenie w czasie) aktywności na wolnym powietrzu, szczególnie jeśli ta aktywność wymaga długotrwałego lub wzmożonego wysiłku fizycznego.

Jakość powietrza w Siedlca pod względem zawartości pyłu PM2.5 jest zła, tzn. osoby chore, starsze, kobiety w ciąży oraz małe dzieci powinny unikać przebywania na wolnym powietrzu, a pozostała populacja powinna ograniczyć do minimum wszelką aktywność fizyczną na wolnym powietrzu - szczególnie wymagającą długotrwałego lub wzmożonego wysiłku fizycznego.

Wyniki analiz i oszacowań WIOŚ w Warszawie wskazują, że zarówno w województwie mazowieckim jak i w Mieście Siedlce podstawową przyczyną przekroczeń pyłów PM10, PM2,5 i benzo(a)pirenu jest emisja powierzchniowa (emisja związana z ogrzewaniem mieszkań w sektorze komunalnobytowym). Wpływ na jakość powietrza w województwie ma także napływ zanieczyszczeń spoza województwa. Dodatkowo spory udział w zanieczyszczeniu powietrza, szczególnie dwutlenkiem azotu (NO_2) ma emisja liniowa (emisja związana z ruchem komunikacyjnym). Wpływ emisji punktowej pochodzącej np. z elektrociepłowni czy zakładów przemysłowych ma zdecydowanie mniejsze, kilkuprocentowe znaczenie w ogólnym bilansie zanieczyszczeń.

Wykres 17. Średni udział poszczególnych źródeł emisji w stężeniu średniorocznym zanieczyszczeń powietrza – szacunek dla Miasta Siedlce [2015 r.]

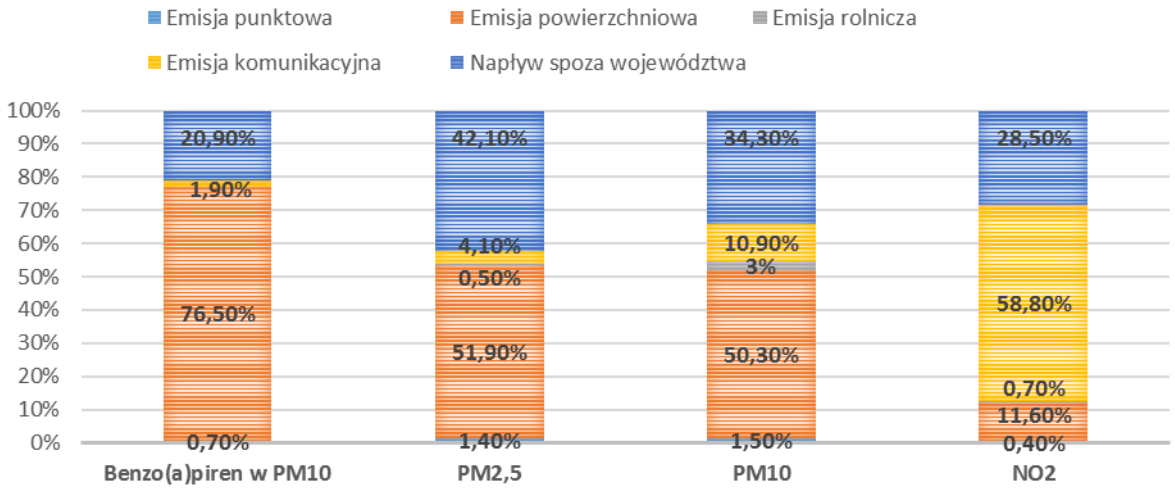

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Roczna* ocena jakości powietrza atmosferycznego w województwie mazowieckim, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, 2016 r.

Niska emisja z indywidualnych systemów cieplnych obejmuje swoim zasięgiem przeważnie lokalne kotłownie, a także indywidualne paleniska domowe, w których zainstalowane są piece o niewielkiej mocy. Najczęściej stosowanym paliwem w przypadku indywidualnego ogrzewania mieszkań jest węgiel kamienny, a niejednokrotnie w domowych paleniskach spalane są różnego rodzaju odpady, co przekłada się na emisję do powietrza groźnych dla zdrowia substancji, w tym benzo(a)pirenu oraz pyłu PM10. Ponadto paleniska często są w złym stanie technicznym i wymagają natychmiastowej wymiany bądź modernizacji, co powoduje wzrost emisji zanieczyszczeń. Dodatkowo zły stan przewodów wentylacyjnych, a także kominów, potęguje negatywny efekt, stanowiąc ogromne zagrożenie dla zdrowia a nawet życia mieszkańców korzystających z tych urządzeń (wzrost ryzyka pożarowego oraz ryzyka zaczadzenia).

Duże zagęszczenie na obszarze zabudowy mieszkaniowej powoduje, że stosunkowo małe ilości zanieczyszczeń wprowadzane przez pojedynczych emitorów gromadzą się w miejscu ich powstawania, przez co kumulują niekorzystny efekt wpływając na lokalny stan powietrza. Pomiary zanieczyszczenia powietrza benzo(a)pirenem wskazują, że to właśnie powierzchniowe źródła emisji z sektora komunalno-bytowego są odpowiedzialne za przekroczenia wartości normatywnej B(a)P. Konieczne są zatem działania pozwalające ograniczyć zjawisko tzw. „niskiej emisji" , szczególnie w centrum miasta, np. inwestycje ukierunkowane na rozbudowę sieci gazowej i sieci ciepłowniczej oraz termomodernizację budynków, uwzględniającą modernizację instalacji grzewczej wraz z wymianą źródeł ciepła na bardziej efektywne ekologicznie, w tym korzystające z

odnawialnych źródeł energii, wymianę urządzeń i opraw świetlnych na bardziej energooszczędne.Działania prowadzone w tym zakresie przez Urząd Miejski w Siedlcach powinny być zgodne z założeniami i celami określonymi w przyjętym w 2016 r. *Planie Gospodarki Niskoemisyjnej Dla Miasta Siedlce do 2020 roku.*

W dokumencie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Siedlce do 2020 roku oszacowano bilans emisji CO_2 z poszczególnych źródeł. W okresie lat 2000-2013 widoczny jest zdecydowany wzrost emisji z wszystkich kategorii paliw, oprócz ciepła systemowego. Szczególnie wysoki ponad czterokrotny wzrost dotyczył emisji z paliw transportowych, zużywanych przez transport lokalny i tranzytowy. Wykonane w PGN prognozy wskazują, iż trend ten będzie się utrzymywał.

Tabela 7. Całkowita emisja CO_2 na terenie Miasta Siedlce w poszczególnych latach

Bilans emisji wg rodzajów paliw				
	rok 2000	rok 2013	rok 2020 - prognoza	rok 2020 - prognoza, scenariusz niskoemisyjny
energia elektryczna	140 304,94	144 650,59	174 068,91	174 068,91
gaz	37 310,63	60 519,25	67 491,91	67 491,91
paliwa transportowe	34 195,02	147 857,61	150 128,50	150 128,50
paliwa opałowe	55 371,15	67 558,10	76 561,53	76 561,53
ciepło systemowe	99 270,49	95 180,64	95 180,64	95 180,64
Planowana redukcja emisji				-36 521,66
SUMA	366 452,23	515 766,19	563 431,49	526 909,83

Źródło: *Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Siedlce do 2020 roku,* Urząd Miasta Siedlce, 2016 r

Wysoki wzrost emisji liniowej związany jest ze wzrostem liczby pojazdów zarejestrowanych na terenie miasta. Działania miasta służące zmniejszeniu zjawiska emisji liniowej są niestety ograniczone i sprowadzają się do wprowadzania stref ograniczonego lub uspokojonego ruchu, promowania alternatywnych środków transportu, którym sprzyja rozwój ścieżek rowerowych, czy też poprawy jakości oferty komunikacji miejskiej.

W dłuższej perspektywie najbardziej efektywnym rozwiązaniem jest próba zmiany przyzwyczajeń transportowych mieszkańców i wzmocnienie roli transportu publicznego w codziennych przewozach osób na poziomie lokalnym i ponadlokalnym. System komunikacji publicznej miasta Siedlce tworzą:

- transport miejski, realizowany przez Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne na terenie miasta Siedlce oraz gmin sąsiadujących ((Siedlce, Kotuń, Mokobody, Mordy, Skórzec, Suchożebry, Wiśniew, Zbuczyn);
- transport autobusowy, realizowany przez przewoźników prywatnych na terenie miasta Siedlce;
- transport kolejowy, realizowany przez Koleje Mazowieckie Sp. z o.o. i PKP IC S.A.

Powyższe systemy nie są ze sobą zintegrowane i synchronizowane, dworce autobusowy i kolejowy są oddalone od siebie, a ich infrastruktura wymaga znacznej modernizacji (szczególnie dworzec PKS). Brak dogodnych warunków do sprawnego i komfortowego korzystania z usług transportu publicznego powoduje wyższą skłonność mieszkańców do korzystania z transportu indywidualnego, a tym samym do zwiększenia

obciążenia układu komunikacyjnego w mieście, powstawania zatorów i spadku efektywności ekonomicznej, a przede wszystkim ekologicznej transportu na terenie Siedlec.W przypadku ruchu tranzytowego działaniem możliwym do podjęcia jest budowa obwodnic i dróg przelotowych, które pozwolą odsunąć duże skupiska ruchu samochodowego od obszarów centrum miasta i terenów gęsto zaludnionych, a także likwidacja tzw. „wąskich gardeł", czyli rozbudowa silnie obciążonych punktów układu transportowego (wiaduktów, skrzyżowań, tuneli, itp.) lub stworzenie alternatywnych do nich ścieżek transportowych. Działania te nie doprowadzą wprost do obniżenia emisji, pozwolą jednak ograniczyć ryzyko wystąpienia kongestii transportowych, a także przesunąć przebieg najbardziej obciążonych tras na obszary o rzadszej zabudowie i infrastrukturę o wyższej przepustowości.

W 2012 r. w wyniku badania monitoringowego hałasu komunikacyjnego przeprowadzonego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska na stacji pomiarowej w Siedlcach, zlokalizowanej przy ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego 2, równoważny poziom dźwięku dla pory dnia i nocy dla hałasu drogowego wynosił LAeqD=68,4dB i LAeqN=59,1dB, a zatem w obydwu przypadkach zostały przekroczone wartości dopuszczalne (odpowiednio 65dB i 56dB). Badanie wykazało, iż hałas komunikacyjny w dalszym ciągu jest istotną uciążliwością i zagrożeniem dla zdrowia mieszkańców[17], co dodatkowo uzasadnia konieczność wprowadzania nowych rozwiązań komunikacyjnych na terenie miasta.

Monitoring wód powierzchniowych prowadzony w latach 2010-2014 przez WIOŚ w Warszawie wykazał, iż przepływająca przez Siedlce rzeka Muchawka od Myrchy do ujścia posiada III klasę elementów biologicznych, II klasę elementów hydromorfologicznych , oraz III klasę elementów fizykochemicznych a jej ogólny potencjał biologiczny został oceniony jako umiarkowany. Dla rzeki nie prowadzono badań pozwalających ocenić jej ogólny stan chemiczny.

PODSUMOWANIE DIAGNOZY KONTEKSTOWEJ MIASTA

W wyniku przeprowadzonej diagnozy kontekstowej możliwe jest wskazanie czynników, które stanowią o mocnych stronach miasta – są czynnikami stymulującymi i warunkującymi jego zrównoważony rozwój , a także tych aspektów jego funkcjonowania, które wskazują na jego niedobory, problemy czy też zjawiska kryzysowe, które hamują wzrost społeczno-gospodarczy Siedlec.

Czynniki stymulujące rozwój miasta	Zjawiska kryzysowe i zdiagnozowane problemy
✓ Utrzymujący się dodatni poziom przyrostu naturalnego; ✓ Obecność unikatowych zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowo-historycznego wpisanych do rejestru, szczególnie w centrum miasta; ✓ Dynamiczny wzrost powierzchni miasta objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz relatywnie duży udział pow. objętej mpzp na tle innych miast, świadczy o poprawie regulacji w zakresie kształtowania ładu przestrzennego na terenie miasta; ✓ Dobra sytuacja gospodarcza miasta – systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych w ostatnich latach; ✓ Relatywnie wysoki udział sektorów wyspecjalizowanych usług w strukturze	× Utrzymujące się ujemne saldo migracji - odpływ mieszkańców miasta prowadzi do zubożania lokalnego kapitału ludzkiego, powstawania nowych wyzwań w polityce przestrzennej, a pośrednio także do zamierania centrum miasta; × Zmiana struktury wiekowej – starzenie się społeczeństwa generuje nowe wyzwania w zakresie kształtowania polityki miejskiej: konieczność zabezpieczenia odpowiedniej infrastruktury i usług, zaburzenie wymienności kadr na lokalnym rynku pracy, a także obniżkę wpływów podatkowych; × Brak dostatecznej liczby wiaduktów nad torami kolejowymi ogranicza rozwój wewnętrznego układu komunikacyjnego, tworząc tym samym barierę przestrzenną dla rozwoju miasta.

[17] *Monitoring hałasu komunikacyjnego w 2012 roku,* Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2012 r.

Czynniki stymulujące rozwój miasta	Zjawiska kryzysowe i zdiagnozowane problemy
podmiotów gospodarczych, stanowi istotny potencjał rozwoju gospodarczego miasta; ✓ Relatywnie dobra sytuacja na rynku pracy na tle innych miast woj. mazowieckiego - w latach 2006-2015 stopa bezrobocia utrzymywała się poniżej średniej krajowej, na poziomie zbliżonym do średniej wojewódzkiej, a stopa bezrobocia długotrwałego również osiągała wyniki poniżej średniej krajowej i wojewódzkiej; ✓ Miasto posiada rozbudowaną infrastrukturę wychowania przedszkolnego i edukacji; ✓ Funkcjonowanie na terenie miasta uczelni wyższych, w tym uczelni o statusie uniwersytetu stanowi istotny wyróżnik Siedlec na tle innych miast nieprzekraczających 100 tys. mieszkańców o oddziaływaniu subregionalnym, wpływając pośrednio na atrakcyjność osiedleńczą i inwestycyjną miasta; ✓ Siedlce posiadają rozbudowaną infrastrukturę kulturalną i sportową o znaczeniu ponadlokalnym, umożliwiająca czynne i bierne uczestnictwo w zajęciach oraz wydarzeniach sportowych, kulturalnych, artystycznych i rozrywkowych obywających się na terenie miasta; ✓ Poprawiające się wskaźniki dotyczące mieszkalnictwa na terenie miasta, w tym budownictwa komunalnego;	× Zamieranie handlowo-usługowej funkcji centrum miasta – rosnąca popularność galerii handlowych i sklepów wielkopowierzchniowych; × Wysoki udział osób młodych i posiadających wyższe wykształcenie w strukturze bezrobotnych wskazuje na możliwe niedopasowanie oferty edukacyjnej do wymogów lokalnego rynku pracy; × Relatywnie niski poziom średnich wynagrodzeń na tle innych miast województwa mazowieckiego wpływa na osłabienie popytu konsumpcyjnego ludności, a także na wzmocnienie czynnika ekonomicznego jako głównego powodu migracji ludności; × Gwałtownie wzrastający udział chorób układu oddechowego, a także nowotworów jako przyczyn zgonów mieszkańców Siedlec, wskazuje na konieczność podjęcia działań w zakresie profilaktyki zdrowotnej; × Zabytkowe zespoły parkowe miasta są zaniedbane, a ich potencjał jako miejsca spędzania wolnego czasu, integracji mieszkańców i atrakcji turystycznych nie jest wykorzystywany, przez co wymagają one podjęcia działań służących ich rekultywacji i rewitalizacji; × Obserwowane przekroczenia stężenia zanieczyszczeń powietrza, będące istotnym zagrożeniem dla życia i zdrowia mieszkańców, spowodowane w głównej mierze zjawiskiem niskiej emisji – ich szczególna uciążliwość widoczna w rejonach o dużym zagęszczeniu zabudowy (centrum miasta); × Hałas komunikacyjny w dalszym ciągu jest istotną uciążliwością i zagrożeniem dla zdrowia mieszkańców – stacja pomiarowa WIOŚ wykazała przekroczenia dopuszczalnych progów hałasu drogowego dla pory dnia i nocy;

3. DELIMITACJA OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH

3.1. CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW

Wybór obszarów dysfunkcyjnych (kryzysowych) jest kluczowym elementem lokalnych programów rewitalizacji. Delimitacja obszarów kryzysowych, które cechują się najwyższym nagromadzeniem zjawisk problemowych natury społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz środowiskowej została przeprowadzona według metodologii wynikającej z zapisów *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* oraz *Instrukcji dotyczącej przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego.*

Opierając się na przyjętej praktyce oraz zapisach ww. dokumentów za metodę sporządzenia delimitacji obszarów zdegradowanych podlegających rewitalizacji, przyjęto analizę porównawczą jednostek statystycznych, opartą na zestawie syntetycznych wskaźników degradacji, pogłębiającą diagnozę zawartą w charakterystyce ogólnej miasta oraz pozwalającą na obiektywne określenie stopnia zróżnicowania rozwoju społeczno-gospodarczego jego poszczególnych obszarów.

Na potrzeby delimitacji terenów kryzysowych, przyjęto zakres i zasięg jednostek statystycznych odpowiadający jednostkom statystycznym wykorzystanym w analizie porównawczej *Strategii Rozwoju Miasta Siedlce*. W *Strategii* Siedlce zostały podzielone na obszary wewnętrzne, wyznaczone w procesie porównywania funkcji terenu, charakteru zabudowy oraz intensywności użytkowania. Przy określaniu ich zasięgu kierowano się m.in. układem struktury morfologicznej miasta oraz formą w jakiej udostępniane są dane statystyczne. Granice jednostek miejskich starano się wyznaczyć w taki sposób, aby odcinki ulic włączonych do obszaru, biegnących wzdłuż jego granic znalazły się w całości w jego obrębie, z zabudowaniami po obu stronach drogi. Każdemu z obszarów przyporządkowano numer identyfikacyjny (od 1 do 28). Poniżej przedstawiono charakterystykę funkcjonalną poszczególnych jednostek statystycznych oraz ich zasięg przestrzenny w formie graficznej (mapa).

Tabela 8. Opis jednostek statystycznych

Obszar	Charakterystyka obszaru
Obszar nr 1 (Błonie, Czerwonego Krzyża i Rynkowa)	Położony w północnej części miasta, między ulicami Prusa, Sokołowską i Asłanowicza na terenie o powierzchni około 35 ha. Pierwsze, czteropiętrowe bloki powstały na osiedlu Czerwonego Krzyża w latach siedemdziesiątych, na fali intensywnego rozwoju przemysłu. W kolejnej dekadzie zbudowano cztero- i jedenastopiętrowe bloki na osiedlu Błonie. Najmłodszym osiedlem w tym rejonie jest osiedle Rynkowa, którego budowę rozpoczęto w 2000 roku, ostatnie bloki na tym osiedlu zostały ukończone w 2010 roku. Osiedle Rynkowa zajmuje obszar ok. 3 ha i zabudowane jest blokami (m.in. 9 piętrowymi z garażami podziemnymi). Przy ul. Czerwonego Krzyża ma siedzibę Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej, w której sąsiedztwie zlokalizowane jest targowisko miejskie.
Obszar nr 2 (Floriańska)	Obejmuje głównie zabudowę jednorodzinną w rejonie ul. Floriańskiej i zajmuje powierzchnię ok. 76 ha. Jest to jedna z głównych ulic w Siedlcach. Zlokalizowane są I Liceum Ogólnokształcące im B. Prusa, kościół św. Stanisława B.M., Zespół Szkół nr 2, Szkoła Podstawowa nr 5 im W. Rawicza, skwer Tadeusza Kościuszki, Publiczne Gimnazjum nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi, dawna parowozownia z początku XX wieku, dworzec kolejowy.
Obszar nr 3 (Koszary)	Znajduje się po południowej stronie torów kolejowych, w okolicach dawnych koszar wojskowych (w których w latach 1930. był sztab 8 Dywizji Piechoty, 22 Dywizji Piechoty, 9 Pułk Artylerii Lekkiej, a po II wojnie światowej Garnizon 3 Dywizjon Zmechanizowany z Lublina, następnie 9 Brygada Zmechanizowana i 1 Siedlecki Batalion Rozpoznawczy, obecnie pododdziały 1 Warszawskiej Brygady Pancernej). Granice obszaru o powierzchni 77 ha wyznaczają ulice Składowa, Hozera, Skrzyneckiego, Artyleryjska, Rakowiecka, Pamięci Ofiar II Wojny światowej, Okopowa, Stokrotki. Na terenie koszar znajdują się budynki wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków są to: 4 budynki koszarowe, budynek Sztabu Wojskowego oraz dom podoficerski. W latach 2012-2013 przy ul. Koszarowej powstały nowe budynki mieszkalne w zabudowie wielorodzinnej.
Obszar nr 4 (Młynarska)	Położony jest w kwartale ulic Floriańska, Starowiejska, Brzeska i Wyszyńskiego (osiedle Młynarska). Ma około 14 ha powierzchni i zabudowany jest blokami z wielkiej płyty (cztero- i jedenastopiętrowymi) z lat osiemdziesiątych.

Obszar	Charakterystyka obszaru
Obszar nr 5 (Nad Zalewem)	Obejmuje obszar nad Zalewem nad rzeką Muchawką. Granice terenu wyznaczają ulice Warszawska, Plażowa, Okrężna i Białostocka. Obszar ten zajmuje powierzchnię około 7 ha i w większości zabudowany jest czteropiętrowymi blokami (w części osiedla występuje również zabudowa jednorodzinna). Osiedle zostało wybudowane w latach 1990.
Obszar nr 6 (Nowe Siedlce)	Obejmuje dzielnicę znajdującą się w północno-wschodniej części miasta (Nowe Siedlce), o powierzchni ok. 99 ha. Dzielnica ta powstała w latach 20. XX wieku na podzielonych gruntach Starej Wsi. Jest to dzielnica mieszkaniowa o zabudowie willowej. Jej centrum stanowi Pomnik Wolności ulokowany na Placu Wolności. Dzielnicę zaprojektowano w ramach koncepcji miasta-ogrodu, z dużymi działkami siedliskowymi w dużej części przeznaczonymi pod zieleń. Podstawową ideą koncepcji miasta-ogrodu było stworzenie dobrych warunków życia na dużych działkach w otoczeniu zieleni. Zgodnie z założeniem wszystkie ulice osiedla obsadzone są rzędami drzew. Dzielnica ze względu na wartości historyczne objęta jest konserwatorską strefą ochrony zachowanych elementów zabytkowych.
Obszar nr 7 (Orlicz-Dreszera)	Teren Osiedla Orlicz-Dreszera położonego między ulicami Partyzantów, Zbrojną i koszarami. Budowę osiedla rozpoczęto w latach 1970. Obszar nr 7 zajmuje powierzchnię ok. 22 ha i jest w większości zabudowany blokami czteropiętrowymi. Teren ten obejmuje również obszary zabudowy jednorodzinnej wolnostojącej i szeregowej, realizowanej po 1997 r. Ponadto na terenie obszaru znajdują się 2 budynki mieszkalne z lat trzydziestych ubiegłego wieku wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków.
Obszar nr 8 (Panorama)	Leży w zachodniej części miasta, przy ulicy Daszyńskiego, w sąsiedztwie przystanku PKP Siedlce Zachodnie. Jego zasięg wyznaczają granice Osiedla Panorama. Osiedle powstało w latach 1998-2006, zajmuje obszar ok. 10 ha i zabudowane jest domami w zabudowie szeregowej oraz blokami (4 piętrowymi).
Obszar nr 9 (Park, stadion, szpital)	Zlokalizowany między ulicami Kazimierzowską, Jana Pawła II, Poniatowskiego, Konarskiego i Starowiejską (jego łączna powierzchnia to ok. 77 ha). Pełni on funkcje rekreacyjno-sportowe, ochrony zdrowia i edukacji. W południowej części tego obszaru przy ul. Starowiejskiej znajduje się Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, mieszczący się częściowo w zabytkowym gmachu Szpitala Miejskiego. W głębi obszaru, za terenem szpitala, zlokalizowany jest park miejski Aleksandria, założony w I poł. XVIII w formie parku "włoskiego". W parku, przy ul. Konarskiego 2, znajduje się Pałac Ogińskich, wybudowany w 1730 roku. W maju 2001 roku właścicielem pałacu stała się ówczesna Akademia Podlaska, która w latach 2005-2008 wykonała rewaloryzację Pałacu Ogińskich. Po gruntownej renowacji i przebudowie, pomieszczenia pałacu są siedzibą władz Uniwersytetu Przyrodniczo - Humanistycznego oraz miejscem konferencji naukowych, wystaw, stanowią także element kulturotwórczy dla całego subregionu. Pałac Ogińskich jest obecnie jednym z najcenniejszych zabytków Siedlec, atrakcją turystyczną oraz wizytówką uczelni. W bezpośrednim sąsiedztwie Pałacu przy ul. Konarskiego znajduje się XIX-wieczny, zabytkowy budynek IV Liceum Ogólnokształcącego im. S. Żółkiewskiego, a także inne obiekty edukacyjne m.in. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 im. S. Staszica, Centrum Kształcenia Praktycznego czy Publiczne Gimnazjum Nr 1 im. Komisji Edukacji Narodowej. Na północ od zespołu pałacowo-ogrodowego, w kwartale ulic Prusa, Poniatowskiego, Bema i Kazimierzowskiej znajdują się: stadion lekkoatletyczny, hala sportowa, lodowisko, II LO im Św. Królowej Jadwigi, Wydział Rolniczy oraz Wydział Nauk Ekonomicznych i Prawnych Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego, siedziba Nadleśnictwa Siedlce, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska. W środku tego kwartału przy ul. Bema zlokalizowany jest tzw. stary park miejski obejmujący cenny drzewostan, w tym 18 pomników przyrody. W kolejnym kwartale ulic Bema, Poniatowskiego, Jana Pawła II i Kazimierzowskiej położone są Mazowiecki Szpital Wojewódzki w Siedlcach, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków Delegatura w Siedlcach, Wojewódzki Inspektorat Weterynarii z siedzibą w Siedlcach, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy.
Obszar nr 10 (Błonia Siedleckie)	Obszar położony jest w rejonie ulic: Granicznej, Północnej, Jana Pawła II i Kazimierzowskiej (przede wszystkim tzw. Błonia Siedleckie). Zgodnie z obecnie obowiązującym studium dla tego obszaru jako kierunek zagospodarowania przestrzennego przyjęto przeznaczenie na tereny rekreacyjno-sportowe w części bez prawa zabudowy oraz tereny rolne bez prawa do zabudowy. Wschodnią część omawianego obszaru stanowią tereny Regionalnego Ośrodka Sportu, Rekreacji, Rehabilitacji i Turystyki, obejmujące aquapark, stadion miejski, boiska treningowe oraz Domu Pomocy Społecznej „Dom nad Stawami". Obszar położony jest częściowo w otulinie rezerwatu Stawy Siedleckie. Ponadto, teren ten objęty jest ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które określają dla tego obszaru funkcje usług; usług sportu i rekreacji, usług zdrowotnych, usług kultury, terenów zieleni urządzonej, parkowej oraz ochrony ekologicznej. Powierzchnia obszaru wynosi ok. 121 ha.
Obszar nr 11 (Piaski Starowiejskie)	Teren leżący we wschodniej części miasta, ograniczony ulicami Kazimierzowską, Starowiejską i Janowską, o powierzchni 245 ha (tzw. Piaski Starowiejskie). Dawniej Stara Wieś stanowiła samodzielną miejscowość, do Siedlec została przyłączona w 1907 roku. Przy ul. św. Faustyny Kowalskiej znajduje się cmentarz z kościołem p.w. Miłosierdzia Bożego. Wschodnia część obszaru jest niezabudowana, użytkowana rolniczo, zabudowa jednorodzinna skupia się w części zachodniej między ulicami Kazimierzowska i Piaski Starowiejskie. W obowiązującym studium dominują w tym obszarze tereny mieszkaniowo-usługowe.

Obszar	Charakterystyka obszaru
	Występują również większe tereny i koncentracje usług a we wschodniej część obszaru, w dolinie rzeki Helenki, tereny rolne objęte strefą ochrony ekologicznej. W ramach zmiany studium, dopuszcza się możliwość rozszerzenia zasięgu obszarów przeznaczonych pod zabudowę w kierunku północnym i wschodnim. Dolina rzeki Helenki powinna jednak zostać utrzymana jako teren wyłączony spod zabudowy, ze względu na wysoki poziom wód gruntowych i ryzyko wystąpienia lokalnych, okresowych podtopień.
Obszar nr 12 (Piaski Zamiejskie)	Obejmuje tereny słabo zainwestowane z zabudową jednorodzinną o charakterze wiejskim, wzdłuż ulicy Piaski Zamiejskie, o powierzchni 312 ha. Część obszaru stanowią tereny otwarte, w tym atrakcyjna krajobrazowo dolina rzeki Muchawki oraz Zalew. W dolinie tej wysoki poziom wód gruntowych stwarza ryzyko lokalnych okresowych podtopień, a słabo nośne grunty nie sprzyjają realizacji zabudowy. W obowiązującym studium są to głównie tereny wyłączone spod zabudowy: obszary rolne, obszary leśne, tereny rekreacyjno-sportowe i wody powierzchniowe. Tereny przeznaczone w studium pod zabudowę (tereny mieszkaniowo-usługowe) koncentrują się w rejonie pomiędzy ul. Rzeczną i ul. Stodolną. W zachodniej części obszaru występują chronione elementy środowiska przyrodniczego: Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu i obszar Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 oraz obszar użytku ekologicznego „Dolina Muchawki”.
Obszar nr 13 (Piaskowa i Żytnia)	Obejmuje tereny użytkowane w większości rolniczo. W północnej części, przy granicy miasta zlokalizowana jest oczyszczalnia ścieków. Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna koncentruje się w południowo-wschodniej części obszaru wzdłuż ulic Piaskowa i Żytnia. Z kolei przy ulicy Nowy Świat powstaje osiedle bloków wielorodzinnych. Łączna powierzchnia obszaru wynosi 193 ha.
Obszar nr 14 (Południowa dzielnica przemysłowa)	Położony na południowym wschodzie miasta, obejmuje stosunkowo duży obszar o powierzchni 369 ha, o funkcjach usługowo-produkcyjnych i usługowych (tzw. południowa dzielnica przemysłowa). Na tym obszarze zlokalizowane są różnej wielkości firmy produkcyjne, usługowe i handlowe m.in: Polimex S.A, Atrad-Mostostal Sp. z o.o., ATUT, Bozamet. Główną oś komunikacyjną obszaru stanowi ulica Brzeska. W studium przewidziano na tym obszarze tereny produkcyjno-składowe i techniczne. Enklawy dawnej zabudowy mieszkaniowej występują jedynie wzdłuż ulicy Brzeskiej, jednak jest to w większości stara zabudowa, niekiedy substandardowa, czasem towarzysząca zabudowie usługowej. Na wschód od ul. Energetycznej znajdują się tereny użytkowane rolniczo i niezagospodarowane, cenne przyrodniczo jak żwirownia z małym zbiornikiem wodnym. Tereny cenne przyrodniczo występują również jako zadrzewienia wzdłuż bocznicy kolejowej a w rejonie ul. Berdyczowskiej przy terenach kolejowych występuje torfianka.
Obszar nr 15 (Północna dzielnica przemysłowa)	Pełni obecnie funkcje usługowo-produkcyjne i usługowe (tzw. północna dzielnica przemysłowa). Główną oś komunikacyjną stanowi ulica Sokołowska. W obecnie obowiązującym studium podtrzymano dotychczasową funkcję obszaru. Istnienie w granicach administracyjnych miasta dużego obszaru pozwalającego na usytuowanie różnego rodzaju produkcji i usług jest cennym zasobem. Głównym zakładem przemysłowym działającym w tej dzielnicy były Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego Karo, obecnie znajduje się tam Collegium Mazovia Innowacyjna Szkoła Wyższa. Największe zakłady przemysłowe działające na terenie dzielnicy to: Siedleckie Zakłady Drobiarskie Drosed S.A., producent pasz Cargill Polska Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Transportowo-Handlowe TRANSBOL Sp. z o.o., BIALPAK Spółka Jawna Oddział Siedlce. W części obszaru północnej dzielnicy przemysłowej, u zbiegu ulic Strzalińskiej i Granicznej, objętej otuliną rezerwatu „Stawy Siedleckie” występują ograniczenia w zagospodarowaniu wynikające z konieczności ochrony rezerwatu. Łączna powierzchnia obszaru wynosi ok. 134 ha
Obszar nr 16 (Reymonta)	Położony w środkowo-zachodniej części miasta, na terenie o powierzchni ok. 101 ha (Osiedle Reymonta i 10 Lutego). Osiedle Reymonta jest w całości zabudowane domami jednorodzinnymi. Natomiast wzdłuż ulicy 10 Lutego i Spokojnej znajdują się budynki jedno- i wielorodzinne. Przy ulicy Szkolnej mieści się powstały w 1807 roku cmentarz żydowski ogrodzony ceglanym murem, a przy ulicy Cmentarnej cmentarz centralny z 1892 roku i cmentarz stary z 1799 roku, obecnie lapidarium.
Obszar nr 17 (Roskosz)	Położony w południowo-zachodniej części miasta, na obszarze o powierzchni ok. 45 ha. W dużej części zabudowany jest blokami z wielkiej płyty (4 piętrowymi) - Osiedle mieszkaniowe Roskosz. Budynki jednorodzinne skupione są głównie przy ulicach Bucholca, Wintera, Romanówka i Garwolińskiej. Budowę osiedla rozpoczęto w latach 1980. na fali intensywnego rozwoju przemysłu.
Obszar nr 18 (Sekuła)	Duża dzielnica położona w południowej części miasta (Sekuła), o powierzchni ok. 440 ha. Granice obszaru wyznaczają od północy ulice Garwolińska i Artyleryjska, natomiast w pozostałych kierunkach są to już granice miasta. Przez dzielnicę przebiega obwodnica Siedlec, która jest częścią drogi krajowej nr 2 Świecko - Terespol i trasy europejskiej E30 Cork – Omsk. Dominującym typem zabudowy jest tradycyjna zabudowa jednorodzinna, jednak rozwija się również zabudowa szeregowa np. przy ul Wspólnej, czy Dzieci Zamojszczyzny. Dużą część obszaru zajmują lasy, w tym Lasek Sekulski, w którym wyznaczono ścieżkę przyrodniczo-leśną Sekuła. W lesie u zbiegu ulic Artyleryjskiej i Leśnej znajdują się mogiły partyzantów Armii Krajowej i innych organizacji niepodległościowych z okresu II wojny światowej, a także innych ofiar faszyzmu i komunizmu. Przy ul. Grabianowskiej znajduje się nieczynna strzelnica dla wozów bojowych. Na południe od ulicy Borówkowej zlokalizowana jest Wojskowa Składnica Garnizonowa. Południowo-zachodnia część

Obszar	Charakterystyka obszaru
	dzielnicy obejmuje Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu.
Obszar nr 19 (Skarpa)	Położony w zachodniej części miasta przy ul. Dylewicza, na terenie o powierzchni 15 ha (Osiedle mieszkaniowe Skarpa). Budowę osiedla rozpoczęto na początku 2007 roku, a zakończenie budowy Osiedla Skarpa II nastąpiło w 2012 roku. W zachodniej części obszar ten zabudowany jest blokami 4 piętrowymi. Na wschód od ul. Dylewicza dominuje zabudowa jednorodzinna.
Obszar nr 20 (Sulimów)	Położony na zachód od ulicy Ziuty Buczyńskiej - Osiedle Sulimów. Budowę osiedla rozpoczęto w 1999 roku, ostatnie bloki na tym osiedlu zostały ukończone w 2007 roku. Kolejny blok powstał w 2014 roku. Osiedle zajmuje obszar ok. 7 ha i zabudowane jest blokami (4 piętrowymi).
Obszar nr 21 (Śródmieście)	Obszar ten obejmuje historycznie ukształtowany obszar śródmiejski (Śródmieście) – handlowo-usługową dzielnicę Siedlec o powierzchni 99 ha, leżącą w centralnej części miasta, w obrębie ulic: Kilińskiego, 3 Maja, Floriańskiej, Asłanowicza, 11 Listopada, Katedralnej, Sportowej, Piłsudskiego i od południa ograniczonej torami kolejowymi. Głównymi osiami komunikacyjnymi obszaru są ulice Piłsudskiego, Kilińskiego, Sienkiewicza i 3 Maja. W centralnym miejscu znajdują się: Starostwo Powiatowe w Siedlcach, Delegatura Urzędu Wojewódzkiego, Plac gen. Władysława Sikorskiego, Skwer Niepodległości i Skwer Jana Pawła II. Ponadto w Śródmieściu znajdują się: Urząd Gminy Siedlce, Urząd Miasta Siedlce, Sąd Rejonowy i Okręgowy, Miejska Biblioteka Publiczna (główna), Ratusz miejski, osiedle Ogrody, Muzeum Regionalne, Muzeum Diecezjalne, Zakład Karny, Urząd Skarbowy, Oddz. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Delegatura Maz. Oddz. Narodowego Funduszu Zdrowia, Powiatowy Urząd Pracy w Siedlcach i Siedlecka Fila Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie, Katedra, Kościół pw. św. Stanisława, Kościół Garnizonowy, a także wiele sklepów i domów handlowych, w tym min. Galeria Siedlce.
Obszar nr 22 (Taradajki)	Dzielnica położona w południowo-wschodniej części miasta, w kwartale ulic Grabianowska, Różana, Pamięci Ofiar II Wojny Światowej i Stokrotki, o powierzchni 47 ha, zabudowana domami jednorodzinnymi. Pomiędzy ul. Południową a Tulipanową zlokalizowane są ogródki działkowe.
Obszar nr 23 (Topolowe)	Położony we wschodniej części miasta, obejmujący Osiedle Topolowe położone między ulicami Janowską i Starowiejską. Osiedle zajmuje obszar ok. 146 ha i prawie w całości zabudowane jest domami jednorodzinnymi. Budynki wielorodzinne zlokalizowane są w zachodniej części ul. Starowiejskiej. Wschodnia część obszaru to tereny zielone w dolinie rzeki Helenki.
Obszar nr 24 (Tysiąclecia)	Obejmuje największe osiedle mieszkaniowe w Siedlcach (Osiedle Tysiąclecia) i leży w północno-zachodniej części miasta. Osiedle zajmuje obszar ok. 50 ha i w całości zabudowane jest blokami z wielkiej płyty (4 i 11 piętrowymi). Osiedle znajduje się pomiędzy ulicami: Mieszka I (od północy), Graniczną, Władysława Jagiełły oraz Jana III Sobieskiego (od wschodu), Mieczysława Asłanowicza (od południa), Sokołowską (od zachodu). Budowę osiedla rozpoczęto w latach siedemdziesiątych, zakończono zaś pod koniec lat 80. XX wieku. W 2008 r. powstał blok przy ulicy Granicznej, który jest jednym z kilku planowanych do budowy przez Siedlecką Spółdzielnię Mieszkaniową (SSM).
Obszar nr 25a (Warszawska północ)	Północna część osiedla Warszawska (25a) charakteryzuje się intensywną zabudową mieszkaniową jednorodzinną. Jej granice wyznaczają linia kolejowa, ulice Partyzantów, Podlaska, Kraszewskiego, Okrężna, 22 Pułku Piechoty, Białostocka i Piotrowskiego. Zabudowa jednorodzinna po obu stronach ulicy Warszawskiej prowadzona była w latach 80. XX wieku. Powierzchnia obszaru wynosi 146 ha.
Obszar nr 25b (Warszawska południe)	Część południowa osiedla Warszawska (25b) o powierzchni ok. 55 ha zabudowana jest wielorodzinnymi blokami z wielkiej płyty (3, 4 i 11 piętrowymi). Główną oś komunikacyjną stanowią tu ulice Monte Cassino, Kaszubska i Mazurska. Osiedle graniczy od zachodu z lasem przyległym do Zalewu rzeki Muchawki.
Obszar nr 26 (Wyszyńskiego)	Obejmuje zasięgiem teren Osiedla Wyszyńskiego, znajdującego się pomiędzy ulicami: Starowiejską (od północy), F. Kleeberga (od wschodu), i prym. kard. St. Wyszyńskiego (od zachodu i południa). Osiedle zajmuje obszar ok. 16 ha i w całości zabudowane jest blokami mieszkalnymi (4 piętrowymi) wybudowanymi w latach 80. XX wieku. W 2008 roku na terenie Osiedla powstały dwa nowe bloki.
Obszar nr 27 (Żwirowa-Południowa)	Obejmuje zasięgiem osiedle domów jednorodzinnych wolnostojących na terenie o powierzchni ok. 125 ha. Osiedle znajduje się pomiędzy ulicami: Składową (od północy), Targową (od wschodu), Radzyńską, Rakowiecką i Grabianowską (od zachodu) oraz granicami miasta (od południa).
Obszar nr 28 (ROD Złote Piaski)	Obejmuje urządzone w latach 80. XX wieku ogrody działkowe. W 2013 roku z inicjatywy Delegatury Rejonowej w Siedlcach Okręgowego Zarządu Mazowieckiego Polskiego Związku Działkowców w Warszawie, dokonano połączenia trzech ogrodów działkowych: „Relax", „Zdrowie" i „Złote Piaski". Cały obszar ma powierzchnię ok. 98 ha, w tym powierzchnia użytkowa 40,5 ha, na której wytyczono 1271 działek o średniej powierzchni 300 m2. Teren posiada infrastrukturę techniczną, w której skład wchodzi sieć energetyczna i wodociągowa z 3 hydroforniami, plac zabaw, drogi i aleje oraz ogrodzony i zamknięty parking dla samochodów. Cały teren jest również ogrodzony.

Źródło: *Strategia Rozwoju Miasta Siedlce*

Mapa 4. Granice jednostek statystycznych

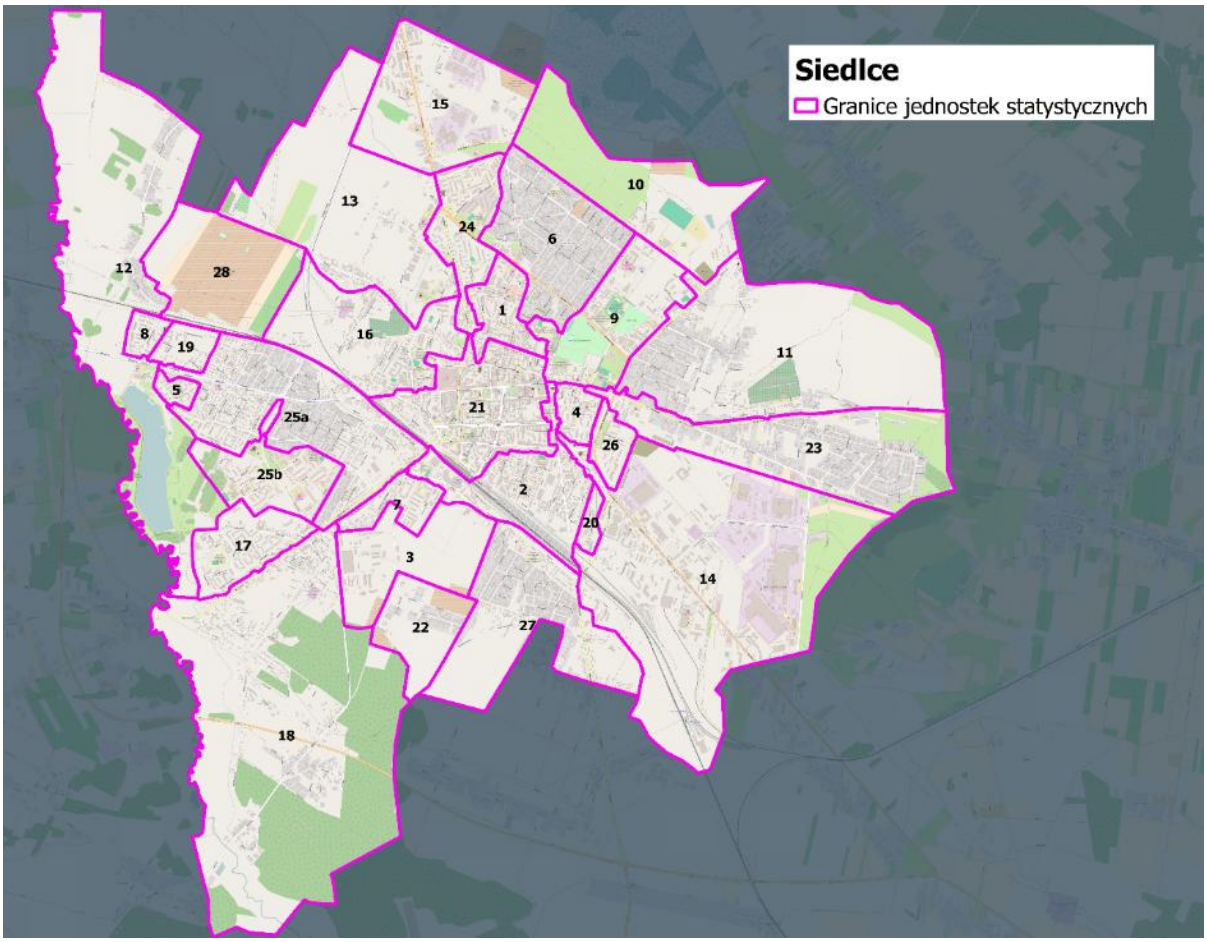

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: OpenStreetMap

Dla wyodrębnionych terenów wewnątrzmiejskich sporządzono analizę wskaźnikową która ma przyczynić się do wskazania obszarów o najwyższym stopniu degradacji społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej, które z uwagi na nagromadzenie zjawisk problemowych powinny zostać objęte działaniami rewitalizacyjnymi. Z analizy wyłączono tereny niezamieszkałe, tj. **obszar nr 10** (Błonia Siedleckie wraz z terenami sportowymi), **obszar nr 28** (tereny największych ogrodów działkowych), **obszar nr 3** (koszary wojskowe), w którym budynki mieszkalne powstały dopiero w ostatnim czasie, **obszar nr 12** (Piaski Zamiejskie) oraz obszary o charakterze *stricte* przemysłowym **obszar nr 14** (południowa dzielnica przemysłowa) i **obszar nr 15** (północna dzielnica przemysłowa).

Ponadto z uwagi na fakt, iż **obszar nr 9** cechuje się niskim poziomem zaludnienia, a przy tym w nim zlokalizowane są ważne instytucje publiczne (m.in. Mazowiecki Szpital Wojewódzki w Siedlcach, Szpital Miejski, Uniwersytet Podlaski, zespoły szkół), obiekty sportowo-rekreacyjne oraz zabytkowy park miejski, co przekłada się w sposób naturalny na silne powiązania z obszarem Śródmieścia (**obszar nr 21**), obszary te współtworzą historyczne i funkcjonalne centrum miasta i dlatego w przeprowadzonej analizie wskaźnikowej będą rozpatrywane wspólnie jako **obszar 9/21.**

Wykres 18. Dane statystyczne obrazujące udział poszczególnych obszarów w powierzchni miasta ogółem (w ha) oraz w liczbie mieszkańców miasta (w osobach)

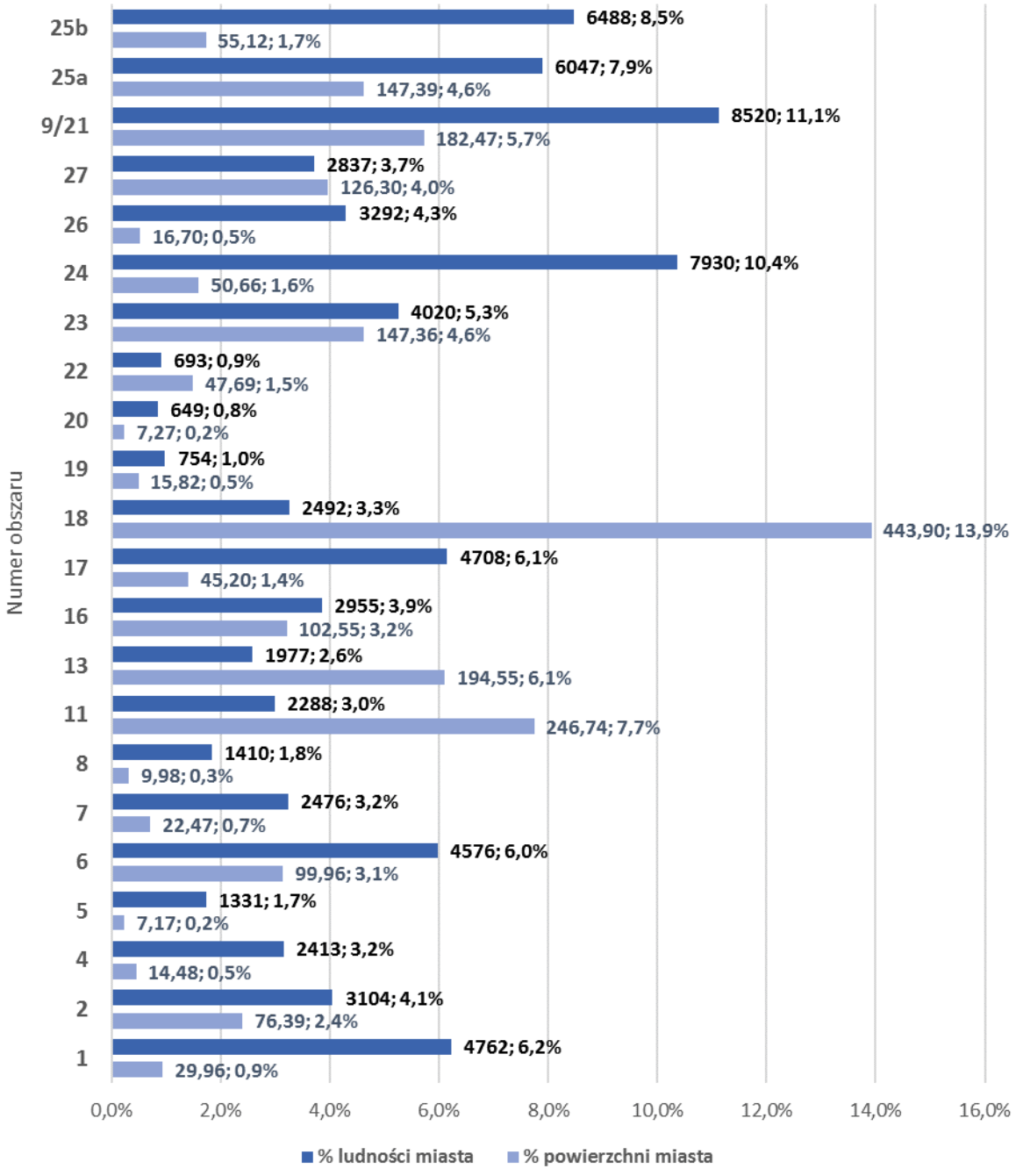

Źródło: opracowanie własne na podstawie: ewidencji ludności Urzędu Miasta Siedlce;

Obszary wyłączone z analizy zajmują łącznie 34,4% powierzchni administracyjnej Siedlec, ale zamieszkiwane są przez zaledwie 1,1% ogólnej liczby mieszkańców, co potwierdza zasadność wyłączenia tych obszarów z analizy.

3.2. ANALIZA WSKAŹNIKOWA JEDNOSTEK STATYSTYCZNYCH MIASTA

Zastosowana metoda delimitacji musi zapewnić, że wybór obszarów kryzysowych - dysfunkcyjnych będzie adekwatny i obiektywny. Wykorzystanie wskaźników delimitacyjnych odniesionych do średnich wartości na całym obszarze miasta ma za zadanie prowadzić do pozyskania pełnego obrazu, dotyczącego wszystkich jednostek statystycznych miasta, na które zostało ono podzielone oraz wskazania jednostek szczególnie zagrożonych wykluczeniem i predysponowanych do objęcia kompleksowymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.

Przyjęte na potrzeby niniejszego opracowania wskaźniki zostały dostosowane do kryteriów wskazanych w *Instrukcji dotyczącej przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego*. Zgodnie z zapisami Instrukcji obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

1) gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub

2) środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub

3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub

4) technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Biorąc pod uwagę powyższe przyjęte na potrzeby niniejszego opracowania kryteria (wskaźniki) służące wskazaniu obszarów zdegradowanych zostały przypisane czterem podsystemom: społecznemu, demograficznemu, gospodarczemu oraz środowiskowemu.

Zgodnie z wytycznymi obszar wsparcia musi się charakteryzować wyższą intensywnością negatywnych zjawisk opisanych przyjętymi wskaźnikami niż średnia intensywność tych zjawisk dla całego miasta. Metodą, która pozwala na ocenę i selekcję obszarów miasta o najwyższym stopniu degradacji jest standaryzacja przyjętego zestawu wskaźników i na tej podstawie stworzenie indeksu zbiorczego.

Standaryzacja wskaźników polega na odjęciu od nominalnej wartości wskaźnika dla danego obszaru średniej wartości dla wszystkich jednostek statystycznych i podzieleniu przez odchylenie standardowe. Poniżej przedstawione zostały wzory działań matematycznych niezbędnych dla wyliczenia wskaźników wystandaryzowanych.

Wzór na obliczenie średniej arytmetycznej, gdzie $\bar{x}$ oznacza średnią arytmetyczną, n – liczbę zmiennych, x – wartości zmiennych

$$\bar{x} = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n} x_i$$

Wzór na obliczenie odchylenia standardowego populacji, gdzie: σ oznacza odchylenie standardowe, $\bar{x}$ – średnią arytmetyczną, N – liczbę zmiennych, x – wartości zmiennych

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{N}(x_i - \bar{x})^2}{N}}$$

Wzór na obliczenie wskaźnika wystandaryzowanego - z , gdzie σ oznacza odchylenie standardowe, $\bar{x}$ – średnią arytmetyczną, x – wartość zmiennej niewystandaryzowanej

$$z = \frac{x - \bar{x}}{\sigma}$$

Wystandaryzowane wskaźniki oznaczają odchylenie od normy, którą reprezentuje wartość średnia dla miasta i mogą przyjmować wartości dodatnie lub ujemne[18]. Przejście odchylenia od średniej do wartości dodatniej wskazuje, które obszary odznaczają się wskaźnikiem degradacji wyższym od średniej dla miasta. Z kolei wartości ujemne odchylenia ukazują obszary o najlepszej sytuacji, w których negatywne zjawiska w porównaniu ze średnią dla miasta odznaczają się mniejszym natężeniem. Zabieg ten pozwala także na zsumowanie wartości wystandaryzowanych wskaźników i stworzenie indeksu zbiorczego (wskaźnika sumarycznego lub inaczej zwanego wskaźnikiem syntetycznym).

Wzór na obliczenie wskaźnika sumarycznego (indeksu zbiorczego) – WS, gdzie z_i oznacza wartości zmiennych wystandaryzowanych

$$WS = \sum_{i=1}^{n} z_i$$

Obszar będzie mógł zostać wskazany do rewitalizacji, jeśli indeks zbiorczy dla danego obszaru będzie osiągał wartości najwyższe, co jest równoznaczne z najwyższym stopniem jego degradacji w skali miasta, a także przekraczał wartość referencyjną (średnią dla miasta) większości zastosowanych wskaźników.

Zestawienie jednostek statystycznych ukazujące ich wyniki w poszczególnych kategoriach, z wyraźnym zaakcentowaniem przekroczeń wartości referencyjnych (wartości średnich), zostało przedstawione zarówno w formie tabelarycznej (na końcu opisu każdej ze sfer tematycznych) jak i w formie map poglądowych. Wyniki osiągnięte w analizie wskaźnikowej stanowiły podstawę dla ostatecznego wyboru obszaru zdegradowanego, którego całość lub część, będzie stanowiła obszar wskazany do rewitalizacji.

Z uwagi na pewne opóźnienia w ewidencjach statystycznych dla większości użytych w niniejszym opracowaniu wskaźników przyjęto za rok porównawczy rok 2014, jedynie w przypadku wskaźników dotyczących infrastruktury mieszkalnej i stopnia skomunikowania posłużono się danymi z roku 2016.

[18] W wyniku standaryzacji zmienna uzyskuje średnią wartość oczekiwaną równą zero i odchylenie standardowe równe jeden.

3.2.1. SFERA SPOŁECZNA

Identyfikacja negatywnych zjawisk społecznych jest fundamentem diagnozy obszarów kryzysowych, dlatego też w ramach tej sfery określono najszerszy zestaw wskaźników. Wskaźniki przyjęte na potrzeby oceny sfery społecznej zostały wyselekcjonowane w taki sposób, aby zobrazować sytuację w poszczególnych obszarach miasta w takich kategoriach jak: demografia (odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności; odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w ogóle ludności) rynek pracy (udział bezrobotnych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym; udział osób długotrwale bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym), pomoc społeczna (liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej w ogóle ludności, dynamika liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej w latach 2010-2016) bezpieczeństwo (liczba przestępstw stwierdzonych na 1 000 mieszkańców), edukacja (średni wynik uczniów szkół podstawowych z 3 części Sprawdzianu 6-klasisty), aktywność obywatelska (frekwencja w wyborach samorządowych), kapitał społeczny (liczba organizacji pozarządowych na 1 000 mieszkańców) oraz opieka zdrowotna (liczba lekarzy rodzinnych na każde 1 000 mieszkańców).

ODESETEK OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM W OGÓLE LUDNOŚCI [2014]

Wskaźnik dotyczący liczby osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety powyżej 60 r. ż.; mężczyźni powyżej 65 r. ż.) obrazuje sytuację demograficzną miasta, jak i demograficzny potencjał rozwojowy poszczególnych dzielnic. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Miasta Siedlce wynosi 14,1%, co oznacza, iż przekroczony został poziom przyjęty przez ONZ za graniczny dla społeczeństw w zaawansowanym stadium starzenia się (wynoszący 10,0%). Starzejąca się struktura demograficzna miast stanowi negatywny trend obecny w większości europejskich i polskich miast, będąc jednym z głównych wyzwań samorządów w sferze społecznej.

Społeczeństwa starzejące się muszą zmierzyć się z koniecznością zabezpieczenia odpowiedniej opieki społecznej i medycznej nad osobami starszymi, a także z malejącym popytem na niektóre usługi, w tym usługi publiczne (np. edukacyjne). Z przedstawionej analizy wynika, iż obszar centrum miasta (obszary numer: 1, 9/21, 2), obszary obejmujące blokowiska sprzed 1989 r. (obszary numer: 24, 4, 7) jak i osiedla jednorodzinne o starszej zabudowie (obszary numer: 6) zmagają się z problemem wyraźnie starzejącej się struktury społecznej. Obszary te wymagają zatem reorientacji prowadzonej polityki społecznej, przestrzennej i architektonicznej oraz zdecydowanego ukierunkowania przestrzeni publicznych do potrzeb osób starszych jak i osób niepełnosprawnych, szczególnie w zakresie likwidacji barier architektonicznych jak i tworzenia miejsc sprzyjających ich aktywizacji.

Mapa 5. Przestrzenna prezentacja wskaźnika - *Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności* (destymulanta)

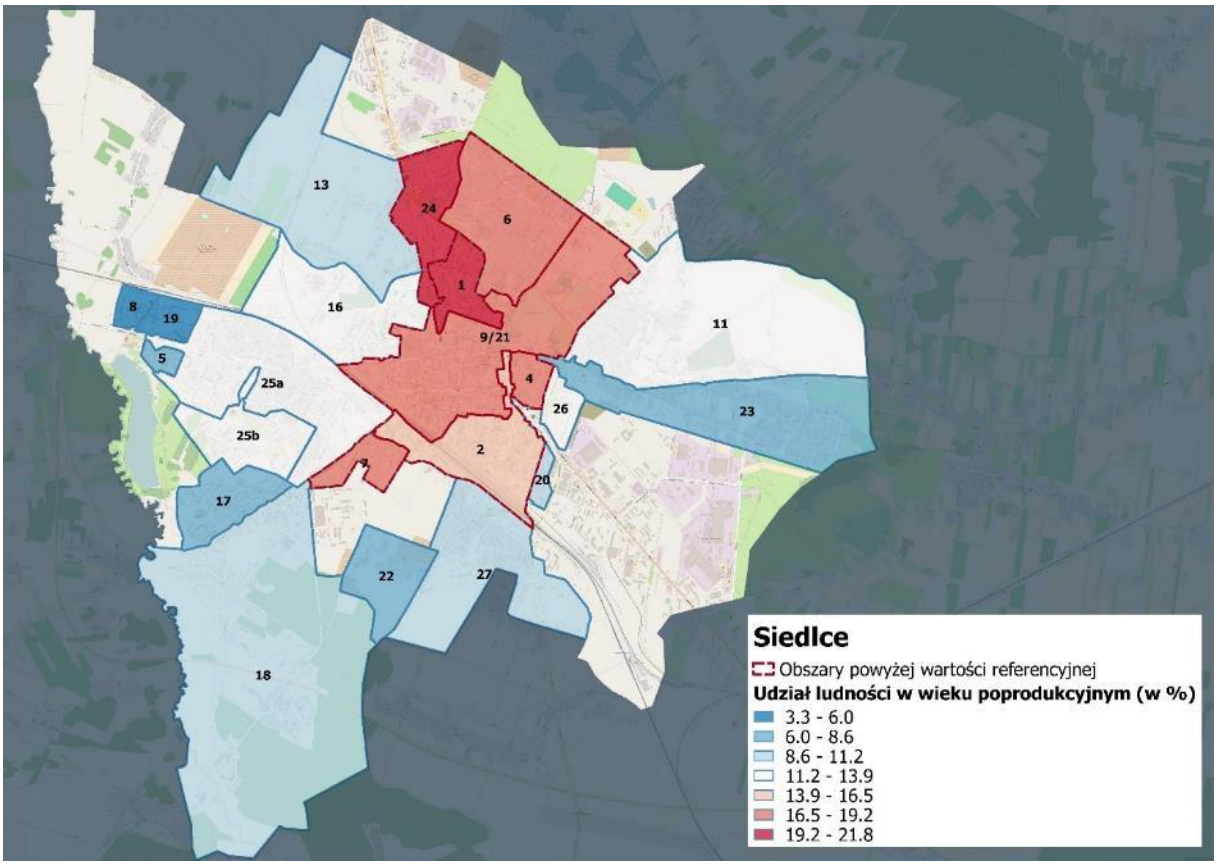

Źródło: opracowanie własne na podstawie: ewidencja ludności Urzędu Miasta Siedlce; Podkład mapy: OpenStreetMap

ODSETEK OSÓB W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM W OGÓLE LUDNOŚCI [2014]

Udział osób w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzież do lat 18) wskazuje na potencjał demograficzny poszczególnych jednostek statystycznych miasta. Wyniki wskaźnika potwierdzają w znacznej mierze wnioski dot. struktury demograficznej przedstawione w ramach opisu wskaźnika odsetka osób w wieku poprodukcyjnym. Najniższy potencjał demograficzny cechuje bowiem obszary centrum miasta i blokowisk w centralnej i zachodniej części miasta (obszary numer: 14, 21, 24, 6, 4, 1), obszary te osiągnęły wynik zdecydowanie poniżej średniej dla całego miasta wynoszącej 19,3%. Przeciwna sytuacja obserwowana jest na nowych osiedlach mieszkaniowych zarówno o zabudowie jednorodzinnej (obszary numer: 13, 22, 23) jak i wielorodzinnej (obszary numer: 5, 8, 17, 19, 20). Widoczne wyludnianie się i starzenie się centrów miast, jak i robotniczych osiedli blokowych stanowi cechę obserwowaną w przeważającej części polskich miast. Konieczne jest zatem odpowiednie planowanie rozwoju poszczególnych osiedli i dzielnic, z uwzględnieniem obecnych jak i przewidywanych potrzeb poszczególnych grup demograficznych. Z jednej strony wsparcie powinno zostać ukierunkowanie na stymulowanie polityki prorodzinnej i zabezpieczeniu infrastruktury i usług edukacyjno-wychowawczych, z drugiej zaś powinno dotyczyć tworzenia przestrzeni publicznych sprzyjających osobom starszym, służących ich włączeniu i aktywizacji społecznej.

Mapa 6. Przestrzenna prezentacja wskaźnika - *Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym* (stymulanta)

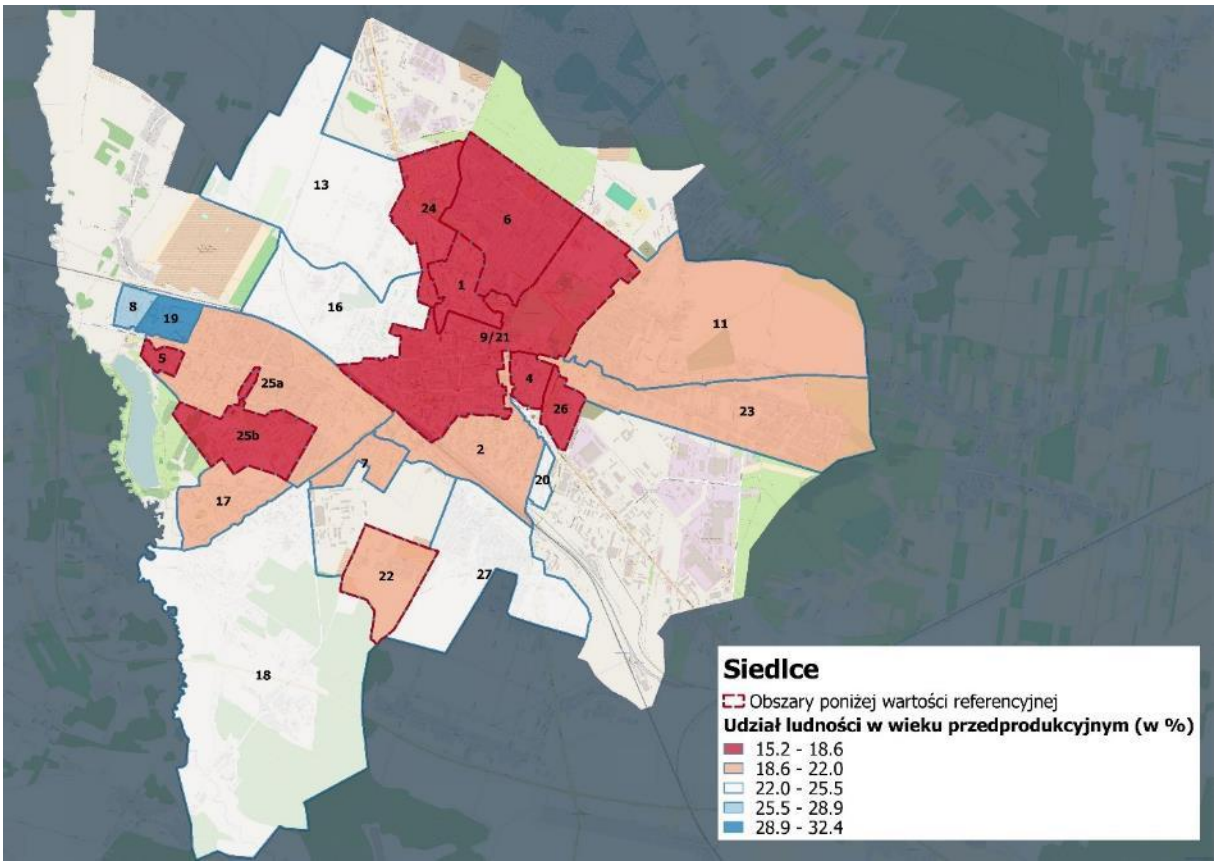

Źródło: opracowanie własne na podstawie: ewidencja ludności Urzędu Miasta Siedlce. Podkład mapy: OpenStreetMap

LICZBA OSÓB KORZYSTAJACYCH Z ZASIŁKÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W PRZELICZENIU NA 1 000 MIESZKAŃCÓW [2014]

Objęcie ludności wsparciem z pomocy społecznej w formie zasiłków pozwala wskazać na obszary o wyższych potrzebach w zakresie prowadzonej polityki społecznej. Z przedstawionej analizy wynika, iż najwyższe nasycenie osób nieradzących sobie w kwestiach bytowych i społecznych obserwowane jest w okolicach osiedla Reymonta (obszar Nr 16), a także w obszarach Śródmieścia (nr 9/21) i centrum Siedlec (, Nr 2). Przekroczenia wartości referencyjnej (68,6 korzystających z zasiłków/ 1 000 osób) widoczne były również na osiedlach stanowiących przedmieścia Siedlec o przeważającej zabudowie jednorodzinnej, a także zagrodowej (Nr 8, Nr 11, Nr 23). Na wysoki udział osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej wpływ może mieć fakt, iż znaczna część tych obszarów miasta zamieszkiwana jest przez dużą liczbę osób starszych (por. powyżej), a tym samym posiadających relatywnie wyższe potrzeby w zakresie usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych, a przede wszystkim obszary te cechują się wysokimi wskaźnikami bezrobocia (por. dalej), w tym bezrobocia długotrwałego, co przekłada się na wyższy poziom ubóstwa mieszkańców,zwiększone potrzeby socjalne, jak i wyższe ryzyko wystąpienia zjawisk negatywnych społecznie: uzależnień, przemocy domowej czy przestępczości.

Ponadto obszary o najwyższym poziomie zapotrzebowania ludności na usługi pomocy społecznej, tj. Śródmieście (Nr 9/21), rejon ul. Floriańskiej (Nr 2), os. Reymonta (Nr 16), os. Topolowe (Nr 23) oraz os. Panorama (Nr 8) koncentrują łącznie 76,5% budownictwa komunalnego (łącznie 49 budynków). Biorąc pod uwagę, iż kryterium socjalne stanowi kluczowy aspekt, przy przyznawaniu lokalów komunalnych, uzasadnia to ponadnormatywny poziom potrzeb i problemów natury społecznej i ich silne wzajemne skorelowanie występujące na ww. obszarach.

Mapa 7. Przestrzenna prezentacja wskaźnika - *Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 000 mieszkańców* (destymulanta)

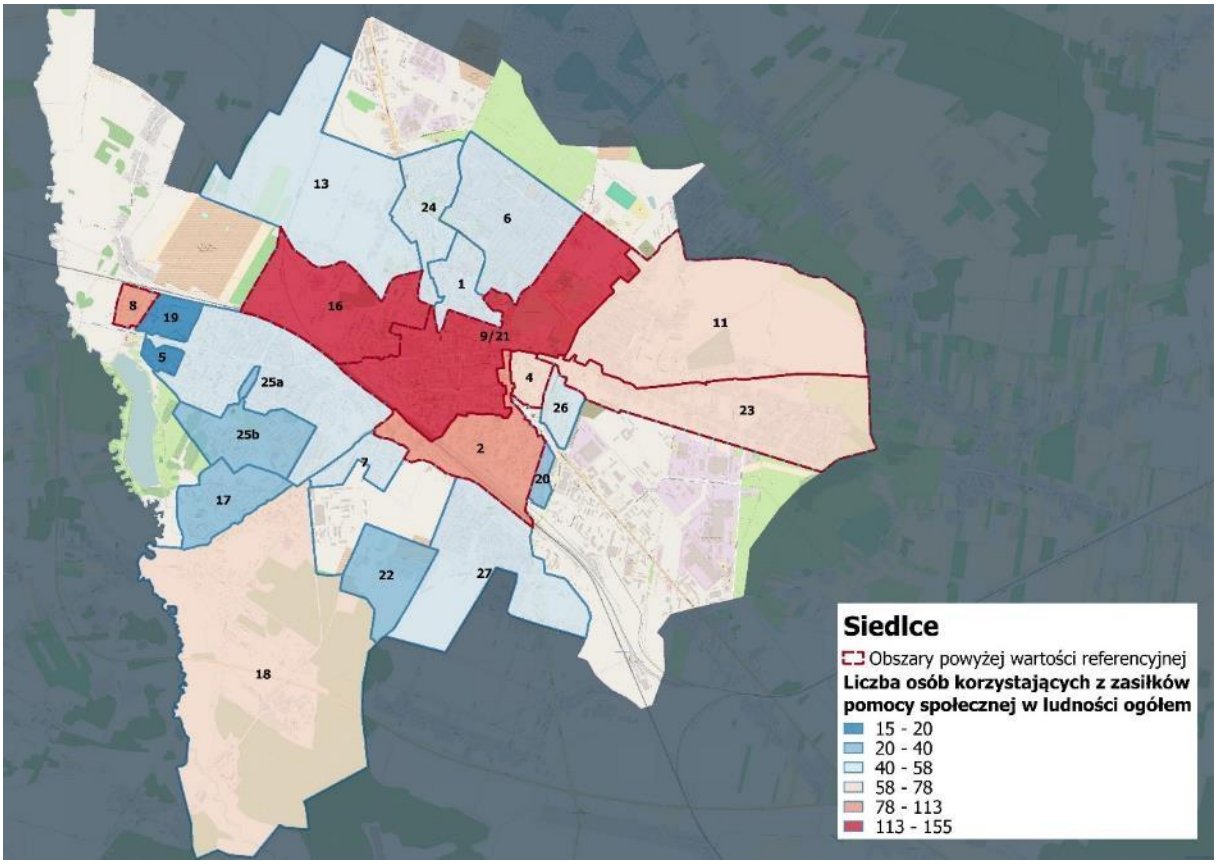

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane MOPR w Siedlcach; ewidencja ludności Urzędu Miasta Siedlce. Podkład mapy: OpenStreetMap

DYNAMIKA LICZBY OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ [LATA 2010-2016]

Wskaźnikiem, który pozwala uzupełnić analizę i ocenę problemu ubóstwa i potrzeb socjalnych, jak i efektywności prowadzonych działań opieki społecznej jest dynamika liczby osób korzystających z pomocy społecznej na przestrzeni lat. Dane ogólnomiejskie ujęte w diagnozie kontekstowej wskazywały, iż liczba osób korzystających z pomocy społecznej systematycznie spada, co w znacznej mierze znajduje swoje potwierdzenie w analizie poszczególnych obszarów miasta.

Obszarami o najwyższym przyroście osób objętych pomocą społeczną były obszary Nr 19 (Skarpa) oraz Nr 20 (Sulimów). Wpływ na ich wysoką pozycję miał w znacznej mierze fakt, iż są to obszary o najmniejszej liczbie ludności, w których relatywnie niewysoki nominalny przyrost osób objętych pomocą powoduje znaczną zmianę w ujęciu procentowym. Innymi obszarami, które wykazywały tendencję negatywną – odnotowywały wzrost liczby ludności objętej pomocą społeczną, były obszary zlokalizowane na zachodzie miasta - 13 (Piaskowa i Żytnia), 7 (Orlicz-Dreszera), 16 (os. Reymonta), 5 (os. Nad Zalewem), a także obszar Nr 23 (os. Topolowe). O ile obszary numer 7, 5 czy 13 posiadają przy tym relatywnie dobrą sytuację w kwestiach społecznych (choć pogorszenie ich sytuacji na przestrzeni lat powinno niepokoić), to w przypadku osiedli Nr 23 oraz Nr 16 widać pogłębienie problemów i relatywnie złej sytuacji społecznej.

W znacznej mierze wpływ na wzrost liczby osób objętych pomocą społeczną na obszarach Nr 23 (os. Topolowe) i Nr 16 (os. Reymonta) ma rozwój budownictwa komunalnego przy ulicach odpowiednio: Geodetów oraz Kazimierza Przerwy-Tetmajera, co wiąże się z migracją na te obszary części osób zmagających się z potrzebami socjalno-bytowymi. Szczególnie negatywnie należy przy tym ocenić pogorszenie sytuacji na os. Reymonta, gdyż ten rejon miasta w analizie wskaźnika liczby osób korzystającej z pomoc społ. przypadającej na

1 000 mieszkańców wykazywał najwyższe wartości, wskazujące na silne nagromadzenie problemów społecznych.

Spadek liczby ludności przekraczający średnią dynamikę dla miasta (-19%) odnotowały następujące obszary: Nr 1, Nr 2, Nr 6, Nr 8, Nr 9/21, Nr 11, Nr 17, Nr 18, Nr 22, nr 26 i Nr 27.

W przypadku osiedli mieszkaniowych o zabudowie blokowej: Błonie, Czerwonego Krzyża i Rynkowa (Nr 1), Wyszyńskiego (Nr 26), Roskosz (Nr 17), a także osiedli zabudowy jednorodzinnej i szeregowej: Nowe Siedlce (Nr 6), Sekuła (Nr 18), Taradajki (Nr 22), Żwirowa-Południowa (Nr 27) nastąpiła dalsza poprawa, już wcześniej odnotowywanej relatywnie dobrej sytuacji w sferze socjalnej.

Za wysoce pozytywne zjawisko należy uznać fakt, iż znaczny spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej odnotowały obszary, które wykazywały relatywnie złą sytuacje w zakresie liczby osób korzystającej z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców, tj. osiedle Piaski Starowiejskie (Nr 11) oraz osiedle Panorama (Nr 8), a w szczególności obszary tworzące centrum miasta, czyli Śródmieście (9/21) oraz rejon ul. Floriańskiej (Nr 2). Utrzymująca się ponadnormatywna koncentracja problemów natury społecznej w rejonie ścisłego centrum, była przyczyną szczególnej intensyfikacji działań MOPR i innych instytucji społecznych służących przeciwdziałaniu marginalizacji społecznej na tym obszarze, prowadzonych także w ramach działań określonych w *Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2007-2013*. Ujemna wartość wskaźnika wskazuje, iż działania te odniosły pozytywny skutek, choć potrzeby społeczności tych obszarów są wciąż spore i wymagają kontynuacji programów społecznych.

Pozostałe obszary, tworzące w znacznej mierze osiedla mieszkaniowe, tj. Nr 4, Nr 24, Nr 25a i Nr 25b także odnotowały poprawę sytuacji społecznej – spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej, jednak w skali niższej niż wartość referencyjna dla miasta (-19%).

Mapa 8. Przestrzenna prezentacja wskaźnika – *Dynamika liczby osób korzystających z pomocy społecznej [lata 2010-2016]* (destymulanta)

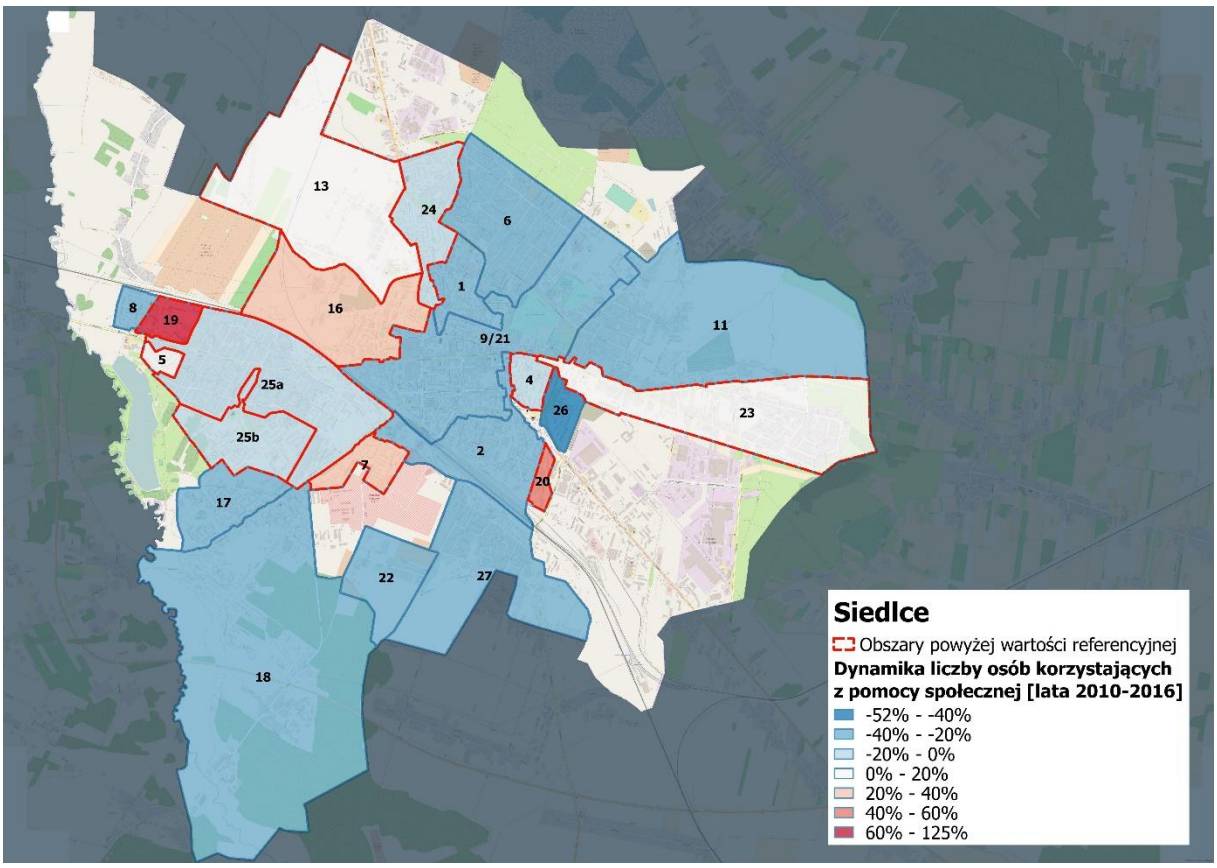

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane MOPR w Siedlcach;

UDZIAŁ BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH W OGÓLE LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM [2014]

Stopa bezrobocia stanowi najważniejszy miernik rozwoju społeczno-gospodarczego danego obszaru. Wysoki poziom bezrobocia stanowi bowiem czynnik hamujący wzrost gospodarczy, wpływając na powstawanie napięć i konfliktów społecznych .

Siedlce jako miasto cechują się relatywnie niskim poziomem bezrobocia (6,5%) na tle innych miast województwa mazowieckiego (Płock – 9,9%; Radom – 13,6%; Ostrołęka – 11,0%), średniej wojewódzkiej (7,6%), czy średniej krajowej (7,5)%[19]. Niestety część obszarów miasta zmaga się z niską aktywnością zawodową mieszkańców, co przekłada się na zwiększone potrzeby socjalne zgłaszane w tych rejonach miasta.

Najwyższy wskaźnik stopy bezrobocia dotyka dzielnic położonych w centralnej części Siedlec – obszarów numer: 9/21 (Śródmieście), 16 (os. Reymonta), 2 (rejon ul. Floriańskiej), a także os. Panorama (Nr 8) co potwierdza silne skorelowanie występowania problemów natury społecznej z sytuacją na rynku pracy jak i przyczyn występowania tych problemów

Szczególnie wysoki poziom bezrobocia odnotowuje się w centrum miasta w Śródmieściu (Nr 9/21), gdzie 10,8% osób w wieku produkcyjnym pozostaje bez pracy. Pośredni wpływ na ten stan rzeczy ma charakter podmiotów gospodarczych zlokalizowanych na terenie centrum, mimo, iż ich nasycenie jest wysokie, są to w przeważającej części mikro i małe przedsiębiorstwa, często przedsiębiorstwa rodzinne, działające w sektorze usług o niskiej wartości dodanej oraz handlu detalicznego, co wiąże się z niewielkim poziomem zatrudnienia w tych firmach. Ponadto, mimo wysokiej liczby podmiotów, znaczna część pracodawców prywatnych i instytucjonalnych (jak szpitale czy urzędy publiczne) zlokalizowanych w centrum skupia pracowników z różnych rejonów miasta, w tym także zamieszkujących poza miastem.

Ponadto poziom bezrobocia powyżej średniej dla miasta osiągnęły obszary numer: 27 (Żwirowa-Połduniowa) oraz 1 (osiedla: Błonie, Czerwonego Krzyża, Rynkowa).

[19] Porównanie na podstawie danych za 2014 r.: *Bank Danych Lokalnych*, GUS

Mapa 9. Przestrzenna prezentacja wskaźnika - Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogóle ludności w wieku produkcyjnym (destymulanta)

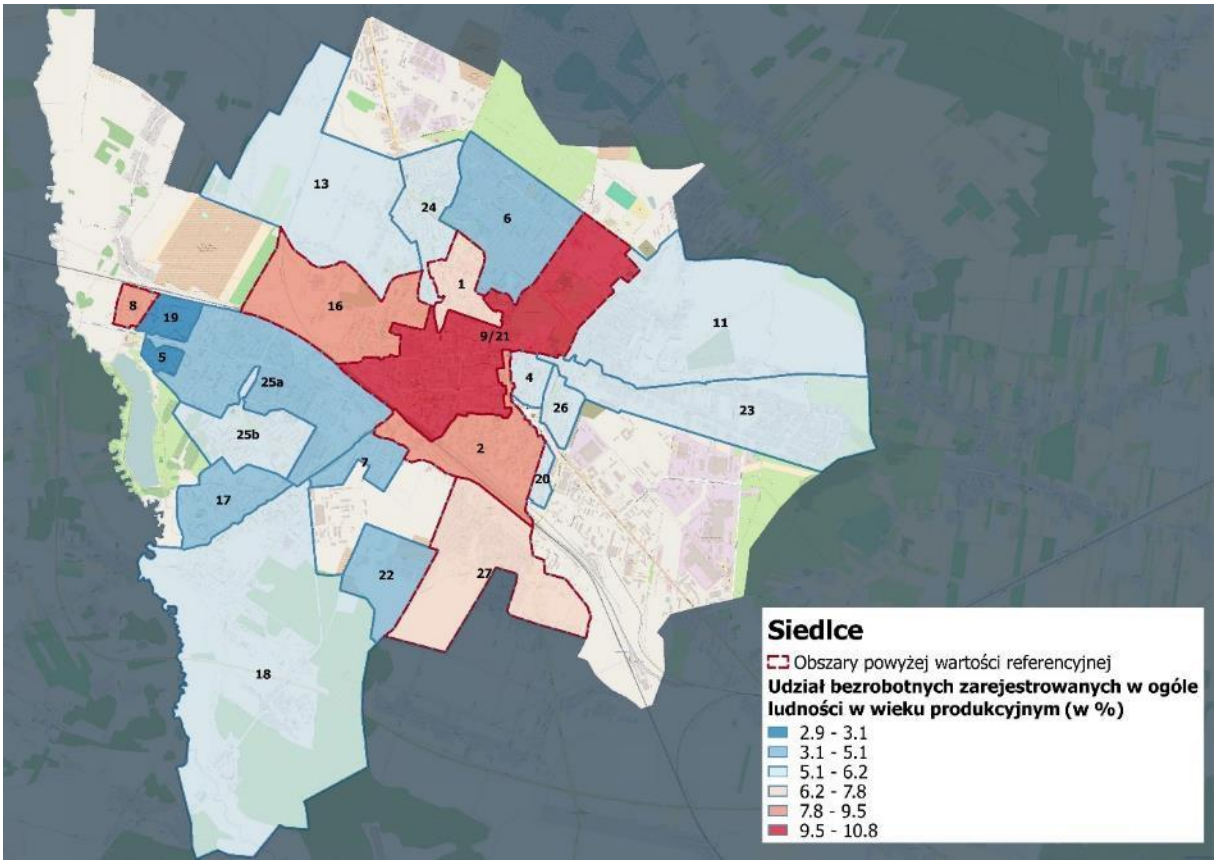

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane PUP w Siedlcach; ewidencji ludności Urzędu Miasta Siedlce
Podkład mapy: OpenStreetMap

UDZIAŁ DŁUGOTRWALE BEZROBOTNYCH W OGÓLE LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM [2014]

Wskaźnikiem, który pogłębia analizę problemu bezrobocia na danym obszarze jest wskaźnik udziału osób długotrwale bezrobotnych w ogóle ludności w wieku produkcyjnym. Osoba zarejestrowana w Urzędzie Pracy otrzymuje status osoby długotrwale bezrobotnej wówczas, gdy okres w jakim pozostaje bez zatrudnienia przekracza 12 miesięcy. Analiza bezrobocia długotrwałego pozwala ocenić na ile trwały jest zdiagnozowany problem bezrobocia, a także czy wynika on ze zmian strukturalnych gospodarki i permanentnego niedopasowania podaży i popytu na rynku pracy, czy jest to zjawisko naturalne związane z czasową zmianą statusu części osób na rynku pracy, związaną z mobilnością zawodową.

Przedstawione wyniki analizy bezrobocia długotrwałego potwierdzają złożoność problemów społecznych w obszarze centrum miasta. Szczególna intensywność problemów natury bytowej (wskaźniki bezrobocia, liczby osób korzystających z zasiłków) widoczna jest w obszarze Śródmieścia (Nr 9/21) – 6,4% ludności w wieku produkcyjnym stanowią osoby długotrwale bezrobotne, a także w obszarach sąsiadujących: Nr 2 (Floriańska) – 5 8%, Nr 16 (os. Reymonta)– 6,5%. Wysoki poziom bezrobocia długotrwałego, przekraczający wartość referencyjną (3,8%) obserwowany jest także w obszarach numer: 8 (os. Panorama), 11 (Piaski Starowiejskie), 13 (Piaskowa i Żytnia), 1 (osiedla: Błonie, Czerownego Krzyża,Rynkowa)

Bezrobocie długotrwałe jest wysoce niekorzystne społecznie, wpływa bowiem zarówno na warunki bytowe rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie finansowe od transferów z pomocy społecznej) jak i na kondycję psychologiczną i społeczną osoby pozostającej bez pracy (pojawienie się apatii, zniechęcenia, zanik posiadanych kwalifikacji i ich niedostosowanie do zmieniających się w wykonywanym zawodzie technologii i standardów). Czynniki te pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego, często

prowadząc do pojawienia się zjawisk niekorzystnych społecznie: patologii, zatrudnienia w „szarej strefie" czy bezdomności.

Mapa 10. Przestrzenna prezentacja wskaźnika - *Udział długotrwale bezrobotnych w ogóle ludności w wieku produkcyjnym* (destymulanta)

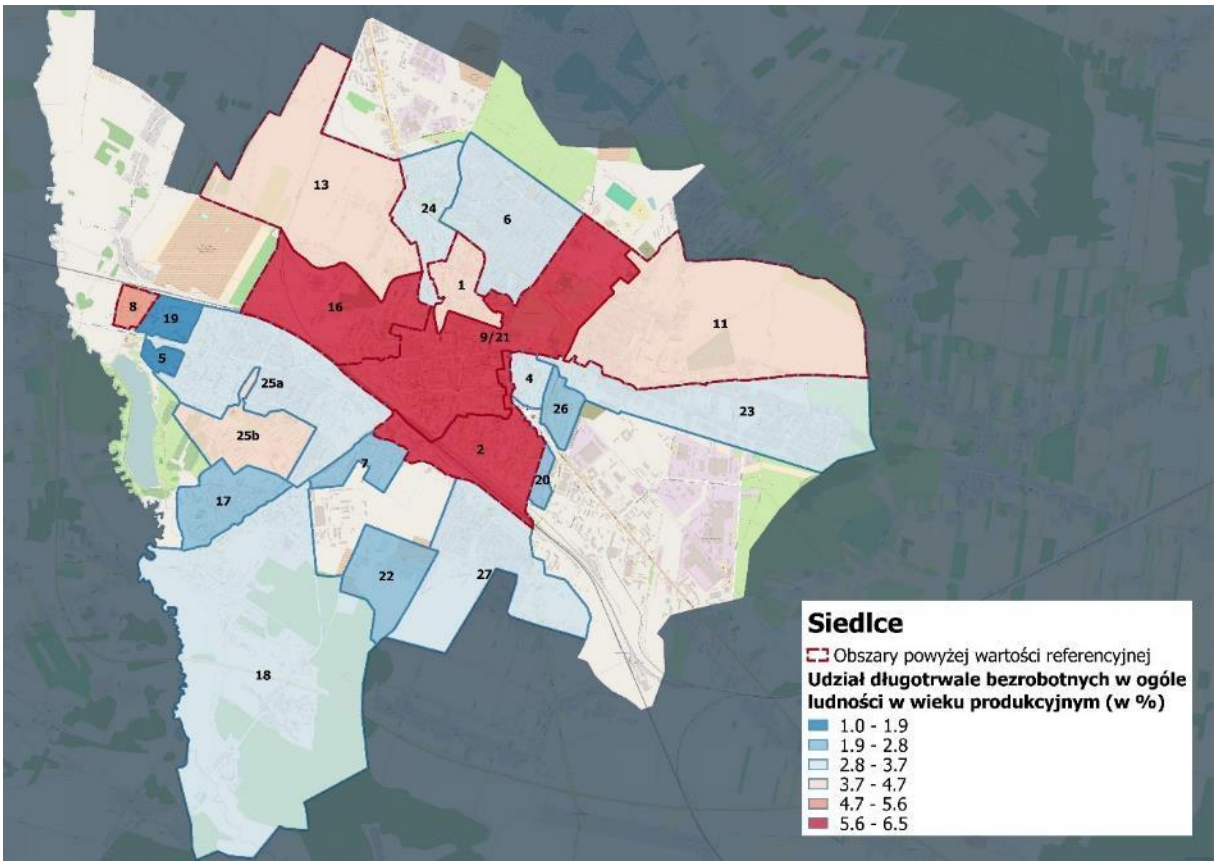

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane PUP w Siedlcach; ewidencji ludności Urzędu Miasta Siedlce. Podkład mapy: OpenStreetMap

LICZBA PRZESTĘPSTW STWIERDZONYCH NA 1 000 MIESZKAŃCÓW [2014]

Analiza stwierdzonych przestępstw na każde 1 000 mieszkańców pozwala ocenić bezpieczeństwo poszczególnych dzielnic miasta. Zdecydowanie najwyższy wskaźnik przestępczości odnotowano w obszarze Nr 9/21 (25,6 przestępstwa/ 1 000 osób). Wysoka przestępczość w centrum stanowi zjawisko charakterystyczne dla większych ośrodków miejskich. Centra miast cechują się bowiem nagromadzeniem podmiotów gospodarczych, w tym klubów i lokali gastronomicznych, stanowiąc jednocześnie główny punkt rekreacji mieszkańców i życia kulturalnego miasta i powiatu, co generuje większe prawdopodobieństwo występowania w tej części miasta incydentów przeciwko mieniu, kradzieży czy bójek.

Kolejnymi obszarami cechującymi się wysokim udziałem przestępstw przekraczającymi wartość referencyjną dla miasta (11,0 przestępstw/ 1 000 osób) są: obszary: Nr 13, Nr 4, Nr 16, a także Nr 8.

Mapa 11. Przestrzenna prezentacja wskaźnika – *Liczba przestępstw stwierdzonych na 1 000 mieszkańców* (destymulanta)

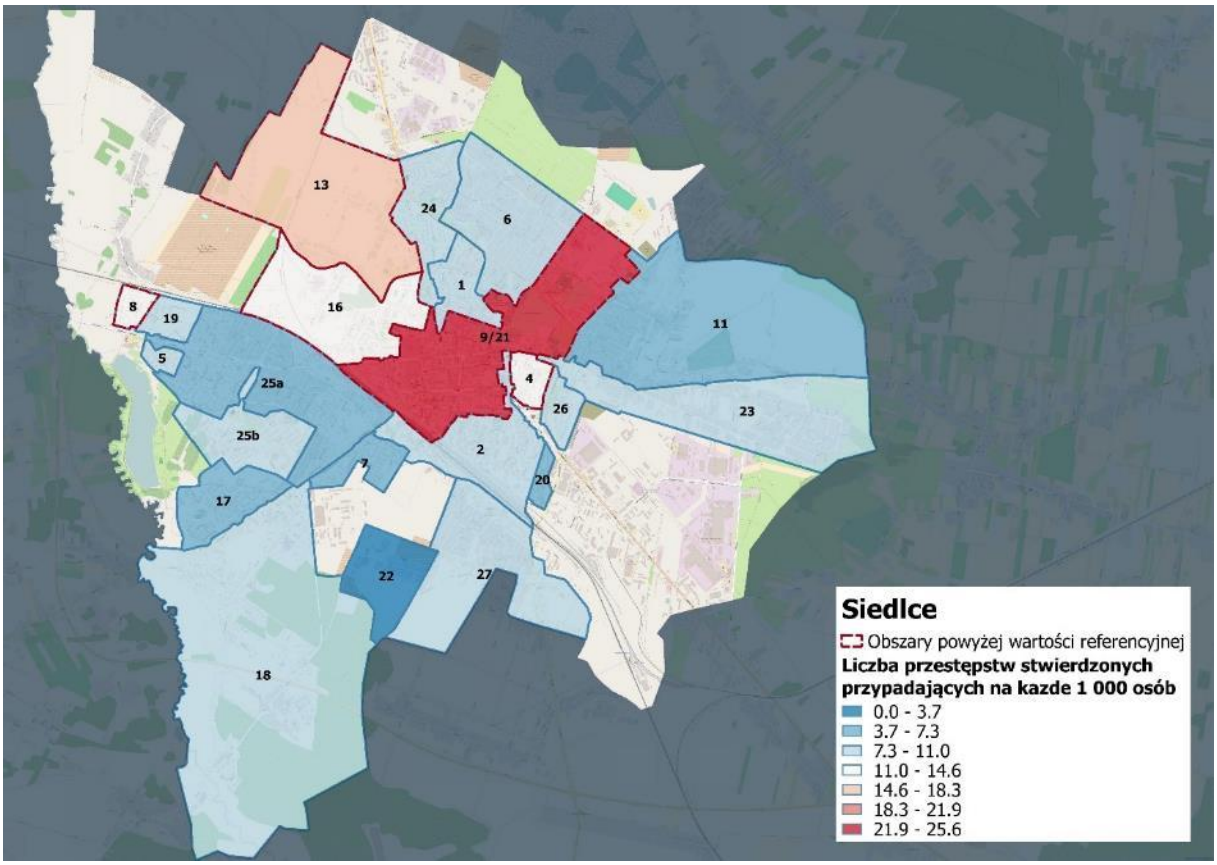

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane KMP w Siedlcach; na podstawie: ewidencja ludności Urzędu Miasta Siedlce
Podkład mapy: OpenStreetMap

ŚREDNI WYNIK Z SPRAWDZIANU SZÓSTOKLASISTY 2014/2015

Średnie wyniki uczniów ze sprawdzianu szóstoklasisty stanowią istotny wskaźnik wskazujący na różnice edukacyjne szkół położonych w różnych rejonach miasta. W ramach tego wskaźnika brane pod uwagę były wyniki z j. polskiego, matematyki i języka obcego (angielskiego), choć przedstawiono je odrębnie to w ostatecznej analizie i tworzeniu wskaźnika sumarycznego były rozpatrywane łącznie, a każdemu przedmiotowi przypisano wagę 0,33.

Obszarami z których uczniowie osiągnęli wyniki ze sprawdzianu szóstoklasisty powyżej średniej dla miasta z wszystkich przedmiotów były obszary: Nr 5, Nr 8, Nr 13, Nr 16, Nr 19 oraz Nr 25a. Świadczy to pośrednio o dobrym poziomie szkół podstawowych, których zakresy obwodowe obejmują powyższe obszary, co przekłada się również na wyższe szanse edukacyjne uczęszczających do nich dzieci. Ponadto osiedla Nad Zalewem (Nr 5), rejon ul. Piaskowej i Żytniej (Nr 13) oraz osiedle Sekuła to osiedla położone na obrzeżach miasta, do których migrują przedstawiciele klasy średniej, co wiąże się z relatywnie dobrą sytuacją społeczną i materialną mieszkańców, a przez to także wyższym nastawieniem na realizację potrzeb wyższego rzędu, w tym jak najlepszej edukacji. W tym kontekście warto odnotować wysoką pozycję uczniów z os. Reymonta (Nr 16) i os. Panorama (nr 8), czyli osiedli o relatywnie wysokim nagromadzeniu problemów natury społecznej jak bezrobocie czy udział ludności korzystającej z pomocy społecznej.

Wyniki poniżej średniej dla miasta z wszystkich przedmiotów osiągnęli uczniowie szkół zlokalizowanych w obszarach położonych w centralnej części miasta: rejon ul. Floriańskiej (Nr 2), osiedle Młynarska (Nr 4), , Śródmieście (Nr 9/21), a także jego wschodniej części: os. Sulimów (Nr 20), os. Topolowe (Nr 23) i Piaski Statowiejskie (Nr 11). Odnosząc te dane do innych czynników społecznych zauważyć można w większości tych

obszarów (np. Nr 2, Nr 11, Nr 23, Nr 4, Nr 9/21) pewną korelację pomiędzy wysokim nagromadzeniem negatywnych zjawisk społecznych jak wysokie wskaźniki bezrobocia, czy wysoka liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej, a wynikami edukacyjnymi najmłodszych uczniów. Jest to zjawisko niepokojące, mogące wskazywać na pewne zaburzenia w funkcjonowaniu części rodzin zamieszkujących te obszary. Brak dbałości o prawidłowy rozwój edukacyjny dzieci, może przełożyć się na pogłębienie wykluczenia części społeczności, a także wysoce negatywne zjawisko jakim jest tzw. „dziedziczenie biedy".

Wykres 19. Prezentacja graficzna wskaźnika - średni wynik Egzaminu 6-klasisty (stymulanta)

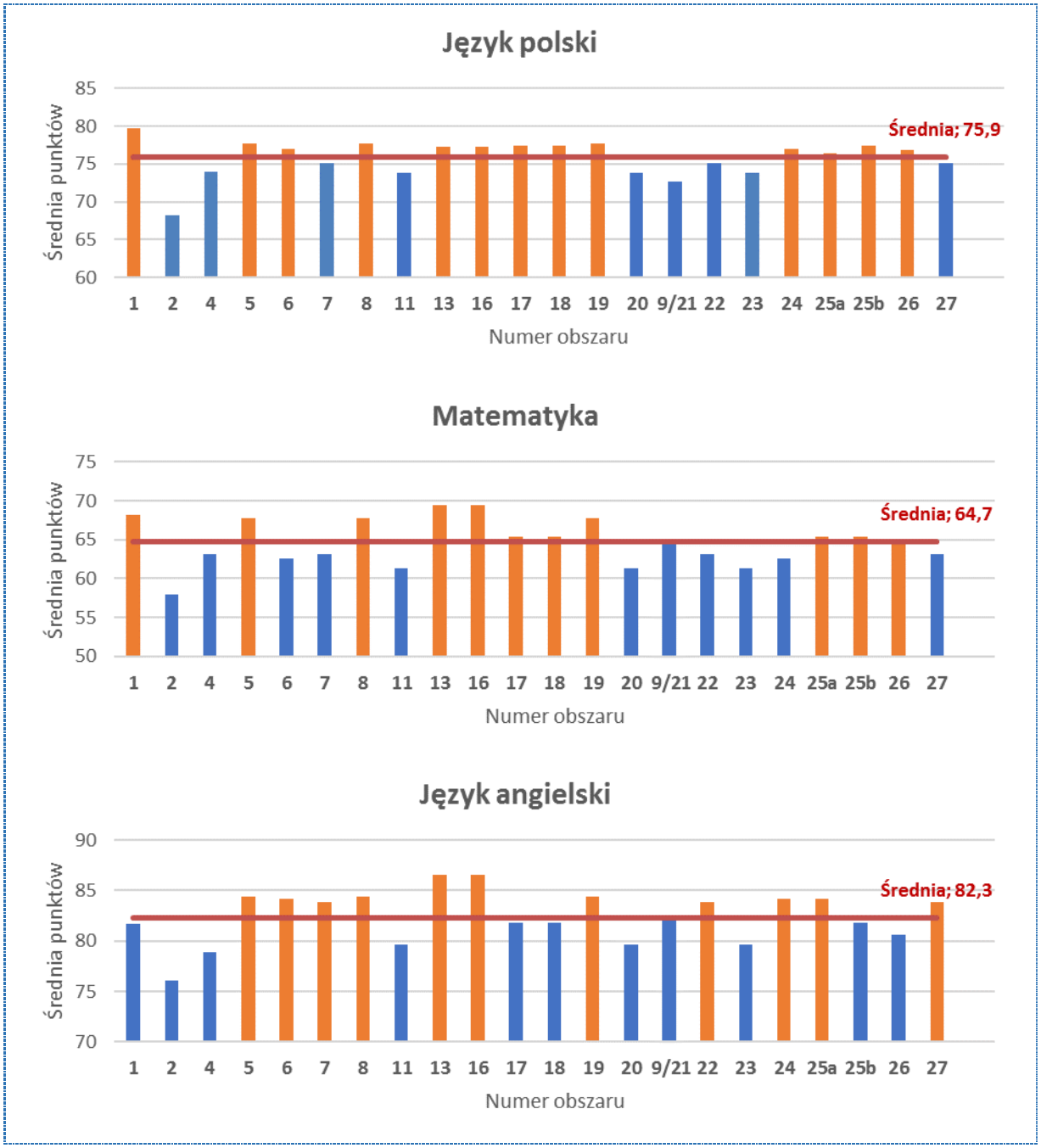

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE w Warszawie

LICZBA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH (NGO) NA KAŻDE 1 000 MIESZKAŃCÓW [2014]

Liczba organizacji pozarządowych przypadających na każde 1 000 mieszkańców pozwala ocenić stopień zaangażowania i aktywności społecznej mieszkańców. Najwyższe wskaźniki widoczne były w centrum miasta, a także w dzielnicach o relatywnie dużej liczbie podmiotów gospodarczych, co jest cechą naturalną, gdyż dostępność komunikacyjna jak i dostęp do lokali biurowych powoduje, iż to w nich lokowane są siedziby stowarzyszeń, fundacji czy innych organizacji społecznych. Najniższe wskaźniki w tym zakresie cechowały obszary pełniące w zdecydowanej mierze funkcję mieszkaniową jednorodzinną (obszary numer: 22, 23) oraz wielorodzinną (obszary numer: 5, 7, 8, 20, 26).

Mapa 12. Przestrzenna prezentacja wskaźnika - *Liczba organizacji pozarządowych (NGO) na każde 1 000 mieszkańców* (stymulanta)

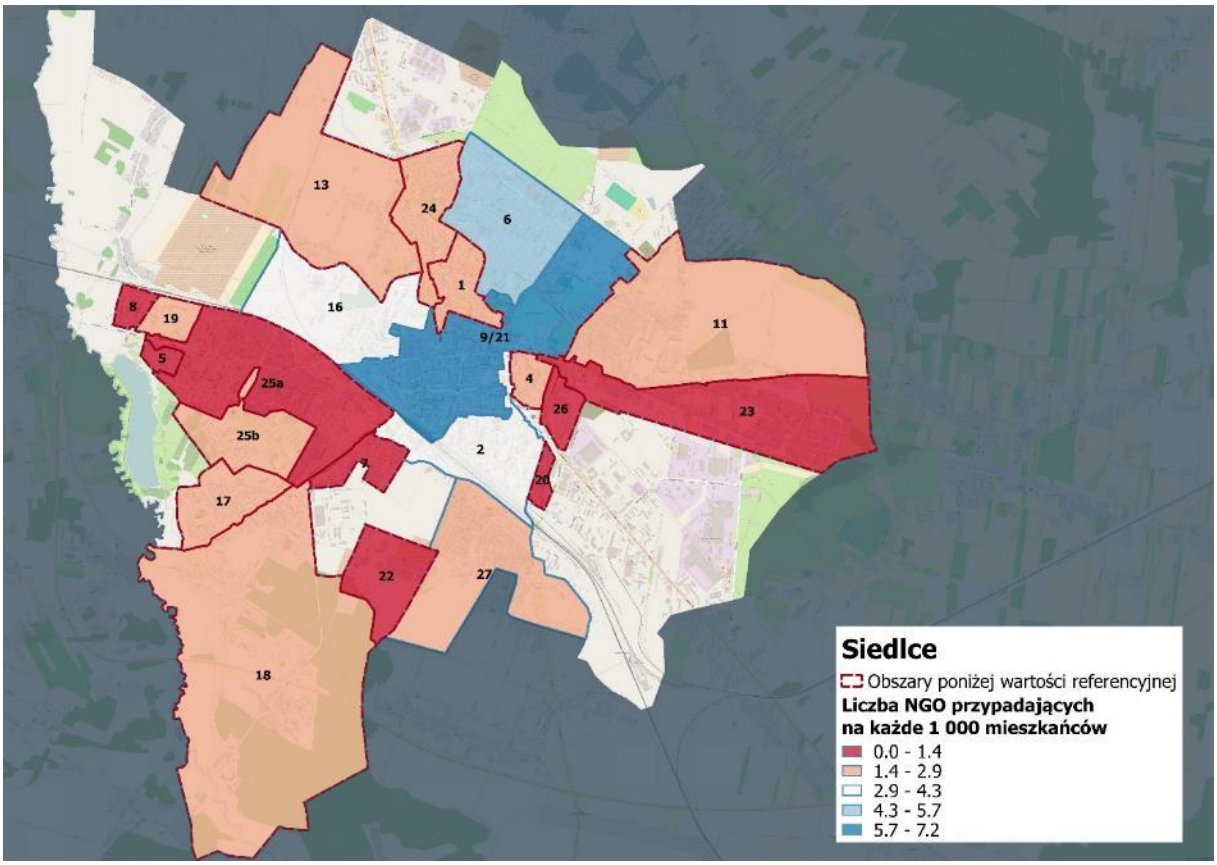

Źródło: opracowanie własne na podstawie: na podstawie: wykaz organizacji pozarządowych bip.siedlce.pl; ewidencja ludności Urzędu Miasta Siedlce
Podkład mapy: OpenStreetMap

FREKWENCJA W WYBORACH SAMORZĄDOWYCH 2014

Frekwencja wyborcza stanowi bardzo ważny wskaźnik obrazujący stopień zaangażowania obywatelskiego mieszkańców oraz stopnia ich świadomości o kształtowaniu polityki miejskiej w procesie wyborczym. Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 r. w Siedlcach wynosiła 46,1%. Obszarami, w których uprawnieni obywatele byli mniej aktywni niż średnia dla miasta były obszary położone w centrum miasta: obszary Nr 2 i Nr 9/21, a także obszary Nr 20, Nr 26, Nr 8, Nr 25b oraz obszar Nr 13. Frekwencja na poziomie zbliżonym dla średniej ogólnomiejskiej była odnotowana na obszarach Nr 4, Nr 22, a także Nr 24. Obszarami wyróżniającymi się na tle miasta, w których ponad połowa uprawnionych obywateli oddała głos w wyborach samorządowych były obszary Nr 23, Nr 18, Nr 5 i Nr 16.

Mapa 13. Przestrzenna prezentacja wskaźnika - *Frekwencja w wyborach samorządowych 2014* (stymulanta)

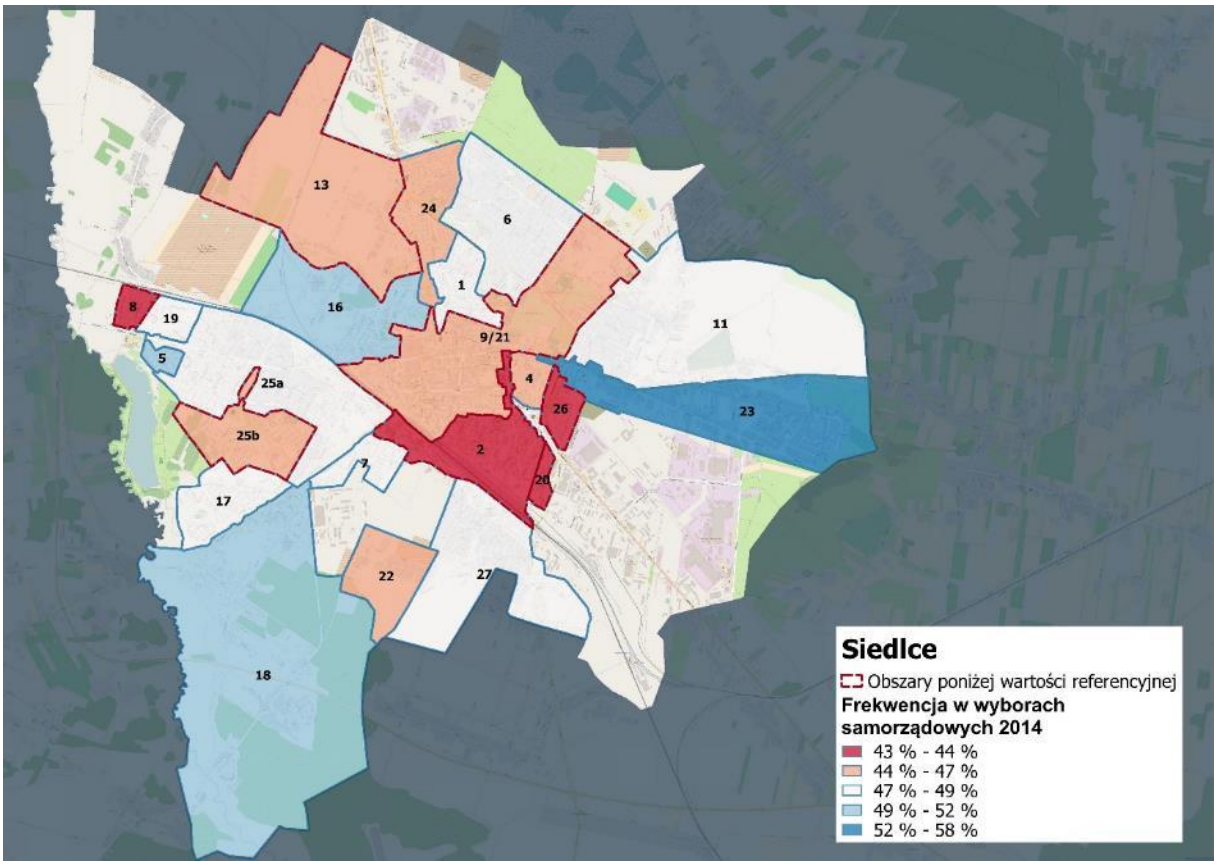

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane PKW
Podkład mapy: OpenStreetMap

LICZBA LEKARZY RODZINNYCH PRZYPADAJĄCYCH NA KAŻDE 1 000 MIESZKAŃCÓW [2014]

Rozmieszczenie przestrzenne lekarzy rodzinnych jest wysoce niejednorodne na terenie miasta. Obszarami w których dostępność lekarzy „pierwszego kontaktu" przekracza średnią dla miasta (1,3 lekarza/ na 1 000 mieszkańców) są obszary położone w centrum miasta: Nr 2, Nr 4, Nr 9/21, Nr 1 oraz na os. Warszawska-południe (Nr 25b). Ponadto usługi lekarzy rodzinnych są świadczone w obszarach położonych we wschodniej części miasta (Nr 17, Nr 19 i Nr 25a) oraz na osiedlu Nowe Siedlce (Nr 6). Niestety mieszkańcy pozostałych 11 obszarów, w znacznej mierze zlokalizowanych na obrzeżach miasta, są zmuszeni do korzystania z usług przychodni lekarskich i lekarzy rodzinnych zlokalizowanych w innych obszarach, położonych poza ich bezpośrednim sąsiedztwem. Z jednej strony powoduje to konieczność zabezpieczenia odpowiedniej infrastruktury komunikacji publicznej, umożliwiającej dogodny dostęp do placówek medycznych wszystkim mieszkańcom, z drugiej zaś zwiększa obciążenie podmiotów ochrony zdrowia i konieczność zabezpieczenia odpowiedniej liczby etatów kadr medycznych oraz niezbędnej infrastruktury.

Mapa 14. Przestrzenna prezentacja wskaźnika – *Liczba lekarzy rodzinnych przypadających na każde 1 000 mieszkańców* (stymulanta)

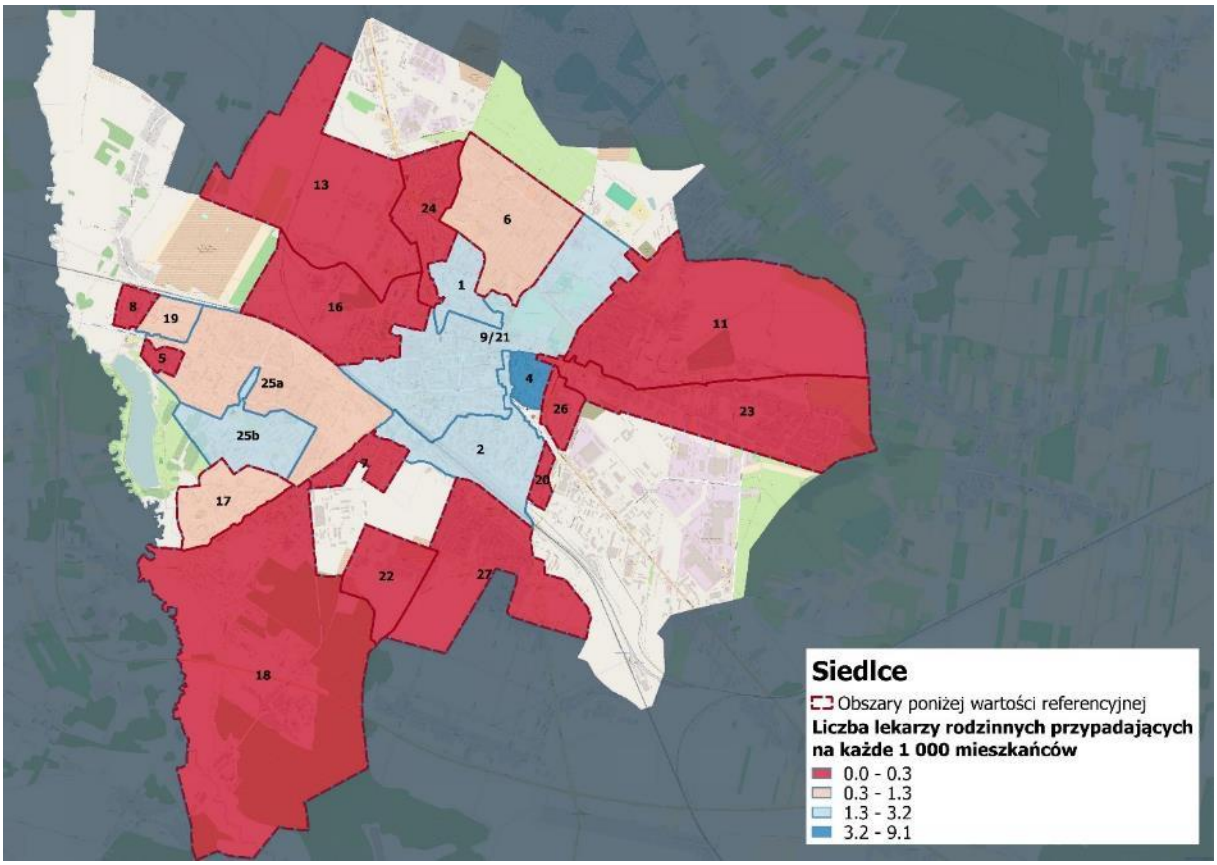

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane NFZ Mazowiecki Oddział Wojewódzki – Delegatura w Siedlcach; ewidencja ludności Urzędu Miasta Siedlce
Podkład mapy: OpenStreetMap

Tabela 9. Podsumowanie wyników obszarów delimitacyjnych w sferze społecznej – wartość Wskaźnika Sumarycznego (WS) dla sfery społecznej.

Nr obszaru	Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności	Odsetek osób w wieku przedprodu-kcyjnym w ogólnej liczbie ludności	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	Dynamika liczby osób korzystających z pomocy społecznej lata 2010-2016	Bezrobotni zarejestrowani w ogóle ludności w wieku produkcyjnym	Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	Liczba przestępstw na 1 tys. ludności	Sprawdzian 6-klasisty			Liczba NGO na 1 000 mieszkańców	Frekwencja w wyborach samorządowych	Liczba lekarzy rodzinnych przypadających na każde 1 000 mieszkańców	WS-Społeczna
								j.polski	matematyka	j.angielski				
1	21,8	17,9	58,4	-27%	7,3	3,9	10,7	79,70	68,20	81,70	2,1	47,31%	2,3	3,01
2	15,0	20,0	107,9	-20%	9,0	5,8	10,6	68,20	58,00	76,10	3,2	42,87%	3,2	6,51
4	17,9	15,2	71,7	-15%	5,9	3,1	13,7	73,95	63,10	78,90	2,1	46,77%	9,1	1,44
5	7,3	18,3	19,5	20%	3,1	1,0	9,8	77,70	67,70	84,40	0,8	50,67%	0,0	-4,00
6	18,1	18,1	45,9	-36%	5,0	2,9	9,8	77,00	62,60	84,20	5,2	49,08%	0,7	-0,78
7	17,3	20,6	51,3	21%	5,1	2,6	5,3	75,10	63,20	83,90	0,4	48,38%	0,0	2,42
8	4,6	28,9	113,5	-22%	9,1	5,2	11,3	77,70	67,70	84,40	0,7	44,10%	0,0	-0,75
11	12,3	20,4	73,4	-27%	5,6	4,2	4,8	73,90	61,30	79,60	2,2	49,04%	0,0	0,56
13	9,4	24,4	50,6	8%	6,2	4,1	16,7	77,30	69,50	86,60	2,0	45,39%	0,0	-0,05
16	11,9	23,4	155,3	31%	9,5	6,5	11,5	77,30	69,50	86,60	4,1	51,91%	0,0	2,08
17	6,2	19,6	33,3	-35%	4,5	2,6	4,0	77,40	65,40	81,80	2,3	47,66%	1,3	-6,78
18	10,6	23,9	61,4	-28%	5,9	3,4	7,6	77,40	65,40	81,80	2,4	51,58%	0,0	-2,47
19	3,3	32,4	14,6	125%	2,9	1,0	10,6	77,70	67,70	84,40	2,7	47,68%	1,3	-4,98
20	8,6	25,0	33,9	57%	6,0	2,8	6,2	73,90	61,30	79,60	0,0	43,75%	0,0	-0,47
9/21	19,2	18,2	139,2	-37%	10,8	6,4	25,6	75,55	64,58	82,15	7,2	45,50%	2,5	5,52
22	8,5	19,2	40,4	-36%	4,4	2,2	0,0	75,10	63,20	83,90	0,0	46,19%	0,0	-2,73
23	8,2	21,0	77,6	12%	5,4	3,1	7,7	73,90	61,30	79,60	0,7	57,62%	0,0	-1,67
24	19,9	15,9	46,0	-11%	5,7	3,3	10,1	77,00	62,60	84,20	1,6	46,43%	0,0	3,45
25a	13,2	20,2	55,9	-12%	4,9	3,1	6,1	76,40	65,45	84,15	1,3	48,55%	1,3	-0,03
25b	12,1	15,7	30,5	-17%	6,0	3,8	7,7	77,40	65,40	81,80	1,5	45,32%	2,0	-0,85
26	12,5	16,6	49,2	-52%	5,5	2,5	8,5	76,80	64,75	80,65	0,3	44,05%	0,3	1,55
27	10,8	22,3	46,2	-39%	7,8	3,6	7,4	75,10	63,20	83,90	2,8	47,38%	0,0	-0,93
Wartość referencyjna - średnia	**14,1**	**19,3**	**68,6**	**-19%**	**6,5**	**3,8**	**11,0**	**75,90**	**64,70**	**82,30**	**2,7**	**46,10%**	**1,3**	

Źródło: opracowanie własne

3.2.2. SFERA GOSPODARCZA

W ramach sfery gospodarczej analizowane są wskaźniki mające na celu ukazanie poziomu przedsiębiorczości na danym obszarze miasta (liczba przedsiębiorstw przypadających na 1 000 mieszkańców), kondycji finansowej firm (średnia kwota podatku CIT na 1 podmiot gospodarczy), a także potencjału nabywczego – stopnia zamożności mieszkańców (średnia kwota podatku PIT na 1 podatnika).

LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH W PRZELICZENIU NA 1 000 MIESZKAŃCÓW [2014]

Rozkład wskaźnika liczby przedsiębiorstw w Siedlcach odzwierciedla strukturę funkcjonalną większości polskich miast. Dominującą rolę gospodarczą w strukturze miasta pełnią bowiem obszary zlokalizowane na obrzeżach, gdzie dostępność wolnych terenów inwestycyjnych sprzyja powstawaniu stref przemysłowych, więc tam lokalizowana jest większość zakładów produkcyjnych, magazynów czy przedsiębiorstw handlowych. Drugim obszarem koncentracji przedsiębiorstw jest centrum miasta (Nr 9/21, Nr 2), gdzie zlokalizowane są siedziby przedsiębiorstw (szczególnie usługowych) oraz instytucji publicznych.

Wyraźny deficyt podmiotów gospodarczych widoczny jest na obszarach Nr 20 (48 podmiotów/ 1 000 osób) i Nr 8 (55 podmiotów/ 1 000 osób) o skoncentrowanej zabudowie mieszkaniowej wielorodzinnej. Relatywnie niski poziom przedsiębiorczości na obszarach o dominującej funkcji mieszkaniowej stanowi cechę charakterystyczną Siedlec – wartości wskaźnika poniżej średniej dla miasta (130 podmiotów/ 1 000 osób) odnotowały bowiem obszary o numerach: 1, 4, 5, 7, 11, 13, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 25b, 26, 27. Odnosząc te wartości do poziomu bezrobocia można stwierdzić, iż w znacznej mierze osoby zamieszkujące te obszary realizują swoje potrzeby zawodowe poza obszarem zamieszkania: w centrum miasta, północnej i południowej dzielnicy przemysłowej, a także poza granicami miasta.

Mapa 15. Przestrzenna prezentacja wskaźnika – *Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców* (stymulanta)

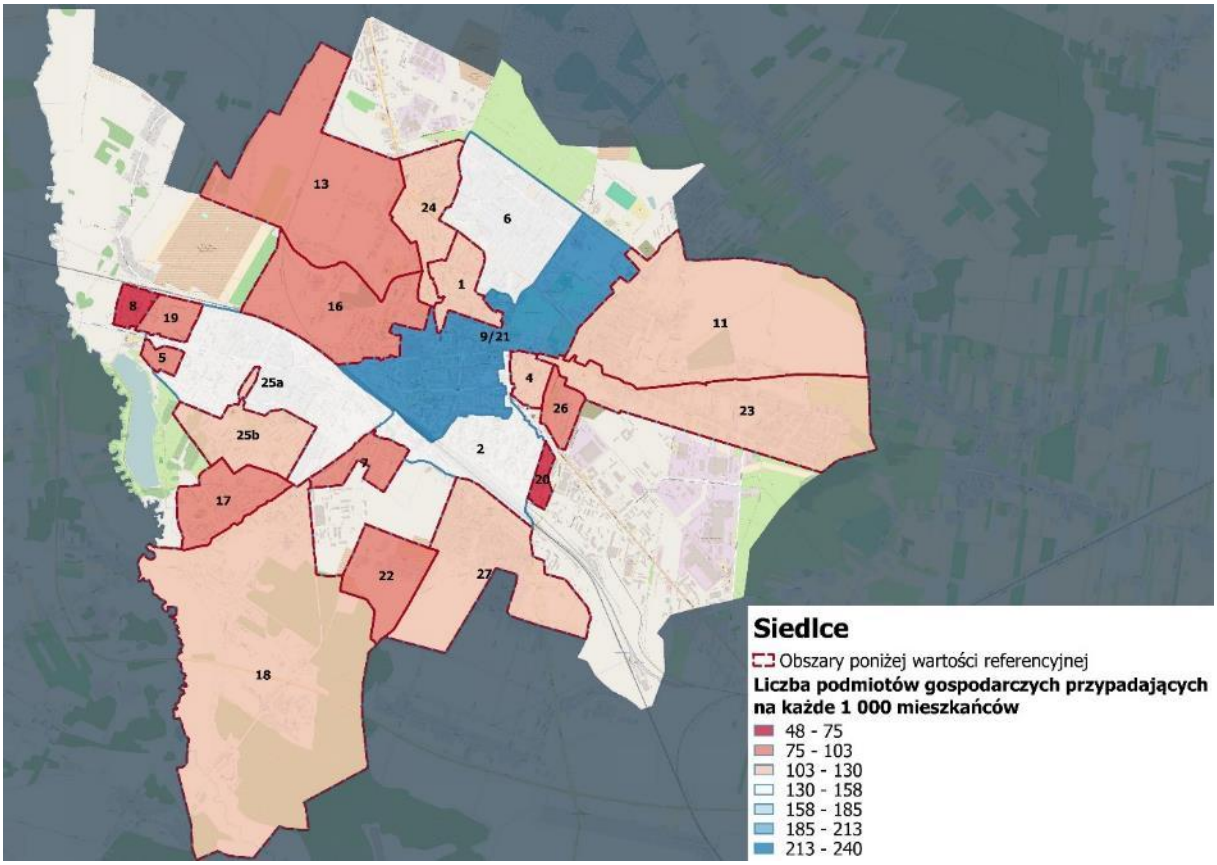

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane REGON z bazy GUS.
Podkład mapy: OpenStreetMap

ŚREDNIA KWOTA PODATKU DOCHODOWEGO OD OSÓB PRAWNYCH (CIT) W PRZELICZENIU NA 1 PODATNIKA (PODMIOT GOSPODARCZY) [2014]

Średnia kwota podatku dochodowego od osób prawnych w przeliczeniu na 1 podmiot gospodarczy pozwala ocenić w którym obszarze zlokalizowane są podmioty stanowiące o sile i potencjale lokalnej gospodarki.

Trzy obszary osiągnęły wartość powyżej wartości referencyjnej (561,68 zł) były to obszary Nr 13 (1940,89 zł), Nr 1 (1436,59 zł), a także obszar Nr 24 (1300,39 zł).

Obszary, które cechowały się dużym zagęszczeniem podmiotów gospodarczych (Nr 4, Nr 9/21, Nr 25a) wyraźnie ustępują wynikiem gospodarczym podmiotom zlokalizowanym w ww. obszarach. Jest to spowodowane faktem, iż znaczna część podmiotów funkcjonujących w tych obszarach działa w sektorze usług o niskiej wartości dodanej, który z uwagi na skalę działania zdecydowanie ustępuje poziomem osiąganych dochodów podmiotom z sektorów przemysłowych czy też usług profesjonalnych.

Obszary zlokalizowane na obrzeżach (Nr 11, Nr 18), które również wykazywały wysoki poziom przedsiębiorczości osiągały jedne z najniższych wyników w ramach wskaźnika dot. CIT. Można zatem mniemać, iż podmioty zlokalizowane na tych terenach stanowią przedsiębiorstwa usługowe lub podmioty o mniejszej skali działania.

Mapa 16. Przestrzenna prezentacja wskaźnika –Średnia kwota podatku CIT w przeliczeniu na 1 podatnika (stymulanta)

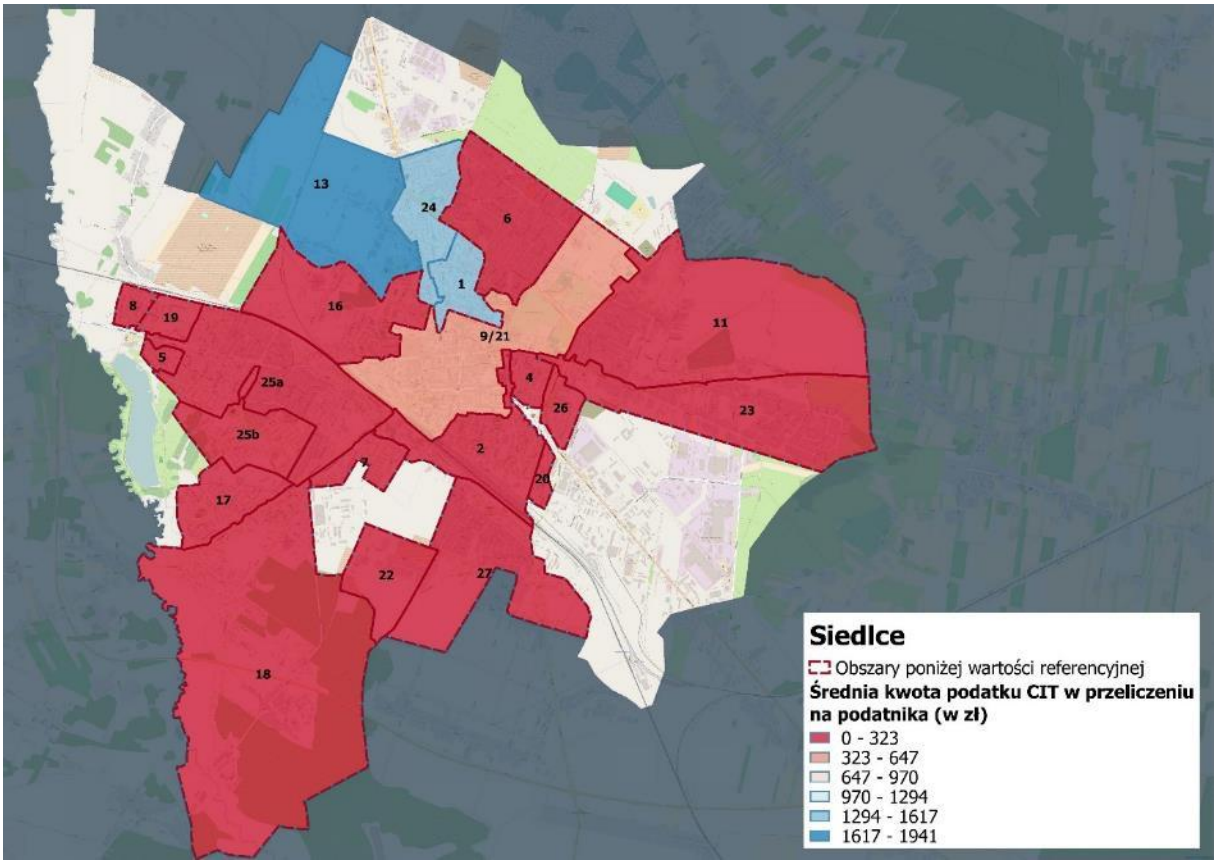

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane US w Siedlcach.
Podkład mapy: OpenStreetMap

ŚREDNIA KWOTA PODATKU DOCHODOWEGO OD OSÓB FIZYCZNYCH (PIT) W PRZELICZENIU NA 1 PODATNIKA [2014]

Średnia kwota podatku dochodowego od osób fizycznych pozwala przybliżyć stopień zamożności rodzin mieszkających w poszczególnych obszarach miasta, a przez to pośrednio ocenić także ich potencjalny popyt konsumpcyjny. Zdecydowanie najwyższe średnie dochody osiągali mieszkańcy osiedli o zabudowie jednorodzinnej (Nr 23, Nr 11, Nr 6, Nr 25a, Nr 18). Jest to zjawisko potwierdzające fakt, iż na osiedlach jednorodzinnych wśród mieszkańców, z uwagi na wysokie koszty nabycia i utrzymania nieruchomości, przeważają osoby należące do klasy średniej lub wyższej, o relatywnie wysokich dochodach.

Do rejonów miasta o niższych średnich dochodach mieszkańców należy zaliczyć obszar centrum miasta (Nr 9/21), obszar Nr 17, a także osiedla o zabudowie wielorodzinnej (Nr 24, Nr 25b, Nr 4, Nr 26, Nr 20).

Mapa 17. Przestrzenna prezentacja wskaźnika – *Średnia kwota podatku PIT w przeliczeniu na 1 podatnika* (stymulanta)

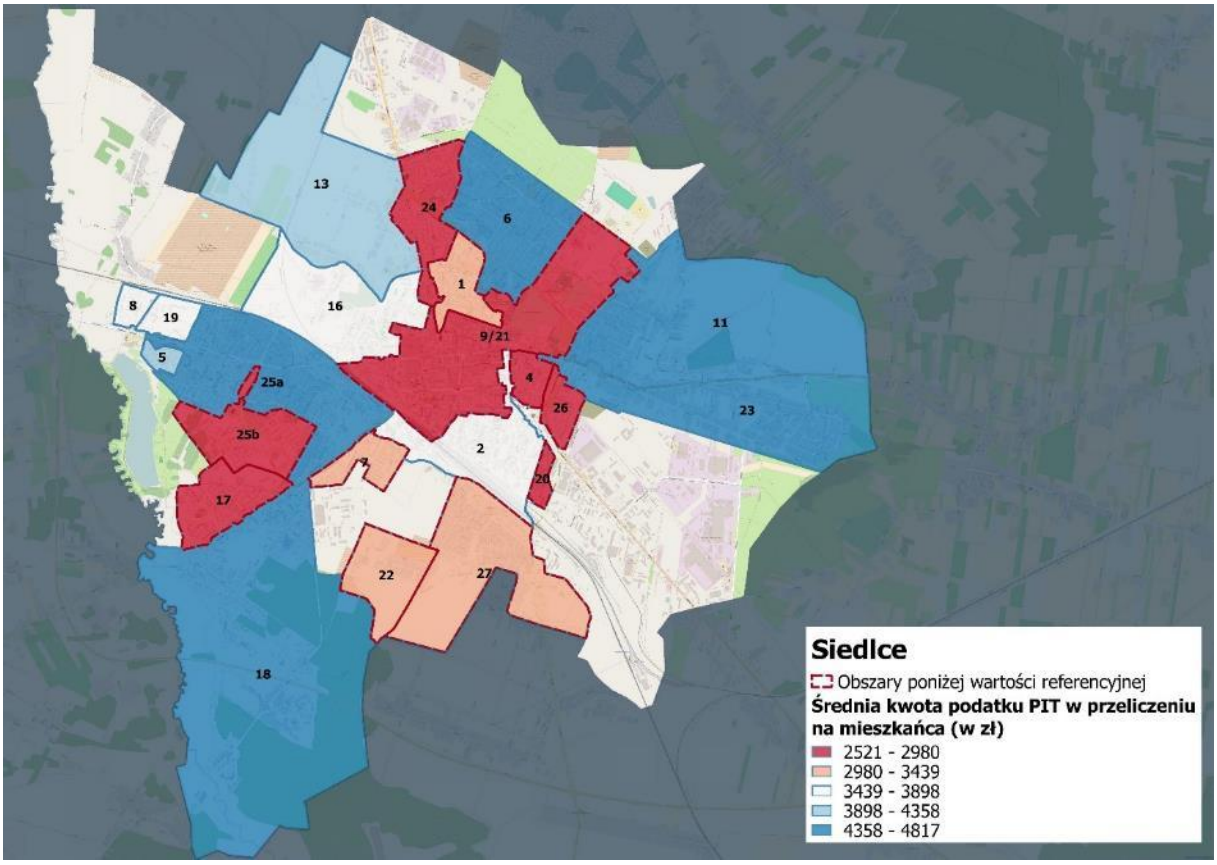

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane US w Siedlcach.
Podkład mapy: OpenStreetMap

Tabela 10. Podsumowanie wyników obszarów delimitacyjnych w sferze gospodarczej – wartość Wskaźnika Sumarycznego (WS) dla sfery gospodarczej.

Nr obszaru	Liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. ludności	Poziom dochodów ludności określany poprzez wielkość podatku dochodowego od osób fizycznych na 1 podatnika	Średnia kwota podatku dochodowego od osób prawnych CIT na 1 podatnika (podmiot gospod.)	WS - Gospodarcza
1	126	3309,15	1436,59	-1,33
2	133	3628,56	89,25	0,76
4	116	2847,84	191,71	1,98
5	93	4086,78	22,24	-0,76
6	143	4640,08	28,94	-0,70
7	76	3046,73	12,19	0,53
8	55	3653,94	47,82	0,79
11	125	4393,76	0,01	-1,10
13	81	4063,76	1940,89	-2,49
16	94	3737,69	178,87	0,99
17	90	2633,63	0,18	0,35
18	126	4497,96	36,62	-1,02
19	77	3576,17	74,22	0,46
20	48	2520,72	38,16	0,96
9/21	247	2575,49	379,28	4,70
22	88	3220,02	0,00	-1,73
23	120	4495,57	13,20	-1,30
24	110	2931,92	1300,39	-0,76
25a	134	4817,02	223,35	-2,63
25b	105	2900,40	128,62	0,59
26	85	2551,60	36,29	1,46
27	118	3402,67	24,80	-0,27
Wartość referncyjna – średnia	**130**	**3441,14**	**561,68**	

Źródło: opracowanie własne

3.2.3. SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

Analiza uwarunkowań przestrzenno-funkcjonalnych stanowi ważne uzupełnienie kwestii związanej z rozwojem społeczno-gospodarczym poszczególnych obszarów. Obrazuje bowiem stan jakościowy zabudowy przeważającej na danym obszarze (udział budynków wybudowanych przed 1989 r. w budynkach ogółem), a także kwestie związane z komfortem życia mieszkańców i realizacją potrzeb (liczba kursów autobusowych w tygodniu w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców).

UDZIAŁ BUDYNKÓW WYBUDOWANYCH PRZED 1989 ROKIEM W OGÓLE BUDYNKÓW [2016]

Udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. pozwala przybliżyć w pewnym stopniu jakość stanu zabudowy poszczególnych obszarów, a także wskazać obszary, które w pierwszej kolejności powinny zostać objęte pracami renowacyjnymi i remontowymi czy też docieplenia w ramach prac termomodernizacyjnych.

Najwyższy udział substancji budowlanej wybudowanej przed 1989 r. charakteryzuje obszar historycznego centrum miasta (Nr 9/21 i Nr 2), a także osiedli o zabudowie blokowej z wielkiej płyty z okresu PRL (obszary: Nr 24 – os. Tysiąclecia, Nr 4 – os. Młynarska), Znaczny udział zabudowy sprzed 1989 r., przekraczający wartość referencyjną (65%), choć w nieco mniejszym wymiarze, cechuje także takie obszary jak osiedla wielorodzinne: Błonie, Czerwonego Krzyża i Rynkowa (Nr 1), Reymonta (Nr 16), Wyszyńskiego (Nr 26), Warszawska-południe (Nr 25b), a także osiedla jednorodzinne: Nowe Siedlce (Nr 6) oraz Piaski Starowiejskie (Nr 11)., i.

Stan fizyczny tych budynków jest wysoce zróżnicowany w zależności od stanu prawnego i typu własności oraz funkcji jaką współcześnie pełnią. Znaczna część budynków wybudowanych przed 1989 rokiem, szczególnie w centrum Siedlec, posiada przestarzałe instalacje, w tym instalacje grzewcze, i wymaga sporych nakładów na modernizację, ocieplenie i renowację. Należy domniemywać, iż budynki te w pierwszej kolejności będą generowały potrzeby remontowe i inwestycyjne w kolejnych latach.

Mapa 18. Przestrzenna prezentacja wskaźnika – Udział budynków wybudowanych przed 1989 r. w budynkach mieszkalnych ogółem (destymulanta)

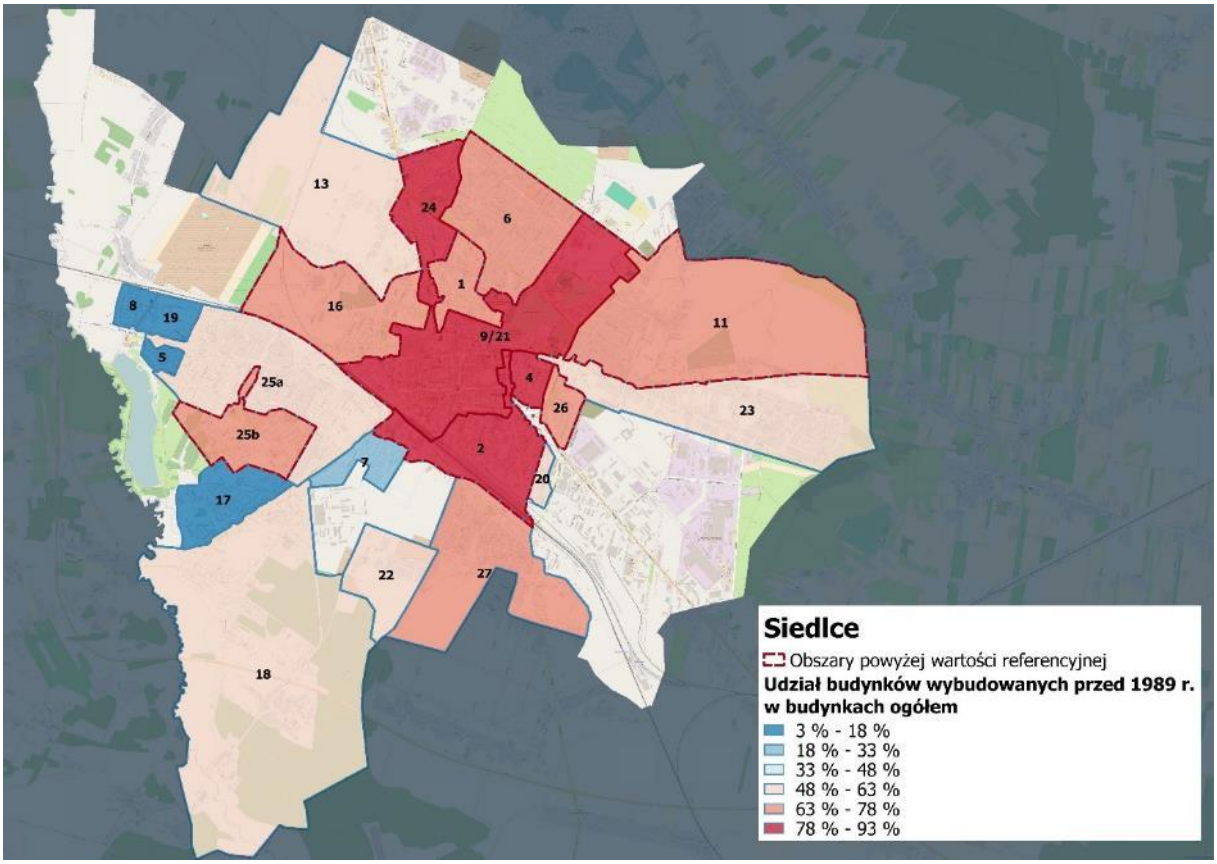

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane Wydziału Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa Urzędu Miasta Siedlce. Podkład mapy: OpenStreetMap

LICZBA KURSÓW AUTBUSOWYCH MPK W TYGODNIU W PRZELICZENIU NA 1 000 MIESZKAŃCÓW [2016]

Liczba i jakość połączeń komunikacyjnych stanowi podstawowy warunek rozwoju powiązań funkcjonalnych wewnątrz miasta, a także czynnik kluczowy dla jakości życia mieszkańców. Możliwość nieskrępowanego korzystania z usług komunikacji publicznej pozytywnie przekłada się na mobilność mieszkańców, rynek pracy, a także środowisko (mieszkańcy preferują transport publiczny w stosunku do transportu indywidualnego). Największe zagęszczenie kursów (zarówno komunikacji miejskiej jak i podmiejskiej) w stosunku do liczby mieszkańców (potencjalnych użytkowników) cechuje obszary osiedli położonych na zachodzie miasta o numerach: 19, 5, 8. Zdecydowanie poniżej wartości referencyjnej znalazły się obszary numer: 1, 4, 6, 13, 17, 22, 23, 24, 25b, 26 oraz 27, które biorąc pod uwagę ich znaczne oddalenie od centrum miasta, w którym zlokalizowanych jest większość instytucji i podmiotów usług komercyjnych oraz publicznych, wymagają zdecydowanych działań w zakresie rozwoju transportu publicznego Niewystarczający poziom usług komunikacyjnych ukierunkowuje preferencje mieszkańców do korzystania z indywidualnych środków transportu, co skutkuje zwiększonym zatłoczeniem układu komunikacyjnego, szczególnie odczuwalnym w centrum miasta.

Mapa 19. Przestrzenna prezentacja wskaźnika –Liczba kursów autobusowych MPK w tygodniu w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców (stymulanta)

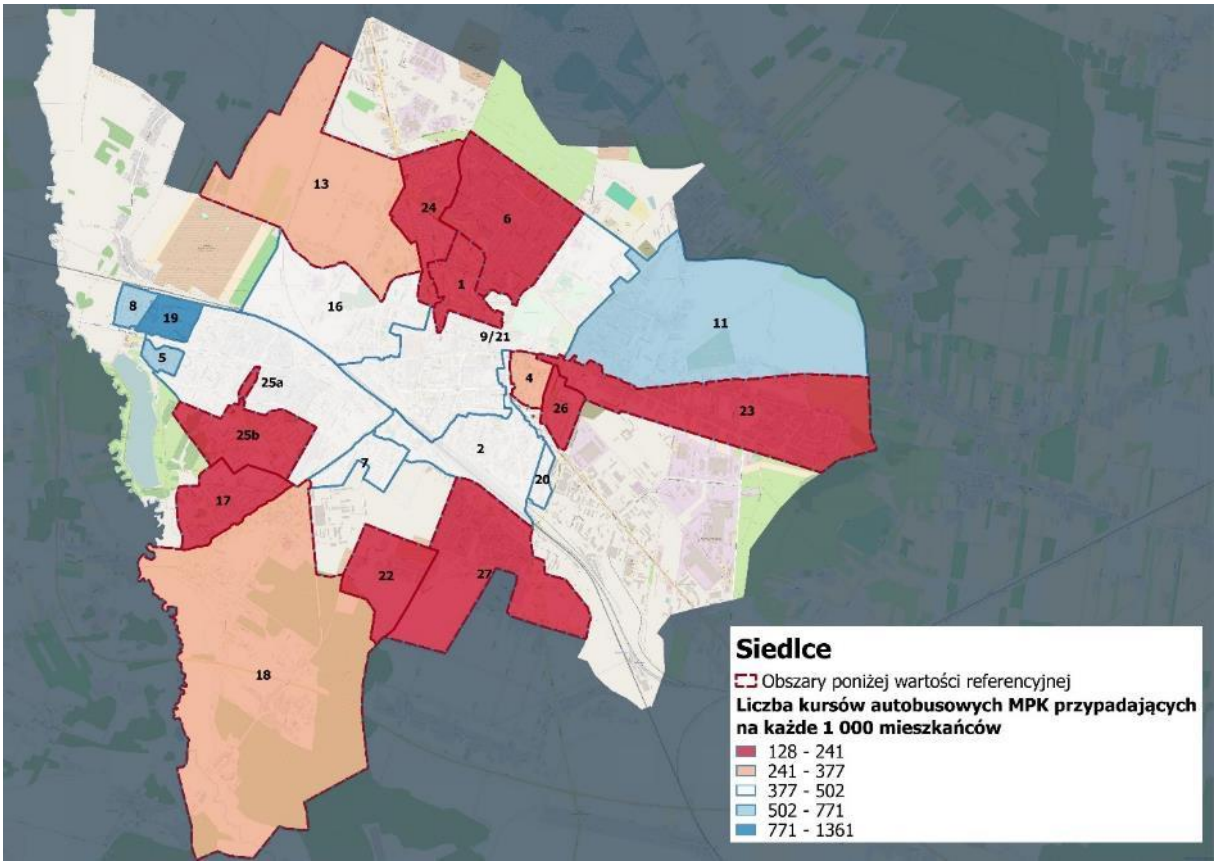

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane MPK Siedlce Sp. z o.o.
Podkład mapy: OpenStreetMap

Tabela 11. Podsumowanie wyników obszarów delimitacyjnych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej – wartość Wskaźnika Sumarycznego (WS) dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej.

Nr obszaru	Udział budynków wybudowanych przed 1989 r. w budynkach ogółem	Liczba kursów MPK w tyg. Na 1 000 mieszkańców	WS - Przestrzenno-funkcjonalna
1	71%	204,3	1,32
2	84%	501,9	0,72
4	93%	368,8	1,53
5	3%	770,8	-3,32
6	76%	240,6	1,37
7	32%	478,6	-1,16
8	7%	727,7	-3,02
11	70%	608,4	-0,20
13	61%	376,8	0,32
16	68%	480,9	0,20
17	10%	194,6	-0,94
18	50%	335,5	0,04
19	12%	1360,7	-5,13
20	48%	477,7	-0,54
9/21	87%	445,8	1,03
22	55%	207,8	0,69
23	61%	212,4	0,90
24	82%	200,6	1,75
25a	63%	460,9	0,07
25b	71%	128,1	1,61
26	76%	210,2	1,49
27	63%	130,4	1,28
Wartość refrencyjna – średnia	65%	414,7	

Źródło: opracowanie własne

3.2.4. SFERA ŚRODOWISKOWA

Kwestia ochrony środowiska jest czynnikiem niezwykle istotnym z punktu widzenia zachowania zasady zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich. W ramach tej sfery tematycznej, z uwagi na brak dostępnych danych na tym poziomie szczegółowości, rozpatrywany jest jeden wskaźnik: stopień skanalizowania (udział budynków mieszkalnych posiadających przyłącze do kanalizacji w budynkach mieszkalnych ogółem).

UDZIAŁ BUDYNKÓW MIESZKALNYCH POSIADAJĄCYCH PRZYŁĄCZE DO SIECI KANALIZACYJNEJ [2016]

Wskaźnik skanalizowania poszczególnych obszarów jest bardzo istotny z punktu widzenia ochrony środowiska (stanu zanieczyszczenia wód podziemnych i powierzchniowych oraz gleb) jak i komfortu życia mieszkańców. Ogólny poziom skanalizowana miasta wynosi 91%. Obszary zewnętrzne miasta (numer: 11, 13, 18, 20, 22, 27) posiadają stopień skanalizowania poniżej wartości referencyjnej. Sytuacja ta wynika z faktu, iż znaczna część tych obszarów stanowi tereny o niższej gęstości zabudowy, a nowe osiedla zabudowy jednorodzinnej są dopiero podłączane do sieci lub z uwagi na aspekt ekonomiczny (nieopłacalność rozwoju sieci rozdzielczej) nieczystości są gromadzone w zbiornikach asenizacyjnych lub utylizowane w przydomowych oczyszczalniach ścieków. Rejon centralny miasta jak i osiedla zlokalizowane wzdłuż ulicy Warszawskiej posiadają niemal pełne skanalizowanie.

Mapa 20. Przestrzenna prezentacja wskaźnika –Udział budynków mieszkalnych posiadających przyłącza do sieci kanalizacyjnej (stymulanta)

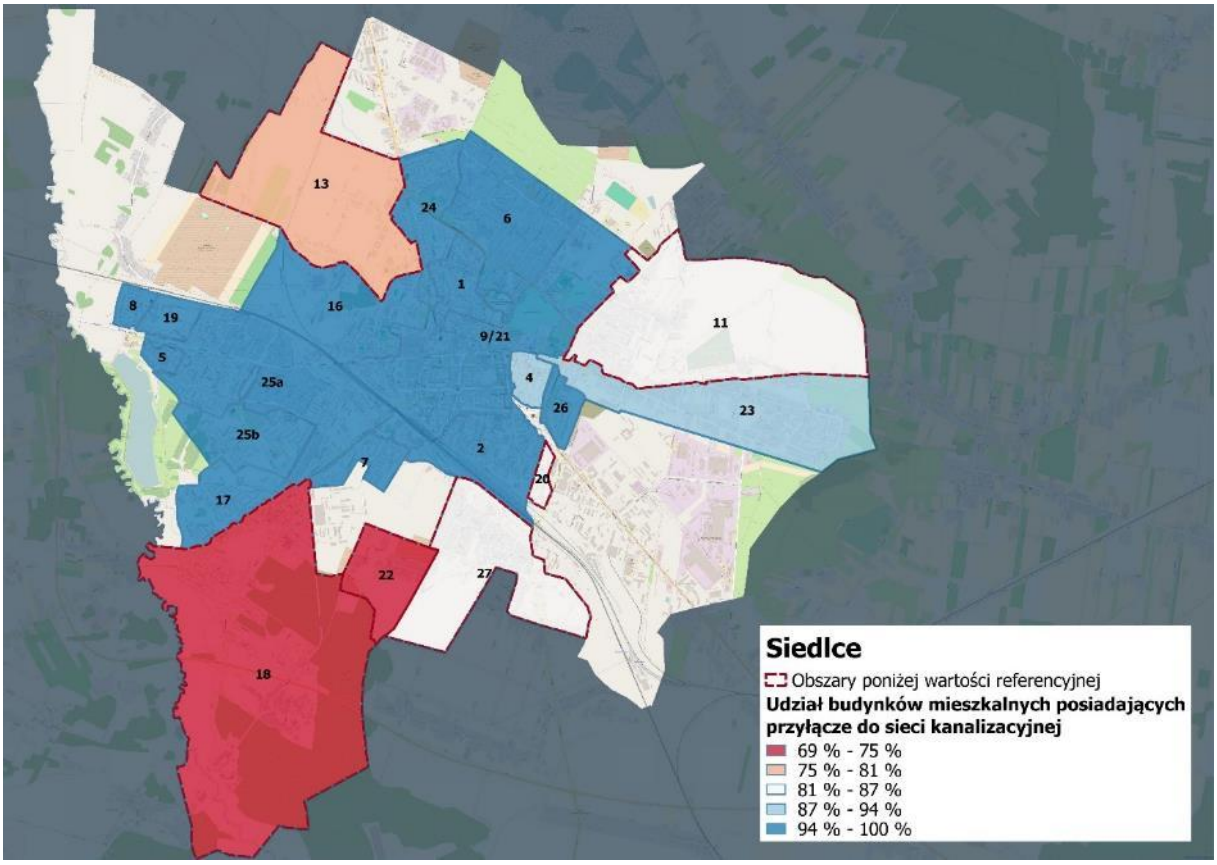

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane PWiK Sp. z o.o w Siedlcach.
Podkład mapy: OpenStreetMap

Tabela 12. Podsumowanie wyników obszarów delimitacyjnych w sferze środowiskowej – wartość Wskaźnika Sumarycznego (WS) dla sfery środowiskowej.

Nr obszaru	Liczba budynków posiadających przyłącze do sieci kanalizacyjnej	WS – Środowiskowa
1	100%	-0,76
2	96%	-0,35
4	93%	0,01
5	100%	-0,76
6	100%	-0,76
7	100%	-0,76
8	100%	-0,76
11	84%	0,86
13	77%	1,64
16	100%	-0,76
17	94%	-0,19
18	69%	2,49
19	100%	-0,76
20	83%	1,02
9/21	99%	-0,57
22	72%	2,10
23	92%	-0,07
24	100%	-0,76
25a	95%	-0,23
25b	100%	-0,76
26	100%	-0,76
27	85%	0,75
Wartość refrencyjna – średnia	91%	

Źródło: opracowanie własne

3.3. PODSUMOWANIE DELIMITACJI – WSKAZANIE OBSZARU DO REWITALIZACJI

Indeks zbiorczy, czyli suma wskaźników sumarycznych z wszystkich kategorii (sfer) tematycznych pozwoliła na hierarchizację obszarów pod względem nagromadzenia zjawisk problemowych i ich natężenia.

Tabela 13. Podsumowanie zbiorcze analizy delimitacji obszarów kryzysowych - ranking obszarów kryzysowych (indeks zbiorczy)

	Cząstkowe wskaźniki wystandaryzowane (WS) dla poszczególnych sfer:				
	Społeczna	Przestrzenno-Funcjonalna	Gospodarcza	Środowiskowa	Indeks zbiorczy
9 i 21	5,52	1,03	4,70	-0,57	**10,68**
2	6,51	0,72	0,76	-0,35	**7,64**
4	1,44	1,53	1,98	0,01	**4,96**
26	1,55	1,49	1,46	-0,76	**3,73**
24	3,45	1,75	-0,76	-0,76	**3,68**
16	2,08	0,20	0,99	-0,76	**2,50**
1	3,01	1,32	-1,33	-0,76	**2,24**
27	-0,93	1,28	0,27	0,75	**1,37**
7	2,42	-1,16	0,53	-0,76	**1,02**
20	-0,47	-0,54	0,96	1,02	**0,97**
25b	-0,85	1,61	0,59	-0,76	**0,60**
11	0,56	-0,20	-1,10	0,86	**0,11**
13	-0,05	0,32	-2,49	1,64	**-0,58**
6	-0,78	1,37	-0,70	-0,76	**-0,87**
18	-2,47	0,04	-1,02	2,49	**-0,96**
22	-2,73	0,69	-1,73	2,10	**-1,66**
23	-1,67	0,90	-1,30	0,07	**-1,99**
25a	-0,03	0,07	-2,63	-0,23	**-2,81**
8	-0,75	-3,02	0,79	-0,76	**-3,74**
17	-6,78	-0,94	0,35	-0,19	**-7,56**
5	-4,00	-3,32	-0,76	-0,76	**-8,85**
19	-4,98	-5,13	0,46	-0,76	**-10,41**

Źródło: opracowanie własne

Mapa 21. Wynik delimitacji obszarów kryzysowych

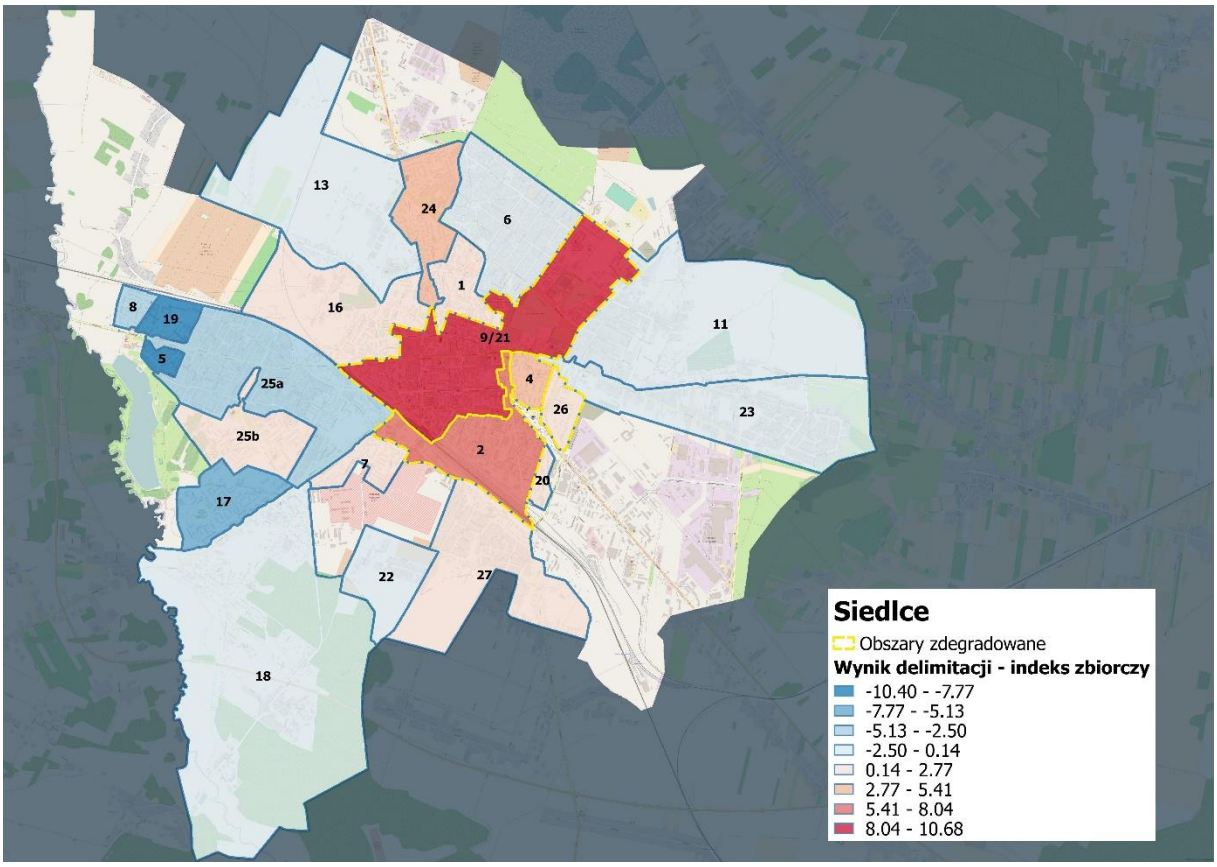

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: OpenStreetMap

Z przeprowadzonej analizy wynika, iż to obszary tworzące centrum Siedlec tj**. obszary Nr 9/21** oraz **Nr 2,** a także **obszary Nr 4** oraz **Nr 26** osiągały najwyższą wartość wskaźnika sumarycznego (indeksu zbiorczego), co oznacza, że sytuacja tam jest najtrudniejsza. Na sytuacje te złożyły się przede wszystkim problemy w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzenno-funkcjonalnej. Fakt, że koncentracja problemów występuje w tylu sferach, w tym zawsze w społecznej, stanowi przesłankę do wyznaczenia tych obszarów jako **obszary zdegradowane.**

Mapa 22. Granice obszarów zdegradowanych

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: OpenStreetMap

Obszarem o najwyższym stopniu degradacji i natężeniu zjawisk kryzysowych, wyróżniającym się spośród pozostałych obszarów zdegradowanych, jest teren ścisłego centrum miasta – obszar Śródmieścia (obszar Nr 9/21) oraz obszar obejmujący tereny południowej części centrum Siedlec – od dworca kolejowego do zabudowań w rejonie ul. Floriańskiej (obszar Nr 2). Wysokie nagromadzenie problemów społecznych (jak bezrobocie, uzależnienie części mieszkańców od transferów socjalnych, wysoka przestępczość, niskie

wskaźniki zaangażowania obywatelskiego czy edukacji), gospodarczych (niskie dochody ludności, relatywnie niskie dochody podmiotów gospodarczych), a także przestrzenno-funkcjonalnych (wysoki udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. w znacznej części wymagających prac remontowych i modernizacyjnych) powodują, że obszary te są w sposób szczególny predysponowane do objęcia szerokim spektrum działań społecznych i infrastrukturalnych.

Przekonanie, iż to obszary Śródmieścia i Floriańskiej (obszary Nr 9/21 i Nr 2) powinny otrzymać status obszaru rewitalizacji umacnia fakt, iż są to dzielnice reprezentacyjne miasta, których odnowa w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i architektonicznym stanowi warunek konieczny dla prawidłowego rozwoju miasta w kolejnych latach i poprawy jakości życia wszystkich mieszkańców Miasta Siedlce.

Dodatkowo w opinii samych mieszkańców obszar ten uznawany jest za teren miasta o najwyższym nagromadzeniu problemów społecznych. Respondenci biorący udział w badaniu ankietowym CATI w ponad 2/3 wskazań (67,4%) za miejsce o najwyższym nagromadzeniu problemów społecznych wskazali lokalizację bądź ulicę znajdującą się w granicach ww. obszarów. Rozkład odpowiedzi respondentów dotyczący wskazania części Siedlec, w której nie chcieliby mieszkać, również potwierdza słabą reputację centrum miasta wśród Siedlczan – lokalizacje w granicach obszarów Nr 9/21 lub Nr 2 stanowiły bowiem 58% wszystkich wskazań.

Przedstawiona powyżej analiza wykazała, iż z uwagi na wysoką koncentrację negatywnych zjawisk rozwojowych, obszarem miasta, który w pierwszej kolejności powinien podlegać zintegrowanym działaniom prorozwojowym jest historyczne i funkcjonalne centrum miasta, które tworzą Obszary Nr 9/21 oraz Nr 2 i to w ramach ich granic wyznaczony został *obszar rewitalizacji.*

Ostatecznie obszar rewitalizacji został poszerzony o tereny szkół przy ulicy Szkolnej 8 (Publiczne Gimnazjum Nr 2) i Kazimierzowskiej 23 (Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy). Do tych placówek oświatowych w znacznej mierze uczęszczają uczniowie zamieszkujący obszar rewitalizacji, dlatego umożliwienie im uzyskania wsparcia w ramach LPR jest jak najbardziej zasadne. Przesunięcie granic obszaru o teren tych dwóch budynków nie wpływa również na zmiany w przeprowadzonych analizach.

Obszar wskazany do rewitalizacji zamieszkiwany jest przez 11 624 osoby (15,2% ludności miasta), a jego łączna powierzchnia wynosi 260,2 ha (8,2% ogólnej powierzchni miasta)[20].

[20] Obliczenia wg. zsumowanej liczby mieszkańców poszczególnych ulic wchodzących w skład obszaru rewitalizacji. Dane na podstawie ewidencji ludności – stan na 2014 r.

Mapa 23. Granice obszarów wskazanych do rewitalizacji: Nr 9/21 i Nr 2

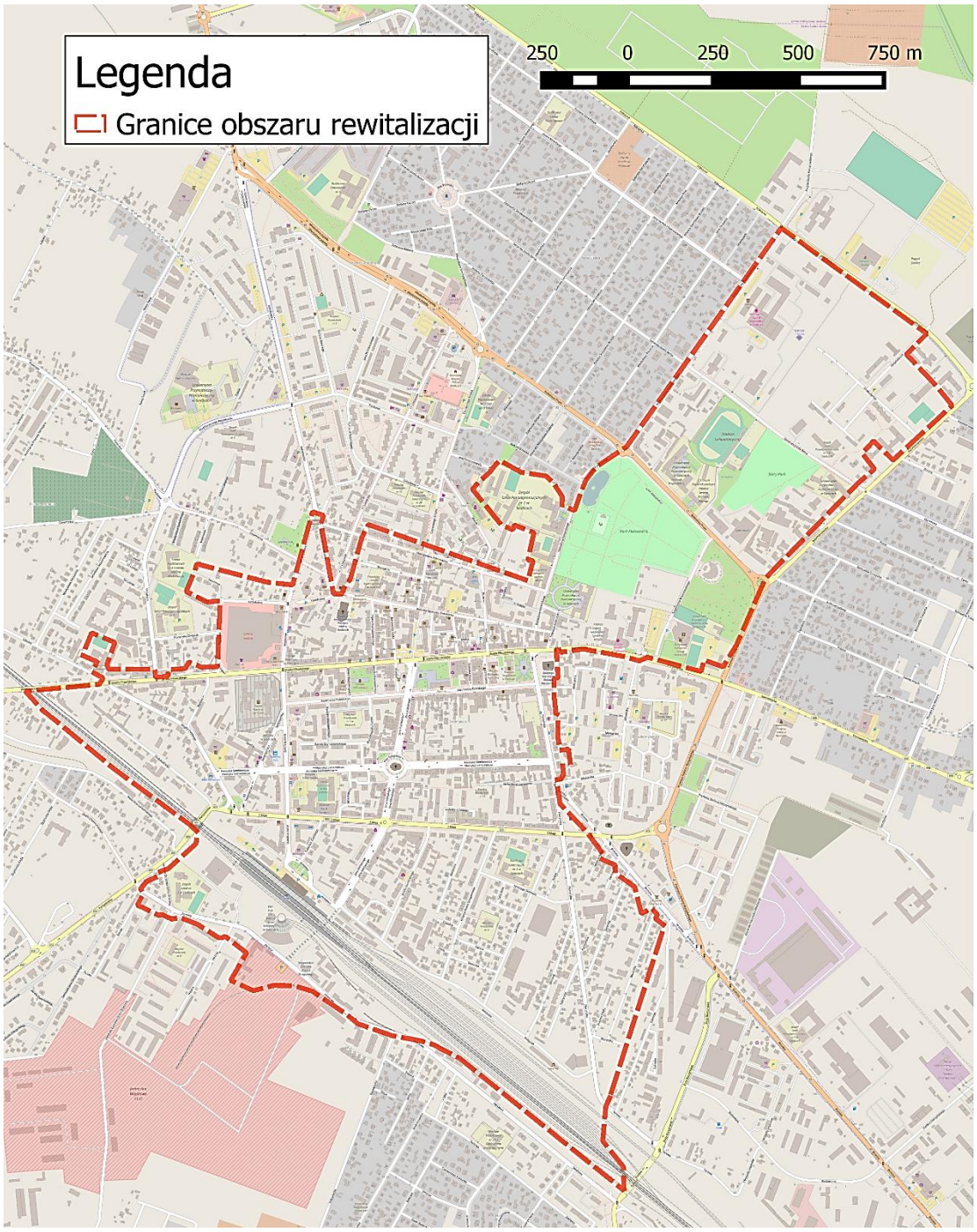

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: OpenStreetMap

4. POGŁĘBIONA CHARAKTERYSTYKA OBSZARU REWITALIZACJI

Obszar wskazany do rewitalizacji stanowi ścisłe historyczne i funkcjonalne centrum Siedlec, w którym wytworzył się historyczny układ przestrzenny miasta, a współcześnie zlokalizowane są najważniejsze obiekty zabytkowe oraz większość obiektów użyteczności publicznej.

Obszar rewitalizacji zajmuje 260,2 ha i jest zamieszkiwany przez 11 624 osoby. Gęstość zaludnienia to około 4 474 mieszkańców na km^2. Świadczy to o ponadprzeciętnej koncentracji ludności na tym obszarze, gdyż średnia gęstość zaludnienia w Siedlcach wynosiła 2 650 osób/km^2. O relatywnie wyższym zagęszczeniu ludności decyduje m.in. charakter zabudowy obecnej na tym terenie, w której 24,4% budynków mieszkalnych stanowią budynki wielorodzinne – głównie 4-5 kondygnacyjne kamienice i bloki – a pozostałe 75,8% stanowią budynki jednorodzinne, gdzie proporcje dla całego miasta wynoszą odpowiednio 9,0% dla budownictwa wielorodzinnego i 91,0% dla budownictwa jednorodzinnego.

Tabela 14. Pogłębione zestawienie danych statystycznych charakteryzujących stan obszaru rewitalizacji na tle średnich wartości dla miasta [dane zbieżne z danymi użytymi w delimitacji - stan na 2014 r.]

WSKAŹNIK DEGRADACJI / STATYSTYKA POMOCNICZA	Obszar rewitalizacji	Średnia dla miasta	Czy poziom wskaźnika wskazuje na stan kryzysowy?
Udział w ogólnej liczbie mieszkańców miasta	15,2%	*100,0%*	
Gęstość zaludnienia obszaru	4 616	*2 650*	
Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności	18,0	*14,1*	TAK
Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności	18,7	*19,3*	TAK
Wskaźnik obciążenia demograficznego - udział ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	58,0	*50,2*	TAK
Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	130,8	*68,6*	TAK
% liczby beneficjentów pomocy społecznej w poszczególnych obszarach	28,9%	*100%*	
Stopa bezrobocia -Udział osób bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	10,27	*6,50*	TAK
Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	6,3	*3,8*	TAK
Odsetek osób bezrobotnych z prawem do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych	6,9	*8,1*	TAK
% bezrobotnych w poszczególnych obszarach	22,8%	*100%*	
Liczba przestępstw na 1 tys. ludności	21,6	*11,0*	TAK
% w przestępstwach stwierdzonych na terenie miasta ogółem	29,8%	*100%*	
% włamań w ogólnej liczbie przestępstw	22,3%	*32%*	
% kradzieży w ogólnej liczbie przestępstw	46,6%	*41%*	

% uszkodzeń mienia w ogólnej liczbie przestępstw	18,3%	16%	
Liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 1 tys. ludności	211,5	129,9	NIE
% wszystkich podmiotów gospodarczych	24,7%	100,0%	
Poziom dochodów ludności określany poprzez wielkość podatku dochodowego od osób fizycznych na 1 podatnika	2853,53	3441,14	TAK
Poziom dochodów ludności określany poprzez wielkość podatku dochodowego od osób fizycznych na 1 mieszkańca	1594,92	2042,98	TAK
Wielkość podatku dochodowego od osób prawnych na 1 podmiot gospodarczy	325,36	561,68	TAK
Frekwencja w wyborach samorządowych	44,18%	46,10%	TAK
Średni wynik sprawdzianu szóstoklasisty uczniów zamieszkujących obszar	71,88	75,90	TAK
Średni wynik sprawdzianu szóstoklasisty uczniów zamieszkujących obszar	61,29	64,70	TAK
Średni wynik sprawdzianu szóstoklasisty uczniów zamieszkujących obszar	79,13	82,30	TAK
Liczba lekarzy rodzinnych przypadających na każde 1 000 mieszkańców	2,7	1,3	NIE
Liczba NGO na 1 000 mieszkańców	6,1	2,7	NIE
Udział budynków wybudowanych przed 1989 r. w budynkach ogółem	85,6%	64,5%	TAK
% udział budynków jednorodzinnych	75,8	91,0	
% udział budynków wielorodzinnych	24,2	9,0	
Wskaźnik podłączeń kanalizacji	97,4%	91,1%	NIE

Źródło: dane zebrane na potrzeby delimitacji

Obszar rewitalizacji stanowi zbiorowisko kontrastów natury społecznej, gospodarczej i przestrzenno-architektonicznej. Najbardziej niepokojącym zjawiskiem, z punktu widzenia rozwoju miasta i jego potencjału, są problemy związane ze sferą społeczną. Diagnoza wykazała, iż do głównych czynników hamujących rozwój centralnej części miasta należą przede wszystkim: ubóstwo mierzone dużym odsetkiem osób korzystających z pomocy społecznej, bezrobocie (niemal co dziesiąty mieszkaniec w wieku produkcyjnym jest bez pracy), w tym bezrobocie długotrwałe oraz przestępczość. Ponadto, mimo obecności licznych podmiotów edukacyjnych na tym obszarze, wyniki edukacyjne uczniów szkół podstawowych także wyglądają niekorzystnie na tle innych części miasta.

O koncentracji problemów społecznych świadczy m.in. fakt, iż 28,9 % ogółu beneficjentów świadczeń z pomocy społecznej na terenie miasta zamieszkuje obszar rewitalizacji (dla porównania liczba ludności obszaru stanowi 15,2% ogółu ludności miasta). Na każde 1 000 mieszkańców obszaru przypada zatem blisko 131 osób, które wymagają wsparcia ze strony pomocy społecznej (średnia dla miasta to 68,6 os./1 000 mieszkańców). Obrazuje to jednoznacznie skalę problemów i zagrożenie wykluczeniem znacznej części mieszkańców.

Nie bez znaczenia dla skali udzielanej pomocy pozostają zachodzące zmiany w strukturze wiekowej ludności. Wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym (18,0% ludności) przekłada się na wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńczo-pielęgnacyjne i medyczne, a także wzrost obciążenia demograficznego osób potencjalnie czynnych zawodowo (w wieku produkcyjnym), na których spada w znacznej mierze konieczność utrzymywania gospodarstw domowych. Niski udział osób w wieku przedprodukcyjnym (18,0%), a także prognozy demograficzne w ujęciu ogólnomiejskim pozwalają sądzić, iż problem ten będzie narastał w kolejnych latach.

Problemy natury bytowej są ściśle skorelowane z relatywnie wysokim bezrobociem mieszkańców. Osoby bezrobotne zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Siedlcach stanowią 10,27% ogółu osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących obszar rewitalizacji, przy średniej dla miasta równej 6,5%. Bezrobotni zarejestrowani zamieszkujący ten rejon miasta stanowią aż 22,8% ogółu bezrobotnych w Siedlcach. Dane statystyczne wskazują, iż problem bezrobocia mieszkańców centrum Siedlec ma charakter bardziej złożony. Osoby długotrwale bezrobotne (pozostające bez pracy dłużej niż rok) stanowią bowiem 6,3% osób w wieku produkcyjnym (średnia 3,8%), a osoby bezrobotne z prawem do zasiłku[21] zaledwie 6,9% ogółu bezrobotnych (średnia 8,1%). Mała liczba nowo rejestrujących się bezrobotnych z prawem do zasiłku, świadczy o tym, że dużo z rejestrujących się osób, nie przepracowało okresu, który uprawniałby je do nabycia praw do zasiłku, z kolei wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych wskazuje, iż znaczna część osób ma problem z powrotem na rynek pracy. Świadczy to o wykluczeniu zawodowym znacznej części mieszkańców, które może wynikać z niedopasowania kwalifikacji do wymagań rynku pracy, czy też z problemów natury psychologicznej – przedłużający się stan braku zatrudnienia powoduje powstawanie apatii, zniechęcenia do podejmowania kolejnych prób zatrudnienia, uzależnienia swojej sytuacji finansowej od transferów socjalnych, ucieczki w różne uzależnienia (alkoholizm, narkomania, hazard, itp.). Wysokie nasilenie problemu bezrobocia na tym obszarze wskazuje na konieczność zintegrowania działań podejmowanych przez PUP, MOPR oraz inne instytucje społeczne i stworzenia programów pomocy skoncentrowanych na wsparciu osób i rodzin zamieszkujących tą część miasta. Pomoc i realizacja programów musi obejmować także pomoc pozostałym członkom rodzin, gdyż przebywanie w rodzinie dysfunkcyjnej utrwala pewne wzorce i rzutuje na ich przyszłe postępowanie w sytuacjach życiowych, zawodowych czy społecznych. Wsparcie to musi być szczególnie skierowane na edukację i aktywizację dzieci i młodzieży, zapobiegając występowaniu zjawiska tzw. „dziedziczenia biedy".

Skutecznym działaniom w obszarze przeciwdziałania bezrobociu i wykluczeniu społecznemu sprzyja edukacja i przygotowanie do funkcjonowania na rynku pracy, w tym głównie poprzez profesjonalne doradztwo zawodowe, które powinno odbywać się już na etapie szkoły podstawowej. Wsparcie placówek oświatowych jest niezwykle istotne, biorąc pod uwagę także fakt, iż osiągnięcia uczniów szkół podstawowych odbiegają od przeciętnego poziomu dla miasta. Przykładem może być średni wynik ze Sprawdzianu 6-klasisty, uczniowie uczęszczający do szkół w obszarze rewitalizacji osiągali bowiem wyniki niższe niż średni wynik uczniów w Siedlcach.

Problemy natury ekonomicznej i społecznej mieszkańców znajdują swoje potwierdzenie w zwiększonej przestępczości na terenie centrum miasta. Liczba przestępstw stwierdzonych przypadających na każdych 1 000 mieszkańców wynosiła 21,6, co znacznie przekraczało średnią dla miasta wynoszącą 11,0. Dane pokazują także, iż prawie 30% wszystkich przestępstw dokonywanych jest na obszarze wskazanym do rewitalizacji. Struktura przestępstw jasno wskazuje, iż mają one często podłoże ekonomiczne, blisko 46,6% stanowią bowiem kradzieże, a 22,3% włamania. Widoczna jest także wyższa skłonność na tym obszarze do dokonywania zniszczeń mienia – czyny karalne o tym charakterze stanowiły bowiem 18,3%, przy średniej dla miasta równej 16,0%.

[21] W uproszczeniu prawo do zasiłku posiada bezrobotny zarejestrowany we właściwym powiatowym urzędzie pracy, jeśli nie ma dla niego propozycji odpowiedniej pracy, propozycji stażu, przygotowania zawodowego dorosłych, szkolenia, prac interwencyjnych lub robót publicznych oraz w okresie 18 miesięcy poprzedzających dzień zarejestrowania, łącznie przez okres co najmniej 365 dni podejmował aktywność zawodową w formie umowy o pracę lub w innej formie prawnej.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej analiza wskaźnikowa wykazała relatywnie dobrą sytuację na tle innych obszarów, jednak należy zauważyć, że analiza wskaźnikowa w tym zakresie jest daleko nieskuteczną metodą oceny stanu, w związku z czym przeprowadzono inwentaryzację terenową, której wyniki wskazują, że również w tych sferach oraz w sferze technicznej śródmieście wymaga interwencji poprzez działania rewitalizacyjne. Ponad 80% wszystkich budynków mieszkalnych stanowią budynki wybudowane przed 1989 rokiem, co przekłada się na problem jakim jest zły stan techniczny znacznej części z nich. Elewacje budynków niszczeją, posiadając wiele ubytków. Remontu wymagają dachy, poddasza oraz klatki schodowe i instalacje wewnętrzne. W części budynków problem stanowią również zawilgocenia. Niektóre budynki kwalifikują się do rozbiórki, a znaczna część wymaga gruntownych remontów, których koszty nierzadko przekraczają możliwości wspólnot mieszkaniowych i właścicieli prywatnych.

Mapa 24. Obszary przekroczeń norm zanieczyszczeń powietrza ze względu na ochronę zdrowia w Siedlcach, będące wizualizacją wyników *„Rocznej oceny jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport za rok 2015"*, na tle wyznaczonych obszarów zdegradowanych oraz obszaru delimitacji

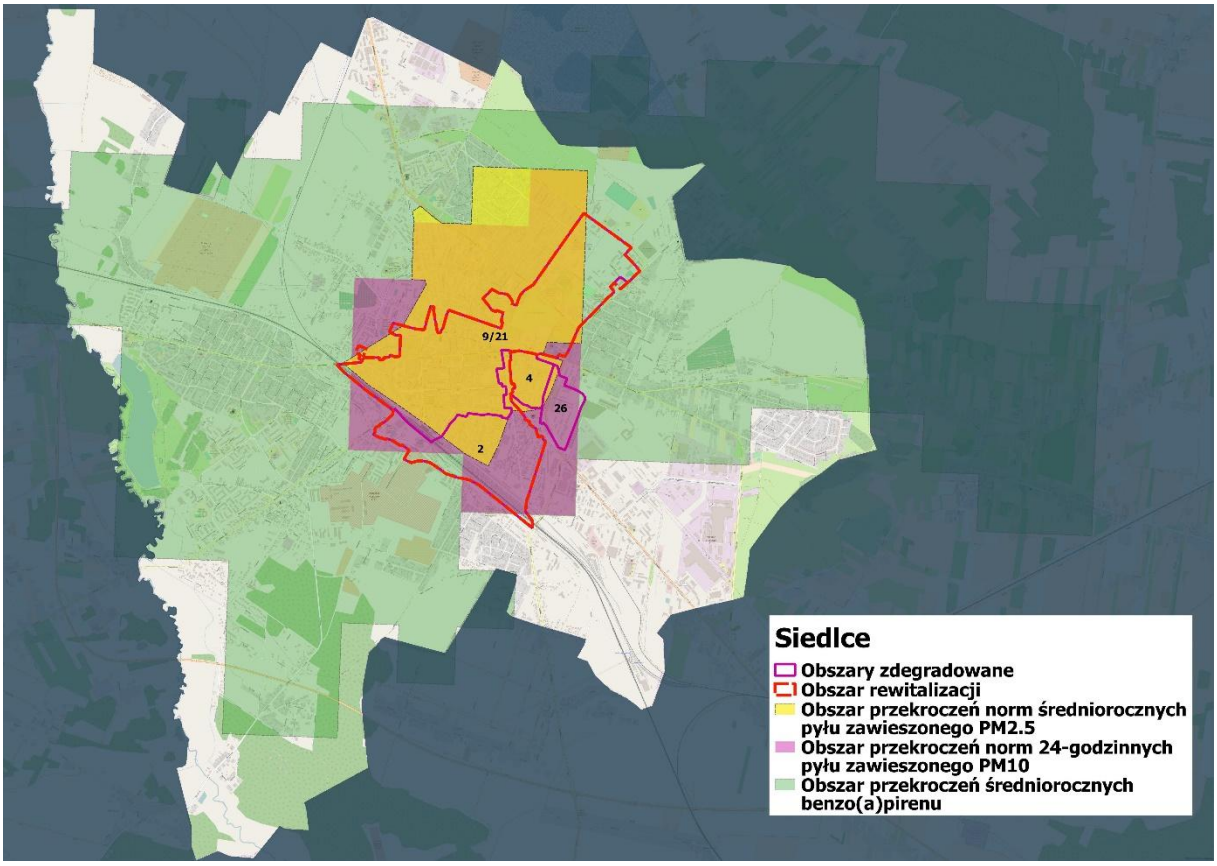

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Rocznej oceny jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport za rok 2015", WIOŚ w Warszawie, 2016 r.; podkłady map pobrane ze strony: http://wios.warszawa.pl/pl/publikacje-wios/publikacje/1189,Roczna-Ocena-Jakosci-Powietrza-w-wojewodztwie-mazowieckim-Raport-za-rok-2015.html; podkład mapy: OpenStreetMap

Znaczącym problemem w centrum są również przekroczenia stężeń zanieczyszczeń powietrza (stacja pomiarowa przy ul. Konarskiego 11 – patrz. Diagnoza kontekstowa), co związane jest z nieefektywnym opalaniem w indywidualnych źródłach ciepła, szczególnie w zabudowie jednorodzinnej i w kamienicach. Pewne przybliżenie oceny skali problemu obecności niskiej emisji i udziału niefektywnych ekologiczne źródeł ciepła może dać statystyka budynków komunalnych zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji, gdzie na 28 budynków 18 z nich (64%) posiada ogrzewanie piecowe, Jest to zjawisko wysoce szkodliwe dla zdrowia i życia mieszkańców, wskazujące na potrzebę wymiany instalacji grzewczych, termomodernizację budynków, jak i systematycznego rozwoju sieci cieplnej na terenie miasta. Dane Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony

Środowiska, prezentowane także w formie przestrzennej potwierdzają, że w obszarach zdegradowanych, a szczególnie na obszarze rewitalizacji koncentrowały się wszystkie obszary przekroczeń norm zanieczyszczeń powietrza ze względu na ochronę zdrowia ludności, tj. emisji pyłu zawieszonego PM 2,5, emisji pyłu PM 10 i zawartego w nim B(a)P – benzo(a)pirenu.

Narażenie ludności na działanie pyłów zawieszonych, metali ciężkich i innych substancji chemicznych zawartych w dymie i sadzy zwiększa ryzyko powstawania nowotworów, alergii czy też chorób układu oddechowego. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji są szczególnie narażeni na niekorzystne oddziaływanie złego stanu powietrza, gdyż znaczny udział mieszkańców stanowią osoby starsze, a także osoby zmagające się z problemami natury bytowej, którzy z przyczyn naturalnych (wiek) lub ekonomicznych (niedożywienie, nałogi, brak higieny, brak dostępu do wyspecjalizowanych usług medycznych) posiadają niższą odporność, będąc bardziej podatnymi na problemy zdrowotne. Ponadto częściowe braki w edukacji i świadomości ekologicznej, a także brak wystarczających środków na kupno odpowiedniego opału powodują, iż problem niskiej emisji stanowi zjawisko trudne do wyeliminowania.

Postępująca degradacja tkanki budowlanej centrum miasta wpływa w sposób wysoce niekorzystny na postrzeganie tego terenu przez mieszkańców Siedlec, jak i przez osoby przyjezdne. Badania społeczne, wspomniane przy okazji delimitacji, wyraźnie pokazały, iż opinia mieszkańców o atrakcyjności osiedleńczej ulic położonych w centrum miasta jest wysoce negatywna. Szczególnie negatywnie oceniono ul. Kazimierza Pułaskiego (27,1% wskazań jako miejsca koncentracji problemów społecznych i 13% wskazań jako najmniej atrakcyjnego miejsca do zamieszkania w Siedlcach), ul. Henryka Sienkiewicza (odpowiednio 18,3% i 8,3% wskazań) i okolice dworca PKS i dworca PKP (odpowiednio 9% i 4,2% wskazań). Niska ocena zasobów lokalowych, artykułowana także podczas konsultacji społecznych przez samych mieszkańców, przekłada się na niższe zaangażowanie w sprawy społeczne miasta oraz motywację do integracji i pełnego utożsamienia się z miejscem zamieszkania (jedne z najniższych poziomów frekwencji w wyborach samorządowych w mieście równa 44,18%). Utrzymywanie się stanu degradacji obiektów zlokalizowanych na tych ulicach, może prowadzić do pogłębiania się negatywnych zjawisk społecznych na tym obszarze i wykluczenia części jego mieszkańców („teoria rozbitych szyb”).

Obecny stan nawierzchni ulic, chodników, skwerów w rewitalizowanym obszarze jest bardzo zróżnicowany. Obszar rewitalizacji położony wzdłuż ważnych szlaków komunikacyjnych (w tym linii kolejowej), stanowi główne skupisko placówek oświaty, administracji, kultury, handlu i ochrony zdrowia, przez co generuje duży ruch uliczny. Wzmożony ruch komunikacyjny przekłada się na występowanie ponadnormatywnego poziomu hałasu i zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego, wpływając tym samym na pogarszający się stan budynków i infrastruktury oraz jakość życia mieszkańców. Wzrastająca liczba pojazdów na ulicach miasta przekłada się także na niedostateczną liczbę miejsc parkingowych w centrum miasta, mimo obowiązującej na tym obszarze strefy.

Istotnym problemem natury przestrzennej i estetycznej, widocznym na całym obszarze wskazanym do rewitalizacji, jest także nadpodaż banerów reklamowych, które „zaśmiecają” przestrzeń publiczną i zaburzają odbiór walorów estetycznych i historycznych centrum miasta.

Analiza statystyczna wykazała, że relatywnie duża liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w śródmieściu (24,7% wszystkich podmiotów w mieście, 211,5 podmiotu na każdych 1 000 mieszkańców) nie przekłada się na wysokie dochody mieszkańców tego obszaru (PIT płacony przez mieszkańców śródmieścia jest dużo mniejszy niż płacony przez mieszkańców innych rejonów miasta), co potwierdza, iż jest to obszar, którego mieszkańcy są narażeni na problemy natury bytowej. Dochodowość podmiotów gospodarczych (mierzona poziomem podatku CIT na 1 podatnika), również nie należy do najwyższych w mieście, co wiąże się z naturalną koncentracją niedużych podmiotów usługowych i handlowych w centrum miasta i brakiem dużych zakładów produkcyjnych. Przeprowadzona inwentaryzacja terenowa pozwoliła pogłębić ocenę potencjału gospodarczego

obszaru i uwypuklić problemy o charakterze gospodarczym, które dotykają centrum Siedlec, a które nie zawsze są możliwe do zdiagnozowania za pomocą statystyk publicznych.

Funkcja handlowa Śródmieścia współcześnie koncentruje się w centrach i domach handlowych, a przede wszystkim w Galerii Siedlce – największym centrum handlowym Siedlec zlokalizowanym przy ulicy Józefa Piłsudskiego. Uzupełnieniem ich oferty są tradycyjne sklepy zlokalizowane w częściach usługowych na niższych kondygnacjach budynków, dyskonty spożywcze, a także place targowe, czy też pojedyncze stragany, np. zlokalizowane przy dawnej odrestaurowanej Hali Targowej przy ul. Pułaskiego, w której obecnie mieści się sklep i restauracja z małym browarem rzemieślniczym.

Fotografia: Galeria Siedlce przy ul. J. Piłsudskiego – widok od ul. Wojskowej

Fotografia: Plac przy ul. Wojskowej

Przenoszenie funkcji handlowo-usługowych, ale także kulturalnych (kino, występy artystyczne) czy nawet społecznych (miejsce spotkań, spędzania wolnego czasu) do centrów handlowych jest zjawiskiem obserwowanym w wielu polskich miastach. Obecność wielkopowierzchniowych centrów handlowych przekłada się w sposób widoczny na funkcjonowanie podmiotów gospodarczych w centrum miasta i stopniowe zamieranie jego tradycyjnej funkcji jako głównego ośrodka usług kulturalnych, handlowych i usługowych w przestrzeni miejskiej. Skutkiem jest słabnący popyt najemców na lokale zlokalizowane wzdłuż głównych ulic (w wielu lokalach użytkowych ustała działalność gospodarcza, widoczne liczne ogłoszenia wynajmu lokali), a zmiana przyzwyczajeń i preferencji mieszkańców co do miejsca spędzania wolnego czasu prowadzi do niemożności skutecznego wykreowania miejsc w przestrzeni miejskiej sprzyjających integracji społecznej i obywatelskiej.

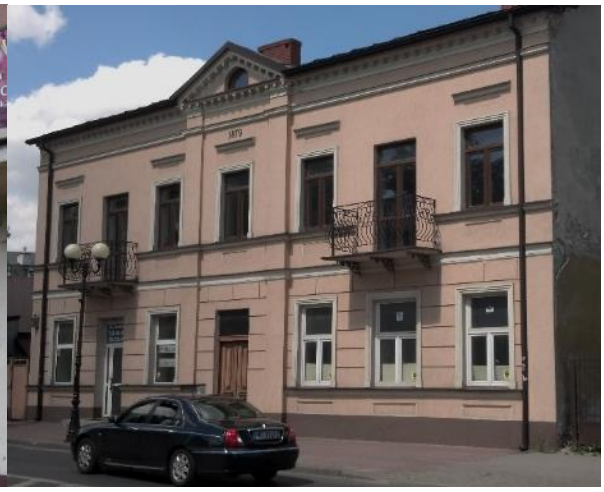

Fotografie: Lokale gospodarcze na wynajem przy ul. Jana Kilińskiego

Fotografia: Odnowiona kamienica przy ul. Starowiejskiej z dostępnymi lokalami gospodarczymi

Zamieranie centrum miasta stanowi istotny problem natury przestrzennej, gospodarczej i społecznej. Postępowanie tego procesu może w dalszej perspektywie oznaczać ucieczkę kapitału prywatnego z centrum, co skutkować będzie brakiem środków na renowację części obiektów, zubożeniem oferty gastronomiczno-turystycznej i usługowej, a przez to także spadkiem atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej oraz pogłębianiem problemu bezrobocia, którego obecność jest wyraźnie odczuwalna na tym obszarze.

Brak odpowiedniej rewitalizacji śródmiejskiej tkanki miejskiej i jej readaptacji pod nowe funkcje mieszkalne, usługowe i publiczne, skutkować będzie nasileniem się procesu wyludniania centralnego obszaru miasta i postępującej pauperyzacji jego mieszkańców.

Główne zjawiska problemowe zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji:

- **Obszar najsilniejszej koncentracji problemów natury społecznej: bezrobocia, liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej, przestępczości**
- **Starzenie się lokalnej społeczności powodujące wzrost obciążenia demograficznego jak i potrzeby natury infrastrukturalnej i usługowej, w tym medycznej, dostosowanej do potrzeb osób w wieku emerytalnym;**
- **Wysoki udział osób zagrożonych wykluczeniem zawodowym, mających problem z powrotem na rynek pracy;**
- **Słabe wyniki edukacyjne uczniów, potęgują zagrożenie wystąpieniem zjawiska „dziedziczenia biedy";**
- **Ponad 80% wszystkich budynków mieszkalnych na obszarze rewitalizacji stanowią budynki wybudowane przed 1989 rokiem, co przekłada się na problem jakim jest zły stan techniczny znacznej części z nich.**
- **Obserwowane przekroczenia norm stężenia substancji szkodliwych w powietrzu atmosferycznym, związane z tzw. niską emisją, powstałą na skutek nieefektywnych środowiskowo instalacji grzewczych oraz relatywnie dużego zagęszczenia zabudowy, będąca zagrożeniem dla zdrowia i życia mieszkańców;**
- **Wzmożony ruch komunikacyjny skutkuje występowaniem ponadnormatywnego poziomu hałasu i zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego, wpływając tym samym na pogarszający się stan budynków i infrastruktury oraz jakość życia mieszkańców.**
- **Niedostateczna liczba miejsc parkingowych w centrum miasta, mimo obowiązującej strefy;**
- **Bardzo negatywna opinia mieszkańców miasta o atrakcyjności osiedleńczej ulic położonych w centrum miasta wyrażona w przeprowadzonych badaniach ankietowych i podczas konsultacji społecznych;**
- **Niski poziom zaangażowania obywatelskiego mieszkańców obszaru rewitalizacji, przekładający się na brak poczucia tożsamości lokalnej;**
- **Obserwowana nadpodaż banerów i afiszy reklamowych szpecących estetykę śródmieścia;**
- **Relatywnie liczne podmioty gospodarcze skupione na obszarze rewitalizacji, prowadzą działalność**

głównie w sektorze drobnego handlu i prostych usług, co nie generuje znacznych przychodów;
- Zamieranie tradycyjnej funkcji centrum jako głównego ośrodka usług kulturalnych, handlowych i usługowych w przestrzeni miejskiej;
- Słabnący popyt najemców na lokale zlokalizowane wzdłuż głównych ulic potęguje problem właścicieli budynków do samodzielnego finansowania niezbędnych prac remontowych;
- Konieczność zapobieżenia dalszemu odpływowi kapitału i przedsiębiorców, procesowi wyludniania się centrum miasta i powiązanej z ww. zjawiskami postępującej pauperyzacji mieszkańców;

Postulowane działania naprawcze

- Modernizacja obiektów użyteczności publicznej, w tym także zabezpieczenie obiektów zabytkowych, umożliwiająca ich adaptację pod nowe funkcje kulturalne, społeczne, administracyjne lub edukacyjne;
- Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej jak i budynków mieszkaniowych wielorodzinnych, służąca ograniczeniu zjawiska niskiej emisji w centrum Siedlec;
- Zwiększenie przepustowości układu komunikacyjnego w centrum miasta, w tym także rozwój komunikacji multimodalnej, zmniejszające zatłoczenie obszaru rewitalizacji, a tym samym ograniczające emisje liniową zanieczyszczeń powietrza, a także hałas generowany przez ruch drogowy;
- Prowadzenie programów profilaktyki zdrowotnej umożliwiających wczesne zdiagnozowanie zmian chorobowych układu oddechowego, układu krążenia czy też zmian nowotworowych, ograniczające umieralność pacjentów oraz zmniejszające ryzyko powikłań związanych z zaawansowanym wiekiem pacjentów jak i z narażaniem na szkodliwe oddziaływanie zanieczyszczeń powietrza;
- Podejmowanie działań społecznych i kulturalnych służących wzmocnieniu poczucia lokalnej tożsamości i większego włączenia się mieszkańców w życie społeczności;
- Poprawa jakości nauczania w szkołach zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji, realizacja dodatkowych zajęć rozwijających kompetencje kluczowe uczniów, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów pochodzących z rodzin dysfunkcyjnych;
- Uporządkowanie przestrzeni publicznych, dbałość o ich estetykę;
- Tworzenie miejsc integracji i rekreacji mieszkańców – ożywienie Śródmieścia i przywrócenie mu pierwotnych funkcji centrotwórczych;
- Działania społeczne i edukacyjne służące przeciwdziałaniu marginalizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących obszar rewitalizacji;
- Wprowadzenie rozwiązań prewencyjnych w zakresie bezpieczeństwa, służących ograniczeniu przestępczości i aktów wandalizmu w obszarze rewitalizacji;
- Wzmocnienie polityki prorodzinnej, służące przeciwdziałaniu zmianom struktury demograficznej (zabezpieczenie infrastruktury żłobkowej, przedszkolnej i edukacyjnej);
- Prowadzenie programów profilaktyki zdrowotnej i aktywizacji osób starszych;

W dalszej części zostały zaprezentowane przykłady problemów zdiagnozowanych w ramach przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej, wraz z dokumentacją fotograficzną. Z uwagi na pewne różnice funkcjonalne poszczególnych części obszaru wskazanego do rewitalizacji, jego opis został podzielony na trzy części przyporządkowane w przybliżeniu jednostkom statystycznym, użytym na potrzeby przeprowadzenia delimitacji, tj. część centralną (Nr 21), część północną (Nr 9) i część południową (Nr 2).

Część centralna

Obszar Śródmieścia pod wieloma względami, mimo podjętych w poprzednich latach działań rewitalizacyjnych, pozostaje w stanie kryzysowym. Kluczowe problemy dotykające ten rejon miasta związane są

ze strukturą społeczną (szczególnie uciążliwym problemem społecznym jest ubóstwo oraz powiązane z nim ściśle bezrobocie), a także z problemami natury przestrzenno-funkcjonalnej.

Głównym kierunkiem polityki rewitalizacyjnej prowadzonej w centrum miasta w ostatnich latach była renowacja zabytkowych budynków oraz kamienic, stanowiących mienie miasta i ich stopniowa adaptacja pod działalność publiczną, przeważnie administracyjną, kulturalną lub edukacyjną.

W część centralnej przy zbiegu ulic: Floriańskiej, Pułaskiego i Piłsudskiego zlokalizowane są wizytówki turystyczne miasta takie jak XVIII-wieczny Ratusz „Jacek", w którym funkcjonuje Muzeum Regionalne, XVIII – wieczny Kościół pw. św. Stanisława Biskupa Męczennika, zabytkowy XIX-wieczny budynek Poczty Polskiej, czy też XVIII-wieczny Odwach w którym funkcjonuje Biblioteka Miejska i sąsiadujący z nim Miejski Ośrodek Kultury mający siedzibę w dawnej Resursie Obywatelskiej (ul. Księcia Kazimierza Pułaskiego) z II połowy XIX wieku. Budynki te zostały z powodzeniem odrestaurowane i pełnią funkcje publiczne i usługowe.

Fotografia: Zabytkowy Ratusz „Jacek" – obecnie siedziba Muzeum Regionalnego w Siedlcach

Fotografia: Zabytkowy, odrestaurowany budynek Poczty przy ul. J. Piłsudskiego

Fotografia: Kamienica przy ul. Floriańskiej

Poczynione w ostatnich latach prace renowacyjne, mimo swojego rozmachu, nie zapewniły pełnej odnowy i readaptacji budynków publicznych. Potrzeby w tym zakresie są spore, a możliwości ich realizacji uzależnione od możliwości finansowych, w tym dofinansowania zewnętrznego.

Urząd Miasta Siedlce usytuowany jest w ścisłym centrum, przy Skwerze Niepodległości. Widocznie niszczejąca elewacja budynku (odpadające elementy tynku) i detale architektoniczne wymagają remontu. Ponadto na bocznych ścianach magistratu obecne są malunki graffiti, szpecące ten reprezentacyjny budynek, w którym urzędują władze samorządowe.

Fotografie: Budynek Urzędu Miasta Siedlce – widok odpowiednio: od Skweru Niepodległości i od ul. J. Piłsudskiego

Śródmieście pełni także ważne funkcje sakralne. W centrum miasta przy ul. Józefa Piłsudskiego w dawnej, XIX-wiecznej Siedzibie Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego mieści się Kuria Diecezji Siedleckiej, a przy ul. Bp. Ignacego Świrskiego znajduje się najważniejsza budowla sakralna – Katedra pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, stanowiąca ważną dominantę w sylwetce miasta. Katedrę wybudowano w latach 1906–1912 w stylu neogotyckim na planie krzyża łacińskiego, z wydłużonym prezbiterium zamkniętym trójbocznie i dwoma wieżami na planie kwadratu. Podczas II wojny światowej katedra została poważnie uszkodzona. Powojenne prace remontowe (w tym rekonstrukcja wież) trwały do 1953 r.. Kolejna gruntowna renowacja miała miejsce dopiero w latach 1997–1998, kiedy to wymieniono posadzkę w prezbiterium i wykonano nowy witraż w centralnym oknie frontonu. W sąsiedztwie katedry znajduje się także Muzeum Diecezjalne, w którego zasobach znajduje się unikatowy, jedyny w Polsce obraz hiszpańskiego malarza (z pochodzenia Greka) El Greco „Ekstaza św. Franciszka".

Naprzeciwko zabytkowego Ratusza przy ul. Floriańskiej stoi najstarszy murowany budynek sakralny w Siedlcach – Kościół pw. Stanisława Biskupa Męczennika wybudowany w latach 1740-1749 wg projektu Stanisława Zawadzkiego, dzięki fundacji Izabeli i Kazimierza Czartoryskich. Fasada kościoła została w 1793 r. przebudowana w stylu klasycystycznym, natomiast wnętrze świątyni w dużej mierze pozostało barokowe. Poza wyżej wymienionymi na obszarze rewitalizacyjnym zlokalizowane są również inne obiekty sakralne, nie zdiagnozowano jednak znaczących potrzeb w zakresie ich rewitalizacji. Zarówno stan jakościowy budynków sakralnych jak i ich otoczenia należy uznać jako dobry, wymagający jedynie bieżących napraw czy prac remontowych, służących zachowaniu ich wysokiej wartości jako miejsc kultu religijnego i obiektów dziedzictwa kulturowo-historycznego miasta.

Fotografia: Neogotycka Katedra pw. pw. Niepokalanego Poczęcia NMP

Fotografia: XVIII-wieczny Kościół pw. św. Stanisława B-pa Męczennika

Wymienione powyżej budynki stanowią najbardziej reprezentacyjne elementy najstarszej części zabudowy miasta zlokalizowanej w kwartale ulic: Bp. Ignacego Świrskiego, części ulicy Floriańskiej, Wojskowej i Henryka Sienkiewicza. Dominują w niej XIX i XX-wieczne kwartały kamienic, często o wysokich walorach historycznych, których stan techniczny jest wysoce zróżnicowany. Zabudowę uzupełniają budynki mieszkalne z połowy XX wieku i współczesne obiekty, pełniące w znacznej mierze funkcje administracyjne, publiczne lub handlowo-usługowe. W kliku punktach obszaru widoczna jest również niskokondygnacyjna zabudowa blokowa.

Fotografia: Rejon ulic: Teatralnej i Mieczysława Asłanowicza

Mnogość form architektonicznych, a także znaczne zróżnicowanie stanu jakościowego budynków nadaje Śródmieściu charakterystyczną cechę wyraźnego kontrastu architektonicznego. W przestrzeni miejskiej często widoczne są „zbitki" budynków zabytkowych - kamienic, z których część w widoczny sposób ulega dekapitalizacji, a inne położone w bezpośrednim sąsiedztwie zostały odrestaurowane i z powodzeniem pełnią funkcje mieszkalne, usługowe czy publiczne. Za główne przyczyny tego stanu rzeczy można przyjąć częsty brak uregulowania kwestii własnościowych nieruchomości, a także brak odpowiednich środków finansowych na renowację budynków. Problem rentowności kamienic pogłębiają takie czynniki jak: malejące zainteresowanie ze strony podmiotów prywatnych lokalizacją działalności w tych obiektach, a także fakt, iż znaczna część kamienic w centrum, najczęściej prywatnych, była w przeszłości zasiedlana na zasadzie szczególnego trybu najmu (w drodze decyzji administracyjnej o przydziale lokalu) – co dzisiaj przekłada się na niskie wpływy z opłat czynszowych i trudność w ich egzekwowaniu. Dodatkowym ograniczeniem, wpływającym jednak znacząco na koszt prac remontowych, jest fakt, iż znaczna część budynków objęta jest ochroną konserwatorską i wykonanie prac renowacyjnych wymaga uzyskania stosownych pozwoleń, a ich zakres nie może naruszać substancji zabytku.

Fotografie: Zdekapitalizowane kamienice przy ulicy Esperanto

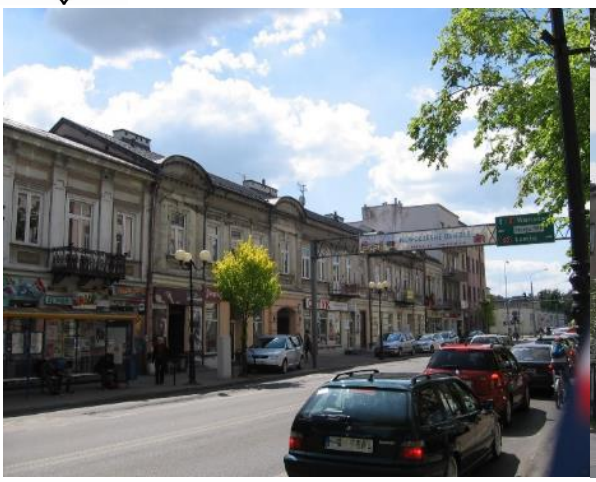

Fotografia: Budynki przy ulicy: Józefa Piłsudskiego

Fotografia: Budynki przy ul. Kazimierza Pułaskiego

Problemy o charakterze funkcjonalno-przestrzennym dotykające obszar ścisłego centrum miasta dotyczą także braków w małej architekturze, słabo zagospodarowanych przestrzeni podwórkowych, a także ubytków i złego stanu jakościowego części ciągów pieszych, szczególnie na bocznych ulicach. Przykładem lokalizacji, która wymaga wzmożonych prac służących poprawie estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych mogą być tereny usługowo-handlowe położone w okolicach Dworca PKS i zabytkowego Zakładu Karnego. Kwestie rozwiązań komunikacyjnych wymagają uporządkowania. Stan infrastruktury dworowej jest niezadowalający biorąc pod uwagę potrzebę integracji różnych środków transportu i wprowadzania rozwiązań multimodalnych, łączących transport publiczny o wymiarze miejskim z transportem ponadlokalnym, a także transportem indywidualnym. Ponadto zgodnie z danymi siedleckiej Policji dworce PKP i PKS są miejscami, w których najczęściej można spotkać osoby bezdomne, co wynika z braku dostatecznej liczby miejsc, w których schronienie mogłyby znaleźć osoby bezdomne (zgodnie z danymi MOPR rokrocznie liczba korzystających przekracza liczbę dostępnych miejsc)[22].

Problemy charakterystyczne dla centralnej części obszaru rewitalizacji

- **Obszar o wysokiej wartości historycznej, objęty ochroną konserwatorską;**
- **Występowanie silnych kontrastów architektonicznych – zmodernizowane i odnowione obiekty zabytkowe (głównie publiczne), sąsiadują z obiektami o wysokim stopniu degradacji;**
- **Pogłębiający się problem rentowności kamienic: malejące zainteresowanie ze strony podmiotów prywatnych lokalizacją działalności w centrum, niski status materialny lokatorów przekłada się na niskie wpływy z opłat czynszowych i trudności w ich egzekwowaniu;**
- **Widoczne przykłady wandalizmu: graffiti, wybite szyby, itp.;**
- **Niezagospodarowane przestrzenie wewnątrz kwartałów kamienic;**
- **Widoczne ubytki w nawierzchni ulic i chodników oraz braki w małej architekturze, które psują wrażenia estetyczne jak i funkcjonalność przestrzeni publicznych;**
- **Nieuporządkowane przestrzenie publiczne w okolicach Dworca PKS – brak odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego zapewniającego możliwość integracji różnych środków transportu, a także wprowadzenia rozwiązań zwiększających wygodę i komfort podróżnych;**

Postulowane działania naprawcze

- **Renowacja obiektów zabytkowych i ich adaptacja pod nowe funkcje publiczne i komercyjne;**
- **Tworzenie miejsc integracji i rekreacji mieszkańców, w tym renowacja i zagospodarowanie skwerów i przestrzeni wewnątrz kwartałów kamienic;**
- **Zagospodarowanie przestrzeni publicznych – tworzenie elementów małej architektury, modernizacja ciągów pieszych i rowerowych, poprawa estetyzacji;**

[22] *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Siedlce na lata 2016 – 2025,* MOPR w Siedlcach

- **Stworzenie przestrzeni przyjaznej mieszkańcom i podróżującym, a także rozwiązań architektoniczno-infrastrukturalnych umożliwiających wprowadzenie rozwiązań sprzyjających integracji transportu indywidualnego z transportem publicznym na szczeblu lokalnym i ponadlokalnym;**

Część południowa

Część południowa obszaru położona w obrębie ulic: Floriańskiej, 3 Maja, Kolejowej i dworca kolejowego, również cechuje się sporym zróżnicowaniem architektonicznym.

W części centralnej przeważa zabudowa blokowa 4-5 kondygnacyjna z lat 60. i 70. XX wieku, uzupełniana starszymi budynkami - głównie kamienicami. W części położonej w pobliżu torów kolejowych przeważają zakłady przemysłowe, zabudowania kolejowe i pokolejowe, a pomiędzy ulicami Formińskiego, Kolejową, a Jana Kilińskiego zlokalizowane jest osiedle blokowe z wielkiej płyty o 7-12 kondygnacjach, stanowiące dominantę w tej części miasta.

Fotografia: Zakład „Polmosu Siedlce" przy ul. Kolejowej

Fotografia: Dworzec PKP w Siedlcach

Wzdłuż ulicy Floriańskiej, szczególnie w jej południowej części, zlokalizowane są liczne zakłady przemysłowe i handlowe. Rejon położony w tej części ulicy to w głównej mierze zabudowa mieszkaniowa 2-3 kondygnacyjna, jednorodzinna. W większości są to budynki z lat 70. XX-wieku, choć można spotkać również budynki z I poł. XX-wieku (w tym zabudowę drewnianą) jak i obiekty wybudowane w latach 90. i nowsze. W północnej części ulicy Floriańskiej przeważa niska zabudowa blokowa, a także kwartały kamienic. Stan zabudowy jest wysoce zróżnicowany.

Fotografie: Zabudowania przy ul. ks. Piotra Ściegiennego

Fotografie: Nieużytki i zabudowania przemysłowe w rejonie ulic: Floriańskiej i ks. Ignacego Skorupki

Fotografie: Widok na ul. Floriańską – przykład wszechobecnej w centrum miasta nadpodaży bilbordów i afiszów reklamowych

W tej części miasta dostrzec można sporo zieleni – drzew i krzewów, choć w wielu miejscach wymaga ona uporządkowania i prześwietlenia. Wnętrza blokowisk w większości przypadków są zagospodarowane i dostateczne schludne. Zabudowa blokowa jest stopniowo modernizowana i ocieplana, choć potrzeby w tym zakresie są nadal spore.

Fotografia: Osiedle blokowe przy ulicach: Józefa Formińskiego i Kolejowej

Fotografia: Wnętrze osiedla blokowego przy ul. 3 Maja

Zdecydowanie mniej korzystnie prezentują się podwórza kamienic, które w większości przypadków są zaniedbane i zdegradowane. Stan techniczny wnętrz budynków i instalacji również znajduje się w złym stanie i wymaga sporych nakładów na ich modernizację lub wymianę. Miejscami można spotkać pustostany, a elewacje większości kamienic wymagają pilnych remontów.

Fotografia: Widok na ul. Józefa Formińskiego

Fotografia: Budynki przy ul. 3 Maja

Fotografie: Budynki przy ul. Henryka Sienkiewicza

Fotografia: Zabytkowy dom w którym zamieszkiwał Adolf Ganiewski - ul. Henryka Sienkiewicza

Fotografia: Skwer przy Placu Tysiąclecia

Budynek dworca PKP znajduje się po północnej stronie torów, więc dostęp mieszkańców tej części miasta do linii kolejowej jest dogodny, natomiast pasażerowie od strony południowej muszą dostać się na dworzec pod wiaduktem „Garwolińskim" lub „Łukowskim", gdzie funkcjonuje tylko jeden pas ruchu w każdą stronę. Przejazdy te stanowią „wąskie gardła" i powodują zatory w ruchu kołowym na drogach, które jednocześnie są drogami wjazdowymi od strony południowej – droga wojewódzka nr 803 i powiatowa nr 3686W. Czasem ruch na tych drogach jest zablokowany ze względu na określoną wysokość obu wiaduktów.

Przy budynku dworca PKP w Siedlcach Kolej Mazowiecka wybudowała płatny parking w systemie „Parkuj i jedź" na 48 stanowisk. Ponadto przed dworcem jest kilkanaście bezpłatnych miejsc parkingowych, które od wczesnych godzin rannych do późnych godzin wieczornych są zajęte. Nawet osoby tylko podwożące pasażerów nie mają miejsca na zatrzymanie się. Od strony południowej torów kolejowych nie ma żadnego parkingu.

Dworzec autobusowy w Siedlcach znajduje się w odległości ok. 500 m na północ od dworca PKP i jest oddzielony ulicami o dużym natężeniu ruchu. Ze względu na położenie w centrum miasta i ograniczenie przestrzenne, istniejący dworzec autobusowy nie obsługuje wszystkich przewoźników funkcjonujących na rynku. Pojazdy przewoźników prywatnych świadczących usługi transportu publicznego parkują na ulicach sąsiadujących z dworcem i blokują ruch. Dostępność obiektów publicznych dla mieszkańców jest i będzie coraz bardziej ograniczona, gdyż rozbudowa infrastruktury drogowej i parkingowej nie nadąża za szybkim wzrostem liczby pojazdów. Komfort korzystania z samochodu osobowego zachęca do dojazdów bezpośrednio do celu podróży, co powoduje zwiększanie się natężenia ruchu, a w konsekwencji korki. Zbyt wolny ruch samochodów przyczynia się do wzrostu negatywnego oddziaływania na środowisko naturalne czynników szkodliwych.

Rozwiązaniem problemów komunikacyjnych w centrum Siedlec jest rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej w sąsiedztwie istniejącego dworca PKP w ciągu ul. Rotmistrza Witolda Pileckiego, co umożliwi i usprawni dojazd do pokolejowych terenów inwestycyjnych, istniejącego dworca PKP oraz planowanego centrum przesiadkowego, które będzie obsługiwało komunikację miejską i dalekobieżną. Lokalizacja centrum po południowej stronie stacji kolejowej spowoduje odciążenie centrum miasta od nasilającego się ruchu samochodowego, dostępność nowych miejsc parkingowych skłoni pasażerów do łączenia różnych sposobów transportu – prywatnego z publicznym oraz kolejowego z autobusowym, co wpłynie na zmniejszenie emisyjności systemów transportowych.

Problemy charakterystyczne dla południowej części obszaru rewitalizacji

- **Wysoki stopień zróżnicowania stanu technicznego budynków mieszkalnych jedno- i wielorodzinnych;**
- **Znaczny stopień degradacji kamienic, m.in. ubytki w elewacji, konieczność wymiany instalacji technicznych i grzewczych, brak zagospodarowania wnętrz i podwórzy;**
- **Występowanie licznych nieużytków i pustostanów, w tym na obszarach pokolejowych;**
- **Liczne miejsca o nieuporządkowanej zieleni, wymagające rekultywacji i prześwietleń;**
- **Brak zintegrowania transportu publicznego i rozproszenie zabudowy dworcowej generuje liczne problemy natury komunikacyjnej (powstawanie zatorów, brak możliwości dogodnej zmiany środka transportu) oraz przestrzenno-funkcjonalnej (daleka odległość pomiędzy dworcami PKS i PKP zmniejsza ich funkcjonalność, degradacja otoczenia obiektów dworcowych, , niewykorzystanie wolnych terenów pokolejowych na cele gospodarcze);**

Postulowane działania naprawcze

- **Działania służące uregulowaniu kwestii własności nieruchomości (pustostanów i nieużytków), a także ewentualna pomoc właścicielom w znalezieniu nabywcy lub najemcy (np. poprzez włączenie do oferty inwestycyjnej miasta, realizację inwestycji w formie partnerstwa publiczno-prywatnego w/na nieruchomościach będących własnością miasta);**
- **Działania służące termomodernizacji obiektów mieszkalnych, w tym szczególnie dotyczące wymiany instalacji grzewczych;**

- **Wspieranie działań służących modernizacji instalacji jak i remontów obiektów wpisanych do rejestru zabytków celem ich zachowania oraz ponownej adaptacji pod funkcje mieszkaniowe, usługowe lub gospodarcze;**
- **Uporządkowanie zieleni wewnątrzkwartałowej, instalacja obiektów małej architektury;**
- **Stworzenie centrum przesiadkowego w okolicach Dworca PKP integrującego transport indywidualny z transportem publicznym na szczeblu lokalnym i ponadlokalnym, a także generującego impulsy rozwojowe i nowe możliwości gospodarcze w południowej części obszaru rewitalizacji;**

Część północna

Północna część obszaru rewitalizacji (w analizie porównawczej jednostek statystycznych – obszar Nr 9) stanowi skupisko obiektów zabytkowych, a także obiektów użyteczności publicznej i rekreacji, sporadycznie przeplatanych zabudową mieszkalną (głównie na obrzeżach). Wyraźne wydzielenie w układzie urbanistycznym miasta obszaru w którym zlokalizowane są podmioty użyteczności publicznej i tereny zieleni, w bezpośrednim sąsiedztwie ścisłego centrum wpływa korzystnie na funkcjonalność miasta i atrakcyjność przestrzeni publicznych.

Stan jakościowy budynków użyteczności publicznej jest wysoce zróżnicowany. Część z nich przeszła w ostatnich latach gruntowne modernizacje, inne wciąż wymagają przeprowadzenia prac remontowych. W relatywnie najgorszym stanie znajdują się obiekty zlokalizowane przy ulicy Stanisława Konarskiego. Zniszczone elewacje budynków: IV LO im. Stanisława Żółkiewskiego, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1, Centrum Kształcenia Praktycznego czy Publicznego Gimnazjum Nr 1 stanowią istotne zagrożenie dla życia i zdrowia uczniów i pieszych przechodzących chodnikiem, z uwagi na odpadające ze ścian elementy tynku (na budynkach widnieją tablice ostrzegawcze). Stan techniczny ulega daleko idącej degradacji, pilnie wymagając remontu. Przykładem może być wspomniany budynek IV LO im. Stanisława Żółkiewskiego, którego zły stan techniczny doprowadził do konieczności wyłączenia tego zabytkowego obiektu z użytkowania. Z uwagi na powyższe, jak i z uwagi na funkcję jaką pełnią, ww. budynki w pierwszej kolejności powinny otrzymać wsparcie w ramach prowadzonych prac rewitalizacyjnych w kolejnych latach.

Fotografie: Widok na niszczejący budynek byłego Liceum Ogólnokształcącego – widok od wejścia przy ul. Stanisława Konarskiego oraz widok ściany bocznej i ogrodzenia od ul. Mieczysława Asłanowicza

Fotografie: Widok na budynki użyteczności publicznej przy ul. Stanisława Konarskiego – odpowiednio: Publiczne Gimnazjum Nr 1 oraz Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1

Położone po przeciwległych stronach tej części obszaru rewitalizacyjnego podmioty ochrony zdrowia jak Mazowiecki Szpital Wojewódzki (ul. Księcia Józefa Poniatowskiego) oraz Szpital Miejski SPZOZ (ul. Starowiejska), również wymagają dalszych prac w zakresie poprawy ich efektywności energetycznej, a przede wszystkim uporządkowania bezpośredniego otoczenia. Bardzo ważną przestrzeń dla realizacji funkcji rekreacji i wypoczynku oraz usług zdrowia może tworzyć teren Mazowieckiego Szpitala Wojewódzkiego. Obecnie teren o powierzchni blisko 8 ha jest wykorzystywany wyłącznie na potrzeby komunikacji pomiędzy budynkami szpitalnymi, choć i te potrzeby nie są właściwie zaspokojone ze względu na liczne ubytki w nawierzchni ciągów pieszo-jezdnych. Wybrakowane nawierzchnie, pełne nierówności stanowią istotną niedogodność dla osób starszych i niepełnosprawnych odwiedzających w celach medycznych szpital i zlokalizowane w nim poradnie specjalistyczne. Zapewnienie funkcjonalnego otoczenia szpitala, wraz z uzupełnieniem elementów małej infrastruktury oraz zagospodarowaniem zieleni przyczyni się do poprawy samopoczucia pacjentów, umożliwi im wyjścia na krótkie spacery, a także zapewni spójność przestrzenną z sąsiadującymi z podmiotami ochrony zdrowia parkami miejskimi i terenami zieleni. Poddany odnowie i wyposażony w infrastrukturę wypoczynku, rekreacji ruchowej i rehabilitacji teren szpitala będzie tworzył wraz z pobliskim Parkiem Miejskim spójną, wielofunkcyjną przestrzeń, z której będą korzystać nie tylko pacjenci, ale także odwiedzający pacjentów i postronni mieszkańcy miasta, w tym ze względu na lokalizację mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Należy wziąć pod uwagę, że w przyszpitalnych poradniach specjalistycznych co roku udzielanych jest ponad 100 tys. porad, a w 2016r. wykonano ponad 780 tys. badań diagnostycznych. Liczby te obrazują skalę wykorzystania infrastruktury usług zdrowia szpitala znajdującego się na terenie obszaru rewitalizacji.

Szpital Miejski i Szpital Wojewódzki, świadcząc usługi zdrowia w szerokim zakresie (opieka stacjonarna i ambulatoryjna, w tym liczne poradnie specjalistyczne), stanowią kluczową dla mieszkańców obszaru rewitalizacji infrastrukturę kubaturową i przestrzeń, w której przebywają. Obie placówki zlokalizowane są w obszarze centralnym miasta i jednocześnie wyznaczonym obszarze rewitalizacji, w związku z czym należy przyjąć, że działania rewitalizacyjne związane z nieruchomościami szpitali będą ważnym elementem całego procesu.

Fotografie: Mazowiecki Szpital Wojewódzki widok od strony ul. Starowiejskiej oraz widok od strony parkingu przy ul. Wiszniewskiego

Fotografie: Zniszczony i wybrakowany ciąg pieszy przy ul. Księcia Józefa Poniastowskiego, w bezpośrednim sąsiedztwie Mazowieckiego Szpitala Wojewódzkiego

Fotografie: Szpital Miejski SPZOZ widok od strony ul. Starowiejskiej oraz widok od strony parkingu przy ul. Wiszniewskiego

W części północnej obszaru rewitalizacji zlokalizowane są liczne obiekty infrastruktury sportowo-rekreacyjnej jak np. Stadion Lekkoatletyczny, Lodowisko, Hala Widowiskowo-Sportowa, itd., które są systematycznie modernizowane i z powodzeniem służą siedleckiej młodzieży, klubom sportowym i mieszkańcom. Przy ul. Eugeniusza Wiszniewskiego znajduje się także amfiteatr, którego stan architektoniczny jest niezadowalający. Obiekt, który mógłby stać się ważnym punktem organizacji imprez kulturalnych i wydarzeń artystycznych, służących integracji mieszkańców miasta, z uwagi na braki w wyposażeniu i przestarzałe elementy infrastruktury nie wykorzystuje w pełni swojego potencjału.

Fotografie: Ulica Bolesława Prusa - odpowiednio Amfiteatr i teren placu parkingowego na terenie dawnej siedziby Komendy Miejskiej Policji

Odrębną kwestią są zespoły parkowe zlokalizowane w tej części miasta. Największym i najbardziej urokliwym parkiem jest Park miejski „ Aleksandria” założony w I poł. XVIII w. w formie parku "włoskiego", będący integralną częścią zespołu pałacowego Ogińskich. Nazwa parku pochodzi od imienia księżnej Aleksandry Ogińskiej, która zmieniła wygląd parku na sentymentalny według projektu Franciszka Salezego Sarnowskiego,

jednocześnie powiększając go o część północno-zachodnią i wschodnią. Przed wizytą króla Stanisława Poniatowskiego w lipcu 1783 r., w parku powstały upiększające obiekty, takie jak: domki mieszkalne księżnej, altany, łazienki, domek rybacki, meczet turecki, oranżeria, stajenka, wiatrak, sztuczne groty czy teatr letni, a także system urokliwych kanałów i wysp. Niestety pierwotny układ parku nie przetrwał próby czasu, a znaczną część budynków rozebrano podczas okupacji niemieckiej w czasie II wojny światowej.

Obecnie park zajmuje zdecydowanie mniejszy obszar, choć wciąż stanowi istotny punkt miasta pod względem funkcjonalnym. W jego bezpośrednim sąsiedztwie położone są bowiem liczne placówki edukacyjne zlokalizowane przy ul. Konarskiego oraz przy ul. Prusa (Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny, Centrum Kształcenia Praktycznego, budynek IV LO, II LO, Publiczne Gimnazjum nr 1, Zespół Szkół Ponadigmnazjalnych nr 1, Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli), Szpital Miejski Spzoz, Delegatura Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego i inne budynki administracyjne (np. budynek UM przy ul. Prusa 18) oraz rekreacyjne (lodowisko). Teren parku stanowi zatem ważny szlak komunikacji pieszej mieszkańców, a w szczególności uczniów i studentów.

Park miejski jest w dużym stopniu zdegradowany i wymaga pilnej rewitalizacji. Zabytkowe obiekty parku są w znacznej mierze zdekapitalizowane, noszą także ślady aktów wandalizmu, np. w postaci graffiti. Konieczna jest poprawa bezpieczeństwa osób korzystających z parku, w tym szczególnie dzieci i młodzieży szkolnej. Zgodnie z danymi Straży Miejskiej głównymi wykroczeniami i przestępstwami jakie popełniane są na obszarze parku są: zaśmiecanie i spożywanie alkoholu oraz innych substancji odurzających. Niskie poczucie bezpieczeństwa na tym terenie miasta, a także dbałość o bezpieczeństwo mieszkańców skutkowało interpelacją Rady Miasta Siedlce ws. zwiększenia liczby patroli Straży Miejskiej w godzinach porannych i wieczornych. Z podobną prośbą do służb porządkowych, o objęcie nadzoru nad terenem parku w celu zapewnienia bezpieczeństwa uczniów zgłaszali się dyrektorzy okolicznych szkół.

Zieleń parkowa wymaga uporządkowania, odchwaszczenia i odkrzaczenia, a także prześwietlenia i oczyszczenia drzewostanu, gdyż obecnie wysoki poziom zakrzaczenia przekłada się na brak odpowiednich perspektyw krajobrazowych i znaczne zaciemnienie alei. Konieczne jest również dalsze prowadzenie prac związanych z poprawą infrastruktury parkowej, takich jak: remont ogrodzenia parkowego czy też wymiana nawierzchni alei parkowych, których stan na skutek erozji i zużycia jest wysoce niezadowalający. Brak odpowiedniego zagospodarowania terenów parkowych hamuje potencjał parku jako atrakcyjnego miejsca rekreacji i spędzania wolnego czasu przez mieszkańców Siedlec.

Fotografia: Zniszczone ogrodzenie Parku „Aleksandria" – wejście od ul. Bolesława Prusa

Fotografia: Fontanna i staw parkowy. Park „Aleksandria"

Fotografia: Zdegradowana zabytkowa murowana arkada w Parku „Aleksandria"

Fotografia: Widok na plac zabaw w Parku" Aleksandria"

Ponadto bezpośrednie sąsiedztwo odnowionych obiektów pałacowych: pałacu (obecnie we władaniu Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego), Kaplicy pw. św. Krzyża z XVIII wie-ku – kaplicy grobowej Aleksandry Ogińskiej, murowanej oficyny oraz stajni z XIX wieku (obecnie Archiwum Państwowe), wzmaga kontrast pomiędzy częścią pałacową, a parkową kompleksu, mimo, że obiekty te są całością pod względem kompozycji i stanowią dziedzictwo kulturowe miasta Siedlce. Poprawa estetyki, bezpieczeństwa i zagospodarowania parku stanowi zatem warunek konieczny dla wzmocnienia funkcji społecznej i rekreacyjnej parku w przestrzeni publicznej, a także promocji zespołu pałacowo-parkowego jako najważniejszego waloru turystycznego miasta.

Fotografia: XVIII-wieczny Pałac Ogińskich – obecnie siedziba rektoratu Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego

Istotną rolę w przestrzeni miejskiej pełni także „Stary Park". Jego lokalizacja pomiędzy ulicami Generała Józefa Bema i Bolesława Prusa, na których mieszczą się obiekty sportowe siedleckiego OSiR, obiekty Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznym, szkoły publiczne, a także Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, nadaje mu status naturalnego „zielonego" łącznika pomiędzy obiektami użyteczności publicznej. Park, który stanowi naturalne miejsce wypoczynku i spędzania wolnego czasu, nie wykorzystuje w pełni swojego potencjału, z uwagi na wysoki stopień degradacji i zaniedbań w sferze infrastrukturalnej (chodniki, ławki,

ogrodzenie), a także przyrodniczej (nieuporządkowanie zieleni, niekontrolowane, nadmierne zakrzewienie, zachwaszczenie trawników, itp.). Odnowa „Starego Parku" przyczyni się nie tylko do stworzenia atrakcyjnego miejsca w przestrzeni publicznej, ale także do zachowania cennych drzewostanów (niektóre drzewa na terenie parku posiadają status pomników przyrody).

Fotografie: Zarośnięte trawniki i przykłady zniszczonych fragmentów ciągów pieszych w „Starym Parku"

Obiekty mieszkalne w tej części obszaru rewitalizacji stanowią głównie nisko-kondygnacyjne bloki zlokalizowane przy ulicy Gospodarczej (budownictwo STBS) i ulicy Generała Józefa Bema, a także zabudowa jednorodzinna przy ulicy Księcia Józefa Poniatowskiego, w znacznej części wybudowana przed 1989 r. Stan jakościowy budynków mieszkalnych zlokalizowanych w tej części miasta należy uznać jako relatywnie dobry.

Ciągi piesze i rowerowe w tej części obszaru są zróżnicowane pod kątem stanu technicznego, często także niespójne. Nowe i wyremontowane ciągi pieszo-rowerowe sąsiadują z chodnikami o zniszczonej nawierzchni i licznych ubytkach wykonanymi z wylewki bitumicznej, płyt betonowych lub trylinki.

Fotografie: Ulica Księcia Józefa Poniatowskiego - odpowiednio ciąg pieszy i przykład zabudowy jednorodzinnej

Fotografia: Tereny zieleni położone za terenem Mazowieckiego Szpitala Wojewódzkiego, w oddali osiedle wielorodzinne przy ul. Gospodarczej – widok od strony ul. Jana Pawła II

Problemy charakterystyczne dla północnej części obszaru rewitalizacji

- **Obszar będący skupiskiem obiektów użyteczności publicznej, jak i obiektów o wysokich walorach historyczno-kulturowych i rekreacyjnych;**
- **Stan techniczny części budynków przeznaczonych pod funkcje usług publicznych ulega daleko idącej degradacji, wykazując pilne potrzeby remontowe, często uniemożliwiając skuteczne ich wykorzystanie;**
- **Parki miejskie zlokalizowane w tej części miasta są w znacznym stopniu zdegradowane i wymagają pilnej rewitalizacji: zabytkowe obiekty parku są w znacznej mierze zdekapitalizowane, nosząc także ślady aktów wandalizmu, zieleń parkowa wymaga uporządkowania, odchwaszczenia i odkrzaczenia, a także prześwietlenia i oczyszczenia drzewostanu, ogrodzenie i nawierzchnie alei parkowych wymagają remontu;**
- **Widoczne ubytki w nawierzchni ciągów pieszych i rowerowych, utrudniają poruszanie się mieszkańcom, w tym osobom niepełnosprawnym, a tym samym utrudniają realizację potrzeb edukacyjnych, administracyjnych, medycznych i in. w zlokalizowanych w tej części miasta licznych obiektach użyteczności publicznej (szkołach, szpitalach, wydziałach Urzędu Miasta, itd.) jak i rekreacji (parki, amfiteatr, obiekty sportowe)**

Postulwane działania naprawcze

- **Modernizacja i renowacja obiektów użyteczności publicznej, umożliwiająca ich dalsze funkcjonowanie jak i zachowanie części tych obiektów jako ważnych przykładów dziedzictwa kulturowo-historycznego miasta;**
- **Wykorzystanie potencjału rekreacyjnego i kulturalnego parków miejskich, poprzez renowację obiektów zabytkowych, poprawę ich funkcjonalności i bezpieczeństwa, a także rekultywacje zieleni;**
- **Modernizacja i poprawa spójności ciągów pieszo-rowerowych w tym rejonie miasta;**

Inwentaryzacja terenowa wykazała koncentrację problemów natury funkcjonalno-przestrzennej, i technicznej, a także objawy stagnacji w sferze gospodarczej, co umacnia przekonanie o relatywnie wysokim stopniu degradacji części Siedlec objętej programem rewitalizacji. Powszechne występuje tu zjawisko dekapitalizacji budynków mieszkalnych oraz części budynków użyteczności publicznej, infrastruktury drogowej, degradacji terenów i obiektów poprzemysłowych (w tym pokolejowych) oraz terenów zieleni urządzonej, a w szczególności parków miejskich.

Kontynuacja działań na obszarze wskazanym do rewitalizacji, realizowanych w sposób zharmonizowany i zoptymalizowany pod kątem zdiagnozowanych potrzeb, stanowi warunek konieczny dla wytworzenia nowych impulsów rozwojowych, które umożliwią odnowę funkcji ogólnomiejskich centrum Siedlec. Wzmocnienie nadrzędnej roli Śródmieścia w przestrzeni publicznej miasta, stanowić będzie ważny krok w procesie zrównoważonego rozwoju miasta, prowadzący do podniesienia standardu życia wszystkich mieszkańców Siedlec, jak i poprawy atrakcyjności turystycznej, gospodarczej i osiedleńczej miasta.

WSTĘP DO CZĘŚCI POSTULATYWNEJ DOKUMENTU – LOGIKA PROCESU REWITALIZACJI

Część postulatywna dokumentu stanowi najważniejszy element dokumentu strategiczno-planistycznego, wskazuje bowiem, na podstawie przeprowadzonych analiz, cele i kierunki działań prorozwojowych, a także zadania bądź ich typy, które posłużą rozwiązaniu zdiagnozowanych problemów i barier rozwojowych, a także wzmocnieniu potencjałów i zabezpieczeniu potrzeb.

Przyjęta na potrzeby opracowania niniejszego dokumentu logika procesu rewitalizacji została opracowana zgodnie ze wskazaniami dokumentów opracowanych na poziomie krajowym – „Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020" , oraz wojewódzkim – „Instrukcją dotyczącą przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020* oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego" i dostosowana do potrzeb rozwojowych miasta.

Część diagnostyczna dokumentu, na którą złożyły się trzy rozdziały: „Diagnoza kontekstowa – Uwarunkowania rozwoju Miasta Siedlce", „Delimitacja obszarów zdegradowanych", a także „Pogłębiona charakterystyka obszaru rewitalizacji", pozwoliła określić obszar miasta, wykazujący najwyższy poziom nagromadzenia zjawisk problemowych – tym samym wskazać obszar rewitalizacji, a następnie na podstawie przeprowadzonych analiz i wykonanej inwentaryzacji terenowej obszaru określić jego największe problemy i potrzeby rozwojowe. Etap diagnozy stanu obszaru rewitalizacji został uzupełniony wnioskami płynącymi ze spotkań z mieszkańcami i liderami opinii, które odbyły się w ramach prowadzonych konsultacji społecznych. Wyrażane opinie mieszkańców pozwoliły na sformułowanie wizji stanu Śródmieścia po zakończeniu procesu rewitalizacji, a także na wskazanie na barier i potencjałów rozwojowych, których odpowiednio ograniczenie lub wzmocnienie pozwoli na osiągnięcie oczekiwanego obrazu tej części miasta.

Na podstawie określonej wizji rewitalizacji, przy świadomości zdiagnozowanych problemów i potrzeb obszaru, określone zostały cele rewitalizacji oraz przypisane im kierunki działań, .

W ramach otwartego naboru zostały przygotowane propozycje projektów rewitalizacyjnych, które po przeprowadzeniu selekcji w oparciu o zestaw kryteriów zostały wpisane na listę projektów rewitalizacyjnych. Utworzona lista zawiera kompleksowy zestaw różnorodnych projektów rewitalizacyjnych, które dzięki ich skoncentrowaniu na obszarze wskazanym do rewitalizacji, wytworzą pożądany efekt synergii, przyśpieszając proces rozwoju i konwergencji obszaru centrum Siedlec. Szczególną pozycję w hierarchii projektów zajmują projekty związane ze wsparciem sfery społecznej, gdyż to ich realizacja w sposób najpełniejszy przyczyni się do osiągnięcia podstawowego celu rewitalizacji jakim jest .

Wzajemne korelacje pomiędzy projektami, a celami rewitalizacji zostały wskazane w matrycach logicznych. Pierwsza z nich obrazuje zależność: realizacja, których z projektów przybliży nas do osiągnięcia danego celu rewitalizacji. Druga matryca wskazuje natomiast w jaki sposób, jakimi wskaźnikami zmierzyć rezultat osiągnięty dzięki realizacji danego celu rewitalizacji i jaki jest docelowy poziom tego wskaźnika. Pomiędzy poszczególnymi zmiennymi ujętymi w tabelach występuje sprzężenie zwrotne, tzn. realizacja projektu przypisanego danemu celowi rewitalizacji, przełoży się w sposób bezpośredni lub pośredni na poprawę wskaźnika rezultatu, od którego uzależnione jest osiągnięcie zakładanego celu rewitalizacji, a tym samym poprawa stanu całego obszaru rewitalizacji.

Dopełnieniem projektów ujętych na liście głównej będą inne działania i przedsięwzięcia wpisujące się w założone cele i kierunki rewitalizacji, w tym projekty uzupełniające. Zależności i wzajemne korelacje pomiędzy poszczególnymi projektami, które wzmocnią siłę oddziaływania wdrażanego programu rewitalizacji, zostały opisane w mechanizmach komplementarności.

Pozostałą część dokumentu stanowią elementy opisujące mechanizmy finansowania, zarządzania oraz monitoringu procesu rewitalizacji prowadzonego na terenie Miasta Siedlce.

Schemat 1. Powiązanie logiki prowadzonego procesu rewitalizacji z odpowiednimi elementami dokumentu *Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020*

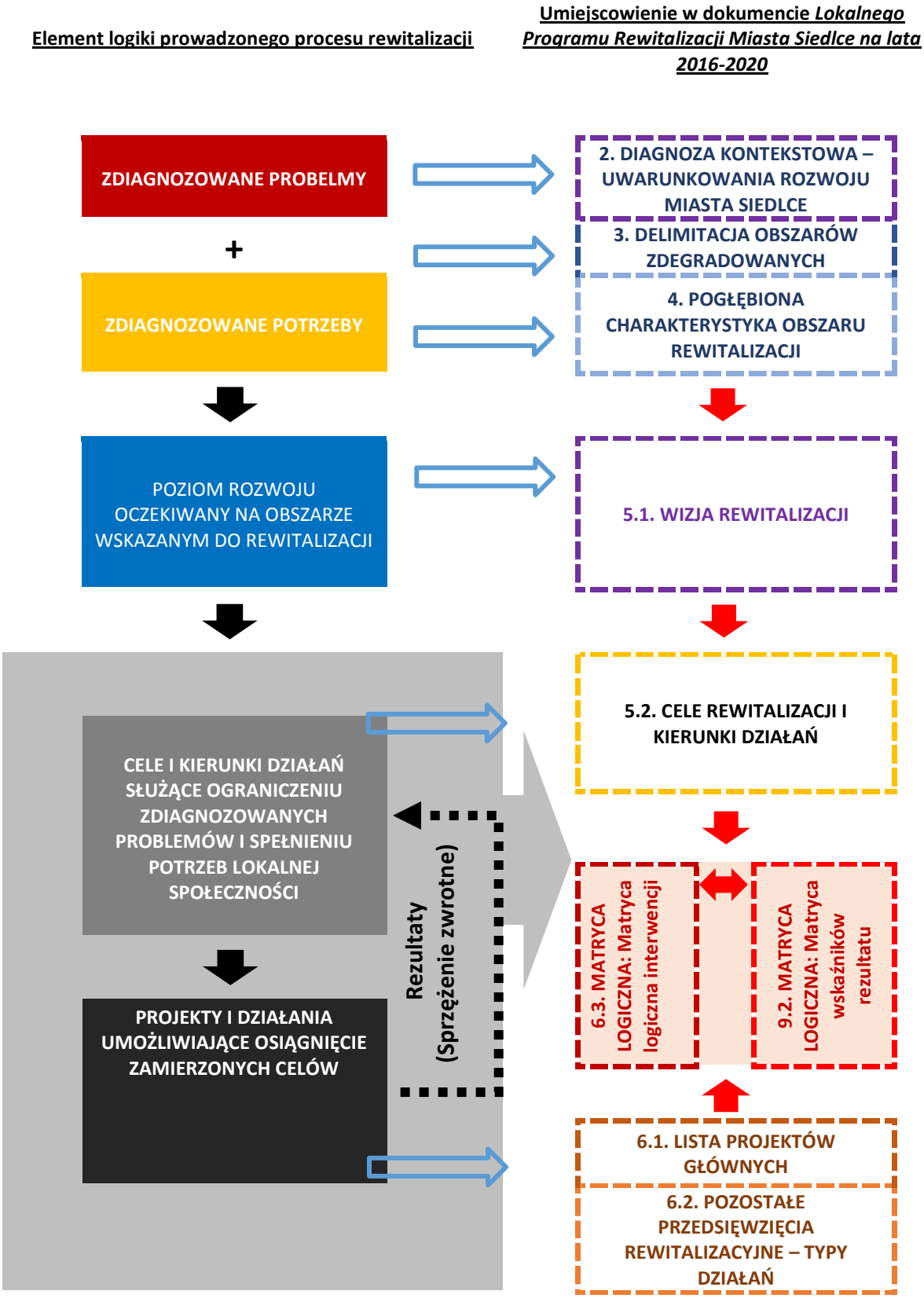

Źródło: opracowanie własne

5. WIZJA, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ REWITALIZACJI

5.1. WIZJA REWITALIZACJI

Określona w niniejszym rozdziale wizja rewitalizacji stanowi wyraz aspiracji władz samorządowych, mieszkańców i pozostałych interesariuszy rewitalizacji, obrazujący docelowy stan obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji.

Należy zakładać, że skala nagromadzonych problemów, hamujących rozwój obszaru wskazanego do rewitalizacji, powoduje, iż ich całkowite wyeliminowanie nie będzie możliwe w przyjętym horyzoncie czasowym Programu. Zintegrowane działania ujęte w Programie Rewitalizacji mają zatem w jak najszerszym zakresie ograniczyć wpływ zdiagnozowanych czynników negatywnych, tworząc tym samym trwały fundament dla pełnej odnowy społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej obszaru centrum miasta, wskazanego jako obszar rewitalizacji.

WIZJA OBSZARU REWITALIZACJI

Sfera społeczna

Mieszkańcy Śródmieścia Siedlec stanowią świadomą, zaangażowaną społecznie i obywatelsko społeczność. Liczne inicjatywy społeczne i programy aktywizacji zawodowej wspierane przez miasto pozwoliły ograniczyć zjawisko wykluczenia, bezrobocia i ubóstwa.

Projekty edukacyjne realizowane przez placówki oświatowe doprowadziły do poprawy wyników edukacyjnych uczniów na wszystkich poziomach nauczania, a organizowane zajęcia dodatkowe pozwalają na rozwój pasji i umiejętności dzieci i młodzieży, budując tym samym kapitał ludzki na kolejne lata.

Dostęp do wysokiej jakości usług medycznych oraz oferty sportowo-rekreacyjnej przekłada się na świadomość zdrowotną mieszkańców i ich aktywność ruchową. Szeroka oferta wydarzeń i zajęć kulturalno-artystycznych pozwala na rozwój pasji i zdobywanie nowych zdolności przez osoby w każdym wieku.

Uwrażliwienie na sprawy współobywateli oraz dbałość o otoczenie i wizerunek Śródmieścia – wpływają na zmniejszenie przestępczości, wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców Siedlec, a także silniejsze utożsamianie się z miejscem zamieszkania.

Sfera gospodarcza

Odnowiona przestrzeń centrum miasta sprzyja integracji, przyciągając zainteresowanie mieszkańców i turystów. W odrestaurowanych budynkach kamienic pojawiają się estetyczne witryny nowych sklepów i punktów usługowych, a przy skwerach i placach lokalizowane są atrakcyjne punkty gastronomiczne i restauracyjne.

Dzięki aktywnej promocji i przygotowaniu atrakcyjnej oferty inwestycyjnej przez Urząd Miasta, inwestorzy chętnie lokują swoją działalność na terenach poprzemysłowych i pokolejowych, dając nowy impuls prorozwojowy tym terenom i ich otoczeniu. Mieszkańcy miasta chętnie podejmują samozatrudnienie, w czym pomocne jest otrzymywane wsparcie od lokalnych instytucji otoczenia biznesu.

Prężnie rozwijający się sektor MŚP przekłada się na wzrost zatrudnienia i poprawę sytuacji bytowej mieszkańców. Atrakcyjna oferta na lokalnym rynku pracy skłania młode osoby do osiedlania się na terenie Siedlec i wiązania swojej przyszłości zawodowej i osobistej z miastem.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna	*Dzięki sprawnie prowadzonemu procesowi rewitalizacji obszar śródmiejski Siedlec odzyskał tradycyjną funkcję centrum usług, handlu i rekreacji mieszkańców.* *Obiekty i tereny o wysokich wartościach historycznych i kulturowych zostały objęte ochroną, zaadaptowane i udostępnione pod funkcje istotne dla mieszkańców obszaru rewitalizacji i miasta oraz działających tu podmiotów gospodarczych. Zadbane i zagospodarowane przestrzenie publiczne sprzyjają integracji i ożywieniu kulturalno-turystycznemu.* *Prowadzone inwestycje realizowane są w sposób świadomy społecznie, co pozwala na stworzenie miejskiej infrastruktury przyjaznej osobom starszym i niepełnosprawnym, wpływając na poprawę jakości ich uczestnictwa w życiu społecznym.* *Substancja budowalna budynków mieszkalnych zlokalizowanych w śródmieściu, dzięki prowadzonym pracom remontowym i wymianie instalacji wewnętrznych znacząco się poprawiła. Tradycyjna zabudowa, uzupełniana jest w sposób zharmonizowany nowymi budynkami, zwiększającymi ofertę mieszkaniową w tej części miasta i współgrającymi z zabytkowym otoczeniem. Przeprowadzone inwestycje podniosły standard zamieszkania i jakość życia w rejonie siedleckiego Śródmieścia, zwiększając jego popularność wśród mieszkańców.*
Sfera środowiskowa	*Prowadzone inwestycje infrastrukturalne i komunikacyjne przekładają się na znaczne zwiększenie efektywności energetycznej i środowiskowej. Dzięki nowoczesnym rozwiązaniom technologicznym w zakresie energetyki i termomodernizacji, ograniczone zostało zjawisko niskiej emisji, a wprowadzone multimodalne rozwiązania w transporcie publicznym pozwoliły ograniczyć indywidualny ruch kołowy w centrum miasta.* *Zieleń w centrum miasta jest uporządkowana, a liczne skwery i aleje uatrakcyjniają przestrzeń publiczną. Cenne drzewostany i pomniki przyrody są stosownie zabezpieczone i wyeksponowane, pełniąc rolę środowiskową i edukacyjną. Odnowione i zagospodarowane zespoły parkowe, stanowią popularne miejsce spędzania wolnego czasu i rekreacji mieszkańców, stając się również turystyczną wizytówką miasta.*

5.2. CELE REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Odnowa obszaru rewitalizacji ma być możliwa dzięki realizacji celów rewitalizacji i przypisanych im kierunków działań.

Cele rewitalizacji stanowią rozwinięcie postulatów wizji rewitalizacji, są próbą przełożenia jej założeń na poziom operacyjny. Ich zakres wynika bezpośrednio z przeprowadzonej diagnozy stanu obszarów kryzysowych miasta oraz z postulatów dotyczących oczekiwanych zmian podnoszonych przez mieszkańców w trakcie przeprowadzanych konsultacji społecznych. Cele rewitalizacji zostały, podobnie jak wizja rewitalizacji, przyporządkowane poszczególnym sferom rozwojowym. Działania przyporządkowane poszczególnym celom w ramach każdej ze sfer, będą się wzajemnie uzupełniać i dlatego powinny być realizowane równolegle. Kompleksowe podejście do procesu rewitalizacji stanowi bowiem gwarant zrównoważonego rozwoju obszaru i dzięki wzmocnieniu efektu synergii, prowadzić do stopniowego ograniczania zjawisk kryzysowych.

CELE REWITALIZACJI

Sfera społeczna	**1. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym ubóstwa, długotrwałego bezrobocia i niskiej aktywności społecznej występującym na obszarze śródmieścia;** **2. Poprawa oferty infrastruktury społecznej wobec współczesnych wyzwań demograficznych;** **3. Poprawa dostępu do usług ochrony zdrowia i profilaktyki zdrowotnej;** **4. Budowa kapitału ludzkiego - wyrównanie szans w dostępie do edukacji dzieci i młodzieży;** **5. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego w śródmieściu;**
Sfera gospodarcza	**6. Podniesienie poziomu przedsiębiorczości mieszkańców śródmieścia;** **7. Podniesienie konkurencyjności śródmieścia jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i korzystania z usług oraz lokalnego handlu i gastronomii;**
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	**8. Poprawa ładu przestrzennego śródmieścia oraz wzmocnienie jego funkcji centrotwórczych;** **9. Ochrona dziedzictwa kulturowego śródmieścia i jego adaptacja pod nowe funkcje publiczne i komercyjne;** **10. Zagospodarowanie terenów oraz obiektów pokolejowych pod nowe funkcje zgodne z kierunkami rozwoju miasta;** **11. Stworzenie przestrzeni przyjaznej wszystkim mieszkańcom - dostosowanie infrastruktury oraz obiektów użyteczności publicznej i usługowych do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych;**
Sfera środowiskowa	**12. Ograniczenie zjawiska niskiej emisji i poprawa warunków życia;** **13. Wprowadzenie rozwiązań komunikacyjnych ograniczających ruch kołowy w centrum miasta;** **14. Stworzenie atrakcyjnych miejsc w przestrzeni publicznej sprzyjających rekreacji i integracji mieszkańców.**

Kierunki działań przyporządkowane do poszczególnych celów stanowią ramowy plan działań i jednocześnie typy przedsięwzięć, które priorytetowo powinny być realizowane w obszarach rewitalizacji. Nie wszystkie wymienione tu działania zostały zaplanowane na etapie opracowania programu w formie projektów, jednak zakłada się, że inicjatywy zmierzające do zrealizowania określonych kierunków i celów będą podejmowane w procesie rewitalizacji Miasta Siedlce.

Sfera społeczna

CEL 1. ***Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym ubóstwa, długotrwałego bezrobocia i niskiej aktywności społecznej występującym na obszarze śródmieścia***

W ramach celu podejmowane będą te inicjatywy, których wspólnym zamierzeniem jest ograniczenie zjawiska bezrobocia, ubóstwa i wykluczenia społecznego, które dotyka znaczną część mieszkańców obszaru rewitalizacji. Działania dotyczące aktywizacji zawodowej i społecznej będą podejmowane przez instytucje usług społecznych, w tym ośrodek pomocy społecznej, powiatowy urząd pracy, a także przez organizacje pozarządowe działające w sferze społecznej. Podmioty te będą rozwijać formy współpracy środowisk działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, w tym szczególnie budowanie trwałych partnerstw lokalnych i grup samopomocowych.

Wsparciem zostaną objęte zwłaszcza osoby będące w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy należące do tzw. grup defaworyzowanych na rynku pracy (osoby powyżej 50 roku życia, osoby z niepełnosprawnościami, osoby długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, kobiety), a także ich rodziny.

Interwencja prowadzona w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej będzie realizowana poprzez kursy i szkolenia służące poprawie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych dorosłych mieszkańców obszaru rewitalizacji, płatne staże zawodowe u pracodawców, prowadzone według programu zgodnego z wymaganymi kwalifikacjami oraz potrzebami pracodawców, doradztwo zawodowe, psychologiczne i rodzinne, a także inne formy pomocy adekwatne do zdiagnozowanych potrzeb (np. wsparcie w formie finansowej i rzeczowej osób i rodzin dotkniętych problemem bezrobocia). Każdorazowo określenie zakresu udzielanej pomocy będzie poprzedzone szczegółową analizą sytuacji zawodowej i bytowej osoby objętej wsparciem, oraz perspektyw jej dalszego rozwoju zawodowego.

Opinia mieszkańców miasta o obszarze śródmieścia i ich przywiązanie do miejsca zamieszkania należy do najniższych ze wszystkich dzielnic miasta. Konieczne jest zatem prowadzenie działań, które wzmocnią tożsamość mieszkańców centrum miasta i ich więź ze swoją dzielnicą. Działania prowadzone w tym zakresie powinny mieć charakter oddolny, oparty na współpracy instytucji kultury i organizacji pozarządowych z mieszkańcami. Ich charakter powinien odnosić się do kultywowania wartości regionalnych, promowania ich i włączania w promocję społeczności lokalnej, a także do popularyzowania wiedzy i tradycji miasta i jego okolic na zewnątrz.

CEL 2 ***Poprawa oferty infrastruktury społecznej wobec współczesnych wyzwań demograficznych***

Zmiana struktury społecznej i postępujące starzenie się centrów miast stanowi obecnie główne wyzwanie samorządów. Działania podejmowane w ramach celu realizowane będą dwutorowo: z jednej strony wsparcie będzie ukierunkowane na wzmocnienie polityki prorodzinnej i pomoc rodzicom w powrocie do czynnej pracy zawodowej, z drugiej zaś na stworzenie przyjaznych form aktywizacji dla osób starszych.

Polityka prorodzinna, służąca stymulowaniu przyrostu naturalnego będzie polegać głównie na

zapewnieniu odpowiedniego dostępu do usług opiekuńczych nad dziećmi do lat 3. W ramach celu wspierane będą zatem placówki opiekuńcze: żłobki oraz kluby malucha.
Osoby w wieku emerytalnym należy aktywizować społecznie, tzn. włączać w życie społeczno-kulturalne miasta. Działania skierowane do seniorów będą organizowane przez sektor pozarządowy oraz instytucje kultury. Formy aktywizacji społecznej osób starszych będą różne, do priorytetowych należy zaliczyć realizację programów typu uniwersytet trzeciego wieku, aktywizację artystyczną, integrację międzypokoleniową, aktywizację ruchową. W tym celu należy wspierać i tworzyć miejsca umożliwiające prowadzenie takich zajęć: modernizować obiekty instytucji kultury, budować siłownie napowietrzne i inne miejsca odpoczynku i rekreacji przyjazne seniorom.

Polityka społeczna skierowana do seniorów powinna również obejmować dostęp do usług opiekuńczych, w tym świadczonych w środowisku domowym.

CEL 3 ***Poprawa dostępu do usług ochrony zdrowia i profilaktyki zdrowotnej;***

Wsparcie ma na celu poprawę jakości i dostępności świadczeń zdrowotnych. Postępująca geriatryzacja społeczeństwa, jak i wzrost tempa „życia", pracy i stresu powoduje, iż wzrasta liczba osób dotkniętych różnymi schorzeniami, przez co infrastruktura usług zdrowia wykazuje wyraźne deficyty i potrzeby.

Inwestycje realizowane w ramach Celu powinny zatem posłużyć poszerzeniu infrastruktury służącej leczeniu chorób cywilizacyjnych (schorzeń: kardiologicznych, onkologicznych, układu kostno–stawowo-mięśniowego, oddechowego i psychicznego), a także poprawie profilaktyki zdrowotnej w tym zakresie.

W celu poprawy jakości i dostępności usług, wsparciu będą podlegały inwestycje wynikające ze zidentyfikowanych deficytów i potrzeb, uwzględniające sytuację demograficzną i epidemiologiczną oraz faktyczne zapotrzebowanie i dostępność infrastruktury ochrony zdrowia. Wsparcie w zakresie rozwoju różnych form profilaktyki zdrowotnej powinno być skierowane do grup docelowych, wśród których ryzyko wystąpienia danego typu schorzenia jest najwyższe.

CEL 4 ***Budowa kapitału ludzkiego - wyrównanie szans w dostępie do edukacji dzieci i młodzieży***

Najważniejszym czynnikiem rozwojowym nowoczesnej gospodarki i społeczeństwa jest jakość kapitału ludzkiego, rozumianego jako ogół umiejętności i kwalifikacji ludności zamieszkującej dany obszar. Działania podejmowane w ramach tego Celu będą służyły poprawie jakości oferty oświatowej skierowanej do dzieci i młodzieży, wzmacniającej proces rozwoju ich kompetencji kluczowych, do których należą: porozumiewanie się w języku ojczystym, a także w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne, kompetencje informatyczne, umiejętność uczenia się, kompetencje społeczne i obywatelskie, inicjatywność i przedsiębiorczość oraz świadomość i ekspresja kulturalna. Rozwój kompetencji kluczowych stanowi ważny bodziec dla rozwoju osobistego uczniów oraz zwiększenie ich szans edukacyjnych i zawodowych, co w przyszłości wpłynie pozytywnie na jakość kapitału ludzkiego i konkurencyjność obszaru.

Podejmowane działania będą polegały na realizacji zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dla młodzieży szkolnej nastawionych na wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów na różnych poziomach nauczania, a także stymulowaniu dzieci i młodzieży do rozwoju własnych zainteresowań i uzdolnień. Zajęcia związane z edukacją pozaszkolną będą prowadzone przez placówki oświatowe lub/i organizacje pozarządowe działające w sferze edukacji.

CEL 5 ***Podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego w śródmieściu***

Działania w zakresie podniesienia poziomu bezpieczeństwa publicznego powinny być adresowane do różnych grup społecznych w różny sposób.

Wśród dzieci i młodzieży należy stosować formy prewencji dostosowane do wieku odbiorców, opartych na uświadamianiu zagrożeń związanych z sięganiem po środki odurzające i inne używki, niekontrolowaną agresją, przemocą fizyczną i psychiczną (w tym internetową). Działania realizowane w tym zakresie mogą przyjąć formę: pogadanek (np. z funkcjonariuszami służb bezpieczeństwa, osobami uzależnionymi lub więźniami osadzonymi w lokalnym Zakładzie Karnym), konkursów oraz akcji społecznych uwzględniających elementy bezpieczeństwa i prewencji niebezpiecznych zachowań i uzależnień.

Ważną rolę w procesie poprawy bezpieczeństwa w mieście pełni także współpraca organów bezpieczeństwa z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie, realizowana głównie poprzez monitoring zjawisk narkomanii, alkoholizmu i przemocy, realizację programów profilaktyczno-prewencyjnych, a także prowadzenie poradnictwa edukacyjno-profilaktycznego w środowisku lokalnym. Działania te mają bowiem bezpośredni wpływ na eliminowanie problemów społecznych, będących częstym źródłem zjawisk patologicznych i kryminalnych, dlatego też również powinny być szeroko wspierane w ramach podejmowanych działań rewitalizacyjnych.

Działania prewencyjne adresowane do wszystkich grup powinny być wspierane technicznie poprzez instalacje wizyjnego monitoringu miejskiego, rozmieszczonego zwłaszcza na terenach gromadzenia się mieszkańców, w przestrzeniach publicznych i w otoczeniu budynków usług społecznych oraz handlu.

Sfera gospodarcza

CEL 6 ***Podniesienie poziomu przedsiębiorczości mieszkańców śródmieścia***

Głównym założeniem podejmowanej interwencji w ramach Celu 7. jest poprawa sytuacji gospodarczej w centrum miasta oraz przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia, poprzez wspieranie samozatrudnienia i stymulowanie rozwoju MŚP.

Wsparcie dla osób fizycznych chcących podjąć działalność gospodarczą oraz istniejących podmiotów z sektora MŚP koncentrować się będzie na organizacji szkoleń i doradztwa w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej (np. opracowania business planu, strategii firmy, transferu technologii, promocji, itp.), a także wsparciu bezpośrednim (dostęp do wynajmu powierzchni, dotacje, itp.). Wsparcie nie będzie dotyczyło bieżącej działalności MŚP.

Działania zmierzające do podniesienia poziomu przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji będą podejmowane przez instytucje rynku pracy, organizacje pozarządowe oraz instytucje wyspecjalizowane w świadczeniu usług na rzecz przedsiębiorców – tzw. instytucje otoczenia biznesu.

CEL 7 ***Podniesienie konkurencyjności i wizerunku śródmieścia jako atrakcyjnego miejsca dla prowadzenia działalności gospodarczej i korzystania z usług oraz lokalnego handlu i gastronomii***

Wsparcie w ramach celu uzyskają różne formy marketingu miejsca, jakim jest śródmieście i jego

tradycje gospodarcze. Należy wzmacniać wizerunek śródmieścia jako przestrzeni usług wyższego rzędu, rzemiosła, handlu i gastronomii.

Głównym celem prowadzonej interwencji będzie zmiana sposobu użytkowania wspólnych przestrzeni miejskich (rynków, placów, skwerów, także z terenami zielonymi), wokół których można koncentrować działalność gospodarczą szczególnie o charakterze usługowo-handlowym, gastronomicznym czy też turystycznym. Działania w zakresie podnoszenia konkurencyjności obszaru będą ściśle powiązane z przedsięwzięciami infrastrukturalnymi, szczególnie związanymi z podnoszeniem jakości przestrzeni publicznych, odnawianiem obiektów zabytkowych.

Zakłada się, że w przedsięwzięcia zaangażują się lokalni przedsiębiorcy, szczególnie prowadzący punkty usługowe i handlowe. Promowana będzie sprzedaż produktów regionalnych w tradycyjny sposób bezpośrednio od producentów, przekładająca się na wzmocnienie tożsamości regionalnej mieszkańców i wzrost zainteresowania turystów.

Prowadzone działania przyczynią się do ożywienia gospodarczego centrum miasta i wzmocnienia jego wizerunku jako centralnego punktu koncentracji życia kulturalno-gospodarczego Siedlec i wschodniej części województwa mazowieckiego.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

CEL 8 *Poprawa ładu przestrzennego śródmieścia oraz wzmocnienie jego funkcji centrotwórczych*

Podstawowym zamierzeniem Celu jest stworzenie nowoczesnej przestrzeni współistniejącej z historycznym charakterem dzielnicy, a także stymulowanie rozwoju funkcji centrotwórczych skoncentrowanych w paśmie wyznaczającym rdzeń funkcjonalny miasta ciągnącym się od okolic Galerii Siedlce, wzdłuż pasa ulic Józefa Piłsudskiego i Starowiejskiej po zespół pałacowo-parkowy Ogińskich.

W ramach działania podejmowane będą przedsięwzięcia związane z odnową przestrzeni publicznych, poprawianiem ich funkcji integracyjnych, odnową podwórek miejskich oraz terenów zieleni, w tym szczególnie zieleni parkowej. Działania podejmowane w celu podniesienia atrakcyjności przestrzennej obszaru objętego rewitalizacją będą polegały na odnowie obiektów zabytkowych i ich bezpośredniego otoczenia. Prowadzone będą także inwestycje związane z poprawą ruchu pieszych, tworzenia alei spacerowych wzdłuż ulic koncentracji usług publicznych oraz handlu i usług.

CEL 9 *Ochrona dziedzictwa kulturowego śródmieścia i jego adaptacja pod nowe funkcje publiczne i komercyjne*

Znaczna część obszaru rewitalizacji objęta jest strefą ochrony konserwatorskiej, co z jednej strony podkreśla unikatową wartość historyczną i kulturową obiektów zlokalizowanych w tej części Siedlec, z drugiej zaś oznacza wysokie obostrzenia prawno-administracyjne i obciążenia finansowe związane z ich remontem, powodujące zaniechanie, szczególnie przez prywatnych właścicieli, remontów i termomodernizacji budynków, co prowadzi do ich stopniowej degradacji i dekapitalizacji.

Kierunkiem działań realizowanych w ramach celu będzie konserwacja, renowacja, rewaloryzacja, modernizacja, a także adaptacja historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem pod nowe funkcje użytkowe, przy jednoczesnym zachowaniu zabytkowego charakteru obiektu.

Cel jest kontynuacją działań podejmowanych w poprzednich latach, dzięki którym powstało wiele

atrakcyjnych miejsc użyteczności publicznej zlokalizowanych w cennych architektonicznie i historycznie obiektach.

CEL 10 ***Zagospodarowanie terenów oraz obiektów pokolejowych, pod nowe funkcje zgodne z kierunkami rozwoju miasta***

Inicjatorem działań realizowanych na obszarach częściowo pokolejowych będą właściciele nieruchomości znajdujących się na terenie w/w obszarów. Przeważnie będą to podmioty prywatne i spółki kolejowe zainteresowane zbyciem nieruchomości lub inwestowaniem na niej. Miasto powinno współpracować z inwestorami na różnych płaszczyznach, umożliwiając sprawną realizację procesu inwestycyjnego. W szczególności powinno się dokonać analizy przeznaczenia wymienionych obszarów w istniejących planach miejscowych, a w przypadku zbieżności planowanej inwestycji z kierunkami rozwoju miasta ewentualnie uwzględnić w nich oczekiwania inwestorów.

Działania te posłużą kontrolowanemu zwiększaniu ładu przestrzennego i urbanistycznego centralnej części miasta. Ich realizacja powinna zapewniać komplementarność z projektami inwestycyjnymi realizowanymi przez miasto i PKP. Skoncentrowanie działań samorządu, PKP i podmiotów prywatnych doprowadzi do powstania efektu synergii, zwiększając tym samym efektywność prowadzonych działań rewitalizacyjnych na obszarach położonych w sąsiedztwie Dworca PKP, generując nowe impulsy rozwojowe dla lokalnej gospodarki i rynku pracy,

CEL 11 ***Stworzenie przestrzeni przyjaznej wszystkim mieszkańcom - dostosowanie infrastruktury oraz obiektów użyteczności publicznej i usługowych do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych***

Postulowane stworzenie przestrzeni publicznych przyjaznych osobom starszym i niepełnosprawnym stanowi warunek konieczny dla zwiększonej integracji i aktywizacji tych osób oraz ich nieskrępowanego uczestnictwa w życiu publicznym.

Cel ten ma charakter horyzontalny, tzn. działania podejmowane w celu dostosowania obiektów do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych stanowić będą w przeważającej części element innych projektów infrastrukturalnych realizowanych w ramach pozostałych celów Programu Rewitalizacji. Należy dołożyć wszelkich starań, aby każdorazowo, przynajmniej w zakresie nowych inwestycji realizowanych przez podmioty publiczne, potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych były uwzględnianie przy modernizacji, rozbudowie lub budowie nowych obiektów lub infrastruktury.

Sfera środowiskowa

CEL 12 ***Ograniczenie zjawiska niskiej emisji i poprawa warunków życia;***

Przeprowadzona analizy diagnostyczne wykazały, iż centrum Siedlec jest obszarem miasta szczególnie narażonym na wzmożoną emisję zanieczyszczeń powietrza, co spowodowane jest wysokim zagęszczeniem zabudowy, przestarzałymi i nieefektywnymi instalacjami grzewczymi, a często także stosowaniem opału złej jakości w indywidualnych źródłach ciepła. Niska emisja stanowi zjawisko wysoce niekorzystne zarówno dla zdrowia i życia mieszkańców, jak i dla stanu jakościowego substancji budowalnej, poprzez osadzanie się pyłów oraz substancji chemicznych zawartych w dymie i sadzy.

Znaczna część budynków w centrum miasta ulega dekapitalizacji, a obszar centrum Siedlec postrzegany jest wśród mieszkańców jako najmniej atrakcyjne miejsce zamieszkania. Zanieczyszczenie powietrza, postępująca degradacja budynków mieszkalnych oraz brak

odpowiedniej oferty mieszkaniowej zróżnicowanej pod kątem potrzeb potencjalnych mieszkańców, wzmacnia postępowanie procesu wyludniania się tej części miasta. Konieczne jest zatem podjęcie pilnych działań, które zahamują ten proces i poprawią stan infrastruktury mieszkaniowej i publicznej.

Działania zmierzające do poprawy warunków życia w obszarze rewitalizacji będą polegały przede wszystkim na remontach i termomodernizacji budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych, służących poprawie ich efektywności energetycznej. Podejmowane inwestycje powinny mieć wymiar kompleksowy tj. uwzględniać głęboką modernizację energetyczną, w tym z możliwością wymiany źródeł ciepła oraz możliwością zastosowania odnawialnych źródeł energii. Istotnym kierunkiem będzie także rozwój infrastruktury i przyłączy miejskiej sieci ciepłowniczej., umożliwiający odbiorcom prywatnym i instytucjonalnym korzystanie z energii cieplnej. Prowadzone w ramach celu inwestycje przełożą się na wyższą efektywność środowiskową (spadek emisji zanieczyszczeń atmosferycznych), ekonomiczną (niższe koszty energii elektrycznej i cieplnej), a także efekt edukacyjny (promowanie podobnych rozwiązań wśród społeczeństwa). Przewiduje się, iż priorytet uzyskają inwestycje realizowane na obiektach zabytkowych, stanowiących zasoby dziedzictwa kulturowego Siedlec i posiadających wpis do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W ramach realizacji polityki mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji konieczne jest również promowanie nowego budownictwa mieszkaniowego, szczególnie na obszarach poprzemysłowych i nieużytkach. Proces ten powinien być prowadzony w sposób zrównoważony, uwzględniający założenia planów miejscowych i studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a także nienaruszający równowagi estetycznej i przestrzennej pomiędzy nowym budownictwem, a częścią zabytkową miasta.

CEL 13 ***Wprowadzenie rozwiązań komunikacyjnych ograniczających ruch kołowy w centrum miasta;***

Rosnąca liczba posiadanych pojazdów jak i brak odpowiednich rozwiązań komunikacyjnych, zapewniających stosowną przepustowość powoduje powstawanie zatorów i utrudnień w poruszaniu się po centrum miasta. Postulowanymi kierunkami działań w ramach Celu powinno być zatem:

- zwiększenie przepustowości dróg, w szczególności głównych dróg zbiorczych wyprowadzających ruch poza centrum miasta, w tym także wprowadzenie nowych rozwiązań drogowych w zakresie przejazdu przez torowiska kolejowe, które utrudniają przemieszczanie się pomiędzy północną, a południową częścią miasta;
- wprowadzenie multimodalnych rozwiązań integrujących komunikację publiczną o zasięgu miejskim i ponadlokalnym z komunikacją indywidualną, np. poprzez stworzenie centrum przesiadkowego oraz zwiększenie liczby miejsc parkingowych, ze szczególnym uwzględnieniem parkingów typu *bike&ride, kiss&ride* oraz *park&ride*;
- promocja alternatywnych środków transportu, służąca ograniczeniu ruchu kołowego, emisji spalin, jak i kształtowaniu prozdrowotnych postaw społeczeństwa

CEL 14 ***Stworzenie atrakcyjnych miejsc w przestrzeni publicznej sprzyjających rekreacji i integracji mieszkańców.***

Siedlce posiadają parki miejskie o unikatowej historii i wysokiej wartości przyrodniczej i historycznej. Parki i skwery pełnią również istotną rolę w przestrzeni miejskiej, poprzez elementy zieleni i małej architektury, dodają lekkości i estetyki otoczeniu, stanowiąc przerywniki od zwartych ciągów zabudowy. Działania podejmowane w ramach celu mają służyć wydobyciu ich potencjału i stworzeniu atrakcyjnych miejsc rekreacji mieszkańców, zachęcających do integracji i spędzania czasu na powietrzu, a także zabezpieczeniu ich unikatowych walorów przyrodniczych.

Istotne będą tu prace związane z rekultywacją i zagospodarowaniem terenów zieleni, wymianą zniszczonej na skutek erozji nawierzchni alei parkowych, renowacją zdewastowanych

zabytkowych obiektów parkowych, wymianą ogrodzenia i wprowadzaniem dodatkowych elementów małej architektury, uprzyjemniających pobyt w parku i zwiększających jego funkcjonalność.

6. LISTA PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH

W drodze otwartego naboru jak i propozycji wewnętrznych Urzędu Miasta Siedlce określono zestaw projektów rewitalizacyjnych, które warunkują prawidłowe wdrożenie zaplanowanych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji celów i kierunków działań. W dłuższej perspektywie ich realizacja, poprzez stopniowe wyprowadzanie obszaru zdegradowanego z sytuacji kryzysowej, ma pomóc w osiągnięciu zamierzonej wizji rewitalizacji, pożądanego obrazu obszaru Śródmieścia Siedlec.

Projekt rewitalizacyjny rozumieć należy jako projekt zaplanowany w ramach LPR, ukierunkowany na osiągnięcie jego celów lub logicznie powiązany z treścią i celami programu.

Przedstawione w kolejnym podrozdziale (6.1) projekty stanowią zbiór podstawowych projektów (projektów głównych) służących prowadzeniu efektywnej polityki rewitalizacji na obszarze zdegradowanym wskazanym do rewitalizacji. Przeprowadzona w ramach diagnozy, delimitacji oraz pogłębionej charakterystyki obszaru rewitalizacji analiza potencjałów i barier rozwojowych, jak i charakter prowadzonej polityki rewitalizacji sprawia, iż działania prorozwojwe prowadzone na obszarze Śródmieścia powinny zostać w pierwszej kolejności skoncentrowane na ograniczeniu niekorzystnych zjawisk społecznych, które prowadzą do pogłębiania się problemów: ubóstwa, wykluczenia, bezrobocia i przestępczości.

Z uwagi na powyższe za projekty główne, z uwagi na ich **nadrzędną rolę i priorytetowy charakter w prowadzonej polityce rewitalizacji, uznano projekty wpisujące się w cele sfery społecznej (CEL 1, CEL 2, CEL 3, CEL 4, CEL 5), a także projekty infrastrukturalne ukierunkowane na stworzenie lub modernizację infrastruktury usług publicznych, tzn. tworzące odpowiednie warunki, zaplecze infrastrukturalne, dla prowadzenia inicjatyw i programów społecznych, kulturalnych, edukacyjnych czy też rozwoju przedsiębiorczości.** Projekty te, z uwagi na swoją koncentrację przestrzenną i problemową, wprost przełożą się na wzrost aktywności obywatelskiej, społecznej i zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji, a tym samym na oczekiwaną zmianę ich postaw życiowych oraz aktywne włączenie się w życie lokalnej społeczności.

Pozostałe projekty wskazane w formie opisowej w podrozdziale 6.2 stanowią projekty uzupełniające, które dopełniają prowadzoną politykę rewitalizacji. Niwelując problemy o charakterze społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym i środowiskowym stanowią ważny czynnik prowadzonej odnowy centrum miasta. Ich koncentracja przestrzenna na obszarze rewitalizacji wpłynie w sposób bezpośredni na poprawę warunków rozwojowych Śródmieścia, stymulując powstawanie nowych inicjatyw społecznych, kulturalnych i gospodarczych, a tym samym prowadząc do dalszego zrównoważonego rozwoju centrum Siedlec jak i całego miasta.

6.1. LISTA PROJEKTÓW GŁÓWNYCH

W ramach *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Siedlce na lata 2016-2020* zaplanowano realizację 17 głównych projektów rewitalizacyjnych: 6 z nich ma charakter infrastrukturalny (niebieskie tabele), z kolei 11 projektów stanowią przedsięwzięcia rewitalizacyjne o charakterze społecznym (pomarańczowe tabele).

Niektóre z projektów stanowią grupy podprojektów, które zostały wyznaczone z uwagi na odrębną lokalizację realizacji działania lub podmiot odpowiedzialny za jego realizację, natomiast ich cele i charakter są tożsame.

Projekty społeczne opisane są w sposób bardziej ogólny aniżeli projekty infrastrukturalne, gdyż na etapie opracowania LPR, określenie działań w sposób precyzyjny nie było we wszystkich przypadkach możliwe.

Zakres przedsięwzięć (projektów) rewitalizacyjnych został w znacznej mierze określony w oparciu o zdiagnozowane w *LPR* czynniki kryzysowe, wnioski płynące ze *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Siedlce* (projekty społeczne), a także niedobory i problemy hamujące rozwój obszaru rewitalizacji zdiagnozowane na podstawie własnych obserwacji i doświadczeń przez podmioty, które aktywnie włączyły się w tworzenie *LPR* na etapie programowania.

Wszystkie tabele opisowe spełniają niezbędne kryteria projektów/ przedsięwzięć głównych programów rewitalizacji wskazane w *Instrukcji dotyczącej przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego*. Przewiduje się, iż w przeważającej części projekty rewitalizacyjne zostaną zgłoszone do objęcia dofinansowaniem ze środków UE w ramach dostępnych programów operacyjnych.

Projekt Nr 1 (PG 1)	**MODERNIZACJA OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ NA TERENIE MIASTA SIEDLCE**
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*CEL 1Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym ubóstwa, długotrwałego bezrobocia i niskiej aktywności społecznej występującym na obszarze śródmieścia;* *CEL 2. Budowa kapitału ludzkiego - wyrównanie szans w dostępie do edukacji dzieci i młodzieży;* *CEL 9 Ochrona dziedzictwa kulturowego śródmieścia i jego adaptacja pod nowe funkcje publiczne i komercyjne* *CEL 12 Ograniczenie zjawiska niskiej emisji i poprawa warunków życia;*
Lista podprojektów	**Podprojekt 1.1** Modernizacja budynku warsztatowo-dydaktycznego nr 2 w CKP
	Podprojekt 1.2 Modernizacja pomieszczeń w budynku przy ul. Prusa 18 w Siedlcach
	Podprojekt 1.3 Rewitalizacja obszaru zmarginalizowanego poprzez rewaloryzację budynku IV Liceum Ogólnokształcącego im. Hetmana Stanisława Żółkiewskiego w Siedlcach
	Podprojekt 1.4 Remont i modernizacja bazy Centrum Kształcenia Praktycznego w Siedlcach wraz z przyległym otoczeniem z przeznaczeniem na cele edukacyjne.
	Podprojekt 1.5 Poprawa warunków kształcenia zawodowego w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 w Siedlcach
Nazwa podmiotu realizującego projekt	Podprojekt 1.1 Urząd Miasta Siedlce
	Podprojekt 1.2 Urząd Miasta Siedlce
	Podprojekt 1.3 Urząd Miasta Siedlce
	Podprojekt 1.4 Centrum Kształcenia Praktycznego w Siedlcach 08-110 Siedlce, ul. Konarskiego 9
	Podprojekt 1.5 Urząd Miasta Siedlce
Szacowany koszt projektu	Podprojekt 1.1: *2 100 000,00 zł*
	Podprojekt 1.2: *6 980 000,00 zł*
	Podprojekt 1.3: *12 000 000,00 zł*
	Podprojekt 1.4: *3 700 000,00 zł*
	Podprojekt 1.5*: 14 000 000,00 zł*
	SUMA : *38 780 000,00 zł*
Miejsce realizacji projektu	Podprojekt 1.1 Ul. Konarskiego 9,
	Podprojekt 1.2 Ul. Prusa 18,
	Podprojekt 1.3 Ul. Konarskiego 1,
	Podprojekt 1.4 Ul. Konarskiego 9,
	Podprojekt 1.5 Ul. Konarskiego 11, a także ul Lelewela 18
Zdiagnozowane niedobory	W ramach przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej obszaru rewitalizacji wskazano na wiele zaniedbań i niedoborów związanych ze stanem budynków użyteczności publicznej.

Zdiagnozowane problemy dotyczą budynków o różnych funkcjach, jednak najbardziej uciążliwe są niedobory infrastrukturalne bazy oświatowej szkolnictwa ponadgimnazjalnego, z której korzysta młodzież obszaru rewitalizacji, ale także całego miasta. Brak odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego jak i brak odpowiednich rozwiązań technicznych uniemożliwia rozwój tych placówek oraz realizację nowoczesnych programów edukacyjnych czy społecznych, a nawet (w przypadku IV LO) uniemożliwiają ich funkcjonowanie.

Działania w zakresie poprawy oferty edukacyjnej, w tym kształcenia zawodowego jest o tyle istotne, iż uczniowie z obszaru rewitalizacji cechowali się najniższymi wynikami edukacyjnymi osiąganymi na tle rówieśników. Ponadto obszar rewitalizacji stanowi rejon miasta o najwyższym nagromadzeniu problemów natury społecznej, którego najdotkliwszym i najbardziej złożonym problemem jest problem wysokiego bezrobocia.
Jak pokazują dane PUP dla całego miasta, bezrobocie ludzi młodych, w tym także tych posiadających wyższe wykształcenie stanowi cechę charakterystyczną dla siedleckiego rynku pracy. Przyczyną tego stanu rzeczy, obok przyczyn związanych z okresem początkowego wejścia na rynek pracy, jest niedopasowanie kwalifikacji absolwentów szkół i uczelni do wymogów rynku pracy, a także niewystarczająca świadomość osób młodych w zakresie wyborów kierunków i ścieżek rozwoju edukacyjnego i zawodowego.

Szkolnictwo ponadgimnazjalne, a zwłaszcza zawodowe ma szczególne znaczenie dla lokalnego rynku pracy i rozwoju przedsiębiorstw. Konieczne jest stworzenie takiego zaplecza infrastrukturalnego (pracowni, sal lekcyjnych), które umożliwią stworzenie środowiska zbliżonego do środowiska pracy, jak i prowadzenia zajęć praktycznych w tym zajęć prowadzonych metodą eksperymentu. Działania te zwiększą efektywność nauczania, co przełoży się na wzrost kompetencji uczniów, a tym samym na ich lepsze dostosowanie do wymogów pracodawców, co zwiększy ich szanse na znalezienie zatrudnienia po wejściu na rynek pracy, a także późniejszą szybszą adaptację do stanowiska pracy.

W ramach podprojektu Nr 1.2 zaplanowano prace remontowe pomieszczeń budynku przy ul. Prusa 18 oraz ich przystosowanie do zaadaptowania na potrzeby jednostek organizacyjnych Urzędu Miasta, a w szczególności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie. Rozwój oddziałów MOPR i zabezpieczenia odpowiedniej infrastruktury tej instytucji jest niezwykle ważne, dla jej prawidłowego funkcjonowania. Wykonana w dokumencie diagnoza wykazała, iż obszar rewitalizacji stanowi miejsce ponadprzeciętnej koncentracji problemów natury społecznej oraz liczby osób korzystającej z usług MOPR. Dodatkowa placówka, mieszcząca część wydziałów MOPR umożliwi łatwiejsze dotarcie interesantów do placówki, jak i „wyjście" z informacją o prowadzonych działaniach i inicjatywach do szerszego grona osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, czy też realizację części inicjatyw i projektów społecznych w zmodernizowanym obiekcie.

Poniżej przedstawiono specyficzne niedobory techniczne z podziałem na poszczególne podprojekty:

Podprojekt 1.1

- Zły stan techniczny elewacji, dachu oraz orynnowania budynku warsztatowo – dydaktycznego nr 2;
- Zły stan techniczny stolarki okiennej i drzwiowej;
- Zdegradowana podłoga w pracowni obróbki mechanicznej kwalifikuje się do wymiany (wymagana adaptacja pomieszczeń).

Podprojekt 1.2

- Budynek dawnej siedziby Dyrekcji Lasów Państwowych, późniejszej siedziby Komendy Miejskiej Policji, wpisany do rejestru zabytków pod numerem A-1014. W 2013 roku na podstawie decyzji Wojewody Mazowieckiego budynek został przejęty przez Miasto Siedlce. Budynek użytkowany będzie przez jednostki organizacyjne Miasta Siedlce;
- Obiekt wymaga generalnego remontu oraz przebudowy pomieszczeń. Konieczne jest jego dostosowanie do nowych potrzeb i obowiązujących

warunków technicznych, przepisów sanitarno-higienicznych i przeciwpożarowych, jako niezbędne do właściwego funkcjonowania obiektu.

Podprojekt 1.3

- Budynek najstarszego liceum w Siedlcach, o dużych tradycjach edukacyjnych, przez lata kształtującego tożsamość młodych Siedlczan. Obecnie z przyczyn technicznych, powodujących zagrożenie dla zdrowia i życia użytkowników budynek jest zamknięty i niewykorzystywany w celach dydaktycznych. Zajęcia edukacyjne realizowane są w wynajętych budynkach przy ul. Sokołowskiej 161. Obiekt posiada wpis do konserwatorskiego rejestru zabytków, a także dużą wartość historyczną i sentymentalną. W celu przywrócenia obiektu do użytkowania oraz jego readaptacji pod funkcje oświatowe i dydaktyczne konieczne jest przeprowadzenie głębokiej modernizacji całego obiektu wraz z otoczeniem.
- Zaawansowany wiek budynku (ok. 170 lat) wpisanego do rejestru zabytków, wyeksploatowane elementy budynku: wiązary dachowe, pokrycie dachowe, obróbki blacharskie, kominy oraz rynny i rury spustowe, mury, stropy, schody wewnętrzne i zewnętrzne, stolarka okienna i drzwiowa, tynki zewnętrzne i wewnętrzne, wentylacja pomieszczeń, instalacja co, wod.-kan, elektryczna, zły stan dobudówki do budynku istniejącego;
- Zadanie zakłada przeprowadzenie prac rozbiórkowych budynków, kolidujących z projektowanymi budynkami i sieciami, w tym budynku gospodarczego, biblioteki, stacji transformatorowej i dawnej kotłowni.

Podprojekt 1.4

- Pomieszczenie po byłej kotłowni jest zlokalizowane w internacie ZSP Nr 1, którego część jest wykorzystana przez CKP. Pomieszczenie znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie stołówki. W wyniku adaptacji docelowo funkcja zostanie zintegrowana z blokiem żywienia. Te pomieszczenia będą wykorzystywane do prowadzenia praktycznej nauki zawodu uczniów i słuchaczy w branży gastronomicznej z obszaru rewitalizacji i całego terenu Miasta Siedlce;
- Budynek warsztatowo-dydaktyczny nr 2 jest wykorzystywany na pracownie dydaktyczno-zawodowe branży mechanicznej. Wybudowany w latach 60-tych, o konstrukcji stalowej i obmurowany warstwą suporeksu. Nieszczelne są okna i drzwi. Strop wykonany z korytek betonowych pokrytych papą jest powodem bardzo dużych strat ciepła. Budynek nigdy nie był remontowany. Pracownie służyć będą realizacji podstawy programowej oraz przeprowadzaniu egzaminów zawodowych z kwalifikacji specjalności mechaniczne;
- Pracownie obróbki skrawaniem zlokalizowane w budynku administracyjno-dydaktycznym nr 1 nie były remontowane od lat budowy, tj. roku 1970. Podłoga wykonana z kostki włoskiej w złym stanie technicznym, ściany wykazują duże ubytki tynku, lampy oświetleniowe nie spełniają współczesnych wymogów (bez osłon);
- Część placu manewrowego utwardzona przypadkowo brukiem i gruzem, bez kanalizacji burzowej, powoduje zalewanie węzła cieplnego w budynku administracyjno-dydaktycznym nr 1.

Podprojekt 1.5

Modernizacja starego budynku ZSP Nr 1 w Siedlcach i budynku internatu wynika ze złego stanu technicznego budynków, a szczególnie elewacji. Do najważniejszych zdiagnozowanych deficytów należy zaliczyć:

- zawilgocenie ścian, brak izolacji pionowej i poziomej;
- zły stan techniczny konstrukcji więźby dachowej budynku szkoły - przekroje poprzeczne elementów nośnych nie spełniają obowiązujących norm obciążeniowych, a pokrycie dachowe jest nieszczelne;
- wentylacja grawitacyjna wykonana jest z dużą niedokładnością – większość przewodów jest niedrożna;
- wszystkie obróbki blacharskie, rynny i rury spustowe wykazują bardzo duże zniszczenie i nadają się do wymiany;
- stolarka okienna nie spełnia wymogów normy cieplnej – okna są wypaczone i nieszczelne, natomiast stolarka drzwiowa wykazuje duże zużycie, a jej wymiary nie spełniają aktualnych wymagań;
- okładziny z płytek ceramicznych nie spełniają wymogów higieniczno-

	sanitarnych; • pomieszczenia sanitarne nie spełniają obecnie obowiązujących przepisów i powinny zostać gruntownie przebudowane; • posadzki we wszystkich pomieszczeniach są bardzo wyeksploatowane i nadają się do wymiany; • Instalacje elektryczne i odgromowe są przestarzałe technologicznie. Instalacje centralnego ogrzewania są w złym stanie technicznym. • Otoczenie budynków również wymaga podjęcia prac z uwagi na zły stan techniczny nawierzchni asfaltowych dróg wewnętrznych, wykazujących liczne ubytki. Teren wymaga budowy parkingów samochodowych, motocyklowych i rowerowych oraz zagospodarowania zieleni. • Realizacja nowoczesnych i atrakcyjnych zajęć oraz projektów edukacyjnych wymaga podjęcia prac służących stworzeniu boisk i pracowni edukacyjnych spełniających obecne standardy. Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego wynika z konieczności stworzenia warunków do realizacji zajęć wf i zajęć pozalekcyjnych na świeżym powietrzu. Istniejące boisko jest niewystarczające, a stare boiska asfaltowe uległy całkowitej degradacji i nie nadają się do użytku. • Rosnące oczekiwania rynku pracy, a także postępujący rozwój techniczno-technologiczny powodują konieczność systematycznego unowocześniania pracowni kształcenia zawodowego i dostosowywania oferty kształcenia do bieżących standardów. Konieczne jest zatem wyposażenia pracowni w nowoczesny sprzęt, urządzenia multimedialne i pomoce dydaktyczne do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zawodach: technik mechanik, technik mechatronik, technik elektronik, technik elektryk, technik informatyk, technik teleinformatyk.
Syntetyczny opis planowanych działań	Przeprowadzone prace remontowe posłużą modernizacji obiektów użyteczności publicznej, umożliwiając poszerzenie oferty edukacyjnej i społecznej świadczonej na terenie obszaru rewitalizacji. Podprojekty ukierunkowane na wsparcie obiektów edukacyjnych umożliwią znaczącą poprawę jakości kształcenia, jak i adaptację lub readaptację części pomieszczeń pod nowe funkcje oświatowe. Nowoczesne klasy i pracownie powstałe w wyniku realizacji podprojektów znacząco poprawią jakość procesu dydaktycznego, ze szczególnym ukierunkowaniem na rozwój wiedzy praktycznej oraz kompetencji kluczowych. Umożliwią także realizację nowoczesnych programów dydaktycznych, dostosowanych do wymogów rynku pracy jak i realizację innych inicjatyw o charakterze edukacyjnym, społecznym i kulturalnym. Stworzona w ramach projektu infrastruktura umożliwi realizację zaplanowanych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji projektów społecznych i edukacyjnych, ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych,: • w budynkach Centrum Kształcenia Praktycznego (Podprojekt 1.1 oraz 1.4) realizowany będzie projekt: 11.4 ZAWODOWE SIEDLCE; • w budynku IV Liceum Ogólnokształcącego (Podprojekt 1.3) realizowane będą projekty: Podprojekt 11.2 CYBERSAFETY (CYBERBEZPIECZEŃSTWO), Projekt Nr 13 CENTRUM DIAGNOSTYCZNO – BADAWCZE, Projekt Nr 14 „I DON'T TAKE. I DON'T USE. - NIE BIORĘ. NIE UŻYWAM."; • w obiektach Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 (Podprojekt Nr 1.5) planuje się realizację projektów: Podprojekt 11.2 CYBERSAFETY (CYBERBEZPIECZEŃSTWO), Podprojekt 11.4 ZAWODOWE SIEDLCE, Projekt Nr 14 „I DON'T TAKE. I DON'T USE. - NIE BIORĘ. NIE UŻYWAM." Zgodnie z szacunkami Wydziału Edukacji procentowy udział uczniów uczęszczających do szkół objętych wsparciem, zamieszkujących obszar rewitalizacji wynosi około 20%. Stworzona infrastruktura znacznie poprawi szanse edukacyjne uczniów kształcących się ww. placówkach. Zwiększenie świadomości, samodzielności oraz wiedzy uczniów, szczególnie tych pochodzących z rodzin dysfunkcyjnych, przełoży się na przeciwdziałanie negatywnym uwarunkowaniom społecznym i występowaniu zjawiska „dziedziczenia biedy".

W ramach Podprojektu 1.2 zmodernizowany zostanie także budynek przy ul. Prusa 18, który użytkowany jest przez jednostki organizacyjne Urzędu Miasta, w tym szczególnie Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie. Przewidywać należy, iż znaczna część elementów projektów społecznych, także tych ujętych w LPR, tj. „Syzyf by się zdziwił" (Projekt Nr 8) oraz „Jestem. Włączam się! Żyję aktywnie!" (Projekt Nr 9) będzie realizowana w tym obiekcie, w dostosowanych w tym celu pomieszczeniach.

Wartością dodaną realizacji projektów zaplanowanych w ramach Projektu Nr 1. jest ich koncentracja przestrzenna na ul. Konarskiego, na odcinku od skrzyżowania z ul. Prusa do wysokości ul. Krótkiej. Realizacja prac modernizacyjnych, oprócz poprawy aspektów funkcjonalnych przyczyni się do znacznej poprawy estetyki tej części miasta.

Grupami docelowymi Projektu Nr 1 będą zarówno:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji i innych części miasta, korzystający ze świadczeń pomocy społecznej, w tym także osoby niepełnosprawne i zagrożone wykluczeniem społecznym (Podprojekt 1.2)
- uczniowie szkół ponadgimnazjalnych zamieszkujących obszar rewitalizacji jak i inne części miasta, którzy realizują swoje potrzeby edukacyjne w obiektach oświatowych objętych wsparciem (Podprojekty: 1.1, 1.3, 1.4, 1.5)

Poniżej przedstawiono w sposób skrótowy zakres działań i prac przewidzianych w ramach poszczególnych podprojektów:

Podprojekt 1.1

- Modernizacja budynku warsztatowo-dydaktycznego, elewacji budynku i stropów, wymiana okien i drzwi, tynki wewnętrzne, wykonanie izolacji cieplnej;
- Remont pracowni: spawalni, obróbki ręcznej, obróbki cieplnej i pracowni remontów mechanicznych;
- Nowy podział pomieszczeń, posadzki, instalacje elektryczne i teletechniczne (w tym alarmowa), wod-kan, CO, wentylacja mechaniczna sprężonego powietrza, przyłącze wod-kan. zagospodarowanie terenu.

Podprojekt 1.2

- Kompleksowy wielobranżowy remont pomieszczeń budynku;
- Dostosowanie budynku do wymagań p.poż. (m. in. wydzielenie klatek schodowych częściowa wymiana stolarki okiennej i drzwiowej);
- Dostosowanie budynku dla osób niepełnosprawnych (budowa windy, przebudowa podjazdu wejścia głównego);
- Docieplenie stropów płytami z wełny mineralnej;
- Częściowa wymiana pokrycia dachowego;
- Renowacja elewacji oraz bramy stalowej.

Podprojekt 1.3

- Przebudowa i remont budynku istniejącego (wielobranżowo): sale dydaktyczne, pomieszczenia administracyjne, sekretariat i gabinet dyrektora, pokój nauczycielski i toalety dla personelu, wyposażenie;
- Budowa łącznika dydaktycznego: parter - stacja trafo, szatnia i pomieszczenia administracyjne; piętro – sale dydaktyczne i biblioteka z czytelnią, wyposażenie,
- Sieci i przyłącza wod – kan;
- Przebudowa linii kablowych;
- Wewnętrzne linie zasilające i oświetlenie terenu;
- Prace rozbiórkowe;
- Kanalizacja deszczowa w ul. Teatralnej i w ul. Asłanowicza;
- Drogi i chodniki;
- Zagospodarowanie terenu;
- Budynek szkoły po rozbudowie przeznaczony będzie dla 15 klas 25 osobowych; jednorazowo w lekcjach może uczestniczyć do 375 osób; budynek przystosowany do korzystania przez osoby niepełnosprawne – pochylnia, winda , toalety.
- Dane powierzchniowo-kubaturowe:
    - Budynek istniejący: pow. użytkowa 1163,93m², kubatura 8000,00m³;

- Budynek łącznika: pow. użytkowa 1067,61m² , kubatura 5136,93m³;
- Pow. projektowanych parkingów 103,50m²;
- Pow. dojść i dojazdów utwardzonych 754,50m²;
- Pow. terenów biologicznie czynnych 2647,00m².

Podprojekt 1.4

- Adaptacja pomieszczeń kotłowni internatu oraz modernizacja pomieszczeń kuchni na pracownie gastronomiczne i powiększenie powierzchni użytkowej stołówki:
  - zabezpieczenie przed wodami gruntowymi,
  - roboty budowlane,
  - instalacje wodno-kanalizacyjne,
  - instalacja elektryczna,
  - instalacja gazowa,
  - elewacja,
  - wyposażenie technologiczne pracowni gastronomicznych;
- Remont budynku warsztatowo-dydaktycznego nr 2:
  - wymiana okien,
  - termomodernizacja,
  - wymiana instalacji elektrycznej,
  - wymiana centralnego ogrzewania,
  - malowanie ścian i sufitów,
  - wyposażenie technologiczne pracowni mechanicznych;
- Dokończenie remontu budynku administracyjno-dydaktycznego nr 1:
  - przebudowa nawierzchni podłogowej,
  - wymiana instalacji elektrycznej,
  - remont ścian i sufitów,
  - wymian drzwi,
  - przebudowa ścian działowych;
- Przebudowa terenów wokół budynków:
  - wymiana nawierzchni placu manewrowego,
  - modernizacja dróg dojazdowych do budynków,
  - modernizacja terenów zielonych,
  - remont oświetlenia placu,
  - monitoring zewnętrzny obiektów.

Podprojekt 1.5

- Modernizacja starego budynku ZSP Nr 1 w Siedlcach: wykonanie izolacji termicznej ścian i elewacji, wykonanie izolacji poziomej i pionowej wszystkich ścian budynku, wymiana tynków zew. i wew., wymiana pokrycia dachu wraz z więźbą dachową, wymiana posadzek, stolarki okiennej i drzwiowej wew. i zew.,montaż ław kominiarskich, rynien, rur spustowych i obróbek blacharskich, udrożnienie przewodów wentylacji grawitacyjnej, wymiana instalacji elektrycznej, odgromowej i oświetleniowej, malowanie ścian i sufitów, wymiana instalacji sanitarnych, wod.-kan., c.o., wykonanie instalacji teletechnicznej, wykonanie instalacji monitoringu wizyjnego zew. i wew.
- Modernizacja budynku internatu przy ul. Lelewela: wykonanie izolacji termicznej ścian i elewacji, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej wew. i zew., wymiana obróbek blacharskich i naprawa kominów, udrożnienie przewodów wentylacji grawitacyjnej, wymiana instalacji elektrycznej, oświetleniowej, demontaż boazerii ze ścian, naprawa i uzupełnienie tynków, wykonanie posadzek w piwnicach, wymiana posadzek wew. budynku, malowanie ścian i sufitów, wymiana instalacji sanitarnych, wykonanie instalacji sygnalizacji pożarowej, instalacji alarmowej i teleinformatycznej, wykonanie instalacji monitoringu wizyjnego zew. i wew., wykonanie opaski wokół budynku, zmiana przeznaczenia pomieszczeń kotłowni na salę wielofunkcyjną, podjazdy dla osób niepełnosprawnych na poziom parteru i stołówki.
- Budowa boiska wielofunkcyjnego oraz modernizacja dróg wew., chodników i parkingów na terenie ZSP Nr 1: wykonanie projektu oraz dokumentacji technicznej boiska sportowego wielofunkcyjnego oraz budowy dróg, chodników, parkingów i terenów zieleni, budowa boiska sportowego wielofunkcyjnego, modernizacja nawierzchni asfaltowej drogi,

	przygotowanie nawierzchni pod parkingi i chodniki, położenie kostki brukowej, zagospodarowania trawników. • Wyposażenie 6 pracowni kształcenia zawodowego w nowoczesne środki dydaktyczne, multimedialne, urządzenia i sprzęt techniczny do prowadzenia zajęć w zawodach: technik mechanik, technik mechatronik, technik elektronik, technik elektryk, technik informatyk, technik teleinformatyk.

Wskaźniki produktu	**Podprojekt 1.1** • Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 1 • Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 1 **Podprojekt 1.2** • Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach - 1 szt. • Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich - 3 423,79 m2 **Podprojekt 1.3** • Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 1 • Liczba obiektów zabytkowych przystosowanych dla osób niepełnosprawnych: 1 **Podprojekt 1.4** • Liczba utworzonych/ zmodernizowanych pracowni dydaktycznych: 6 • Powierzchnia zmodernizowanego placu manewrowego 6 200 m2. • Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich: 693,34 m^2 Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 2**Podprojekt 1.5** • Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 2 • Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich: 6 456 m^2 • Liczba pracowni kształcenia zawodowego: 6 szt. • Liczba wybudowanych boisk sportowych: 1 szt. • Długość zmodernizowanych dróg: 0,2 km • Powierzchnia zmodernizowanych parkingów i chodników: 2 000 m^2

Wskaźniki rezultatu	**Podprojekt 1.1** • Liczba uczniów korzystających z zmodernizowanej infrastruktury dydaktycznej: 1 100/rok • Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych: 80 000 kWh/rok **Podprojekt 1.3** • Liczba osób korzystająca ze zmodernizowanych obiektów: 400 osób **Podprojekt 1.4** • Liczba osób korzystająca ze zmodernizowanych obiektów: 600 osób **Podprojekt 1.5** • Liczba osób korzystająca ze zmodernizowanych obiektów: 1 100 osób

Projekt Nr 2 (PG2)	**TERMOMODERNIZACJA OBIEKTÓW OŚWIATOWYCH NA TERENIE MIASTA SIEDLCE**
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*CEL 2 Poprawa oferty infrastruktury społecznej wobec współczesnych wyzwań demograficznych;* *CEL 4 Budowa kapitału ludzkiego - wyrównanie szans w dostępie do edukacji dzieci i młodzieży;* *CEL 12 Ograniczenie zjawiska niskiej emisji i poprawa warunków życia;;*
Lista podprojektów	**Podprojekt 2.1** Termomodernizacja Publicznego Gimnazjum nr 2 w Siedlcach
	Podprojekt 2.2 Termomodernizacja Miejskiego Przedszkola nr 4 w Siedlcach wraz z zagospodarowaniem terenu.
	Podprojekt 2.3 Ocieplenie ścian zewnętrznych budynku Szkoły Podstawowej nr 5 w ZS nr 2 w Siedlcach – Etap II
Nazwa podmiotu realizującego projekt	Podprojekt 2.1 Urząd Miasta Siedlce
	Podprojekt 2.2 Urząd Miasta Siedlce
	Podprojekt 2.3 Urząd Miasta Siedlce
Szacowany koszt projektu	Podprojekt 2.1: *2 400 000,00 zł*
	Podprojekt 2.2: *1 100 000,00 zł*
	Podprojekt 2.3: *1 200 000,00 zł*
	SUMA: 4 *700 000,00 zł*
Miejsce realizacji projektu	Podprojekt 2.1 ul. Szkolna 2,
	Podprojekt 2.2 ul Ks. Ściegiennego 19,
	Podprojekt 2.3 ul. Gen. Orlicz – Dreszera 3,
Zdiagnozowane niedobory	Problemy związane ze stanem infrastruktury budynków użyteczności publicznej rzutują na obniżenie jakości usług świadczonych w tych budynkach. Szczególnie dotyczy to usług edukacji.. Dodatkowo niskie parametry energooszczędności wielu obiektów zlokalizowanych w śródmieściu przekładają się na zły stan środowiska, w tym szczególnie czystość powietrza. Diagnoza wykazała, iż obszar centrum Siedlec stanowi rejon o ponadnormatywnym stężeniu substancji szkodliwych dla życia i zdrowia mieszkańców, jak benzo(a)piren, pył PM10 czy pył PM2.5. W konsekwencji mieszkańcy obszaru rewitalizacji są narażeni na zwiększone ryzyko zachorowalności i śmiertelności z powodu chorób płuc i układu krążenia oraz ryzyko wystąpienia nowotworów. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, a także mieszkalnych stanowi zatem ważny element rewitalizacji śródmieścia. Poniżej przedstawiono specyficzne niedobory techniczne z podziałem na poszczególne podprojekty: **Podprojekt 2.1** • Budynek bez ocieplenia; • Spękane gzymsy w starej części budynku; • Schody wejściowe i boczne do budynku, oraz od kuchni – stan zły; • Ciągi pieszo jezdne – spękane i nierówne; • Drzwi ewakuacyjne kwalifikują się do wymiany. **Podprojekt 2.2** • Ściany zewnętrzne: zawilgocone, odpadają tynki; • Ściany tarasów: zawilgocone, odpadające tynki zostały zbite; • Zdegradowany plac zabaw, znacząca część zabawek kwalifikuję się do renowacji lub usunięcia; • Od strony zachodniej należy rozebrać istniejącą bramę wjazdową wraz z furtką i słupkami żelbetowymi; • Zły stan techniczny instalacji CO wynikający z wieloletniego użytkowania; • Zły stan techniczny instalacji gazu niskiego ciśnienia i szafki gazowej; • Brak odpowiedniego oświetlenia. **Podprojekt 2.3**

	• W 2013 r. w ramach I etapu wykonano: przyłącze kanalizacji deszczowej i drenażu odwadniającego, przyłącze kablowe n.n. do zasilania przepompowni oraz wykonanie niezbędnego zakresu robót przy budynkach (m.in. izolacja przeciwwodna ścian, zamurowanie otworów okiennych w piwnicy, wykonanie kanałów zetowych, studzienki i schody zewn. do rozbiórki i odbudowy, opaska przy budynku, odtworzenie ciągów komunikacyjnych); • Budynek pozostaje nieocieplony, co powoduje znaczne przenikanie ciepła, a także generuje zwiększone koszty utrzymania. Wymiany wymaga instalacja CO oraz instalacje wentylacyjne i elektryczne; • Przedmiotowy projekt stanowi kontynuację wcześniejszych działań modernizacyjnych.
Syntetyczny opis planowanych działań	Przeprowadzone prace termomodernizacyjne, w tym związane z wymianą instalacji i źródeł ciepła na bardziej efektywne, jak i wprowadzenie nowoczesnych rozwiązań o wysokiej efektywności energetycznej, pozwoli w znacznym stopniu ograniczyć zużycie energii elektrycznej i cieplnej, a tym samym ograniczyć emisję substancji szkodliwych do atmosfery. Remont budynków użyteczności publicznej, ukierunkowany na poprawę efektywności środowiskowej i energetycznej przyczyni się także do poprawy estetyki miasta, jak i wpłynie na zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców. Wsparcie dotyczy budynków oświatowych, których modernizacja oprócz efektu środowiskowego, przyczyni się do poprawy infrastruktury edukacyjnej i bezpieczeństwa dzieci i młodzieży. Poprawa infrastruktury edukacyjnej w centrum miasta jest bardzo istotna biorąc pod uwagę relatywnie niższy poziom edukacyjny uczniów zamieszkujących obszar rewitalizacji w stosunku do innych rówieśników. Remont obiektów szkół i przedszkola zwiększy możliwości wykorzystania budynków, a tym samym umożliwi realizację nowych inicjatyw i programów edukacyjno-społecznych. W placówkach objętych wsparciem w ramach Projektu nr 2 przewidziano także realizację działań „miękkich" ujętych na liście głównej projektów, tj. • w budynku Publicznego Gimnazjum Nr 2 realizowane będą projekty: Podprojekt 11.1 TRENUJĘ, WIĘC JESTEM oraz Projekt Nr 14 „I DON'T TAKE. I DON'T USE. - NIE BIORĘ. NIE UŻYWAM."; • w budynku Miejskiego Przedszkola nr 4 realizowany będzie Projekt Nr 13 CENTRUM DIAGNOSTYCZNO – BADAWCZE ; • w budynku Szkoły Podstawowej nr 5 w ZS nr 2 realizowane będą projekty: Podprojekt 11.1 TRENUJĘ, WIĘC JESTEM oraz Projekt Nr 13 CENTRUM DIAGNOSTYCZNO – BADAWCZE ; Obwody szkół i przedszkola objętych wsparciem obejmują także rejony miasta nie znajdujące się w granicach obszaru rewitalizacji. Szacunkowy udział dzieci zamieszkujących teren rewitalizacji zawiera się w granicach 30-40%. Poniżej przedstawiono skrócony opis prac remontowych i termomodernizacyjnych, które zostaną wykonane w ramach poszczególnych podprojektów: **Podprojekt 2.1** • Ocieplenie i izolacja przeciwwodna ścian fundamentowych i cokołów - opaska wokół budynków; • Izolacje cieplne dachu i stropów (w budynku nr 1, w budynku nr 2, dachu sali sportowej); • Pokrycie połaci dachowych wraz z obróbkami blacharskimi (budynek nr 1); • Wymiana orynnowania i rur spustowych; • Demontaż i montaż krat okiennych z przeróbką i malowaniem; • Roboty budowlane wewnętrzne (remont piwnic w budynku nr 1 – naprawa tynków i malowanie, wymiana ślusarki drzwiowej w łączniku, zamiana luksferów na okno, budynek nr 2 – naprawy podłóg i ścian związane z wymianą instalacji CO, przebudowa wyjścia na strych budynku nr 1); • Roboty sanitarne (wymiana wewnętrznej instalacji CO, wymiana wentylacji mechanicznej, wykonanie instalacji hydrantowej; • Wymiana zewnętrznej kanalizacji sanitarnej i deszczowej);

	• Remont ciągów pieszo-jezdnych, podjazd dla niepełnosprawnych;
	• Roboty elektryczne (instalacja zasilania wentylacji mechanicznej).
	
	Podprojekt 2.2
	• Termomodernizacja budynku:
	  ○ zbicie starych tynków, odwilgocenie i odgrzybienie ścian;
	  ○ modernizacja CO (częściowa wymiana);
	  ○ wykonanie ocieplenia ścian piwnic, parteru i pierwszego piętra;
	  ○ na poddaszu izolacje z wełny oraz izolacje z folii przeciwwilgociowej i paro przepuszczalnej, podłoga z płyt OSB;
	  ○ renowacja kominów, obróbka blacharska czapek betonowych oraz obróbki blacharskie pasa nadrynnowego i wiatrownic w szczytach budynku;
	  ○ malowanie dachu;
	  ○ naprawa tarasów i schodów wejściowych;
	  ○ wymiana szafki gazowej oraz zewnętrznej części instalacji gazu.
	• Zagospodarowanie terenu Przedszkola:
	  ○ plac zabaw (demontaż starych, zużytych zabawek, montaż nowych z wydzieleniem bezpiecznych stref);
	  ○ ciągi pieszo-jezdnych (utwardzenie placu przed Przedszkolem, plac manewrowy dla wozów straży pożarnej);
	  ○ oświetlenie terenu (oprawy LED);
	  ○ wymiana ogrodzenia i bramy;
	• Rozbiórka części drewnianej budynku gospodarczego wraz z konstrukcją dachową, na pozostałej części - budynek murowany wykonanie elewacji.
	Podprojekt 2.3
	• Ocieplenie ścian zewnętrznych wraz z elewacją;
	• Wymiana instalacji c.o.;
	• Remont i rozbudowa wentylacji mechanicznej w pomieszczeniach kuchennych oraz instalacji elektrycznych do zasilania wentylatorów (mała sala gimnastyczna).
	•

Wskaźniki produktu	**Podprojekt 2.1** • Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 2 szt. **Podprojekt 2.2** • Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 1szt **Podprojekt 2.3** • Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 1 szt.

Wskaźniki rezultatu	**Podprojekt 2.1** • Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych: 240 000 kWh/rok **Podprojekt 2.2** • Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych: 100 000 kWh/rok **Podprojekt 2.3** • Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych: 100 000 kWh/rok

Projekt Nr 3 (PG3)	**REWALORYZACJA PARKU MIEJSKIEGO ALEKSANDRIA**
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*CEL 5. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego w śródmieściu* *CEL 8. Poprawa ładu przestrzennego śródmieścia oraz wzmocnienie jego funkcji centrotwórczych;* *CEL 14. Stworzenie atrakcyjnych miejsc w przestrzeni publicznej sprzyjających rekreacji i integracji mieszkańców.*
Nazwa podmiotu realizującego projekt	Urząd Miasta Siedlce
Szacowany koszt projektu	*14 700 000,00 zł*
Miejsce realizacji projektu	Obszar parkowy między ul. Konarskiego, Prusa, Wiszniewskiego;
Zdiagnozowane niedobory	Stopień i zakres wykorzystania Parku przez mieszkańców miasta jest ograniczony z powodu jego zaniedbania, małej atrakcyjności i zniszczenia w porównaniu do pierwowzoru. Jednocześnie Park miejski biorąc pod uwagę jego wielkość, lokalizację oraz walory historyczne ma potencjał, aby stać się jednym z najatrakcyjniejszych terenów rekreacji i realizacji działań integracji społecznej, a także działań kulturalnych i edukacyjnych. Ponadto park wraz ze ściśle powiązanym z nim kompleksem pałacowym ma szansę stać się ważną atrakcją turystyczną Siedlec. Obecnie charakteryzuje go zły stan techniczny ogrodzenia, istniejących budynków, elementów małej architektury, alejek parkowych, oświetlenia oraz zaniedbana sama zieleń. Ponadto statystyki służb porządkowych wskazują, iż na terenie parku dochodzi do licznych wykroczeń i czynów o charakterze przestępczym. Jest to tym bardziej niepokojące, że Park Aleksandria położony jest w bezpośrednim sąsiedztwie licznych placówek edukacyjnych, ochrony zdrowia, a także innych budynków użyteczności publicznej, przez co stanowi bardzo ważny funkcjonalnie naturalny łącznik i szlak komunikacji pieszej użytkowany przez mieszkańców i osoby przyjezdne. Konieczne jest podjęcie działań, które zapobiegną dalszej degradacji tego zabytkowego parku i umożliwią mu pełne wykorzystanie potencjału. Ważnym elementem działań służących rewaloryzacji parku, obok zabezpieczenia i uporządkowania zieleni, a także renowacji obiektów zabytkowych, czy modernizacji ciągów pieszych i infrastruktury, będą działania prewencyjne służące ograniczeniu aktów wandalizmu oraz czynów zabronionych, a tym samym prowadzące do poprawy bezpieczeństwa mieszkańców-użytkowników parku, w tym szczególnie dzieci i młodzieży szkolnej.
Syntetyczny opis planowanych działań	Zakres rzeczowy niezbędnych prac modernizacyjnych przedstawia się następująco: • Roboty rozbiórkowe budynków, ogrodzenia, małej architektury, usuwanie drzewostanu; • Budowa ogrodzenia; • Budowa budynku kawiarni wraz z instalacjami; • Budowa budynku Ogródka Jordanowskiego wraz z instalacjami; • Wykonanie przyłącza wod - kan i ciepłowniczego; • Wykonanie instalacji oświetlenia Parku; • Wykonanie monitoringu i nagłośnienia; • Wykonanie dróg wewnętrznych i ciągów komunikacji pieszej; • Obiekty małej architektury; • Ścieżki edukacyjne i plac zabaw; • Zagospodarowanie terenów zieleni. Realizacja inwestycji służącej rewaloryzacji Parku Miejskiego „Aleksandria" przyczyni się do utworzenia atrakcyjnego i bezpiecznego miejsca integracji społecznej i rekreacji w samym centrum Siedlec. Dzięki poprawie stanu największego parku w Siedlcach, przywrócona zostanie równowaga kompozycyjna i estetyczna pomiędzy kompleksem pałacowym, a dawnym parkiem księżnej Ogińskiej, które stanowią dziedzictwo historyczno-kulturowe miasta Siedlce.

	Przewiduje się, iż na skutek realizacji projektu wytworzy się impuls rozwojowy, który pociągnie za sobą wyższą aktywność gospodarczą i społeczną w tym rejonie miasta. Park stanie się miejscem organizacji wydarzeń kulturalnych i plenerowych, jak i codziennej rekreacji mieszkańców, w tym rodziców z dziećmi. Modernizacja oświetlenia, jak i instalacja elementów monitoringu wizyjnego poprawi bezpieczeństwo użytkowników parku, w tym szczególnie przechodzących przez jego teren uczniów pobliskich szkół oraz studentów Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego. Dodatkowo realizacja inwestycji wzmocni efekt działań planowanych w ramach Projektu Nr 1, realizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie parku w obiektach użyteczności publicznej zlokalizowanych przy ul. Prusa oraz ul. Konarskieg

Wskaźniki produktu	• Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 2 szt. • Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją: 11,33 ha. • Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich: 382,7 m2.

Wskaźniki rezultatu	• Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach: 1 szt.

Projekt Nr 4 (PG 4)	BUDOWA CENTRUM PRZESIADKOWEGO W SIEDLCACH
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*CEL 10. Zagospodarowanie terenów oraz obiektów pokolejowych pod nowe funkcje zgodne z kierunkami rozwoju miasta;* *CEL 13. Wprowadzenie rozwiązań komunikacyjnych ograniczających ruch kołowy w centrum miasta;*
Nazwa podmiotu realizującego projekt	Urząd Miasta Siedlce
Szacowany koszt projektu	*15 090 000,00 zł*
Miejsce realizacji projektu	Centrum przesiadkowe zlokalizowane będzie po południowej stronie torów kolejowych, na terenie pokolejowym
Zdiagnozowane niedobory	Obszar rewitalizacji, zlokalizowany w centrum Siedlec, obok licznych problemów natury społecznej, gospodarczej i środowiskowej, zmaga się także z problemami natury przestrzenno-funkcjonalnej. Jednym z takich problemów jest brak uregulowanych i uporządkowanych przestrzeni dworcowych, a przede wszystkim brak ich zintegrowania. Stan ten blokuje rozwój terenów pokolejowych zlokalizowanych w centrum miasta, w rejonie dworca PKP, a także uniemożliwia zwiększenie mobilności mieszkańców miasta poprzez wprowadzenie nowoczesnych rozwiązań komunikacyjnych, integrujących ze sobą różne środki transportu. Budynek dworca PKP znajduje się po północnej stronie torów, więc dostęp mieszkańców tej części miasta do linii kolejowej jest dogodny, natomiast pasażerowie od strony południowej muszą dostać się na dworzec pod wiaduktem „Garwolińskim" lub „Łukowskim", gdzie funkcjonuje tylko jeden pas ruchu w każdą stronę. Przejazdy te stanowią „wąskie gardła" i powodują zatory w ruchu kołowym na drogach, które jednocześnie są drogami wjazdowymi od strony południowej – droga wojewódzka nr 803 i powiatowa nr 3686W. Ponadto zarówno po stronie południowej jak i północnej torów brakuje wystarczającej liczby miejsc parkingowych, umożliwiających sprawne podróżowanie w systemie „Parkuj i Jedź". Dworzec autobusowy w Siedlcach znajduje się w odległości ok. 500 m na północ od dworca PKP i jest oddzielony ulicami o dużym natężeniu ruchu. Ze względu na położenie w centrum miasta i ograniczenie przestrzenne, istniejący dworzec autobusowy nie obsługuje wszystkich przewoźników funkcjonujących na rynku. Pojazdy przewoźników prywatnych świadczących usługi transportu publicznego parkują na ulicach sąsiadujących z dworcem i blokują ruch. Dostępność obiektów publicznych dla mieszkańców jest i będzie coraz bardziej ograniczona, gdyż rozbudowa infrastruktury drogowej i parkingowej nie nadąża za szybkim wzrostem liczby pojazdów. Siedlce stanowią ośrodek miejski o znaczeniu subregionalnym, w którym znaczna część ludności zamieszkującej wschodnią część województwa mazowieckiego realizuje swoje potrzeby zawodowe, edukacyjne, komercyjne czy kulturalno-rekreacyjne. Wiele osób z terenów wiejskich załatwia bieżące sprawy w licznych instytucjach obsługi ludności oraz korzysta z placówek handlowych i usługowych w śródmieściu. Komfort korzystania z samochodu osobowego zachęca do dojazdów bezpośrednio do celu podróży, co powoduje zwiększanie się natężenia ruchu, a w konsekwencji korki. Zbyt wolny ruch samochodów przyczynia się do wzrostu negatywnego oddziaływania na środowisko naturalne czynników szkodliwych, a tym samym na pogorszenie jakości życia. Lokalizacja Siedlec na głównej trasie komunikacyjnej (linia kolejowa E 20 i droga krajowa nr 2) umożliwia osobom w wieku produkcyjnym korzystanie z warszawskiego rynku pracy, a młodzieży z warszawskiego systemu edukacji, szczególnie na poziomie wyższym. Do pracy w Warszawie, wg danych z Narodowego Spisu Powszechnego w

	2011 r., codziennie dojeżdżało ponad 1,3 tys. osób. Zabezpieczenie dogodnych połączeń komunikacyjnych z aglomeracją warszawską i ich zintegrowanie z miejską komunikacją publiczną, pozwoli osobom bezrobotnym na zwiększenie szans znalezienia zatrudnienia, dzięki dostępowi do znacznie bardziej rozbudowanego rynku pracy. Podsumowując brak zintegrowania transportu publicznego i rozproszenie zabudowy dworcowej generuje liczne problemy natury komunikacyjnej (powstawanie zatorów, brak możliwości dogodnej zmiany środka transportu) oraz przestrzenno-funkcjonalnej (daleka odległość pomiędzy dworcami PKS i PKP zmniejsza ich funkcjonalność, degradacja otoczenia obiektów dworcowych, niewykorzystanie wolnych terenów pokolejowych na cele gospodarcze). Poprawa systemu komunikacji i transportu na obszarze rewitalizacji wymaga zatem budowy centrum przesiadkowego, które będzie pełniło rolę dworca komunikacji autobusowej miejskiej i dalekobieżnej, zlokalizowanego przy obiektach dworca PKP, co ułatwi korzystanie z różnych form transportu, a tym samym zwiększy mobilność mieszkańców i odciąży ruch komunikacyjny generowany w centrum miasta.
Syntetyczny opis planowanych działań	Rozwiązaniem problemów komunikacyjnych w centrum Siedlec jest rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej w sąsiedztwie istniejącego dworca PKP w ciągu ul. Rotmistrza Witolda Pileckiego, co umożliwi i usprawni dojazd do pokolejowych terenów inwestycyjnych, istniejącego dworca PKP oraz planowanego centrum przesiadkowego, które będzie obsługiwało komunikację miejską i dalekobieżną. Lokalizacja centrum po południowej stronie stacji kolejowej spowoduje odciążenie centrum miasta od nasilającego się ruchu samochodowego, dostępność nowych miejsc parkingowych skłoni pasażerów do łączenia różnych sposobów transportu – prywatnego z publicznym oraz kolejowego z autobusowym, co wpłynie na zmniejszenie emisyjności systemów transportowych. Projekt przyczyni się również do wzrostu mobilności mieszkańców śródmieścia, co spowoduje spadek bezrobocia, szczególnie wysokiego wśród młodzieży, oraz będzie przeciwdziałać marginalizacji wschodniej części województwa mazowieckiego. Przewiduje się, iż realizacja inwestycji przełoży się także na zwiększone zainteresowanie inwestorów sąsiadującymi z centrum obszarami pokolejowymi, co pozwoli „ożywić” tę część miasta, stymulując tym samym wzrost gospodarczy i poprawę na lokalnym rynku pracy. Zakres inwestycji obejmuje: • budowę stanowisk autobusowych; • budowę parkingu P&R z infrastrukturą towarzyszącą (w tym m.in. drogami dojazdowymi i serwisowymi); • zakup i instalację dynamicznej informacji przystankowej komunikacji miejskiej.
Wskaźniki produktu	• Długość wybudowanych dróg dla rowerów: 0,13 km • Długość wyznaczonych ścieżek rowerowych: 0,191 km • Liczba wybudowanych obiektów "parkuj i jedź”: 1 • Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych: 1 • Liczba miejsc postojowych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź": 299 • Liczba miejsc postojowych dla osób niepełnosprawnych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź”: 9 • Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami: 1 Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych:
Wskaźniki rezultatu	• Liczba samochodów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź” – wskaźnik zostanie oszacowany po opracowaniu Studium Wykonalności.

Projekt Nr 5 (PG5)	UCIEPŁOWNIENIE CENTRUM MIASTA SIEDLCE
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*CEL 12 Ograniczenie zjawiska niskiej emisji i poprawa warunków życia*
Nazwa podmiotu realizującego projekt	Przedsiębiorstwo Energetyczne w Siedlcach, ul. Starzyńskiego 7, 08-110 Siedlce
Szacowany koszt projektu	*2 000 000,00 zł*
Miejsce realizacji projektu	Obszar ścisłego centrum miasta ograniczony ulicami: Asza, Esperanto, Orzeszkowej, Sportową, Piłsudskiego, Pułaskiego, Sienkiewicza
Zdiagnozowane niedobory	Obszar centrum miasta charakteryzuje się szczególnie dużym nasileniem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, co potwierdzają wyniki pomiarów WIOŚ wykonywanych w stacji badawczej przy ul. Konarskiego. Zgodnie z badaniami na obszarze rewitalizacji koncentrowały się wszystkie obszary przekroczeń norm zanieczyszczeń powietrza ze względu na ochronę zdrowia ludności, tj. emisji pyłu zawieszonego PM 2,5, emisji pyłu PM 10 i zawartego w nim B(a)P – benzo(a)pirenu. Głównym czynnikiem wpływającym na powstawanie tzw. niskiej emisji jest nieefektywne opalanie w indywidualnych źródłach ciepła, szczególnie w zabudowie jednorodzinnej i w kamienicach, a także wysoka gęstość zabudowy. Pewne przybliżenie oceny skali problemu obecności niskiej emisji i udziału niefektywnych ekologiczne źródeł ciepła daje statystyka budynków komunalnych zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji, gdzie na 28 budynków 18 z nich (64%) posiada ogrzewanie piecowe, Ponadto w centrum miasta występuje niska dostępność do istniejących sieci ciepłowniczych, a ich lokalizacja jest niedostępna dla potencjalnych klientów. Barierą jest duża koncentracja zabudowy i zagęszczenie infrastruktury podziemnej. Niska emisja jest zjawiskiem wysoce szkodliwym dla zdrowia i życia mieszkańców, wskazującym na potrzebę podjęcia działań służących ich ograniczeniu. W zależności od możliwości infrastrukturalnych, przestrzennych i finansowych działania te powinny koncentrować się w szczególności na wymianie instalacji grzewczych, kompleksowej termomodernizacji budynków, jak i systematycznym rozwoju sieci cieplnej na terenie miasta.
Syntetyczny opis planowanych działań	W ramach projektu zakłada się modernizację istniejących oraz budowę nowych odcinków preizolowanych sieci ciepłowniczych celem zasilenia istniejących i nowo powstałych budynków w w/w rejonie, łącznie z opracowaniem dokumentacji projektowej i niezbędnymi uzgodnieniami technicznymi. Szacowana długość wybudowanej nowej sieci ciepłowniczej wynosi 1,5 km, a liczba nowych przyłączy – ok 50 szt. Eliminacja palenisk węglowych, pieców, przydomowych kotłowni i scentralizowanie wytworzenia energii cieplnej w dużym źródle, posiadającym odpowiednią infrastrukturę do oczyszczania spalin i korzystną lokalizację emitora, znacznie poprawi jakość powietrza w Siedlcach. Redukcja emisji zanieczyszczeń szkodliwych do atmosfery w centrum miasta, po podłączeniu do sieci cieplnej przełoży się na efekt ekologiczny w postaci zmniejszenia emisji: Dwutlenku węgla E_{CO2}= 744 545 kg; Dwutlenku siarki E_{SO2}= 16 851 kg Tlenku azotu E_{NO2}= 3 507 kg; Tlenku węgla E_{CO}= 102 055 kg; Pył $E_{pył}$= 76 507 kg. Ciepło systemowe pochodzi z kogeneracji, która pozwala na jednoczesną produkcję ciepła i energii elektrycznej, co pozwala na oszczędzanie około 30% paliw potrzebnych do produkcji, a tym samym ogranicza emisję szkodliwych substancji. Dla odbiorców ciepło systemowe oznacza łatwość i czystość eksploatacji, bez konieczności zaopatrywania się i magazynowania paliwa oraz dodatkowych kosztów związanych z konserwacją urządzeń. Ponadto jest ono konkurencyjne cenowo zarówno w budynkach wielorodzinnych, jak i obiektach handlowych czy usługowych.

	Aspekty te przekładają się na walory poprawy jakości życia, bezpieczeństwa i zdrowia mieszkańców obszaru rewitalizacji i miasta ogółem. Ponadto realizacja projektu wpisuje się w wieloletnią strategię PEC zakładającą centralizację wytwarzania energii, budowę i modernizację sieci, a także podłączenie do ciepła systemowego odbiorców w rejonach nieobjętych dotychczas zasięgiem ciepłociągów. Realizacja projektu wzmocni także oddziaływanie projektów służących poprawie efektywności energetycznej budynków zaplanowanych w ramach Projektu Nr 1 oraz Projektu Nr 2. Cel projektu jakim jest ograniczenie zjawiska niskiej emisji jest również powiązany z Projektem Nr 4, służącym ograniczeniu emisji liniowej generowanej przez transport drogowy.

Wskaźniki produktu	• Długość wybudowanej nowej sieci ciepłowniczej: 1,5 km • Liczba nowych przyłączy: 50 szt.

Wskaźniki rezultatu	• Szacowany spadek emisji CO_2: 102,06 Mg/rok

Projekt Nr 6 (PG6)	**PRZEBUDOWA TERENU SZPITALNEGO OBEJMUJĄCEGO INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ, MAŁĄ ARCHITEKTURĘ ORAZ TERENY ZIELONE JAKO MIEJSCE BIERNEJ I CZYNNEJ HORTITERAPII Z WYKORZYSTANIEM DO REHABILITACJI LECZNICZEJ DZIECI I DOROSŁYCH**
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*CEL 2. Poprawa oferty infrastruktury społecznej wobec współczesnych wyzwań demograficznych;* *CEL 3. Poprawa dostępu do usług ochrony zdrowia i profilaktyki zdrowotnej;* *CEL 11. Stworzenie przestrzeni przyjaznej wszystkim mieszkańcom - dostosowanie infrastruktury oraz obiektów użyteczności publicznej i usługowych do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych;* *CEL 14. Stworzenie atrakcyjnych miejsc w przestrzeni publicznej sprzyjających rekreacji i integracji mieszkańców;*
Nazwa podmiotu realizującego projekt	Mazowiecki Szpital Wojewódzki w Siedlcach spółka z o. o. 08-110 Siedlce, ul. Poniatowskiego 26
Szacowany koszt projektu	*8 500 000,00 zł*
Miejsce realizacji projektu	Teren szpitala położony w obrębie ewidencyjnym 35, oznaczony nr działek 20/2 oraz 3/8 położony w północnej części miasta Siedlce ograniczony ulicami: Bema, Poniatowskiego, Jana Pawła II oraz od strony południowo-wschodniej terenami zielonymi miasta Siedlce.
Zdiagnozowane niedobory	Teren wokół Mazowieckiego Szpitala Wojewódzkiego ze względu na obecny zły stan zagospodarowania nie jest w odniesieniu do swojego potencjału wystarczająco wykorzystany przez mieszkańców obszaru rewitalizacji. Obecnie stanowi jedynie ciąg komunikacyjny (dojazd/dojście do budynków szpitalnych, poradni, ambulatorium). Czynnikiem wpływającym niekorzystnie na potencjalną funkcjonalność terenu jest również brak jego właściwego zabezpieczenia przed wandalizmem i efektami często występującej na tym terenie przestępczości. Niską atrakcyjność oraz negatywny wizerunek tego terenu wzmacnia wymagający termomodernizacji, zdewastowany budynek administracyjno-techniczny pod potrzeby ochrony zdrowia. Na terenie szpitala zauważalny jest brak wydzielonych miejsc odpoczynku fizycznego oraz psychicznego dla pacjentów, w tym rodziców z dziećmi przebywających na oddziałach szpitalnych przez dłuższy okres leczenia. Celowym i zasadnym jest zatem podjęcie zadań i działań mających na względzie poprawę tego stanu poprzez rozszerzenie katalogu świadczeń wykonywanych usług medycznych, profilaktycznych szpitala oraz podniesienie atrakcyjności terenu dla mieszkańców obszaru rewitalizowanego. Dodatkowo, w zakresie opieki nad matką i dzieckiem, brak jest w ramach Szpitala oraz przylegającego do niego terenu specjalnych i dostosowanych tylko do nich miejsc, w których mogły być się odbywać zarówno leczenie, diagnostyka jak i rehabilitacja, niezależnie od pozostałych pacjentów szpitala, co jest szczególnie ważne ze względu na specjalne wymagania oraz emocje towarzyszące tej grupie pacjentów. Wyżej wymienione niedogodności wymagają stworzenia odpowiedniego zaplecza obejmującego: rekultywację terenów zielonych, wydzielenie i urządzenie ogrodu sensoryczno-terapeutycznego z przeznaczeniem do hortiterapii, wyposażenie go w infrastrukturę techniczną (tj. zewnętrzną instalację elektryczną i sanitarną), przebudowę ze zmianą funkcjonalności dotychczasowego budynku gospodarczego zapewniającego kontynuację i podtrzymanie procesu rehabilitacji hortiterapią w okresie zimowym. Ponadto należy powziąć działania w zakresie podniesienia poziomu oszczędności energii wykorzystywanej do ocieplenia obiektów szpitalnych i dopełnienia poprawy estetyki terenu szpitalnego poprzez przeprowadzenie termomodernizacji jako pierwszego etapu zagospodarowania istniejącego budynku administracyjno-technicznego przewidzianego pod potrzeby ochrony zdrowia.
Syntetyczny opis planowanych działań	Obszar należący do Szpitala jest terenem nierozerwalnie związanym przestrzennie i funkcjonalnie z obszarem rewitalizacji. Wraz z Parkiem Miejskim i terenami przy stadionie OSiR tworzy strefę wypoczynku i rekreacji. Szpital Wojewódzki świadczy usługi również dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy w otoczeniu obiektów szpitala spędzają czas jako pacjenci lub odwiedzający pacjentów. Obecny stan

zagospodarowania otoczenia szpitala ogranicza możliwości stworzenia atrakcyjnej przestrzeni publicznej dla innych grup społecznych i pełnego włączenia mieszkańców obszaru rewitalizacji w tę przestrzeń. Degradacja przestrzenna otoczenia szpitala negatywnie wpływa również na funkcjonowanie i wizerunek całego obszaru rewitalizacji (centrum). Realizacja projektu przyczyni się do zwiększenia dostępności do usług zdrowotnych, również osób z obszaru rewitalizacji.
Zakłada się, że ok. 260 000 odwiedzin z prognozowanego popytu na modernizowaną przestrzeń wraz z infrastrukturą będzie wynikała z popytu bieżącego na ofertę szpitala. Przyjmuje się, że 30% mieszkańców (tj. ok. 3300 osób) obszaru rewitalizacji może przy różnych okazjach przebywać na terenie wokół szpitala i korzystać ze zmodernizowanej przestrzeni wraz z infrastrukturą.
W ramach projektu będą realizowane następujące zadania:

- Przebudowa budynku gospodarczego wraz z jego dostosowaniem do potrzeb czynnej i biernej hortiterapii;
- Wydzielenie i urządzenie ogrodu sensoryczno-terapeutycznego z infrastrukturą techniczną. Nasadzenia roślin, krzewów i drzew oraz urządzenie trawników i rabat z wykorzystaniem roślin leczniczych, ziół.
- Wykonanie instalacji nawadniającej;
- Termomodernizacja istniejącego budynku administracyjno-technicznego zaplanowanego na potrzeby usług ochrony zdrowia;
- Wymiana nawierzchni: dróg, chodników i placów manewrowych;
- Wykonanie nowych ciągów pieszych, alejek spacerowych i parkingów;
- Wyposażenie terenu w elementy małej architektury: ławeczki, altanki, pergole, kosze na śmieci;
- Wycinka starych, zdewastowanych, chorych drzew i krzewów oraz uzupełnienie nowymi nasadzeniami;
- Wykonanie ogrodzeń wokół wydzielonego ogrodu terapeutycznego oraz placów zabaw;
- Budowa i wyposażenie siłowni na otwartym powietrzu;
- Wykonanie instalacji monitoringu i doświetlenie terenu;
- Przebudowa sieci wodociągowej oraz modernizacja i rozbudowa kanalizacji deszczowej;

Dzięki realizacji inwestycji poprzez przebudowę okolicznych terenów zieleni, wyposażeniu ich w małą architekturę i infrastrukturę techniczną (w tym obiekt do obsługi terenu i rehabilitacji), mieszkańcy planowanego do rewitalizacji obszaru miasta Siedlce pozyskają nową przestrzeń do spędzania czasu wolnego, a także aktywności: edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych oraz z zakresu ochrony zdrowia (w rezultacie projektu prowadzone będą wśród mieszkańców cykliczne działania w zakresie profilaktyki zdrowotnej poprzez organizację akcji edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych). Przedsięwzięcie z jednej strony umożliwi poprawę atrakcyjności miasta poprzez zagospodarowanie i odnowę zdegradowanych terenów i budynków, a z drugiej – umożliwi wdrożenie przez szpital nowych form rehabilitacji, w tym hortiterapii (w szczególności dla dzieci i osób starszych) oraz rozpoczęcie działań w celu stworzenia specjalnej przestrzeni dla potrzeb ochrony zdrowia (dzięki pierwszemu etapowi modernizacji budynku administracyjno-technicznego).

Odpowiednie urządzenie ogrodu ma na celu pobudzenie zmysłów osób niepełnosprawnych i przyczynić się do efektywnego procesu leczenia. Przebywanie w nim ma działać terapeutycznie, dawać poczucie spokoju i ładu osobom zmagającym się z napięciem i niepokojem, jakie wywołuje choroba czy niepełnosprawność. Spacer po ogrodzie i kontakt z roślinami odwraca uwagę od ciężkich wewnętrznych przeżyć pozwalając chociaż na chwilę oderwać się od trudnej codzienności. Możliwość wykonywania prac ogrodniczych pozwala dodatkowo na aktywny odpoczynek i relaks, a nawet rehabilitację w naturalnym otoczeniu. Takie prace dają dodatkowo korzyści zdrowotne pacjentom, poprawiając zarówno ich fizyczną, jak i psychiczną kondycję. Efekty terapii odzwierciedlają się w lepszej koordynacji ruchowej i równowadze, obniżają stres i napięcia nerwowe. Według badań, możliwość oglądania przez okno sali szpitalnej przyjaznego środowiska przyspiesza proces rekonwalescencji pacjentów po operacjach chirurgicznych, trudnych zabiegach oraz zmniejsza ilość stosowanych środków przeciwbólowych.

	Teren, dzięki otwartemu dostępowi, będzie również strefą spacerów i odpoczynku dla mieszkańców Siedlec oraz odwiedzających pacjentów osób. Stanie się okresowo miejscem realizacji wydarzeń kulturalnych, sportowych i edukacyjnych, co spowoduje wzrost jego atrakcyjności i bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej. Działania termomodernizacyjne i proekologiczne (instalacja fotowoltaiczna, termomodernizacja budynku administracyjno-technicznego na potrzeby ochrony zdrowia, urządzenie zieleni ograniczającej zanieczyszczenie powietrza i emisji hałasu) przyczynią się natomiast do zmniejszenia negatywnej emisji i poprawy stanu środowiska naturalnego na terenie rewitalizowanym miasta Siedlce.

Wskaźniki produktu	• Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach –3; (budynek do hortiterapii + 1 wiata, budynek objęty termomodernizacją); • Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 7,7 ha; • Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich - 557 m^2; • Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 75 192 m^2;

Wskaźniki rezultatu	• Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach - 1

Projekt Nr 7 (PG7)	**Aktywizacja zawodowa mieszkańców z terenu rewitalizacji miasta Siedlce zarejestrowanych w PUP w Siedlcach**
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*CEL 1. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym ubóstwa, długotrwałego bezrobocia i niskiej aktywności społecznej występującym na obszarze śródmieścia;* *CEL 6 Podniesienie poziomu przedsiębiorczości mieszkańców śródmieścia*
Nazwa podmiotu realizującego projekt	Powiatowy Urząd Pracy w Siedlcach, ul. Kazimierza Pułaskiego 19/21, 08-110 Siedlce
Szacowany koszt projektu	*260 000,00 zł*
Miejsce realizacji projektu	Cały obszar rewitalizacyjny
Zdiagnozowane niedobory	Bezrobotnych zamieszkałych na terenie rewitalizacji zarejestrowanych w PUP w Siedlcach (stan na 07.2016 r.) było 420 osób. Program przewiduje rozwiązania umożliwiające aktywizację bezrobotnych z terenu rewitalizacji z określonym profilem pomocy II, którzy są jednocześnie długotrwale bezrobotni, bezrobotnych dla których ustalono profil pomocy III oraz bezrobotnych niepełnosprawnych. Przedłużająca się bierność osób długotrwale bezrobotnych z profilem pomocy II powoduje utratę motywacji do działania, pojawia się frustracja, niemoc, obniżenie samooceny i problemy finansowe. Często osoby te nie posiadają doświadczenia zawodowego, w większości nie mają aktualnych uprawnień zawodowych potwierdzonych dokumentami, a ich kwalifikacje nie odpowiadają potrzebom pracodawców. Mają oni szansę na znalezienie pracy, ale potrzebują pomocy Urzędu. Osoby z profilem III są to osoby najbardziej oddalone od rynku pracy i nie są gotowe wejść lub powrócić na rynek pracy. Dla wielu stan bezrobocia stał się sposobem na życie, a czas działa na ich niekorzyść. Osoby te są w stanie podjąć pracę, ale pod pewnymi warunkami. Rynek pracy natomiast wymaga zdecydowanych działań, nowych zachowań, zaradności i umiejętności poszukiwania pracy. Osoby niepełnosprawne to grupa szczególnie narażona na dyskryminację i wykluczenie społeczne. Praca dla tych osób to nie tylko źródło dochodów i zapewnienie stabilizacji życiowej, ale również ważny element rehabilitacji społecznej i zawodowej.
Syntetyczny opis planowanych działań	Realizacja programu specjalnego przyczyni się do aktywizacji zawodowej i zwiększenia zdolności do zatrudnienia jego uczestników. Działania będą służyć przeciwdziałaniu zjawisku bezrobocia, w tym zwłaszcza bezrobocia długotrwałego oraz ponownego włączenia osób z obszaru centrum miasta na rynek pracy. W ramach programu w stosunku do każdego uczestnika zostaną zastosowane jednocześnie usługi, jak i instrumenty rynku pracy oraz dodatkowo elementy specyficzne, które mają za zadanie ułatwić podjęcie zatrudnienia i spowodować eliminację barier. Celami programu są: przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym ubóstwa i długotrwałego bezrobocia, występującym na obszarze śródmieścia - pomoc osobom wykluczonym w powrocie na rynek pracy oraz podniesienie poziomu przedsiębiorczości mieszkańców śródmieścia. W ramach programu świadczone będą usługi pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego, organizowane będą szkolenia, staże prace interwencyjne. Realizacja programu specjalnego przyczyni się do: • zdobycia lub uzupełnienia doświadczenia niezbędnego na rynku pracy, a także zachęcenia lokalnych przedsiębiorców do zatrudniania dzięki organizacji staży, • podniesienia kwalifikacji w oparciu o zdiagnozowane potrzeby i dostosowanie do wymogów współczesnego rynku pracy poprzez szkolenia, • zdobycia zatrudnienia dzięki organizacji prac interwencyjnych,

	Duzy nacisk zostanie również położony na promocję działań Urzędu i oferowanych przez niego usług i instrumentów rynku pracy.
Wskaźnik produktu	• Liczba osób, które uzyskają wsparcie doradców klienta pełniących funkcję pośrednika pracy i doradcy zawodowego: 30 • Liczba osób biorących udział w szkoleniu: 10 • Liczba osób, która odbędzie staż: 10 • Liczba osób zatrudnionych w ramach prac interwencyjnych: 10 • Liczba osób, która otrzyma wsparcie w postaci elementów specyficznych: 30
Wskaźnik rezultatu	• Liczba osób, które uzyskają świadectwo ukończenie szkolenia: 8 • Liczba osób, które ukończą staż: 8 • Liczba osób, które podejmą zatrudnienie po zakończeniu udziału w programie: 15

Projekt Nr 8 (PG8)	**„Syzyf by się zdziwił”**
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*CEL 1. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym ubóstwa, długotrwałego bezrobocia i niskiej aktywności społecznej występującym na obszarze śródmieścia;;*
Nazwa podmiotu realizującego projekt	Miasto Siedlce, Skwer Niepodległości 2, 08-110 Siedlce, Wykonawca: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, ul. Sienkiewicza 32, 08-110 Siedlce
Szacowany koszt projektu	324 000,00 zł – 700 000,00 zł
Miejsce realizacji projektu	Cały obszar rewitalizacji
Zdiagnozowane niedobory	Śródmieście stanowi obszar ponadprzeciętnej koncentracji negatywnych zjawisk i problemów społecznych. Blisko 29% ogółu ludności korzystającej z pomocy społecznej zamieszkuje obszar wskazany do rewitalizacji, co oznacza, że na każde 1 000 mieszkańców śródmieścia około 131 osób jest objętych wsparciem z MOPR. Wpływ na ten stan rzeczy ma m.in. wysoki poziom bezrobocia mieszkańców tej części miasta, wysoki udział osób starszych wymagających opieki, przestępczość. Skala problemów powoduje, iż obszar ten wymaga wzmożonych działań socjalnych, niestety możliwości kadrowe i infrastrukturalne pomocy społecznej są niewystarczające, aby zapewnić wysoki poziom koncentracji działań na tym obszarze i przez to zwiększyć ich skuteczność. Wysokie nagromadzenie problemów społecznych takich jak bezrobocie, uzależnienie części mieszkańców od pomocy społecznej, wysoka przestępczość, niskie wskaźniki zaangażowania obywatelskiego czy edukacji wskazują na potrzebę objęcia szerokim spektrum działań w sferze społecznej mieszkańców Siedlec z obszaru wskazanego do rewitalizacji.
Syntetyczny opis planowanych działań	Projekt polega na objęciu zintegrowanymi usługami o charakterze społecznym, zawodowym, edukacyjnym i zdrowotnym osób i rodzin zagrożonych ubóstwem lub/i wykluczeniem społecznym zamieszkałych na terenie miasta Siedlce wskazanym do rewitalizacji. Ze względu na planowany zindywidualizowany charakter wsparcia poprzedzony kompleksową diagnozą sytuacji uczestnika, na etapie projektowania nie jest możliwe sformułowanie zamkniętego katalogu planowanych działań. Zaproponowane uczestnikom i osobom z ich najbliższego otoczenia formy pomocy uzależnione będą również od obowiązujących w okresie aplikowania o dofinansowanie projektu wytycznych i zasad oraz dokumentacji konkursowej. Zastosowane instrumenty wsparcia obejmować będą prawdopodobnie działania w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej dorosłych członków rodzin, w szczególności: pracę socjalną, poradnictwo psychologiczne i zawodowe, trening kompetencji i umiejętności społecznych, finansowanie zajęć szkolnych związanych z uzupełnieniem wykształcenia, kursy i szkolenia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji/kompetencji zawodowych, inicjatywy przygotowujące do podjęcia zatrudniania np. staże, praktyki zawodowe, jak również w miarę możliwości

	wsparcie rodzin obejmujące pomoc w zakresie świadomego rodzicielstwa czy wzmacnianie samodzielności rodzin z osobami zależnymi. Jednocześnie, w przypadku możliwości skierowania działań do społeczności lokalnej podejmowane będą inicjatywy odpowiadające na potrzeby ogółu mieszkańców miasta np. organizacja poradnictwa prawnego i psychologicznego, konferencji poruszających trudne problemy społeczne czy programów profilaktycznych i społecznych. Planuje się, że w ramach projektu wsparciem objętych zostanie około 30-50 osób, przy czym liczba ta może ulec zmianie w szczególności w związku z zapisami wytycznych obowiązujących podmioty wnioskujące o dofinansowanie. Realizacja działań zaplanowanych w projekcie przyczyni się do poprawy funkcjonowania w sferze społecznej osób objętych wsparciem oraz zwiększenia ich zdolności do uzyskania zatrudnienia lub innej formy aktywizacji zawodowej. Równolegle zindywidualizowane i kompleksowe wsparcie rodzin umożliwi przeciwdziałanie zjawisku marginalizacji, wykluczenia społecznego i ubóstwa oraz utraty samodzielności osób zamieszkałych na obszarze rewitalizacji.

Wskaźniki produktu	• Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie: 40; • Udział projektu w odniesieniu do obszaru objętego programem rewitalizacji (jako odsetek uczestników projektu zamieszkałych na obszarze objętym programem rewitalizacji) – 100%

Projekt Nr 9 (PG9)	**„Jestem. Włączam się! Żyję aktywnie!!!”**
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*CEL 1. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym ubóstwa, długotrwałego bezrobocia i niskiej aktywności społecznej występującym na obszarze śródmieścia;;*
Nazwa podmiotu realizującego projekt	Miasto Siedlce, Skwer Niepodległości 2, 08-110 Siedlce, Wykonawca: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, ul. Sienkiewicza 32, 08-110 Siedlce
Szacowany koszt projektu	*645 189,75 zł*
Miejsce realizacji projektu	Cały obszar rewitalizacji
Zdiagnozowane niedobory	Projekt jest odpowiedzią na potrzeby zidentyfikowane w toku diagnozy problemów społecznych występujących na terenie miasta Siedlce. Śródmieście stanowi obszar ponadprzeciętnej koncentracji negatywnych zjawisk i problemów społecznych. Blisko 29% ogółu ludności korzystającej z pomocy społecznej zamieszkuje obszar wskazany do rewitalizacji, co oznacza, że na każde 1 000 mieszkańców śródmieścia około 131 osób jest objętych wsparciem z MOPR. Wpływ na ten stan rzeczy ma m.in. wysoki poziom bezrobocia mieszkańców tej części miasta, wysoki udział osób starszych (także niepełnosprawnych) wymagających opieki, przestępczość. Skala problemów powoduje, iż obszar ten wymaga wzmożonych działań socjalnych, niestety obecne możliwości kadrowe i infrastrukturalne pomocy społecznej są niewystarczające, aby zapewnić wysoki poziom koncentracji działań na tym obszarze i przez to zwiększyć ich skuteczność.
Syntetyczny opis planowanych działań	Głównym celem projektu jest zwiększenie do 31.12.2017 r. kompetencji społecznych u 35 osób z niepełnosprawnością lub/i osób przebywających w pieczy zastępczej lub opuszczających pieczę zastępczą oraz kompetencji lub/i kwalifikacji zawodowych u 25 osób z niepełnosprawnością lub/i osób przebywających w pieczy zastępczej lub opuszczających pieczę zastępczą z terenu Miasta Siedlce zagrożonych ubóstwem lub/i wykluczeniem społecznym. Preferowane do objęcia wsparciem będą osoby korzystające z Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa oraz osoby zamieszkałe na obszarze wskazanym do rewitalizacji. Planowane w ramach projektu zadania to m.in.: upowszechnianie instrumentów aktywnej integracji realizowane przez pracowników socjalnych i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, opracowanie indywidualnych ścieżek reintegracji dla każdego uczestnika na podstawie przeprowadzonej diagnozy sytuacji problemowej

	lub zagrożenia sytuacją problemową, zasobów, potencjału, predyspozycji i potrzeb osoby, doradztwo zawodowe, wypłacanie świadczeń pieniężnych na rzecz uczestników projektu, usługi aktywnej integracji o charakterze społecznym (w tym: warsztaty rozwoju osobistego, warsztaty umiejętności społeczno-zawodowych, warsztaty savoir-vivre'u, szkolenie z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej, szkolenie dotyczące bezpiecznego korzystania z Internetu i nowoczesnych technologii, warsztaty świadomości ekologicznej, warsztaty wychowawcze), usługi aktywnej integracji o charakterze zawodowym (w tym kursy i szkolenia umożliwiające nabycie, podniesienie lub/i zmianę kwalifikacji i/lub kompetencji zawodowych), a także – w przypadku zidentyfikowania potrzeb w tym zakresie – inne usługi np. o charakterze edukacyjnym czy zdrowotnym. Realizacja działań zaplanowanych w projekcie, nakierowana na ww. grupy przyczyni się do poprawy jakości ich życia. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu wymienionych grup osób poprzez podniesienie ich motywacji do działania i zaufania we własne możliwości oraz wyposażenie w wiedzę i umiejętności zwiększające szanse na zatrudnienie i pozwalające na aktywne funkcjonowanie w środowisku, będzie miało ponadto szerszy pozytywny wpływ zarówno na bezpośrednie otoczenie grupy docelowej, jak i lokalną społeczność.

Wskaźniki produktu	• Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie: 47 • Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie: 36 • Liczba osób przebywających w pieczy zastępczej lub opuszczających pieczę zastępczą objętych wsparciem w projekcie: 11

Wskaźniki rezultatu	• Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu: 6 • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek): 7 • Odsetek osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które osiągnęły minimalny poziom efektywności społecznozatrudnieniowej: 56% • Odsetek osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które osiągnęły minimalny poziom efektywności zatrudnieniowej: 22% • Odsetek osób o znacznym stopniu niepełnosprawności, osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, które osiągnęły minimalny poziom efektywności społeczno-zatrudnieniowej: 46% • Odsetek osób o znacznym stopniu niepełnosprawności, osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, które osiągnęły minimalny poziom efektywności zatrudnieniowej: 12% • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które wzięły udział w co najmniej dwóch warsztatach/szkoleniach o charakterze społecznym: 35 • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które w subiektywnej ocenie uważają, że wzrosły ich kompetencje społeczne: 20 • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których zaobserwowano wzrost kompetencji społecznych – 35 • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje lub/i kompetencje o charakterze zawodowym w związku z działaniami projektowymi 25

Projekt Nr 10 (PG 10)	**„Aktywny emeryt" – cykl warsztatów**
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*CEL 2 Poprawa oferty infrastruktury społecznej wobec współczesnych wyzwań demograficznych;*
Nazwa podmiotu	Collegium Mazovia Innowacyjna Szkoła Wyższa, ul. Sokołowska 161, 08-110 Siedlce

realizującego projekt	
Szacowany koszt projektu	*492 0000,00 zł (123 000 zł koszt jednej edycji warsztatów)*
Miejsce realizacji projektu	Grupa docelowa zamieszkująca obszar rewitalizacji. Miejsce realizacji warsztatów ul. Sokołowska 161
Zdiagnozowane niedobory	Statystyki wskazują, iż z roku na rok wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym (emeryci). Wielu z nich to ludzie chcący dalej aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym i gospodarczym regionu. Wiele osób pragnie aktualizować swoją wiedze i nabywać nowe kompetencje. Ważne jest również utrzymanie fizycznej i psychicznej kondycji tych osób. Postępująca zmiana struktury wiekowej społeczeństwa wiąże się z koniecznością przemodelowania oferty kulturalnej, rekreacyjnej i społecznej pod kątem potrzeb osób starszych. Próba aktywizacji osób w wieku emerytalnym jest istotna z punktu widzenia lokalnej społeczności. Zaangażowanie ruchowe poprawia ich kondycję zdrowotną, a ich czynne uczestnictwo w przedsięwzięciach społecznych czy kulturalnych, przełoży się na przekazywanie cennego doświadczenia młodszym pokoleniom, w tym zwłaszcza młodzieży. Rozwój osobisty osób starszych umożliwia łatwiejszą adaptację w okres życia po zakończeniu czynnej pracy zawodowej (organizację wolnego czasu, realizację pasji i zainteresowań). Uczestnictwo w kursach, szkoleniach czy wykładach (np. z zakresu obsługi urządzeń IT, czy nauki jęz. obcych) osób w wieku emerytalnym przeciwdziała także ich wykluczeniu cyfrowemu czy cywilizacyjnemu. Obecnie zauważalną przeszkodą zwiększonej aktywności osób starszych jest zwłaszcza brak odpowiedniej świadomości, wiedzy o możliwościach i sposobach rozwoju osobistego czy też aktywnego uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności.
Syntetyczny opis planowanych działań	Zakres projektu obejmuje cykl warsztatów, którego celem będzie uzyskanie wiedzy i nabycie umiejętności oraz kompetencji przez uczestników warsztatów, niezbędnych do funkcjonowania w dynamicznie rozwijającym się otoczeniu społeczno-gospodarczym. Warsztaty będą skierowane do mieszkańców w wieku emerytalnym zamieszkujących obszar wskazany do rewitalizacji, przyczyniając się do podniesienia ich jakości życia. Zakres cyklu/edycji warsztatów dla emerytów obejmował będzie następujące zagadnienia: 1. Jak zadbać o swoją kondycję fizyczną? - pilates, aerobik, metody i techniki masażu – 27 godz. dydaktycznych; 2. Jak dbać o siebie? – procesy pielęgnacyjne – 27 godz. dydaktycznych; 3. Jak zdrowo się odżywiać? - właściwa dieta – 27 godz. dydaktycznych; 4. Potrafić uczyć się przez całe życie: osobowość w koncepcji LLL – 36 godz. dydaktycznych; 5. Warsztatów językowych – Zrozumieć świat – 27 godz. dydaktycznych; 6. Z komputerem za pan brat – 27 godz. dydaktycznych; 7. Jak dobrze zarządzać domowymi finansami? – 27 godz. dydaktycznych; 8. Jak wykorzystać energię odnawialną w domu? – 9 godz. dydaktycznych; 9. Spotkania przy książce – 9 godz. dydaktycznych. Ogółem jedna edycja obejmować będzie 216 godzin dydaktycznych. Spotkania będą obywać się w jednym roku akademickim (trzy razy w miesiącu od października do czerwca). Ten sam cykl warsztatów (edycję 2016-2017) można powtórzyć 2-3-krotnie (kolejne edycje: rok akademicki 2017-2018; 2018-2019 i ewentualnie 2019-2020). W cyklu warsztatów (w jednym roku) uczestniczyć będzie 50 osób z obszaru rewitalizacji. Przy założeniu powtarzalności - 50 osób x 4 edycje = 200 osób. Certyfikaty ukończenia warsztatów uzyska 40 osób rocznie (80%), co daje 160 osób w czterech edycjach.
Wskaźnik produktu	• Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie: 200
Wskaźnik rezultatu	• Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu: 160

Projekt Nr 11 (PG11)	**ZWIĘKSZENIE SZANS EDUKACYJNYCH I ZAWODOWYCH UCZNIÓW ZAMIESZKUJĄCYCH OBSZAR REWITALIZACJI - ROZWÓJ KOMPETENCJI KLUCZOWYCH DZIECI I MŁODZIEŻY**
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*CEL 4 Budowa kapitału ludzkiego - wyrównanie szans w dostępie do edukacji dzieci i młodzieży*
Lista podprojektów	**Podprojekt 11.1 TRENUJĘ, WIĘC JESTEM**
	Podprojekt 11.2 CYBERSAFETY (CYBERBEZPIECZEŃSTWO)
	Podprojekt 11.3 WSPOMAGANIE KARIERY EDUKACYJNO-ZAWODOWEJ UCZNIÓW GIMNAZJUM
	Podprojekt 11.4 ZAWODOWE SIEDLCE
Nazwa podmiotu realizującego projekt	Podprojekt 11.1 Wnioskodawca: Miasto Siedlce Podmiot realizujący: SOSzW (SP, PG)
	Podprojekt 11.2 Wnioskodawca: Miasto Siedlce Podmiot realizujący: ILO, II LO, IVLO, LO w ZSP1, ZSP2, ZSP3, ZSP4
	Podprojekt 11.3 Wnioskodawca: Miasto Siedlce Podmiot realizujący: Samorządowe Centrum Doradztwa i Doskonalenia Nauczycieli (dotyczy wsparcia dla PG1, PG3, PG6, SOSzW)
	Podprojekt 11.4 Wnioskodawca: Miasto Siedlce Podmiot realizujący: ZSP1, ZSP2, ZSP3, ZSP4, ZSP5, ZSP6, CKP
Szacowany koszt projektu	**Podprojekt 11.1** *225 991,80 zł*
	Podprojekt 11.2 *4 500 000,00 zł*
	Podprojekt 11.3 *481 887,50 zł*
	Podprojekt 11.4 *4 000 000,00 zł*
	SUMA: *9 207 879,30 zł*
Miejsce realizacji projektu	Cały obszar rewitalizacji
Zdiagnozowane niedobory	Wyniki egzaminacyjne uczniów zamieszkujących centrum miasta są relatywnie niskie na tle rówieśników z innych części Siedlec. Jest to zjawisko niepokojące biorąc pod uwagę wysokie wskaźniki bezrobocia obserwowane na tym obszarze, a także wysoki udział osób wchodzących na rynek pracy – absolwentów szkół w ogóle zarejestrowanych bezrobotnych. Konieczne jest budowanie podstaw dla rozwoju kapitału ludzkiego na rewitalizowanym obszarze, poprzez rozwój kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży, zwiększających ich szanse edukacyjne i zawodowe, które zapobiegną w przyszłości zjawisku dziedziczenia biedy czy też wykluczeniu społecznemu i zawodowemu części mieszkańców tego obszaru. Realizacja podstawy programowej nie pozwala w pełni rozwinąć umiejętności kluczowych uczniów. Zakres zajęć i indywidualizacja pracy z uczniem jest niewystarczająca, aby w pełni zainteresować dzieci i młodzież danym przedmiotem czy też wspomóc jednostki utalentowane w rozwoju swoich pasji i zainteresowań edukacyjnych. Część uczniów, która nie nadąża za realizacją podstawy programowej staje przed koniecznością uczestniczenia w płatnych pozaszkolnych formach mających na celu nadrobienie zaległości dydaktycznych, co często z uwagi na niezamożność rodziców jest niemożliwe do spełnienia. Oznacza to, iż obok organizacji zajęć dodatkowych dla uczniów wybitnych powinny być prowadzone zajęcia wyrównawcze na których mniej zdolni uczniowie mieliby szansę zniwelowania dysproporcji edukacyjnych. Uczniowie podczas zajęć dydaktycznych, mają niewiele okazji do kształtowania kompetencji społecznych niezbędnych w pracy zawodowej, np. pracy zespołowej, kreatywności, umiejętności uczenia się, stawiania sobie celów, planowania czasu pracy czy czasu potrzebnego do nauki. Podczas organizowanych zajęć dodatkowych i pozalekcyjnych szczególny nacisk powinien być położony na kreowaniu postaw i umiejętności społecznych uczniów.

	Dwubiegunowy rozwój kompetencji dzieci i młodzieży, nastawiony zarówno na poprawę wyników edukacyjnych oraz zdobywanie wiedzy, jak i rozwój kompetencji społecznych zdecydowanie zwiększyłby szanse edukacyjne objętych nim uczniów. Dzięki realizacji programu i utrwaleniu zmian w szkołach, uczniowie otrzymaliby umiejętności niezbędne do sprawnej adaptacji do aktualnej sytuacji na rynku pracy oraz szybkiego i efektywnego przyswajania wiedzy. Dodatkowym problemem zdiagnozowanym wśród uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych jest niewystarczająca świadomość własnych predyspozycji zawodowych wśród uczniów i uczennic. Proces rozwoju zawodowego człowieka zaczyna się dość wcześnie – już od najmłodszych lat kształtowane jest nasze podejście do pracy, zdolności i umiejętności, podejmowane są pierwsze decyzje edukacyjne. Im wcześniej wspomożemy proces orientacji i poradnictwa zawodowego młodzieży, tym efekty będą większe. Stanowi to uzasadnienie dla rozpoczęcia świadomego planowania rozwoju edukacyjno-zawodowego już na etapie gimnazjum. Młodzież w III klasie gimnazjum staje przed jednym z poważniejszych wyborów w swoim życiu. Większość z nich zdaje sobie sprawę, że od tego jaką szkołę wybiorą będzie zależeć w znacznym stopniu ich przeszłość zawodowa, a co za tym idzie ich życie. Obecnie coraz trudniej jest tak ukierunkować swój rozwój zawodowy, aby właściwie ulokować się na rynku pracy. Uczniowie, mimo że, są świetnie wykształceni często nie posiadają odpowiedniej wiedzy i świadomości, jak przełożyć swoje zdolności na wybór odpowiedniego zawodu i znalezienia pracy. Wielu z nich traci życiowe szanse przez złe wybory, nietrafne decyzje i brak umiejętności wejścia i utrzymania się na rynku pracy. Proces wyboru zawodowego i wejścia na rynek pracy, nie może być rozwiązywany jednorazowymi akcjami informacyjnymi, lecz stanowić wieloletni system, intensywnej pracy. Pracownie w szkołach objętych rewitalizacją są często za mało zaawansowane, aby sprostać współczesnym wyzwaniom technologicznym (np. niedostoswane do pełnych możliwości sieci szerokopasmowej), a także potrzebom i oczekiwaniom uczniów i uczennic. Efektywna realizacja zaplanowanych w ramach przedsięwzięcia programów wymaga zatem dostosowania pracowni dydaktycznych do potrzeb edukacyjnych, w tym stosownej modernizacji wyposażenia oraz zakupu nowych pomocy naukowych i sprzętu, spełniającego współczesne standardy technologiczne i techniczne. Zakupione w ramach realizacji poszczególnych działań wyposażenie będzie wykorzystywane przez kolejne roczniki uczniów szkół.
Syntetyczny opis planowanych działań	Projekt zintegrowany skierowany jest do szkół podstawowych, gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych z obszaru objętego rewitalizacją. Głównym kierunkiem podejmowanych działań będzie rozwój kompetencji kluczowych uczniów, w tym także rozwój umiejętności ułatwiających wejście na rynek pracy i rozpoczęcie pracy zawodowej. Przedsięwzięcie wpisuje się w zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE) (Dz. Urz. UE L 394 z 30.12.2006). W rekrutacji uczestników poszczególnych programów kryterium zasadnicze stanowić będzie miejsce zamieszkania w obszarze objętym rewitalizacją. **Podprojekt 11.1 TRENUJĘ, WIĘC JESTEM** – działania służące rozwojowi kompetencji kluczowych skierowany do uczniów szkół podstawowych i gimnazjów, w tym dzieci z dysfunkcjami rozwojowymi i niepełnosprawnością. W ramach podprojektu przewiduje się: 1. Przeprowadzenie zajęć pozalekcyjnych z uczniami, w ramach których uczniowie usprawniają się i nabywają nowe umiejętności. • zajęcia logopedyczne (5 grup x 10 godzin) • rehabilitacja dzieci i młodzieży (5 grupy x 10 godzin) • zajęcia z integracji sensorycznej (5 grupy x 10 godzin) • zajęcia matematyczne (4 grupy x 10 godzin) • zajęcia z dogoterapii (4 grupy x 10 godzin) 2. Wdrażanie rozwiązań na rzecz efektywnego uczenia się, np.:

- warsztaty z treningu umiejętności społecznych (4 grupy x 10 godzin)
- warsztaty z zakresu czytania ze zrozumieniem(4 grup x 10 godzin)
- wycieczki rowerowe po najbliższej okolicy w celu poznania okolicznych zabytków architektury i przyrody (2 grup)

3. Doposażenie, SOSzW w nowoczesny sprzęt multimedialny (tablica multimedialna, zestawy komputerowe) wspomagający realizację zajęć oraz pomoce dydaktyczne niezbędne do przeprowadzenia zajęć z kompetencji kluczowych
4. Wsparcie nauczycieli w zakresie TIK
5. Doposażenia pracowni integracji sensorycznej, rehabilitacji w sprzęt specjalistyczny.

Podprojekt 11.2 CYBERSAFETY (CYBERBEZPIECZEŃSTWO) – program rozwoju kompetencji kluczowych uczniów ponadgimnazjalnych szkół ogólnokształcących z obszaru rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem przedmiotów językowych i ścisłych oraz kompetencji społecznych.

W ramach podprojektu planowane są następujące działania:

1. Realizacja zajęć pozalekcyjnych z kompetencji kluczowych uczniów i uczennic, w tym:

- zajęcia z języka angielskiego (2 grupy x 3 szkoły x 60 godzin x 2 lata) + (1 grupa x 4 szkoły x 60 godzin),
- zajęcia z języka niemieckiego (2 grupy x 3 szkoły x 60 godzin x 2 lata) + (1 grupa x 4 szkoły x 60 godzin),
- zajęcia z języka francuskiego (2 grupy x 3 szkoły x 60 godzin x 2 lata) + (1 grupa x 4 szkoły x 60 godzin),
- zajęcia z programowania (1 grupa x 3 szkoły x 60 godzin x 2 lata) + (1 grupa x 4 szkoły x 60 godzin),
- zajęcia z grafiki komputerowej (1 grupa x 3 szkoły x 60 godzin x 2 lata) + (1 grupa x 4 szkoły x 60 godzin),
- zajęcia z bezpieczeństwa w sieci (1 grupa x 3 szkoły x 60 godzin x 2 lata) + (1 grupa x 4 szkoły x 60 godzin),
- zajęcia z matematyki (2 grupy x 3 szkoły x 60 godzin x 2 lata) + (1 grupa x 4 szkoły x 60 godzin),
- zajęcia naukowo-techniczne (1 grupa x 3 szkoły x 60 godzin x 2 lata) + (1 grupa x 4 szkoły x 60 godzin),

2. Zajęcia pozalekcyjne rozwijające kompetencje społeczne uczniów i uczennic, w tym:

- zajęcia z asertywności (1 grupa x 3 szkoły x 30 godzin x 2 lata) + (1 grupa x 4 szkoły x 60 godzin)
- zajęcia z zarządzania projektami (1 grupa x 3 szkoły x 30 godzin x 2 lata) + (1 grupa x 4 szkoły x 60 godzin)
- zajęcia z metod uczenia się (2 grupy x 3 szkoły x 30 godzin x 2 lata) + (1 grupa x 4 szkoły x 60 godzin)
- zajęcia z przedsiębiorczości (1 grupa x 3 szkoły x 30 godzin x 2 lata) + (1 grupa x 4 szkoły x 60 godzin)
- zajęcia z fotografii (1 grupa x 3 szkoły x 30 godzin x 2 lata) + (1 grupa x 4 szkoły x 60 godzin)
- zajęcia muzyczno-teatralne (1 grupa x 3 szkoły x 30 godzin x 2 lata) + (1 grupa x 4 szkoły x 60 godzin)

3. Międzynarodowe tele-lekcje nt. bezpieczeństwa z partnerskimi szkołami
4. Międzynarodowe telekonferencje nt. cyberbezpieczeństwa.

Do realizacji będzie zakupiony niezbędny sprzęt: doposażenie 7 placówek w 1 pracownię multimedialną (16 zestawów komputerowych + 1 zestaw dla nauczyciela, urządzenie wielofunkcyjne (skaner, drukarka, kserokopiarka), tablica multimedialna z kamerą, nagłośnienie, zestawy słuchawkowe dla uczniów)/ na 1 placówkę

Podprojekt 11.3 WSPOMAGANIE KARIERY EDUKACYJNO-ZAWODOWEJ UCZNIÓW GIMNAZJUM – program rozwoju doradztwa zawodowego dla uczniów gimnazjów z obszaru rewitalizacji.

Podprojekt ma na celu kompleksowe wsparcie uczniów w tworzeniu przez nich

	edukacyjnych i zawodowych planów poprzez uświadomienie indywidualnych predyspozycji, umiejętności i talentów oraz przybliżenie aspektów społecznych, ekonomicznych i psychologicznych wybieranych przez nich zawodów. Na zajęciach prowadzonych w ramach projektu uczniowie będą mieli możliwość zdobycia informacji na temat współczesnego rynku pracy, regionalnego rynku edukacyjnego, wolontariatu. Ponadto nauczą się określać własne predyspozycje, cele życiowe, edukacyjne i zawodowe. Projekt zakłada przeprowadzenie w roku szkolnym 2017/18 i 2018/19 cyklu warsztatów orientacji edukacyjnej i zawodowej dla uczniów klas II z 6 szkół gimnazjalnych Miasta Siedlce. Dodatkowo, przewiduje się przeprowadzenie indywidualnych spotkań (konsultacji), dla co najmniej 30% uczniów biorących udział w projekcie, których celem będzie wspomaganie edukacji w zakresie wyboru zawodów. Zajęcia odbywać się będą w szkołach, czas trwania warsztatów dla jednej grupy to cztery godziny dydaktyczne. Dla każdego uczestnika zostanie przygotowany komplet materiałów szkoleniowych zawierających informacje na temat struktury systemu oświaty, ofertę szkół ponadgimnazjalnych, szkolnictwa wyższego oraz związanych z nim możliwości kształcenia w województwie mazowieckim, a także zestaw kwestionariuszy, ankiet, ćwiczeń i testów. Zakładane działania: diagnoza potrzeb w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego w poszczególnych gimnazjach; szkolenie doradców zawodowych z ekspertami; zajęcia grupowe dla uczniów klas II gimnazjum, które przygotowują uczniów do świadomego planowania kariery i wyboru szkoły ponadgimnazjalnej; konsultacje indywidualne - diagnozowanie możliwości zawodowych uczniów; stworzenie sieci współpracy doradców zawodowych miasta Siedlce. Projekt zakłada współpracę z instytucjami wspierającymi uczniów w wyborze szkoły ponadgimnazjalnej. **Podprojekt 11.4 ZAWODOWE SIEDLCE –** projekt skierowany do uczniów szkół zawodowych służący poprawie doradztwa zawodowego oraz poprawie szans wejścia na rynek pracy Działania w zakresie wsparcia zawodowego realizowane będą również na poziomie szkół zawodowych w ramach podprojektu 11.4. Na tym szczeblu rozwijana będzie realizacja kursów/zajęć specjalistycznych podnoszących kwalifikacje zawodowe, współpraca szkół zawodowych z przedsiębiorstwami, obejmująca także realizację staży zawodowych i praktyk, oraz doradztwo zawodowe dla wszystkich uczestników. Lepsze przygotowanie kadr zawodowych dla rynku pracy zwiększy szanse na zatrudnienie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ograniczy zjawisko bezrobocia wśród osób do 24 roku życia. Działania zaplanowane w ramach podprojektu: • realizacja kursów/zajęć specjalistycznych podnoszących kwalifikacje zawodowe • realizacja zajęć podnoszących kompetencje społeczne uczniów i uczennic • realizacja staży zawodowych/praktyk u przedsiębiorców • doradztwo zawodowe dla wszystkich uczestników projektu; • doposażenie pracowni zawodowych w CKP • kursy/szkolenia dla nauczycieli przedmiotów zawodowych
Wskaźniki produktu	**Podprojekt 11.1** • Liczba placówek edukacyjnych, które uzyskają wsparcie w ramach projektu: 5 • Liczba wsparć dla uczniów szkół podstawowych (1 wsparcie=1 miejsce w 15 osobowej grupie) w zakresie zajęć z kompetencji kluczowych: 1 080 • Liczba wsparć dla uczniów szkół podstawowych (1 wsparcie=1 miejsce w 15 osobowej grupie) w zakresie zajęć na rzecz efektywnego uczenia się: 360 • Liczba grup realizujących zajęcia z kompetencji kluczowych: 72 • Liczba godzin zajęć z kompetencji kluczowych: 2160 • Liczba grup realizujących zajęcia na rzecz efektywnego uczenia się: 24 • Liczba godzin zajęć na rzecz efektywnego uczenia się: 740 • Liczba grup na zielonych szkołach: 12 • Liczba placówek doposażonych w nowoczesne pracownie multimedialne: 5 • Liczba placówek doposażonych w pomoce dydaktyczne do realizacji zajęć z kompetencji kluczowych: 5

	• Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK: 30 **Podprojekt 11.2** • Liczba placówek edukacyjnych, które uzyskają wsparcie w ramach projektu: 7; • Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 7 • Liczba grup zajęć z języków obcych (1 grupa = 15 osób): 30 • Liczba godzin zajęć z języków obcych: 2 880 • Liczba grup zajęć informatycznych: 21 • Liczba godzin zajęć informatycznych: 1 800 • Liczba grup zajęć matematyczno-technicznych: 17 • Liczba godzin zajęć matematyczno-technicznych: 1 560 • Liczba grup objętych zajęciami rozwijającymi kompetencje społeczne: 45 • Liczba godzin zajęć rozwijających kompetencje społeczne: 2 700 • Udział uczniów i uczennic liceów ogólnokształcących biorących udział w międzynarodowych lekcjach/konferencjach: 80% **Podprojekt 11.3** • Liczba uczniów przygotowanych do podjęcia trafnej decyzji edukacyjnej i zawodowej: 600 • Liczba szkół i placówek objętych wsparciem w zakresie realizacji zadań w obszarze doradztwa edukacyjno – zawodowego: 4 • Liczba Programów Zewnętrznego Wsparcia Szkoły (PZWS) dostosowanych do potrzeb uczniów szkoły: 8 • Liczba sieci współpracy doradców edukacyjno-zawodowych: 1 **Podprojekt 11.4** • Liczba szkół i placówek objętych wsparciem w zakresie realizacji zadań w obszarze doradztwa edukacyjno – zawodowego: 6 • Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w programie w materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego: 6 • Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w programie w sprzęt niezbędny do realizacji kształcenia zawodowego: 1 • Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach/praktykach u pracodawcy: 70 • Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie: 40 • Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie: 100

Wskaźniki rezultatu	**Podprojekt 11.1** • Liczba uczniów i uczennic korzystających z pracowni multimedialnych: 1 080 • Liczba nauczycieli, którzy zwiększyli swoje umiejętności TIK: 30 **Podprojekt 11.2** • Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 7 **Podprojekt 11.3** • Liczba szkół gimnazjalnych miasta Siedlce objętych zewnętrznym wsparciem w zakresie doradztwa edukacyjno – zawodowego: 4 • Liczba uczniów, którzy podnieśli swoje kompetencje w zakresie zwiększenia umiejętności wyboru dalszej ścieżki edukacyjno-zawodowej: 492 • Liczba doradców zawodowych, którzy podnieśli swoje kompetencje: 4 **Podprojekt 11.4** • Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu: 40 • Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących

	doposażenie zakupione dzięki EFS: 7

Projekt Nr 12 (PG12)	**„Aktywna Mama – szczęśliwa Mama”**
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*Cel 1 Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym ubóstwa, długotrwałego bezrobocia i niskiej aktywności społecznej występującym na obszarze śródmieścia;* *Cel 2 Poprawa oferty infrastruktury społecznej wobec współczesnych wyzwań demograficznych;*
Nazwa wnioskodawcy w ramach przedsięwzięcia	Collegium Mazovia Innowacyjna Szkoła Wyższa, ul. Sokołowska 161, 08-110 Siedlce
Szacowany koszt projektu	*650 000,00 zł*
Miejsce realizacji projektu	Cały obszar rewitalizacji
Zdiagnozowane niedobory	Zachodzące procesy demograficzne i społeczne (niż demograficzny, starzenie się społeczeństwa, odejście od modelu rodziny wielopokoleniowej, itp.) stanowią istotne zagrożenie i wyzwanie dla współczesnych samorządów. Konieczne jest zatem wspieranie rozwoju demograficznego lokalnych społeczeństw i stymulowanie polityki prorodzinnej. Istotnym zagadnieniem z punktu widzenia społecznego i gospodarczego jest szczególnie powrót rodziców na rynek pracy, przy odpowiednim zabezpieczeniu usług opiekuńczych nad dziećmi. Moment powrotu do pracy po przerwie związanej z urodzeniem dziecka i opieką nad nim to dla wielu matek bardzo trudny czas. Długie przebywanie z dzieckiem w domu, izolacja od środowiska pracy i spraw zawodowych powoduje spadek poczucia własnej wartości i pewności siebie. Kobiety boją się rozmów o pracę, autoprezentacji, nie wierzą, że ich wiedza i umiejętności mogą być wysoko oceniane. Realizacja programu szkoleniowego obejmującego np. szkolenia komputerowe, językowe oraz zajęcia sportowo-ruchowe prowadzone pod okiem fizykoterapeuty mogłyby przyczynić się do łatwiejszej aktywizacji zawodowej kobiet po okresie opieki nad dzieckiem do lat 3.
Syntetyczny opis planowanych działań	Projekt skierowany jest do kobiet zamieszkujących obszar rewitalizacji. Kursy przeznaczone są zarówno dla kobiet, które przebywają na urlopie macierzyńskim lub wychowawczym, jak i dla kobiet bezrobotnych. Z kursów mogą korzystać także młode mamy, które łączą wychowanie dziecka z pracą zawodową. Uczestnictwo w projekcie pozwoli podnosić swoje kompetencje paniom, które opiekują się małym dzieckiem, lecz nie chcą rezygnować ze swych planów zawodowych. Projekt zakłada realizację: 1. Kursu komputerowego w zakresie ECDL poziom Base. Szkolenia obejmą 4 poniżej wymienione moduły. • B1 - Podstawy pracy z komputerem - 20 godzin • B2 - Podstawy pracy w sieci - 15 godzin • B3 - Przetwarzanie tekstów - 30 godzin • B4 - Arkusze kalkulacyjne - 35 godzin Łącznie pełne szkolenie komputerowe obejmuje 100 godzin lekcyjnych. Projekt kończy się egzaminem zewnętrznym (certyfikacją). 2. Kursu języka angielskiego- poziom od A0 do A2. Kurs obejmuje 240 godzin i kończy się egzaminem zewnętrznym (certyfikacją). 3. Powrót do formy - specjalnie opracowany trening prowadzony przez fizjoterapeutę. Zajęcia będą się odbywały 2 razy w tygodniu po 60 minut przez okres 6 miesięcy w salach gimnastycznych w Laboratorium Metod Profilaktycznych Fizjoterapii. Projekt skierowany będzie do 50 kobiet: • w wieku 20 – 40 lat, • powracających lub wchodzących po raz pierwszy na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dziecka. • zatrudnionych (przebywających na urlopie macierzyńskim/ wychowawczym).

	• bezrobotnych oraz nieaktywnych zawodowo (będące rodzicem lub opiekunem prawnym dziecka w wieku do lat 3). Podczas uczestniczenia kobiet w zajęciach, ich dzieci będą miały zapewnioną opiekę w opiekunie dziecięcym „Miś". Dzieci będą pod opieką wykwalifikowanych opiekunów dziennych. Opiekun dzienny „Miś" zapewni dzieciom bezpłatną fachową opiekę pielęgnacyjną i edukacyjną uwzględniając przy tym wiek, indywidualne potrzeby oraz rozwój psychomotoryczny.
Wskaźniki produktu	• Liczba godzin zajęć kursu komputerowego zakończonego uzyskaniem certyfikatu: 100 • Liczba godzin zajęć z języka angielskiego zakończonego uzyskaniem certyfikatu: 240 • Liczba godzin treningów powrotu do formy: 48 • Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3: 50 • Liczba godzin darmowej opieki opiekuna dziennego nad dziećmi do lat 3: 388 • Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie: 50
Wskaźniki rezultatu	• Liczba osób, które poprawiły swoje kwalifikacje i uzyskały certyfikat uczestnictwa w szkoleniu: 50

Projekt Nr 13 (PG13)	**Centrum Diagnostyczno - Badawcze**
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*Cel 3 Poprawa dostępu do usług ochrony zdrowia i profilaktyki zdrowotnej*
Nazwa podmiotu realizującego projekt	Collegium Mazovia Innowacyjna Szkoła Wyższa, ul. Sokołowska 151, Siedlce
Szacowany koszt projektu	*750 000,00 zł*
Miejsce realizacji projektu	Cały obszar rewitalizacji.
Zdiagnozowane niedobory	Obszary problemowe: • Dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym nie są objęte powszechną opieką w kierunku systematycznego badania postawy ciała; • Wady postawy ciała u dzieci wykrywane są zbyt późno, co skutkuje trudniejszą a czasem nieskuteczną rehabilitacją; • Rodzice nie są wyedukowani pod kątem obserwacji swoich dzieci w celu pierwszej interwencji w przypadku wystąpienia niepokojących objawów w postawie dzieci; • Poprzez niewłaściową pozycję ciała podczas siedzenia w ławce szkolnej dzieci pogłębiają lub nabywają wady postawy ciała, szczególnie kręgosłupa; • Młodzież nie jest świadoma skutków braku dbałości o kondycję i prawidłową postawę.
Syntetyczny opis planowanych działań	W ramach projektu uwzględniono szereg działań służących zwiększeniu profilaktyki zdrowotnej wśród dzieci i młodzieży: 1. Badania przesiewowe dzieci z siedleckich przedszkoli (najstarsze grupy). Badanie zostanie przeprowadzone na zestawie FreeMed Posture. Ocena postawy ciała z badaniem stóp w celu określenia ryzyka rozwoju wad postawy. 2. Badania przesiewowe dzieci klas I i III siedleckich szkół podstawowych. Badanie zostanie przeprowadzone na zestawie FreeMed Posture. Ocena postawy ciała z badaniem stóp w celu określenia ilościowego i jakościowego wad postawy występujących w populacji dzieci klas I i III siedleckich szkół podstawowych, wdrożenia postępowania rehabilitacyjnego w przypadku wystąpienia wady oraz profilaktycznego w pozostałych przypadkach. 3. Edukacja rodziców w kierunku obserwacji postawy ciała dzieci – rodzice jako pierwsi diagności 4. Edukacja nauczycieli w kierunku utrzymania poprawnej postawy ciała dziecka siedzącego w ławce szkolnej

	5. Badanie postawy ciała uczniów IV LO w Siedlcach. Badanie zostanie przeprowadzone na zestawie FreeMed Posture. Ocena postawy ciała ma określić ilościowo i jakościowo problem występowania wad postawy u młodzieży w wieku licealnym oraz ryzyko bólów kręgosłupa w przyszłości. 6. Program pilotażowy rehabilitacji grupy 50 osób z wadą postawy. Zajęcia będą odbywały się w grupach dziesięcioosobowych 2 x w tygodniu przez okres 5 miesięcy.
Wskaźniki produktu	• Liczba dzieci w wieku przedszkolnym i uczniów klas I i III szkoły podstawowej objętych badaniami przesiewowymi: 480 osób. • Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych objętych badaniami postawy ciała: 320 osób • Liczba osób objętych szkoleniem w zakresie edukacji rodziców: 50 osób • Liczba osób objętych szkoleniem w zakresie edukacji nauczycieli - 25 osób • Liczba osób objętych pilotażowym programem rehabilitacji: 50 osób

Projekt Nr 14 (PG14)	**„I don't take. I don't use. - Nie biorę. Nie używam."**
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*Cel 3 Poprawa dostępu do usług ochrony zdrowia i profilaktyki zdrowotnej* *Cel 5 Podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego w śródmieściu;*
Nazwa wnioskodawcy w ramach przedsięwzięcia	Collegium Mazovia Innowacyjna Szkoła Wyższa, ul. Sokołowska 161, 08-110 Siedlce
Szacowany koszt projektu	*950 000,00 zł*
Miejsce realizacji projektu	Wszystkie szkoły średnie na terenie miasta Siedlce- ILO, II LO, IV LO, III LO w ZSP 1, VI LO w ZSP 2, VIII LO w ZSP 3, IX LO w ZSP 4, PG 1, PG 2, PG 3, PG 4, PG 5, PG 6
Zdiagnozowane niedobory	W ostatnich latach problem zażywania dopalaczy i innych substancji szkodliwych stał się problemem społecznym. Coraz młodsze osoby sięgają po te substancje. Problem ten jest wyraźnie zauważalny na terenie miasta i obszaru rewitalizacji, choć z uwagi na specyfikę problemu nie zawsze widniej on w oficjalnych statystykach uzależnień. Młodzież sięga po tego typu środki nie zdając sobie sprawy z konsekwencji zdrowotnych i społecznych jakie za sobą niosą. Skutki medyczne zażywania dopalaczy i innych używek są bardzo groźne. Prawidłowe kształtowanie postaw społecznych i obywatelskich młodych ludzi wymaga działań służących zwiększeniu ich świadomości i promowaniu zdrowego stylu życia oraz bardziej odpowiedzialnych form spędzania wolnego czasu. Działalność edukacyjną wśród młodzieży na temat szkodliwego działania dopalaczy i innych używek powinna być prowadzona cyklicznie.
Syntetyczny opis planowanych działań	Projekt ma na celu wzbogacenie wiedzy młodzieży na temat medycznych skutków zażywania dopalaczy , narkotyków i innych używek. Uświadomienie młodym ludziom czym jest uzależnienie, co to są dopalacze, do jakiego rodzaju uzależnień należą oraz jakie zniszczenia w organizmie człowieka powoduje alkohol, tytoń i inne używki. Przedstawienie dopalaczy syntetycznych i ich oddziaływania na organizm człowieka. Zachęcenie uczestników spotkania do dyskusji, w której każdy może wyrazić swoje zdanie na temat negatywnych skutków nałogów i uzależnień. Przedstawione zostaną przykłady autentycznych sytuacji jakie mogą się wydarzyć po zażyciu dopalaczy lub innych substancji i jak pomóc wówczas takiej osobie. W trakcie spotkania wyświetlona będzie prezentacja multimedialna i film o dopalaczach oraz innych używkach. Każdy uczestnik szkolenia otrzyma broszurę na temat szkodliwości zażywania dopalaczy i innych używek. Wszystkie placówki edukacyjne otrzymają plakat reklamowy na temat szkodliwości działania dopalaczy i innych używek. Młodzież będzie mogła uczestniczyć w ankiecie po przeprowadzonym szkoleniu.

	Podstawowym działaniem podejmowanym w ramach projektu będzie zatem realizacja zajęć z uzależnień dla uczniów (13 szkól x 3 grupy x 2godziny x 1 rok =78 godzin). Z uwagi na fakt, iż szkoły średnie nie podlegają rejonizacji, a oddziaływanie problemu ma ważny wymiar społeczny i ogólnomiejski, projekt będzie realizowany we wszystkich szkołach ponadgimnazjalnych.
Wskaźniki produktu	• Uczniowie gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych objętych wsparciem: 3 000 osób.

Projekt Nr 15 (PG15)	**Kurs komputerowy na podstawie ECDL PROFILE DIGICOMP 16 dla 45+**
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*Cel 1. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym ubóstwa, długotrwałego bezrobocia i niskiej aktywności społecznej występującym na obszarze śródmieścia;*
Nazwa podmiotu realizującego projekt	Collegium Mazovia Innowacyjna Szkoła Wyższa, ul. Sokołowska 161, 08-110 Siedlce
Szacowany koszt projektu	*600 000,00 zł*
Miejsce realizacji projektu	Cały obszar rewitalizacji
Zdiagnozowane niedobory	Obszar wskazany do rewitalizacji cechuje się najwyższymi wskaźnikami bezrobocia rejestrowanego w mieście Siedlce. Charakterystyczne jest także zjawisko wykluczenia społecznego, jak i niskie zaangażowanie obywatelskie mieszkańców. Proces ten pogłębiają zachodzące zmiany społeczno-gospodarcze i cywilizacyjne. Wiele osób powyżej 45 roku życia czuje wykluczenie cyfrowe lub brak kompetencji na odpowiednim poziomie, co prowadzi do spadku pewności siebie, pogłębiając społeczną i zawodową apatię. Kompetencje cyfrowe należą do ścisłego katalogu tzw. kompetencji kluczowych określonych przez Parlament i Radę UE. Umiejętność sprawnej obsługi urządzeń cyfrowych i programów biurowych stanowi podstawowy zestaw kwalifikacji wymagany na współczesnym rynku pracy. Poszerzenie kompetencji mieszkańców w tym zakresie przyczyniłoby się zarówno do poprawy sytuacji osób bezrobotnych jak i dodałoby im pewności w poruszaniu się wśród nowych technologii, ograniczając zjawisko wykluczenia cyfrowego i społecznego.
Syntetyczny opis planowanych działań	Celem projektu jest uzyskanie przez mieszkańców obszaru rewitalizacji wiedzy i umiejętności z zakresu obsługi systemu operacyjnego, zarządzania zasobami, obsługi urządzeń peryferyjnych, obsługi aplikacji biurowych i oprogramowania, na zakładanym poziomie nauczania. Program nauczania będzie obejmował 140 godzin lekcyjnych: Moduł B1 Podstawy pracy z komputerem: 20 godzin lekcyjnych, Moduł B2 Podstawy pracy w sieci: 15 godzin lekcyjnych, Moduł B3 Przetwarzanie tekstów: 30 godzin lekcyjnych, Moduł B4 Arkusze kalkulacyjne: 35 godzin lekcyjnych, Moduł S3 IT Security: 20 godzin lekcyjnych, Moduł S9 Rozwiązywanie problemów: 20 godzin lekcyjnych. Przewiduje się, iż programem objętych zostanie 100 osób zamieszkujących obszar wskazany do rewitalizacji, z czego około 70 uzyska Certyfikat ECDL PROFILE DIGICOMP 16.
Wskaźniki produktu	• Liczba uczestników biorących udział w kursie: 100
Wskaźnik rezultatu	• Liczba osób, którzy uzyskali certyfikat po ukończeniu: 70

Projekt Nr 16 (PG 16)	„Most B+R”
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*Cel 6 Podniesienie poziomu przedsiębiorczości mieszkańców śródmieścia;*
Nazwa podmiotu realizującego projekt	Collegium Mazovia Innowacyjna Szkoła Wyższa, ul. Sokołowska 161, 08-110 Siedlce
Szacowany koszt projektu	*800 000,00 PLN*
Miejsce realizacji projektu	Cały obszar rewitalizacji
Zdiagnozowane niedobory	Obszar rewitalizacji posiada stosunkowo wysokie nagromadzenie podmiotów gospodarczych w skali miasta. Średnie wpływy podatków dochodowych należą jednak do jednych z najniższych w przeliczeniu na 1 podatnika. Taki stan rzeczy wskazuje na niską dochodowość podmiotów gospodarczych, a więc ich niską efektywność. Przyczyną jest z jednej strony przewaga mikro i małych przedsiębiorstw działających w sektorze handlu i usług, z drugiej zaś niewystarczający dostęp lokalnych podmiotów gospodarczych do innowacyjnych rozwiązań w zakresie technologicznym i organizacyjnym, które przełożyłyby się na wzrost konkurencyjności siedleckich firm na rynku lokalnym i krajowym. Barierę stanowi zwłaszcza brak odpowiednich zasobów ludzkich, kapitału, a także zaplecza infrastrukturalnego niezbędnego do prowadzenia skomplikowanych i często kosztownych badań. Rozwiązaniem tego problemu, zwiększającym możliwości rozwojowe firm mogłoby stać się nawiązanie współpracy z siedleckimi uczelniami wyższymi oraz innymi krajowymi i zagranicznymi jednostkami naukowymi celem transferu wiedzy i technologii. Takie rozwiązanie zaowocowałoby obopólnymi korzyściami – wzrostem efektywności, poprawą konkurencyjności i pozycji rynkowej przedsiębiorstw, a także komercjalizacją efektów pracy i badań jednostek naukowych. Szczególnie promowany powinien być rozwój tych inicjatyw B+R, które wpisują się w Inteligentne Specjalizacje Województwa Mazowieckiego określone w dokumencie *Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Mazowieckiego 2013-2020*, a także wiodące branże na rynku lokalnym mogące przyczynić się do ugruntowania lokalnej specjalizacji gospodarczej.
Syntetyczny opis planowanych działań	Celem projektu będzie utworzenie lokalnego centrum transferu technologii pomiędzy jednostkami naukowymi i przedsiębiorstwami. W ramach Mostu B+R prowadzony będzie spójny zestaw działań wspierający lokalny biznes przez dostarczanie innowacyjnych rozwiązań badawczo-rozwojowych. Projekt odpowiada na trzy problemu utrudniające aplikację badań do gospodarki: dostęp do wyników badań, niezrozumienie stron w relacjach pomiędzy naukowcami i przedsiębiorcami oraz niechęć do poszukiwań i podejmowania ryzyka innowacyjnych wdrożeń. Most B+R będzie przestrzenią do spotkań, do upowszechniania wiedzy, dyskusji kreatywnych i budowania atmosfery innowacyjności. Będzie też miejscem dostępu do bazy wiedzy, w tym otwartej biblioteki oraz funkcji szkoleniowej. Działaniami podejmowanymi w ramach projektu będzie wspieranie przedsiębiorczości pomoc w podejmowaniu działalności, organizacja szkoleń, konferencji, budowa współpracy z otoczeniem gospodarczym i transfer wiedzy. Działania te będą prowadzone w oparciu o istniejącą, dostosowaną do nowych zadań infrastrukturę Collegium Mazovia. Przewidywane efekty realizacji projektu to: • organizacja 18 seminariów z udziałem przedsiębiorców, naukowców, wynalazców i brookerów wiedzy; • zaangażowanie w udział w Moście B+R 100 przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji (karty członkowskie) • nawiązanie współpracy B+R przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji - 30 (umowa o współpracy)
Wskaźnik produktu	• Liczba seminariów organizowanych w ramach projektu: 18 • Liczba przedsiębiorców biorących udział w projekcie (na podstawie kart członkowskich): 100

Wskaźnik rezultatu	• Liczba przedsiębiorstw, które nawiązały współpracę B+R w wyniku realizacji projektu: 30

Projekt Nr 17 (PG17)	**Przedsięwzięcie priorytetowe: ESS – Europejski Sondaż Społeczny dla celu redukcja poziomu wykluczenia społecznego**
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji	*Cel 1 Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym ubóstwa, długotrwałego bezrobocia i niskiej aktywności społecznej występującym na obszarze śródmieścia;;*
Nazwa podmiotu realizującego projekt	Spółdzielnia Socjalna Zioła Siedleckie ul. Jana Kilińskiego 29, 08-110 Siedlce
Szacowany koszt projektu	*2 900 000,00 zł*
Miejsce realizacji projektu	Obszar rewitalizacji
Zdiagnozowane niedobory	Obszar rewitalizacji stanowi rejon miasta o wyraźnym skupisku problemów społecznych, którego spora część mieszkańców narażona jest na postępującą marginalizację. Prawidłowy przebieg procesu rewitalizacji siedleckiego Śródmieścia wymaga podjęcia działań służących ograniczeniu zjawiska wykluczenia i aktywizacji grup społecznych szczególnie zagrożonych: długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych, bezdomnych, itp. Szczególnie efektywną formą włączenia zawodowego i reintegracji osób wykluczonych są podmioty ekonomii społecznej – tzn. przedsiębiorstwa społeczne prowadzące działalność o celach głównie społecznych, których zyski w założeniu są reinwestowane w te cele lub we wspólnotę, a nie w celu maksymalizacji zysku lub zwiększenia dochodu udziałowców czy też właścicieli. Podmioty ekonomii społecznej są obecnie mało popularne, choć ich znaczenie rośnie. Z uwagi na ich ważną rolę łączącą cele społeczne i gospodarcze podmioty tego typu powinny być szczególnie wspierane przez samorządy lokalne (np. poprzez preferencyjny dostęp do lokali). Proces rewitalizacji stanowi dobrą okazję dla wsparcia tego typu inicjatyw i promowaniu ich lokalizacji na obszarze wskazanym do rewitalizacji. Praca w podmiotach ekonomii społecznej, np. w spółdzielniach socjalnych daje osobom zagrożonym marginalizacją ze względu na bezrobocie, niepełnosprawność czy chorobę psychiczną szansę na aktywizację społeczną i zawodową, integrację oraz podniesienie swoich kwalifikacji. Spółdzielnia socjalna, jako rodzaj spółdzielni pracy, opiera się na zasadzie osobistego świadczenia pracy przez jej członków, a jej celem jest powrót do uregulowanego życia społecznego i aktywności na rynku pracy jej członków. Oddolna forma aktywizacji osób wykluczonych, ich ścisłe powiązanie z miejscem pracy, wzmacnia ich zaangażowanie i poszerza kompetencje, dając niezbędną pewność w poruszaniu się na rynku pracy, co przekłada się na wysoką efektywność całego procesu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu na danym obszarze.
Syntetyczny opis planowanych działań	Opis planowanych działań w ramach projektu: 1. Świadczenie usług społecznych w stosunku do osób wykluczonych z powodu niepełnosprawności, bezrobocia, wprowadzenie nowych elementów wsparcia społecznego dla tych osób takich jak: • prowadzenie klubu integracji społecznej przy spółdzielni socjalnej; • praca socjalna w czasie realizacji usług aktywnej integracji społecznej; • specjalistyczne poradnictwo o charakterze prawnym, rodzinnym i psychologicznym; • organizowanie i finansowanie uczestnictwa w klubie integracji społecznej; • organizacja i finansowanie usług wspierających osoby z niepełnosprawnością, w tym kosztów zatrudnienia tłumacza osoby głuchoniemej, przewodnika osoby niewidomej, asystenta osoby niepełnosprawnej; • organizacja i finansowanie usług wspierających animację lokalną w klubie integracji społecznej, w tym kosztów zatrudnienia animatora lokalnego,

lidera klubu integracji społecznej;

- organizacja i finansowanie usług wsparcia , usług rehabilitacji społecznej, usług aktywizacji społecznej;
- organizacja i finansowanie treningów kompetencji i umiejętności społecznych, w tym kosztów zatrudnienia i działania osoby prowadzącej treningi;
- organizacja i finansowanie poradnictwa i wsparcia indywidualnego oraz grupowego w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych umożliwiających docelowo powrót do życia społecznego, w tym powrót na rynek pracy i aktywizację zawodową;
- organizacja i finansowanie usług integracyjnych obejmujących edukację społeczną i obywatelską;

2. Świadczenie usług o charakterze zawodowym w tym:

- organizowanie i finansowanie zajęć z zakresu rehabilitacji zawodowej w celu włączania osób z niepełnosprawnością w zajęcia na rzecz aktywizacji zawodowej, organizowanie i finansowanie uczestnictwa w szkoleniach, kursach zawodowych, warsztatach rozwojowo-poznawczych, zajęciach nabywania nowych umiejętności wykorzystywanych w pracy zawodowej;
- organizowanie i wspieranie usług aktywizujących zawodowo świadczonych przez specjalistów – trenera pracy, doradcę zawodowego;
- organizowanie i prowadzenie praktyk zawodowych, staży aktywizujących zawodowo spółdzielni socjalnej, zatrudnienia wspomaganego w kierunku zatrudnienia i pracy w spółdzielni, współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Siedlcach;
- prowadzenie usług o charakterze edukacyjnym - kursy i szkolenia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych oraz rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych, niezbędnych na rynku pracy;
- prowadzenie usług o charakterze zdrowotnym – organizowanie terapii psychologicznej dla osób wykluczonych i ich rodzin, organizowanie zajęć i ćwiczeń ogólnousprawniających, psychoruchowych, relaksacyjnych, pokrycie kosztów osób prowadzących zajęcia.

3, Rozwój spółdzielni socjalnej poprzez:

- wyposażenie, modernizację i remont pomieszczeń spółdzielni oraz pomieszczeń służących do prowadzenia zajęć i usług społecznych, zawodowych, edukacyjnych klubu integracji społecznej działającego przy spółdzielni
- zwiększenie stanu zatrudnienia - stworzenie 12 nowych stanowisk pracy dla osób wykluczonych z powodu niepełnosprawności, długotrwałego bezrobocia, niezaradności życiowej w tym:
    - doposażenie 3 nowych stanowisk pracy do obsługi biurowej spółdzielni
    - poniesienie wydatków inwestycyjnych na modernizację i doposażenie pracowni artystycznych wyrobów cukierniczych spółdzielni, doposażenie 2 stanowisk pracy
    - modernizację i doposażenie pracowni krawiecko- hafciarskiej spółdzielni – stworzenie 3 nowych stanowisk pracy
    - modernizację i remont pomieszczeń służących do suszenia, konfekcjonowania, magazynowania surowca zielarskiego
    - zakup nowych maszyn i urządzeń do rozdrabniania, pakowania, konfekcjonowania i przetwórstwa suszu ziół, owoców, warzyw – stworzenie – 4 nowych stanowisk pracy
    - rozwój powiązań z ośrodkami rozwojowo-badawczymi, uczelniami wyższymi w celu opracowania rozwiązań technologicznych stosowanych w przetwórstwie ziołowym i specjalistycznego doradztwa
    - zakup atestów, pozwoleń, certyfikatów do uruchomienia nowych rozwiązań.

Przewiduje się, iż obok pracowni powstanie, także część komercyjna – sklep, w którym możliwa będzie bezpośrednia dystrybucja wyrobów powstałych w spółdzielni, co zwiększy efektywność ekonomiczną prowadzonych działań,

	umożliwiając tym samym dalszy rozwój tej inijcatywy.

Wskaźniki produktu	• Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem • w programie: 140 • Liczba utworzonych nowych podmiotów ekonomii społecznej: 1 • Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem: 4

Wskaźniki rezultatu	• Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych: 12

6.2. POZOSTAŁE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE – TYPY DZIAŁAŃ

Przewiduje się, iż w ramach procesu rewitalizacji realizowane będą także inne przedsięwzięcia - komplementarne w stosunku do projektów i przedsięwzięć ujętych na zamieszczonej w LPR liście projektów głównych, których realizacja wzmocni oddziaływanie programu.

Z uwagi na trudność ich precyzyjnej identyfikacji nie zostały one określone w sposób zindywidualizowany, jednak z uwagi na ich oczekiwaną rolę w wypełnianiu celów programu rewitalizacji ich typy zostały przedstawione w podziale na poszczególne sfery rozwoju.

Na końcu opisu każdej ze sfer umieszczono także projekty zgłoszone w drodze naboru projektów rewitalizacyjnych (wyjątkiem jest sfera gospodarcza dla której nie zidentyfikowano projektów), które wpisują się w zdiagnozowane cele rewitalizacji, a ich realizacja przyczyni się do poprawy sytuacji społecznej/ gospodarczej/ środowiskowej/ przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji, ale z uwagi na swój szerszy zakres oddziaływania, charakter zadań lub pewne braki formalne, nie mogły znaleźć się na liście projektów głównych. Projekty te zostały odpowiednio ponumerowane i tworzą listę projektów uzupełniających.

SFERA SPOŁECZNA (CEL 1, CEL 2, CEL 3, CEL 4, CEL 5)

W sferze społecznej przewiduje się realizację działań komplementarnych do przedsięwzięć społecznych już zdiagnozowanych. Śródmieście stanowi obszar ponadprzeciętnej koncentracji negatywnych zjawisk i problemów społecznych. Charakter obszaru oraz nagromadzenie problemów społecznych wymaga podjęcia wzmożonych działań służących koncentracji wsparcia na tym obszarze.

Informacja o inicjatywach i programach socjalnych realizowanych przez MOPR i organizacje pozarządowe powinna być łatwo dostępna dla mieszkańców obszarów kryzysowych, zapewniając im możliwość sprawnego i szybkiego włączenia się w te działania aktywizujące i dedykowane Śródmieściu. W tym celu utworzone zostaną dodatkowe kanały informowania mieszkańców o działalności MOPR i organizacji pozarządowych, co przyśpieszy obieg informacji, zwiększając szanse na dotarcie do grup docelowych, do których kierowana jest interwencja.

Stworzenie Zespołu pracy socjalnej w ramach struktur MOPR, składającego się z odpowiednio przeszkolonych i doświadczonych pracowników socjalnych, którego rejon działania będzie obejmował obszar rewitalizacji, pozwoli skupić aktywność pomocy społecznej na najbardziej zdegradowanym i narażonym wykluczeniem obszarze miasta. Skoncentrowanie wysiłków pracowników socjalnych na tym rejonie, przyczyni się do wzrostu efektywności prowadzonych przez nich działań zarówno w wymiarze lokalnym, jak i w wymiarze ogólnomiejskim.

Konieczne jest również podjęcie działań służących przeciwdziałaniu zjawisku bezrobocia, w tym zwłaszcza bezrobocia długotrwałego oraz ponownego włączenia osób z obszaru centrum miasta na rynek pracy. Działania te będą wpisywać się w działalność ogólnomiejską Powiatowego Urzędu Pracy, ale z uwagi na wyraźne niedopasowanie lokalnego rynku pracy i koncentrację negatywnych zjawisk społecznych, szczególną uwagę oraz pewne preferencje w tym zakresie uzyskają mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Ich potrzeby będą na bieżąco monitorowane, po to, aby dostosować zakres i charakter udzielanego wsparcia do rzeczywistych deficytów. Wzmocniona będzie także promocja tych przedsięwzięć w śródmieściu, np. poprzez wyznaczenie punktów informacji (tablic) w obszarze rewitalizacji dla osób bezrobotnych, a także lokalnych pracodawców oraz kreowanie innych form informowania i zachęcania do udziału w programach aktywizacji zawodowej (np. poprzez mailowego *newslettera*; załączanie ulotek o programach przy okazji przesyłanej korespondencji z PUP czy MOPR).

Typami działań realizowanymi w tym obszarze będą działania wynikające ze *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Siedlce,* a także działania wzmacniające oddziaływanie projektów realizowanych w ramach celów 1-6 *Lokalnego Programu Rewitalizacji,* czyli m.in.:

- Szkolenia, kursy, doradztwo zawodowe, wsparcie psychologiczne, poradnictwo specjalistyczne oraz inne formy wsparcia osób bezrobotnych w integracji zawodowej oraz społecznej;
- Organizacja i wdrażanie form aktywizacji społecznej i zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych z powodu ubóstwa, niepełnosprawności i bezdomności realizowane zarówno przez MOPR jak i przez organizacje pożytku publicznego;
- Organizowanie i promocja imprez kulturalnych i sportowych oraz zajęć edukacji pozaszkolnej i kulturalnej, szczególnie dla dzieci i młodzieży zamieszkującej obszar rewitalizacji;
- Organizacja szkoleń i kursów podnoszących kwalifikacje nauczycieli przedszkoli i szkół, usprawniających proces dydaktyczny;
- Tworzenie i wdrażanie form integracji społecznej mieszkańców, organizowanie kampanii zachęcających do uczestniczenia w imprezach integracyjnych dla mieszkańców;
- Tworzenie i wdrażanie form opieki nad dziećmi osób chcących powrócić na rynek pracy – zabezpieczenie odpowiedniej infrastruktury i liczby miejsc w żłobkach, klubach malucha i przedszkolach;
- Promowanie różnych form profilaktyki zdrowotnej i zdrowego trybu życia wśród mieszkańców, szczególnie wśród osób starszych;
- Organizowanie różnych form aktywizacji kulturalnej, edukacyjnej, społecznej i ruchowej osób starszych;
- Rozwój usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych;
- Rozbudowa systemu monitoringu miejskiego;
- Rozbudowa i modernizacja oświetlenia przestrzeni publicznej i poprawa wystroju miejsc leżących na uboczu w celu zwiększenia bezpieczeństwa w centrum miasta;

Obszar Śródmieścia cechuje się również najniższym poziomem aktywności obywatelskiej. Obecnie zaangażowanie mieszkańców w życie dzielnicy jest znikome, brakuje działań oddolnych, które służyłyby zmianie charakteru Śródmieścia i służyłyby zwiększeniu aktywności mieszkańców obszaru w różnych sferach życia społecznego. Zanik więzi społecznych i nieutożsamianie się z miejscem zamieszkania przekłada się na brak determinacji mieszkańców do podjęcia koniecznych działań, służących zahamowaniu postępującej degradacji centrum miasta. Negatywne postrzeganie tego obszaru przez Siedlczan. Informacja o podejmowanych inicjatywach lokalnych, których inspiratorami są organizacje pozarządowe, jest często rozproszona, nie trafia lub trafia w sposób ograniczony do mieszkańców, co ogranicza zasięg jej oddziaływania i możliwości potencjalnego włączenia się w nie nowych osób. Ograniczone kanały komunikacji oraz brak odpowiedniego monitoringu działań realizowanych przez NGO ogranicza możliwości integracji działań prorozwojowych i prospołecznych realizowanych na obszarze centrum miasta zarówno przez organizacje pozarządowe jak i przez samorząd lokalny czy instytucje publiczne. Rozwiązaniem ww. problemów będzie stworzenie bazy (najlepiej elektronicznej) lub portalu internetowego (podstrony na stronie internetowej miasta), na którym osoby chcące włączyć się w prace na rzecz społeczności lokalnej znalazłyby informacje o organizacjach działających na obszarze centrum miasta, charakterze i zakresie ich działalności, a także bieżące informacje o podejmowanych przez nie działaniach, programach, konsultacjach czy wydarzeniach.

Tworzenie społeczeństwa obywatelskiego, zaangażowanego lokalnie i związanego z miejscem zamieszkania powinno odbywać się przy wsparciu tzw. lokalnych liderów opinii oraz stowarzyszeń i organizacji pozarządowych działających na rzecz rozwoju miasta. Obecnie mieszkańcy Śródmieścia słabo utożsamiają się ze swoimi przedstawicielami, co widoczne jest m.in. w niskiej frekwencji wyborów samorządowych w okręgach zlokalizowanych w centrum. Zwiększeniu kooperacji pomiędzy samorządem, organizacjami pozarządowymi a mieszkańcami posłuży utworzenie „Grupy Liderów Śródmieścia" skupiającej przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz liderów społeczności lokalnej, która stanie się nieformalnym ciałem doradczym władz

samorządowych w kwestii realizacji programów obejmujących obszar centrum miasta, a także inicjatorem działań służących poprawie warunków życia i funkcjonowania tego obszaru, np. poprzez przygotowanie, promowanie i zgłoszenie projektów do Budżetu Obywatelskiego. Zaangażowanie Grupy w działalność na rzecz Śródmieścia będzie działać stymulująco na innych mieszkańców, zwiększając ich skłonność do podejmowania aktywności w swoim środowisku lokalnym, ułatwi to również wykreowanie nowych, zaangażowanych liderów społeczności lokalnej z korzyścią dla dalszego budowania społeczeństwa obywatelskiego.

W ramach naboru zgłoszono następujące projekty, które zostały wskazane jako projekty uzupełniające:

- **Projekt uzupełniający Nr 1 (PU1) „Rozbudowa bazy Szpitala SPZOZ w Siedlcach przy ul. Starowiejskiej 15 wraz z działaniami na rzecz profilaktyki chorób zakaźnych, sercowo-naczyniowych oraz chorób układu oddechowego.”-** w skład, którego wchodzą następujące podprojekty:
  - **Podprojekt Nr 1 (PU1.1) „Utworzenie nowoczesnego Bloku Operacyjnego Szpitala SPZOZ w Siedlcach przy ul. Starowiejskiej 15 –** szacowany koszt: 9 800 000,00 zł. Zakres: prace remontowe i adaptacyjne w części istniejącej, budowa nowej sali operacyjno-zabiegowej, zakup i montaż niezbędnego sprzętu i wyposażenia obiektu.
  - **Podprojekt Nr 2 (PU1.2) „Utworzenie Oddziału Rehabilitacji Kardiologicznej Stacjonarnej i Dziennej wraz z dostosowaniem infrastruktury oraz zakupem sprzętu medycznego” –** szacowany koszt: 3 000 000,00 zł. Zakres: w ramach projektu przewiduje się realizację prac służących zagospodarowaniu wolnej przestrzeni w obiekcie SPZOZ Siedlce i utworzeniu Oddziału Rehabilitacji Kardiologicznej. Planowane w ramach podprojektu wyposażenie pracowni Oddziału Rehabilitacji Kardiologicznej będzie obejmowało: wyposażenie pracowni prób wysiłkowych, wyposażenie pracowni treningu ergometrycznego, wyposażenie sali gimnastycznej oraz wyposażenie pracowni terapii psychologicznej.
  - **Podprojekt Nr 3 (PU1.3) „Profilaktyka chorób zakaźnych w SPZOZ z przystosowaniem pomieszczeń Oddziału Chorób Zakaźnych do wymogów Rozporządzenia Ministra Zdrowia między innymi poprzez połączenie tunelem nadziemnym Oddziału Chorób Zakaźnych z Głównym pawilonem łóżkowym i częścią diagnostyczną oraz pralnią i kuchnią” –** szacowany koszt: 11 829 000,00 zł. Zakres: prace budowlano-adaptacyjne dot. budowy łącznika między budynkami oraz adaptacji poddasza jednego z budynków na potrzeby organizacji oddziału zakaźnego, prace wykończeniowe, wydzielenie miejsc postojowych, remont ciągów komunikacyjnych na terenie Szpitala, przebudowa instalacji kanalizacji sanitarnej, kanalizacji deszczowej oraz elektrycznej oświetlenia zewnętrznego, budowa drogi wewnętrznej, uporządkowanie terenów zieleni, przeprowadzenie kampanii związanej z profilaktyką wczesnego wykrywania boreliozy wraz z elementami profilaktyki ogólnozdrowotnej. W ramach zadania zakłada się przebadanie 3 000 osób w ciągu dwóch lat.
  - **Podprojekt Nr 4 (PU1.4) „Profilaktyka chorób sercowo-naczyniowych w SPZOZ w Siedlcach” –** szacowany koszt: 5 100 000,00 zł. Zakres: wymiana instalacji elektrycznej: przebudowa oświetlenia zewnętrznego terenu, przebudowa linii kablowej z rozdzielni RGZP zasilającej w energię elektryczną budynki patomorfologii, techniczny oraz gazów technicznych, przebudowa i budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej, przebudowa nawierzchni dróg wewnętrznych oraz miejsc postojowych i placów na terenie Szpitala, wykonanie dróg dojazdowych, akcja promocyjno-informacyjna połączona z badaniami mieszkańców, celem wykrycia potencjalnych chorób układu sercowo-naczyniowego oraz szerzenia zdrowego stylu życia.
  - **Podprojekt Nr 5 (PU1.5) „Program profilaktyki i wczesnego rozpoznania gruźlicy w SPZOZ w Siedlcach” –** szacowany koszt: 1 820 000,00 zł. Zakres: W ramach projektu zakłada się przeprowadzanie działań związanych z profilaktyką i wczesnym rozpoznaniem gruźlicy i chorób układu oddechowego, które realizowane będą w Poradni Gruźlicy i Chorób Płucnych. Szczególnie uwzględnione zostaną osoby o wyższym ryzku zachorowalności: osoby uzależnione od nikotyny, alkoholu, środków odurzających, osoby o niskim statusie społecznym, w tym osoby bezrobotne oraz bezdomne, a także osoby powracające z krajów o wysokich wskaźnikach
    zachorowalności na gruźlicę. W ramach programu przewiduje się: Zakup sprzętu niezbędnego do skutecznego wdrożenia programów profilaktyki gruźlicy – zakup aparatu RTG; Przeprowadzenie badań profilaktycznych składających się każdorazowo z dwóch wizyt

(I wizyta: zebranie danych podstawowych za pomocą kwestionariuszy i przeprowadzenie wywiadu z pacjentem, zmierzenie wagi, ciśnienia tętniczego, tętna, BMI pacjenta, przeprowadzenie badań przedmiotowych oraz skierowanie pacjenta na badania laboratoryjne i radiologiczne; II wizyta: ocena wyników badań laboratoryjnych i radiologicznych, w uzasadnionych przypadkach oraz przy podejrzeniu wystąpienia choroby gruźliczej skierowanie na leczenie specjalistyczne do poradni specjalistycznej lub szpitala).

SFERA GOSPODARCZA (CEL 6, CEL 7)

Na rozwój sfery gospodarczej wpływ będą miały przemiany obszaru rewitalizacji zachodzące na skutek wszystkich działań realizowanych w ramach *Lokalnego Programu Rewitalizacji*. Poprawa przestrzeni publicznych, zwiększenie aktywności mieszkańców, jak i stopniowa modernizacja lokali usługowych wpłyną na atrakcyjność gospodarczą centrum miasta. Ponadto wsparcie uzyskają wszelkie inicjatywy stymulujące wzrost gospodarczy i zachęcające mieszkańców do podejmowania inicjatyw gospodarczych, takie jak np.:

- Działania na rzecz aktywizacji gospodarczej – organizacja szkoleń, kursów, doradztwa dla osób zamierzających uruchomić działalność gospodarczą oraz już funkcjonujących lokalnych MŚP;
- Wspieranie i inicjowanie współpracy pomiędzy podmiotami lokalnej gospodarki, tworzenie form samopomocowych dla podmiotów, których funkcjonowanie wypierane jest przez firmy działające ponadlokalnie (duże sieci handlowe);
- Promocja wyrobów i usług lokalnych, tworzenie lub odnowa miejsc dystrybucji tych produktów w centrum miasta;
- Tworzenie warunków dla rozwoju różnych gałęzi działalności gospodarczej oraz przyciąganiu nowych inwestorów poprzez kreowanie przyjaznych form współpracy administracji z inwestorami;
- Promocja turystyczna miasta – wyeksponowanie w przestrzeni publicznej miejsc atrakcyjnych turystycznie i ich otoczenia

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA (CEL 8, CEL 9, CEL 10, CEL 11)

Działania w sferze przestrzenno-funkcjonalnej będą realizowane w sposób przemyślany, uwzględniający warunki przestrzenne i charakter zagospodarowania terenu. Należy zakładać, iż oprócz działań samorządu porządkujących przestrzeń publiczną i rozwijających infrastrukturę techniczną i komunikacyjną, inwestycje służące poprawie substancji budowlanej będą podejmowane przez podmioty prywatne, wspólnoty mieszkaniowe czy też osoby fizyczne będące właścicielami nieruchomości zlokalizowanych w centrum miasta. Zintegrowane działania w tym zakresie przyczynią się do uatrakcyjnienia centrum Siedlec, jako miejsca przyjaznego mieszkańcom, przedsiębiorcom, turystom i innym osobom odwiedzającym miasto. Do pożądanych typów działań wzmacniających proces odnowy obszaru należy uznać:

- Budowę, remonty i modernizację infrastruktury technicznej (instalacji doprowadzających podstawowe media);
- Adaptację, modernizację i remonty obiektów oraz przekształcanie i zagospodarowywanie terenów poprzemysłowych i pokolejowych pod nowe funkcje zgodne z polityką przestrzenną miasta;
- Tworzenie warunków prawnych służących ochronie obiektów i zespołów o wysokiej wartości historycznej i kulturowej;
- Remonty i modernizacja substancji budowlanej, w szczególności budynków o wartościach historycznych, architektonicznych lub przestrzenno-funkcjonalnych, a także ich adaptacja pod nowe funkcje gospodarcze szczególnie pod działalność lokalnych usług centrotwórczych, małego handlu i gastronomii;
- Porządkowanie przestrzeni ulicznej ułatwiającej poruszanie się pieszym, rowerzystom i osobom niepełnosprawnym (m.in. poprzez poszerzanie chodników, tworzenie

i organizowanie miejsc parkingowych, odnawianie nawierzchni, oświetlenia i elementów małej architektury);

- Tworzenie wysokiej jakości przestrzeni publicznych i podwórek miejskich integrujących lokalną społeczność.

Rejonem, który w sposób szczególny powinien zostać objęty działaniami rewitalizacyjnymi w wymiarze przestrzennym jest kwartał historycznej zabudowy ograniczony ulicami Pułaskiego, Floriańską, Sienkiewicza, Kilińskiego. Ten położony w ścisłym centrum miasta obszar wymaga nie tylko działań o charakterze renowacji i sanacji zdegradowanej zabudowy (w znacznej mierze objętej ewidencją zabytków), ale również doprowadzenia infrastruktury technicznej do wnętrza kwartału, realizacji dróg publicznych, a także przygotowania działek inwestycyjnych pod zabudowę mieszkaniowo-usługową. Uatrakcyjnienie terenu i wprowadzenie nowych funkcji usługowych w tej części Śródmieścia spowoduje ożywienie gospodarcze i społeczne, powstanie nowych miejsc pracy i nowych możliwości rozwoju dla aktywnych mieszkańców obszaru rewitalizacji.

W ramach naboru zgłoszono następujące projekty, które zostały wskazane jako projekty uzupełniające:

- **Projekt uzupełniający Nr (PU2) „Modernizacja i rozbudowa amfiteatru w Siedlcach”-** szacowany koszt: 4 000 000,00 zł. Zakres: modernizacja i rozbudowa istniejącego budynku socjalnego, budowa budynku spełniającego funkcje socjalno-magazynowe, zadaszenie całej widowni, modernizacja siedzisk dla publiczności, rozbudowa i przebudowa infrastruktury: dróg, przyłączy wodociągowych i sanitarnych, oświetlenia wewnętrznego i zewnętrznego, renowacja terenów zielonych, mała architektura.
- **Projekt uzupełniający Nr (PU3) „Przebudowa budynku administracji z modernizacją nawierzchni pieszo-jezdnych i dostosowaniem na potrzeby osób zwiedzających obiekty zabytkowe jednostki penitencjarnej” –** szacowany koszt: 5 000 000,00 zł. Zakres: inwestycja polegająca na remoncie i modernizacji obiektów i infrastruktury towarzyszącej Zakładu Karnego wraz z wygrodzeniem oraz ciągami pieszo-jezdnymi. Remontowi podlegałyby: mur zewnętrzny i wygrodzenie wewnętrzne, kompleksowy remont z rozbudową budynku administracyjnego z dostosowaniem do wymogów penitencjarno – ochronnych, (prace ogólnobudowlane z kompleksową termomodernizacją i hydroizolacją budynku, wymiana wszystkich instalacji dążenie do pierwotnego historycznego wyglądu zewnętrznego) wraz z dostosowaniem budynku na potrzeby osób niepełnosprawnych. Poprawa nierówności, bezpieczeństwa i estetyki nawierzchni utwardzonej z dostosowaniem jej do wymogów i standardów obecnie obowiązujących..
- **Projekt uzupełniający Nr (PU4) „Odtworzenie historycznego XIX wiecznego założenia urbanistycznego Rynku Głównego i południowej części Rynku Starego”** w skład, którego wchodzą następujące podprojekty:
    - **Podprojekt Nr 1 (PU4.1) „Przebudowa budynku mieszkalnego przy ul. Esperanto 6 i Asza 5 oraz zmiana sposobu użytkowania pomieszczeń mieszkalnych znajdujących się w parterze budynków oraz na piętrze budynku Asza 5 na pomieszczenie usługowe-lokal gastronomiczny”** – szacunkowy koszt: 1 700 000,00 zł. Zakres: projekt przewiduje uporządkowanie działek, wytyczenie nowych traktów komunikacji pieszej w obrębie w/w działek, przebudowę budynku mieszkalnego przy ul. Esperanto 6 i Asza 5 polegającą na zmianie sposobu użytkowania pomieszczeń mieszkalnych znajdujących się w parterze budynków oraz na piętrze budynku Asza 5 na pomieszczenie usługowe - lokal gastronomiczny. W skład prac wchodzi: wymiana więźby dachowej i stropów drewnianych, wyburzenie dwóch klatek schodowych drewnianych i odbudowę jednej z nich i wybudowanie nowej klatki w innej lokalizacji, wyburzenie ścian działowych, wykonanie nowych posadzek w poziomie parteru, wymianie stolarki okiennej oraz wykonanie elewacji.
    - **Podprojekt Nr 2 (PU4.2) „Przebudowa budynku mieszkalnego przy ul. Esperanto 8 i Asza 7 oraz zmiana sposobu użytkowania pomieszczeń mieszkalnych znajdujących się w parterze budynków na pomieszczenie usługowe”** – szacunkowy koszt: 1 800 000,00 zł. Zakres: projekt przewiduje uporządkowanie działek, wytyczenie nowych traktów komunikacji pieszej w obrębie w/w działek, budowę pomieszczenia węzła cieplnego zlokalizowanego pomiędzy budynkami Asza 7 a Esperanto 8, remont elewacji i instalacji budynku mieszkalnego przy ul. Asza 7 i Esperanto 8 oraz zmianie sposobu i użytkowania pomieszczeń mieszkalnych znajdujących się na parterze budynku na pomieszczenie usługowe. W zakres prac wchodzi:

wymiana więźby dachowej i stropów drewnianych, wyburzenie klatki schodowej żelbetowej i jej odbudowanie, wyburzenie ścian działowych, wykonanie nowych posadzek w poziomie parteru, wymianie stolarki okiennej, wykonanie elewacji.

- **Podprojekt Nr 3 (PU4.3) „Otworzenie południowej części Rynku Starego poprzez zagospodarowanie placu publicznego oraz wyznaczenie wschodniej pierzei Rynku Starego w formie ratusza miejskiego"** – szacunkowy koszt: 70 000 000,00 zł. Zakres: projekt przewiduje: uporządkowanie i zagospodarowanie terenu, budowę obiektu użyteczności publicznej stanowiącego ratusz miejski we wschodniej części placu Sikorskiego, wykonanie nawierzchni placu , która będzie wyeksponowana we wschodniej pierzei Rynku Starego poprzez kolorystykę i tektonikę posadzki, realizację parkingu podziemnego wraz z urządzeniami służącymi bezpieczeństwu i komunikacji parkingu, przekomponowanie istniejącej zieleni w celu lepszego wyeksponowania pomnika Jana Pawła II, sporządzenie dokumentacji technicznej niezbędnej do realizacji zadania.

SFERA ŚRODOWISKOWA (CEL 12, CEL 13, CEL 14)

Wzmocnienie oddziaływania projektów infrastrukturalnych będzie możliwe dzięki realizacji inwestycji służących poprawie stanu środowiska i wykorzystania walorów przyrodniczych centrum miasta. Wiodącą rolę będą pełniły w tym zakresie szczególnie inwestycje związane z ograniczeniem niskiej emisji, tj. kwestie związane z termomodernizacją, wymianą instalacji cieplnych czy też usprawnieniem rozwiązań komunikacyjnych w centrum miasta i ograniczeniu ruchu kołowego. Działaniami wspieranymi w ramach LPR będą:

- Eliminowanie ogrzewania węglowego - zmiana technologii systemów grzewczych na instalacje bardziej efektywne środowiskowo i ekonomicznie;
- Remonty, modernizacje i termomodernizacje zabudowy mieszkaniowej, w szczególności zabudowy blokowej i kwartałów kamienic zlokalizowanych w ścisłym centrum miasta;
- Zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców i poprawa stanu powietrza atmosferycznego na skutek wymiany instalacji wentylacyjno-kominowych w kamienicach;
- Zagospodarowanie i uporządkowanie zieleni wewnątrz blokowisk, w kwartałach kamienic oraz w ciągach alei i ulic;
- Nasadzania drzew i krzewów w oparciu o gatunki dostosowane do warunków miejskich, z dbałością o zachowanie jednorodności gatunkowej w przypadku już istniejących alei czy zieleni parkowej;
- Organizowanie kampanii promujących tereny zieleni miejskiej (zwłaszcza skwery i parki) jako miejsca sprzyjające aktywności ruchowo-sportowej i rekreacji (np. imprezy kulturalne i sportowe, targi śniadaniowe, itp.);
- Modernizacja systemu sterowania ruchem w celu centralnego sterowania przepływem indywidualnego ruchu kołowego oraz systemem miejskiej komunikacji publicznej;
- Tworzenie parkingów buforowych na obrzeżach obszaru, odciążających główne ulice centrum miasta.

W ramach naboru zgłoszono następujące projekty, które zostały wskazane jako projekty uzupełniające:

- **Projekt uzupełniający Nr (PU5) „Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej na terenie Miasta Siedlce",** w skład, którego wchodzą następujące podprojekty:
  - **Podprojekt 1 (PU5.1) – „Poprawa efektywności energetycznej w Mazowieckim Szpitalu Wojewódzkim w Siedlcach Sp. z o.o."** - szacowany koszt: 19 500 000,00 zł. Zakres: projekt dotyczy kompleksowej modernizacji systemu wentylacyjnego, klimatyzacyjnego i grzewczego: obiektu Mazowieckiego Szpitala Wojewódzkiego zlokalizowanego przy ul. Poniatowskiego 26, w tym: modernizacji instalacji wentylacji mechanicznej i klimatyzacji, modernizacji systemu grzewczego, montażu odnawialnych, ekonomicznych źródeł energii.
  - **Podprojekt 2 (PU5.2**) – „**Poprawa efektywności energetycznej w Mazowieckim Szpitalu Wojewódzkim w Siedlcach Spółka z o.o. poprzez wbudowanie w istniejący system zaopatrzenia w energię: cieplną i chłodniczą - gruntowych pomp ciepła oraz elektryczną – paneli fotowoltaicznych" –** szacowany koszt: 8 100 000,00 zł. Zakres: projekt dotyczy kompleksowej modernizacji systemu grzewczego i źródła energii elektrycznej obiektu

Mazowieckiego Szpitala Wojewódzkiego zlokalizowanego przy ul. Poniatowskiego 26, w tym: instalacji źródła chłodu i ciepła – gruntowe pompy ciepła, instalacji źródła energii elektrycznej – panele fotowoltaiczne, instalacja systemu zarządzania energią BMS.

- **Podprojekt 3 (PU5.3**) – „**Termomodernizacja budynku internatu ZSP Nr 4 w Siedlcach przy ul. Kazimierzowskiej 23" –** szacowany koszt: 1 952 000,00 zł. Zakres: Ocieplenie elewacji oraz docieplenie stropodachu, naprawa ścian i podłóg wewnątrz budynku z wymianą drzwi wewnętrznych oraz luxfer na okna; Montaż paneli fotowoltaicznych, wymiana instalacji elektrycznej i oświetleniowej LED, modernizacja instalacji CO, p. poż., SAP a także ogrodzenia, i ciągów komunikacyjnych na zewnątrz budynku.
- **Podprojekt 4 (PU5.4**) – **„Termomodernizacja budynku administracyjnego SPZOZ w Siedlcach przy ul. Kilińskiego 29" –** szacowany koszt: 611 000,00 zł. Zakres: Wykonanie docieplenia ścian zewnętrznych budynku metodą bezspoinową, lekko mokrą wraz z wymianą stolarki okiennej i drzwiowej; Przeprowadzenie remontu dachu z naprawą konstrukcji drewnianej: rozbieranie elementów więźb dachowych, wymiana krokwi, mieczy, słupów i podwalin; Wymiana pokrycia dachu: blaszanego i pokrycia z papy; Wymiana orynnowania, a także wykonanie nowej instalacji odgromowej; Wykonanie nowego ocieplenia podłogi strychów; Remont kominów, uzupełnienie i naprawa gzymsów;

- **Projekt uzupełniający Nr 6 (PU6) – „Budowa tunelu z infrastrukturą towarzyszącą w Siedlcach" –** szacowany koszt: 25 700 000,00 zł. Zakres: projekt obejmuje budowę tunelu pod torami kolejowymi (konstrukcję skrzyni tunelu, kanalizację teletechniczną i deszczową z przepompownią, ekrany akustyczne, oświetlenie, wyjście na peron z windą oraz przebudowę kolizji), a także budowę infrastruktury towarzyszącej (drogi dojazdowe, rondo i parking przy budynku dworca PKP). Budowa tunelu jest kontynuacją zadania rozpoczętego przez PKP PLK S.A. na podstawie porozumienia z 09.10.2007 r.
- **Projekt uzupełniający Nr 7 (PU7) – „Budowa ulicy Poniatowskiego w Siedlcach (na odcinku od ulicy B. Prusa do ulicy Północnej" –** szacowany koszt: 5 900 000,00 zł. Zakres: inwestycja obejmuje: wykonanie nawierzchni jezdni ulicy Poniatowskiego wraz ze skrzyżowaniami z ulicami Dąbrowskiego i Bema, budowę zatok autobusowych, ścieżki rowerowej dwukierunkowej (na odcinku od ul. Bema do włączenia do istniejącej ścieżki rowerowej), parkingów dla samochodów osobowych, budowę i przebudowę chodników, zjazdów publicznych i indywidualnych, budowę kanalizacji deszczowej; budowę oświetlenia ulicznego; przebudowę kolizji z istniejącą infrastrukturą techniczną.

Powyższy wykaz typów działań oraz projektów uzupełniających nie stanowi katalogu zamkniętego. Przewiduje się, iż każde działanie, które jest zgodne z celami i kierunkami działań ujętymi w *Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020,* jego zasięg obejmuje obszar wskazany do rewitalizacji, a którego realizacja wzmocni oddziaływanie pozostałych projektów i przedsięwzięć, będzie stanowiło pożądany element procesu rewitalizacji i rozwoju miasta.

6.3. MATRYCA LOGICZNA

W tabeli przedstawiona została matryca logiczna interwencji prowadzonej w ramach *Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020.* Matryca zawiera graficzne przedstawienie wpływu realizowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych umieszczonych na liście głównej jak i na liście uzupełniającej, na osiągnięcie poszczególnych celów rewitalizacji.

Tabela 15. Matryca logiczna interwencji - powiązanie projektów rewitalizacyjnych z celami rewitalizacji (komórki zaznaczone szarym kolorem)

	SFERA SPOŁECZNA					SFERA GOSPODARCZA		SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA				SFERA ŚRODOWISKOWA		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
CELE REWITALIZACJI / PROJEKTY/ PRZEDSIĘWZIĘCIA	Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym ubóstwa, długotrwałego bezrobocia i niskiej aktywności społecznej występującym na obszarze śródmieścia	Poprawa oferty infrastruktury społecznej wobec współczesnych wyzwań demograficznych;	Poprawa dostępu do usług ochrony zdrowia i profilaktyki zdrowotnej	Budowa kapitału ludzkiego - wyrównanie szans w dostępie do edukacji dzieci i młodzieży	Podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego w śródmieściu;	Podniesienie poziomu przedsiębiorczości mieszkańców śródmieścia;	Podniesienie konkurencyjności śródmieścia jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i korzystania z usług oraz lokalnego handlu i gastronomii;	Poprawa ładu przestrzennego śródmieścia oraz wzmocnienie jego funkcji centrotwórczych	Ochrona dziedzictwa kulturowego śródmieścia i jego adaptacja pod nowe funkcje publiczne i komercyjne	Zagospodarowanie terenów oraz obiektów pokolejowych pod nowe funkcje zgodne z kierunkami rozwoju miasta;	Stworzenie przestrzeni przyjaznej wszystkim mieszkańcom - dostosowanie infrastruktury oraz obiektów użyteczności publicznej i usługowych do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych	Ograniczenie zjawiska niskiej emisji i poprawa warunków życia;	Wprowadzenie rozwiązań komunikacyjnych ograniczających ruch kołowy w centrum miasta;	Stworzenie atrakcyjnych miejsc w przestrzeni publicznej sprzyjających rekreacji i integracji mieszkańców
PG 1 MODERNIZACJA OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ NA TERENIE MIASTA SIEDLCE	■			■					■		■	■		
PG 2 TERMOMODERNIZACJA OBIEKTÓW OŚWIATOWYCH NA TERENIE MIASTA SIEDLCE		■		■							■	■		
PG 3 REWALORYZACJA PARKU MIEJSKIEGO ALEKSANDRIA					■			■			■			■
PG 4 BUDOWA CENTRUM PRZESIADKOWEGO W SIEDLCACH										■	■		■	
PG 5 UCIEPŁOWNIENIE CENTRUM MIASTA												■		
PG 6 PRZEBUDOWA TERENU SZPITALNEGO OBEJMUJĄCEGO INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ, MAŁĄ ARCHITEKTURĘ ORAZ TERENY ZIELONE JAKO MIEJSCE BIERNEJ I CZYNNEJ HORTITERAPII Z WYKORZYSTANIEM DO REHABILITACJI LECZNICZEJ DZIECI I DOROSŁYCH.		■	■								■			■
PU 1 ROZBUDOWA BAZY SZPITALA SPZOZ W SIEDLCACH PRZY UL. STAROWIEJSKIEJ 15 WRAZ Z DZIAŁANIAMI NA RZECZ PROFILAKTYKI CHORÓB ZAKAŹNYCH, SERCOWO-			■								■			

	SFERA SPOŁECZNA					SFERA GOSPODARCZA		SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA				SFERA ŚRODOWISKOWA		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
NACZYNIOWYCH ORAZ CHORÓB UKŁADU ODDECHOWEGO			■								■			
PU 2 MODERNIZACJA I ROZBUDOWA AMFITEATRU W SIEDLCACH	■							■						
PU 3 PRZEBUDOWA BUDYNKU ADMINISTRACJI Z MODERNIZACJĄ NAWIERZCHNI PIESZO-JEZDNYCH I DOSTOSOWANIEM NA POTRZEBY OSÓB ZWIEDZAJĄCYCH OBIEKTY ZABYTKOWE JEDNOSTKI PENITENCJARNEJ								■				■		
PU 4 ODTWORZENIE HISTORYCZNEGO XIX WIECZNEGO ZAŁOŻENIA URBANISTYCZNEGO RYNKU GŁÓWNEGO I POŁUDNIOWEJ CZĘŚCI RYNKU STAREGO							■	■			■			
PU 5 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ NA TERENIE MIASTA SIEDLCE			■									■		
PU 6 BUDOWA TUNELU Z INFRASTRUKTURĄ TOWARZYSZĄCĄ W SIEDLCACH													■	
PU 7 BUDOWA ULICY PONIATOWSKIEGO W SIEDLCACH (NA ODCINKU OD ULICY B. PRUSA DO ULICY PÓŁNOCNEJ)													■	
PG 7 AKTYWIZACJA ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW Z TERENU REWITALIZACJI MIASTA SIEDLCE ZAREJESTROWANYCH W PUP W SIEDLCACH	■					■								
PG 8 „SYZYF BY SIĘ ZDZIWIŁ”	■													
PG 9 „JESTEM. WŁĄCZAM SIĘ! ŻYJĘ AKTYWNIE!!!”	■													
PG 10 „AKTYWNY EMERYT” – CYKL WARSZTATÓW		■												
PG 11 ZWIĘKSZENIE SZANS EDUKACYJNYCH I ZAWODOWYCH UCZNIÓW ZAMIESZKUJĄCYCH OBSZAR REWITALIZACJI - ROZWÓJ KOMPETENCJI KLUCZOWYCH DZIECI I MŁODZIEŻY				■										
PG 12 „Aktywna Mama – szczęśliwa Mama”	■	■												
PG 13 CENTRUM DIAGNOSTYCZNO – BADAWCZE			■											
PG 14 „I DON’T TAKE. I DON’T USE. - NIE BIORĘ. NIE UŻYWAM.”			■		■									
PG 15 KURS KOMPUTEROWY NA PODSTAWIE ECDL PROFILE DIGICOMP 16 DLA 45+	■													
PG 16 „MOST B+R”						■								
PG 17 PRZEDSIĘWZIĘCIE PRIORYTETOWE: ESS – EUROPEJSKI SONDAŻ SPOŁECZNY DLA CELU REDUKCJA POZIOMU WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO	■													

Źródło: opracowanie własne na podstawie: danych z delimitacji, danych GUS.

6.4. MECHANIZMY KOMPLEMENTARNOŚCI PROJEKTÓW I PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Wymogiem koniecznym dla wspierania projektów rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich komplementarności w wymiarze przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz w zakresie źródeł finansowania. Kryteria te były kluczowe przy wyborze projektów rewitalizacyjnych ujętych w *Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020.* Efekt synergii uzyskany dzięki zapewnieniu komplementarności realizowanych działań zwiększy efektywność i tempo osiągania oczekiwanych rezultatów procesu rewitalizacji na przyjętym obszarze. Analizę komplementarności projektów uzupełniono także o projekty, które znalazły się na liście projektów uzupełniających.

6.4.1. KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Komplementarność przestrzenna projektów rewitalizacyjnych oznacza, że przy ich formułowaniu wzięto pod uwagę miejsce planowanej realizacji – czy jest ono zlokalizowane w granicach obszaru rewitalizacji, a także czy jego realizacja wzmocni oddziaływanie innych działań, zapewniając kompleksowe wzmocnienie realizacji danego celu na całym obszarze wskazanym do rewitalizacji.

Obszarem realizacji wszystkich projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest obszar rewitalizacyjny wskazany w delimitacji, odpowiadający w znacznej mierze swym zasięgiem terenowi ścisłego, funkcjonalnego i historycznego centrum Siedlec – obszarowi Śródmieścia.

Zgodnie z charakterem działań większość projektów rewitalizacyjnych realizowana będzie punktowo w różnych rejonach obszaru, ale ich oddziaływanie będzie obejmowało całość obszaru rewitalizacji.

Projekty związane z modernizacją i termomodernizacją budynków (PG1; PG2; PU5) będą realizowane w obiektach użyteczności publicznej zlokalizowanych w różnych rejonach miasta, jednak z uwagi na charakter i funkcje budynków będą służyły wszystkim mieszkańcom obszaru rewitalizacji i Siedlec ogółem. Dopełnieniem tych działań, znacznie wzmacniającym ich oddziaływanie, będzie realizacja projektu służącego rozwojowi sieci ciepłowniczej w ścisłym centrum miasta (PG5), która przełoży się na znaczne zwiększenie zastosowania rozwiązań cieplnych o wysokiej efektywności energetycznej i środowiskowej wśród odbiorców indywidualnych jak i podmiotów gospodarczych, wpływając jednocześnie na poprawę bezpieczeństwa mieszkańców (spadek ryzyka wystąpienia pożaru) oraz estetykę obszaru (brak konieczności gromadzenia paliw, eliminacja niskiej emisji z indywidualnych źródeł ciepła). Bezpośredni efekt realizacji tych projektów jakim jest ograniczenie zużycia energii, a także ograniczenie emisji spalin będzie odczuwalny dla wszystkich mieszkańców obszaru. Ponadto poprawa walorów estetycznych budynków, dokonana na skutek prowadzonych prac remontowych, przełoży się na ogólne poczucie ładu przestrzennego w centrum miasta, a także uatrakcyjni obszar Śródmieścia w oczach mieszkańców jak i osób przyjezdnych. Efekt ten zostanie dodatkowo wzmocniony realizacją projektu (PU4) służącego odtworzeniu założeń urbanistycznych historycznego rynku głównego, w tym przede wszystkim utworzeniu nowego Ratusza jak i renowacją zabytkowych kamienic, z których większość znajduje się w złym stanie technicznym, uniemożliwiającym ich użytkowanie i adaptację pod funkcje mieszkaniowe, publiczne, usługowo-handlowe czy turystyczno-gastronomiczne.

Remont i adaptacja budynków pod cele publiczne umożliwi także realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych o charakterze społecznym, których oddziaływanie będzie obejmować cały obszar rewitalizacyjny. Do przedsięwzięć społecznych, których realizacja jest częściowo uzależniona od wdrożenia projektów infrastrukturalnych należy zaliczyć projekty aktywizacji społecznej i zawodowej (PG7, PG8, PG9), edukacyjne (PG11) oraz ochrony zdrowia i profilaktyki zdrowotnej (PG6, PU1, PG13, PG14,).

Inwestycje związane z należytym zagospodarowaniem cennego, historycznego zespołu parkowego „Aleksandria" (PG3) realizowane będą w północnej części obszaru rewitalizacji. Z uwagi na reprezentacyjny charakter tego miejsca, a także jego znaczenie dla rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej o charakterze ogólnomiejskim realizacja tego projektu poprawi warunki życia wszystkich mieszkańców obszaru rewitalizacji. Park stanowi także ważny łącznik przestrzeni publicznej – wokół niego zlokalizowane są liczne placówki edukacyjne i inne podmioty użyteczności publicznej, które także zostaną objęte działaniami w ramach rewitalizacji (np. CKP, IV LO im. S. Żółkiewskiego, Szpital Miejski), co dodatkowo wzmocni efekt prowadzonych działań. Oddziaływanie procesu rewitalizacji w tej części obszaru wzmocnione zostanie realizacją Projektu uzupełniającego Nr 3 (PU2), tzn. modernizacją sąsiadującego z parkiem Amfiteatru, którego odnowiona forma wzmocni czynniki stymulujące integrację społeczną i zaangażowanie mieszkańców w formie biernej (jako widzowie) lub czynnej (jako występujący, uczestnicy, organizatorzy) w organizację wydarzeń kulturalno-rozrywkowych na obszarze miasta.

Projekt główny nr 6 (PG6) cechuje wysoki stopień komplementarności z zagospodarowaniem zespołu parkowego „Aleksandria" (PG3). Obydwa bliskie sobie pod względem lokalizacji tereny stworzą spójną przestrzeń rekreacji, wypoczynku i realizacji usług kultury, edukacji i zdrowia.

Realizacja projektów służących renowacji amfiteatru i parku miejskiego stworzy niezbędną bazę dla realizacji projektów „miękkich" – wydarzeń kulturalno-artystycznych, programów aktywizacji ruchowo-sportowej i kulturalnej, kampanii integracyjnych, itp. – organizowanych przez lokalne organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, wpływając tym samym na efektywność działań podejmowanych w ramach przedsięwzięć społecznych, służących zwiększeniu aktywizacji obywatelskiej i społecznej mieszkańców oraz wsparciu lokalnych NGO.

Ostatnią grupą projektów są projekty komunikacyjne, zlokalizowane w północno-wschodniej (PU7) oraz południowej (PG4, PU6) części obszaru rewitalizacji. Działania budowlane prowadzone na ulicy Poniatowskiego (PU7) znacząco poprawią zarówno infrastrukturę drogową tej części miasta, jak i wpłyną na komfort i bezpieczeństwo osób poruszających się po ciągach pieszych i rowerowych. Jest to tym bardziej istotne, iż w bezpośrednim sąsiedztwie ulicy mieszczą się ważne instytucje publiczne (m.in. Mazowiecki Szpital Wojewódzki, oddziały MOPR, szkoły publiczne, obiekty uniwersyteckie), obiekty sportowo-rekreacyjne i parki miejskie. W tym rejonie realizowane będą także inne projekty rewitalizacyjne, a więc realizacja inwestycji drogowej dodatkowo wzmocni ich oddziaływanie. Projekty komunikacyjne (PG4 i PU6) realizowane w sąsiedztwie przebiegu terenów i torów kolejowych, stanowią bardzo istotne inwestycje z punktu widzenia układu komunikacyjnego centrum Siedlec. Tory kolejowe stanowią bowiem główną barierę przestrzenną rozwoju miasta, a brak wystarczającej liczby przejazdów kolejowych o dostatecznej przepustowości wpływa na powstawanie zatorów komunikacyjnych w centrum miasta, a tym samym liczne uciążliwości dla mieszkańców obszaru takie jak wzmożona emisja spalin, hałas czy też stopniowa degradacja infrastruktury (dziury i koleiny w jezdni, zabrudzenia elewacji budynków itp.). Realizacja tunelu komunikacyjnego (PU6) pod torami kolejowymi może przyczynić się do znaczącej poprawy tej sytuacji i odciążenia głównych arterii komunikacyjnych centrum miasta, zwiększając tym samym bezpieczeństwo i komfort użytkowników ruchu i pozytywnie wpływając na efekt środowiskowy. Równoległe działania służące zintegrowaniu środków komunikacji indywidualnej z komunikacją publiczną o zasięgu miejskim i ponadlokalnym na skutek budowy centrum przesiadkowego w okolicach dworca PKP, dodatkowo wzmocnią ten efekt. Przyjazne i nowoczesne centrum przesiadkowe, z odpowiednim zasobem miejsc parkingowych, przełoży się na wzrost popularności komunikacji publicznej, a tym samym ograniczenie ruchu pojazdów kołowych na terenie całego obszaru wskazanego do rewitalizacji jak i w innych częściach miasta. Poprawa dostępności komunikacyjnej zwiększy także mobilność mieszkańców centrum, wpływając na dogodność połączeń z miejscami zatrudnienia czy edukacji zlokalizowanymi poza miejscem zamieszkania.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne o charakterze społecznym, które w większości wymieniono powyżej, z uwagi na swoją specyfikę, będą adresowane do wszystkich członków danej grupy docelowej (uczniów,

bezrobotnych, klientów opieki społecznej, przedstawicieli organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, itd.) zamieszkujących obszar wskazany do rewitalizacji. W przyszłości część osób objętych wsparciem będzie podejmowała zatrudnienie lub zmieniała miejsce zamieszkania na obszarze całego Miasta, co w dłuższym okresie rozszerzy zasięg oddziaływania prowadzonych działań rewitalizacyjnych, a tym samym zapewni komplementarność przestrzenną z innymi obszarami Siedlec.

Mapa 25. Rozmieszczenie projektów rewitalizacyjnych: głównych i uzupełniających, realizowanych w ramach *Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020*

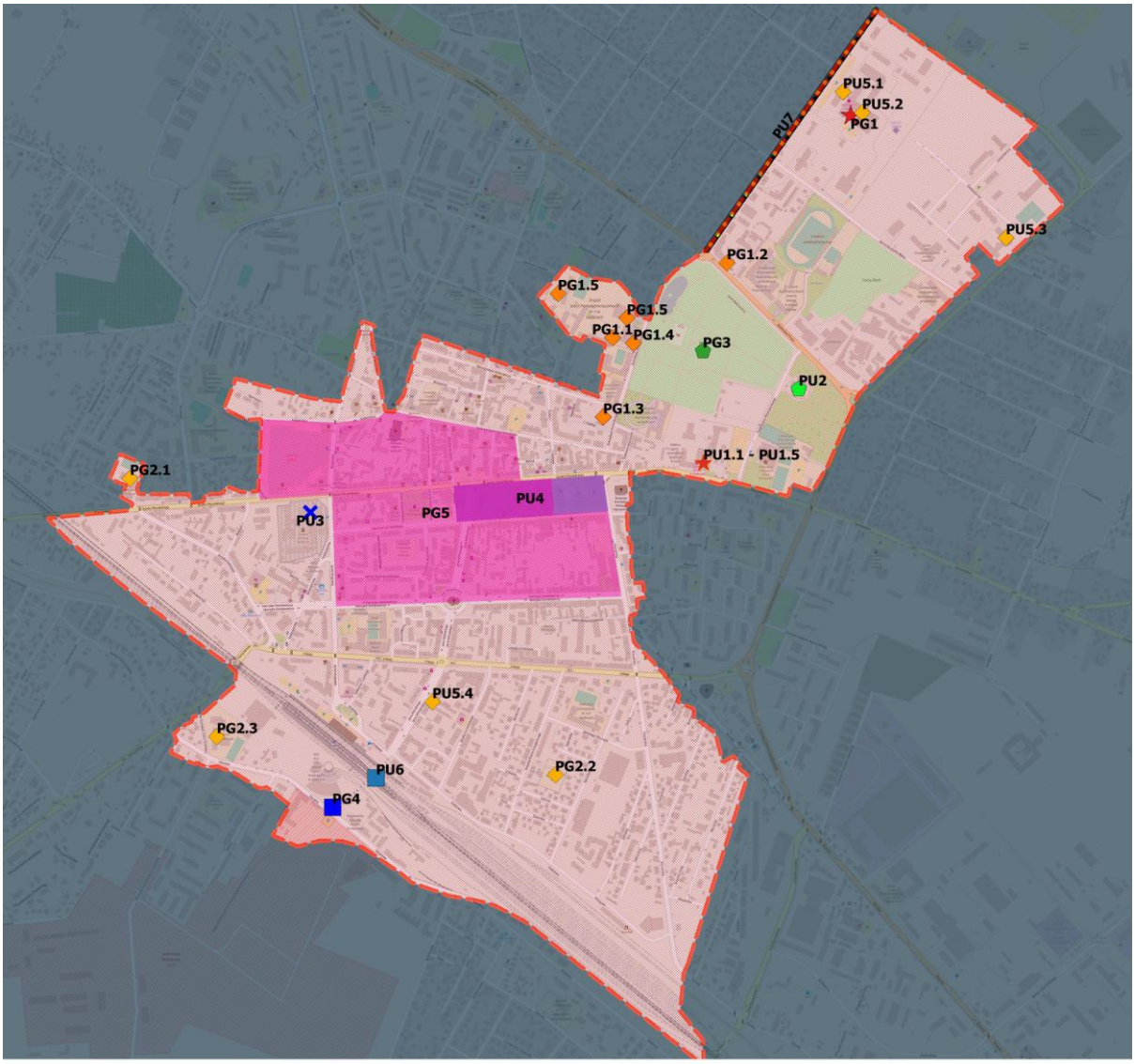

Legenda

GRANICE OBSZARU REWITALIZACJI

TYP PROJEKTU REWITALIZACJI UMIESZCZONEGO NA LIŚCIE PROJEKTÓW GŁÓWNYCH (PG) LUB LIŚCIE PROJEKTÓW UZUPEŁNIAJĄCYCH (PU)

- PG1 - MODERNIZACJA OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ NA TERENIE MIASTA SIEDLCE
- PG2/PU5 - TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW OŚWIATOWYCH/ OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ NA TERENIE M. SIEDLCE
- PG3 - REWALORYZACJA PARKU MIEJSKIEGO ALEKSANDRIA
- PU2 - MODERNIZACJA I ROZBUDOWA AMFITEATRU W SIEDLCACH
- PU6 - BUDOWA TUNELU Z INFRASTRUKTURĄ TOWARZYSZĄCĄ W SIEDLCACH
- PG4 - BUDOWA CENTRUM PRZESIADKOWEGO W SIEDLCACH
- PG6 - PRZEBUDOWA TERENU SZPITALNEGO OBEJMUJĄCEGO INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ, MAŁĄ ARCHITEKTURĘ ORAZ TERENY ZIELONE JAKO MIEJSCE BIERNEJ I CZYNNEJ HORTITERAPII Z WYKORZYSTANIEM DO REHABILITACJI LECZNICZEJ DZIECI I DOROSŁYCH
- PU1 - ROZBUDOWA BAZY SZPITALA SPZOZ W SIEDLCACH PRZY UL. STAROWIEJSKIEJ 15 WRAZ Z DZIAŁANIAMI NA RZECZ PROFILAKTYKI CHORÓB ZAKAŹNYCH, SERCOWO-NACZYNIOWYCH ORAZ CHORÓB UKŁADU ODDECHOWEGO
- PG5 - UCIEPŁOWNIENIE CENTRUM MIASTA
- PU7 - BUDOWA ULICY PONIATOWSKIEGO W SIEDLCACH (NA ODCINKU OD ULICY B. PRUSA DO ULICY PÓŁNOCNEJ)
- PU3 - PRZEBUDOWA BUDYNKU ADMINISTRACJI Z MODERNIZACJĄ NAWIERZCHNI PIESZO-JEZDNYCH I DOSTOSOWANIEM NA POTRZEBY OSÓB ZWIEDZAJĄCYCH OBIEKTY ZABYTKOWE JEDNOSTKI PENITENCJARNEJ
- PU4 - ODTWORZENIE HISTORYCZNEGO XIX WIECZNEGO ZAŁOŻENIA URBANISTYCZNEGO RYNKU GŁÓWNEGO I POŁUDNIOWEJ CZĘŚCI RYNKU STAREGO
- ZASIĘG SPOŁECZNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH (PG7 - PG17)

Źródło: opracowanie własne

6.4.2. KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

Komplementarność problemowa projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w *Lokalnym Programie Rewitalizacji* polegać będzie na ich dopełnieniu tematycznym, co oznacza, iż realizowane projekty będą oddziaływać na wzrost centrum miasta w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno – funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

Działania rewitalizacyjne przewidziane w ramach *Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Siedlce* zostały zaplanowane w taki sposób, aby projekty rewitalizacyjne o charakterze infrastrukturalnym, w tym termomodernizacja i modernizacja obiektów użyteczności publicznej, w tym szkół (PG1; PG2; PU3), rozwój infrastruktury ciepłowniczej (PG5), poprawa ładu przestrzennego XIX-wiecznego centrum (PU4), poprawa infrastruktury oraz dostępności placówek ochrony zdrowia (PG6; PU1), rozwiązania usprawniające komunikację wewnątrz obszaru (PG4, PU6, PU7) czy też stworzenie atrakcyjnych miejsc rekreacji i integracji mieszkańców (PG 3, PU2) dla których dominującą sferą interwencji jest sfera przestrzenno-funkcjonalna, techniczna i środowiskowa, stanowiły trwały fundament dla rozwoju społecznych projektów rewitalizacyjnych (projekty główne o numerach od 7 do 17) i były z nimi ściśle powiązane.

Zarówno projekty służące poprawie infrastruktury i ładu przestrzennego Śródmieścia jak i projekty społeczne służące stymulowaniu rynku pracy i włączenia zawodowego mieszkańców, przełożą się na wzmocnienie czynnika gospodarczego: pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców dzielnicy oraz powstawania nowych inicjatyw gospodarczych w dynamicznie zmieniającym się, atrakcyjnym otoczeniu.

Dodatkowo oddziaływanie wszystkich projektów i przedsięwzięć zostanie wzmocnione na skutek realizacji działań ujętych jako typy przedsięwzięć uzupełniających, które na etapie opracowywania *LPR* nie zostały precyzyjnie zdiagnozowane.

Komplementarność problemowa została już częściowo zarysowana przy opisie mechanizmów komplementarności przestrzennej, dlatego też w tym miejscu za pomocą schematu przedstawione zostały korelacje zachodzące pomiędzy poszczególnymi projektami i przedsięwzięciami.

Schemat 2. Komplementarność i wzajemne korelacje występujące pomiędzy projektami i przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi

	Projekty infrastrukturalne													Projekty społeczne									
	PG1																						
PG1		PG2																					
PG2			PG3																				
PG3				PG4																			
PG4					PG5																		
PG5						PG6																	
PG6							PU1																
PU1								PU2															
PU2									PU3														
PU3										PU4													
PU4											PU5												
PU5												PU6											
PU6													PU7										
PU7														PG7									
PG7															PG8								
PG8																PG9							
PG9																	PG10						
PG10																		PG11					
PG11																			PG12				
PG12																				PG13			
PG13																					PG14		
PG14																						PG15	
PG15																							PG16
PG16																								PG17
PG17																							

Projekty infrastrukturalne

Projekty społeczne

- projekty/przedsięwzięcia wykazują wzajemną korelację
- nie zachodzi korelacja

Źródło: opracowanie własne

6.4.3. KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna oznacza konieczność takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur.

W tym celu określając system zarządzania i monitoringu *Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020* starano się ściśle związać go z systemem zarzadzania określonym w przyjętej *Strategii Rozwoju Miasta do 2025 roku.* Zabieg ten zapewni przejrzystość i koordynację prowadzonej polityki rozwoju miasta na różnych poziomach operacyjnych, zapewniając tym samym realne osadzenie polityki rewitalizacyjnej w pakiecie działań strategicznych miasta. Wysoki poziom elastyczności systemu zarządzania projektami rozwojowymi dostosowany do bieżących uwarunkowań wewnętrznych, możliwości budżetowych, jak i dynamicznie zmieniającej się sytuacji politycznej, gospodarczej i społecznej w otoczeniu miasta zapewnia wysoką efektywność procesu inwestycyjnego i jego odpowiedzialne (finansowo i organizacyjnie) wdrażanie.

Zakres przedsięwzięć rewitalizacyjnych określonych w ramach LPR wykazuje także daleko idącą spójność z celami i działaniami określonymi w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych,* zapewniając tym samym realizację założeń tego dokumentu, poprzez dostosowanie ujętych w nim działań do specyfiki obszaru objętego rewitalizacją.

W procesie rewitalizacji istotna będzie również rola Instytucji Zarządzającej *Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020*, która prowadzi monitoring programów rewitalizacji i projektów rewitalizacyjnych w całym województwie, w tym także w Siedlcach.

6.4.4. KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

Komplementarność międzyokresowa projektów rewitalizacyjnych ujętych w niniejszym *Lokalnym Programie Rewitalizacji* polegać będzie na kontynuacji działań zapoczątkowanych w okresie programowania środków 2007-2013 i realizacji projektów ujętych w uprzednio obowiązującym *Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2007-2013*.

W ramach LPR na lata 2007-2013 wyznaczono 14 stref rewitalizacji z czego 4 (strefa 4, strefa 5, strefa 6 i strefa 8) odpowiadały swym zasięgiem obszarowi rewitalizacji wskazanemu w niniejszym dokumencie. Łącznie w ramach całego LPR na lata 2007-2013 zgłoszono 161 projektów (nie licząc podprojektów oznaczanych dodatkową literką), co związane było z otwartym naborem i brakiem szczegółowej selekcji i tworzenia wiązek projektów. Tak wysoka liczba projektów rewitalizacyjnych uniemożliwiała skuteczny monitoring postępów we wdrażaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji, jak i sterowanie samym przebiegiem procesu rewitalizacji.

W obszarze zbliżonym do obecnego obszaru rewitalizacji zgłoszono łącznie około 82 projekty, z czego przeważającą część stanowiły projekty infrastrukturalne. W podziale na strefy rozkład liczbowy projektów wyglądał następująco:

- Strefa nr 4 – Strefa obejmująca przestrzeń między ciągiem ulic Poniatowskiego, Prusa, Kazimierzowskiej i Północnej – łącznie 6 projektów;
- Strefa nr 5 – Strefa obejmująca przestrzeń między ciągiem ulic: Prusa, Kazimierzowską, Starowiejską oraz Konarskiego z uwzględnieniem terenu Centrum Kształcenia Praktycznego oraz szkół ponadgimnazjalnych zlokalizowanych w tej strefie – łącznie 10 projektów;
- Strefa Nr 6 - Centrum Miasta Siedlce - wskazano łącznie 62 projekty;
- Strefa Nr 8 - Strefa przestrzeni kolejowej wraz z wiaduktem kolejowym przy ul. Łukowskiej – łącznie 4 projekty.

Skala i liczba projektów zgłoszonych w poprzednim Programie Rewitalizacji przesądziła o niemożności realizacji większości z nich.

Część projektów infrastrukturalnych udało się zrealizować i obecnie wdrażane projekty infrastrukturalne i społeczne wzmocnią oddziaływanie tamtych inwestycji. Wybranymi przykładami takich inwestycji mogą być:

- Projekt 24a - Modernizacja Wejścia Głównego Szpitala, remont parkingu, chodników i schodów w skarpie do ul. Poniatowskiego;
- Projekt 25 - Renowacja budynku Komendy Miejskiej Policji w Siedlcach (ul. Prusa 18),
- Projekt 32 - Przebudowa zabytkowego budynku „Starego Szpitala" w Siedlcach,
- Projekt 37 - Odtworzenie historycznego XIX wiecznego założenia urbanistycznego Rynku Głównego,
- Projekt 38 - Rewaloryzacja historycznego założenia urbanistycznego Placu Zdanowskiego;
- Projekt 48 - Remont i modernizacja Muzeum Regionalnego wraz z przyległym terenem;
- Projekt 50 - Remont budynku. Doposażenie sali widowiskowej w Siedlcach, ul. Pułaskiego 6

Niektóre projekty, których nie udało się zrealizować lub nie zrealizowano ich w dostatecznym stopniu zostały włączone w całości lub w ramach kolejnego etapu inwestycji w ramy obecnych projektów rewitalizacyjnych, zwiększając tym samym ich szansę na skuteczne uzyskanie dofinansowania i wdrożenie. Za takie projekty można uznać:

- Projekt 24b Urządzenie terenów zielonych wokół szpitala, przebudowa ciągów pieszych, remont ławek, koszy na śmieci, latarni, modernizacja oświetlenia zewnętrznego i obiektów szpitala oraz ogrodzenia terenu szpitala,
- Projekt 27a - Rewaloryzacja Parku Miejskiego „Aleksandria" w Siedlcach,
- Projekt 27b - Rewaloryzacja i modernizacja amfiteatru i przylegających terenów,
- Projekt 32 - Remont i modernizacja Centrum Kształcenia Praktycznego,
- Projekt 91 - Remont i modernizacja IV Liceum Ogólnokształcącego wraz z remontem przyległego terenu i wyposażeniem sali sportowej

Aktualne projekty określone w *Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020* stanowią zatem częściowe przedłużenie działań ujętych w poprzedniej wersji programu. Dzięki kontynuacji poprzednich projektów oraz realizacji nowych zintegrowanych inicjatyw skoncentrowanych na jednym, jednolitym obszarze rewitalizacji, oddziaływanie procesu rewitalizacji w nadchodzącej perspektywie 2016-2020 będzie silniejsze, a jego kontrolowanie i zarządzanie nim powinno stać się prostsze i bardziej efektywne.

6.4.5. KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Komplementarność źródeł finansowania projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, znajdujących się zarówno na liście głównej jak i określonych jako projekty uzupełniające, będzie polegać na umiejętnym łączeniu własnych środków budżetowych ze wsparciem dostępnym w ramach środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania. Silna koordynacja i synergia projektów rewitalizacyjnych finansowanych szczególnie w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego jest konieczna dla uzyskania korzystnych efektów dla obszarów rewitalizacji.

Rozgraniczenie typu planowanych inwestycji, a także potencjalnych źródeł ich finansowania zostało zaznaczone już na etapie ich opisu: działania o nagłówkach w kolorze czerwonym stanowią „projekty infrastrukturalne" przewidziane do realizacji przy wsparciu Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), z kolei Europejski Fundusz Społeczny (EFS) będzie podstawą ubiegania się o dofinansowanie projektów społecznych oznaczonych nagłówkami w kolorze grantowym.

W ramach *LPR* dopuszcza się także możliwość wsparcia procesu rewitalizacji środkami prywatnym, szczególnie w zakresie realizacji projektów uzupełniających, np. związanych z remontami kamienic, termomodernizacją budynków mieszkalnych, odnową podwórek, organizacją wydarzeń czy projektów społecznych. Prowadzona polityka informacyjna Urzędu Miasta, ukierunkowana będzie na promocję rewitalizacji, informowanie o dostępnych środkach finansowania inwestycji rewitalizacyjnych oraz korzyściach płynących z włączenia się w proces rewitalizacji, co stanowić będzie próbę zaangażowania w ten proces jak najszerszej grupy podmiotów prywatnych i osób fizycznych. Aktywne włączenie się kapitału prywatnego stanowi bowiem warunek konieczny dla zwiększenia dynamiki pożądanych zmian na obszarze objętym rewitalizacją.

7. RAMY FINANSOWE

W tym rozdziale zostały przedstawione potencjalne źródła finansowania *Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2014-2020* oraz indykatywne ramy finansowe projektów ujętych na liście głównej.

Podstawowym źródłem finansowania działań określonych w *Lokalnym Programie Rewitalizacji* będą środki własne pochodzące z budżetu Miasta Siedlce oraz środków finansowych pozostałych podmiotów, które zgłosiły swoje propozycje projektowe. Pełna realizacja *Lokalnego Programu Rewitalizacji* wymaga jednak zaangażowania znacznych środków finansowych, niekiedy przewyższających możliwości ich samodzielnego finansowania przez podmioty zaangażowane w proces rewitalizacji, co wiąże się z koniecznością aktywnego stosowania różnych wariantów montażu finansowego, przy udziale: środków własnych, celowych środków publicznych, instrumentów zwrotnych, a także Funduszy Europejskich.

Ważnym, zewnętrznym źródłem finansowania większości ujętych w LPR działań rewitalizacyjnych będzie *Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020,* w ramach którego wskazano działania służące wsparciu rewitalizacji, na których sfinansowanie wyodrębniono odrębną pulę alokacji i zastosowano zróżnicowane mechanizmy preferencji.

RPO WM 2014-2020, którego głównym celem jest „inteligentny, zrównoważony rozwój zwiększający spójność społeczną i terytorialną przy wykorzystaniu potencjału mazowieckiego rynku pracy", stanowi narzędzie realizacji polityki rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa Mazowieckiego. Dokument uwzględnia cele tematyczne zdefiniowane przez Komisję Europejską, a także celami *Strategii Europa 2020* oraz odpowiada na zidentyfikowane wyzwania regionu Mazowsza w zakresie stymulowania rozwoju społeczno-gospodarczego.

W odniesieniu do rewitalizacji bezpośrednio dedykowanym działaniem dla projektów związanych z kompleksową rewitalizacją zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich, w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym jest: **Działanie: 6.2 *Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych*** -> PI 9b *Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich* -> OŚ PRIORYTETOWA VI – *Jakość życia.* Wsparcie w ramach Działania 6.2 zostanie ukierunkowane na przeciwdziałanie marginalizacji obszarów kryzysowych, na których nasilają się niepożądane zjawiska społeczne i ekonomiczne a degradacji ulega stan i zagospodarowanie przestrzeni. Efektem podjętych działań powinno być nadanie obszarom zidentyfikowanym w programach rewitalizacji nowych funkcji, lub przywrócenie poprzednich, w wyniku zaplanowanych i skoordynowanych działań interwencyjnych i naprawczych.

W ramach Działania 6.2 możliwe do realizacji będą wyłącznie projekty zgodne z programem rewitalizacji obowiązującym na obszarze realizacji projektu, przy czym program ten musi znajdować się w „Wykazie programów rewitalizacji województwa mazowieckiego".

Wdrażanie polityki rewitalizacyjnej na poziomie regionalnym w województwie mazowieckim rozumiane jest jako zespół działań prowadzonych kompleksowo, wielowymiarowo, skoordynowanych i skoncentrowanych tematycznie i terytorialnie, współfinansowanych z EFRR i EFS, w celu osiągnięcia założonych przemian w obszarach kryzysowych (zdegradowanych obszarach miejskich, lub w poprzemysłowych, powojskowych, pokolejowych i popegeerowskich obszarach wiejskich) wskazanych w programach rewitalizacji. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne służące bezpośrednio realizacji programów rewitalizacji jak i te mające charakter komplementarny będą mogły uzyskać wsparcie w ramach RPO dzięki konkursom dedykowanym wprost projektom rewitalizacyjnym lub premiowaniu tego typu projektów w ramach procedury konkursowej.

Działaniami RPO WM 2014-2020 dla których przewidziane zostały konkursy dotyczące projektów rewitalizacyjnych realizowanych na obszarach (terytoriach) objętych programami rewitalizacji, są[23]:

3.1 Poprawa rozwoju MŚP na Mazowszu (EFRR)

4.2 Efektywność energetyczna (EFRR)

4.3 Jakość powietrza (EFRR)

5.3 Dziedzictwo kultury (EFRR)

6.2 Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych (EFRR)

Preferencje w dostępie do środków poprzez premiowanie projektów rewitalizacyjnych realizowanych na obszarach (terytoriach) objętych programami rewitalizacji, będą obejmować projekty realizowane w ramach Działań[24]:

4.3 Jakość powietrza (EFRR)

6.1 Jakość usług zdrowotnych (EFRR)

8.2 Aktywizacja zawodowa osób poszukujących pracy biernych zawodowo (EFS)

8.3 Ułatwianie powrotu do aktywności zawodowej osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3 (EFS)

9.1 Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu (EFS)

9.2 Usługi społeczne i usługi opieki zdrowotnej (EFS)

9.3 Rozwój ekonomii społecznej (EFS)

10.1 Edukacja ogólna i przedszkolna (EFS)

10.2 Kompetencje kluczowe osób dorosłych (EFS)

10.3 Doskonalenie zawodowe (EFS)

Ponadto część projektów głównych jak i pozostałe przedsięwzięcia rewitalizacyjne (uzupełniające do działań głównych) będą mogły ubiegać się o dofinansowanie z:

- pozostałych działań *RPO WM 2014-2020* - nieukierunkowanych bezpośrednio na działania rewitalizacyjne*;*
- krajowych programów operacyjnych – w tym szczególnie z *Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*[25]dla projektów infrastrukturalnych *i Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój*[26] dla projektów o charakterze społecznym;

[23] *Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych RPO WM 2014-2020 v.1.9*, z dnia 25.04.2016 r.

[24] Tamże

[25] *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020* może być narzędziem wdrażania działań rewitalizacyjnych oraz wnosić wkład w realizację NPR – bezpośredni i pośredni, zwłaszcza w takich obszarach tematycznych jak: transport, środowisko, energetyka i gospodarka niskoemisyjna oraz kultura. Pomimo, że w ramach programu nie przewidziano odrębnych działań dedykowanych projektom rewitalizacyjnym, to zakres interwencji programu może stanowić podstawę dla realizacji takich projektów w ramach lokalnych programów rewitalizacji (LPR) przygotowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Głównym sposobem preferencji w POIiŚ dla projektów związanych z rewitalizacją będzie wprowadzenie dedykowanych kryteriów wyboru projektów. Zastosowany zostanie zróżnicowany sposób oceny projektów, tzn. po dokonaniu selekcji priorytetów inwestycyjnych pod kątem wpływu na rewitalizację, zostanie przypisana odpowiednia wartość punktowa oraz waga. Przedmiotem oceny projektów będzie ocena zgodności z lokalnymi programami rewitalizacji, tj. ocena zerojedynkowa, na zasadzie, czy projekt wpisuje się w LPR lub nie.

[26] Założeniem interwencji EFS jest rozwiązywanie konkretnych problemów poszczególnych grup docelowych, a co za tym idzie, kierowanie interwencji bezpośrednio do osób, których one dotyczą. Działania realizowane w ramach PO WER mogą pośrednio lub jako element większego przedsięwzięcia stanowić wkład w rewitalizację określonych obszarów.

- funduszy celowych i programów ministerstw oraz Banku Gospodarstwa Krajowego (m.in. w ramach: *Programu Rozwoju Gminnej i Powiatowej Infrastruktury Drogowej na lata 2016-2019*, *Funduszu termomodernizacji i remontów*, *Programu wsparcia społecznego budownictwa czynszowego*)

W poniższej tabeli przedstawione zostały szacowane wartości projektów ujętych na liście głównej, okres realizacji, a także potencjalne źródła ich finansowania. Z uwagi na brak szczegółowych informacji dotyczących projektów niemożliwe jest precyzyjne określenie wkładu własnego jak i źródła[27] oraz poziomu dofinansowania zewnętrznego, stąd w tabeli pojawiają się jedynie szacowane wartości ogólne projektów. Ostateczne kwoty kosztów i kosztów kwalifikowalnych zostaną dookreślone we wnioskach aplikacyjnych na etapie naboru wniosków o dofinansowanie w ramach poszczególnych działań, funduszy lub programów, do których dany projekt zostanie skierowany. Przyjmuje się, iż w przypadku niepowodzenia w staraniach o uzyskanie dofinansowania zewnętrznego głównym źródłem finansowania projektów znajdujących się na liście projektów głównych będą środki własne projektodawców.

Tabela 16. Indykatywne ramy finansowe projektów rewitalizacyjnych ujętych na liście projektów głównych

Numer i tytuł projektu/ przedsięwzięcia	Szacowana wartość projektu	Okres realizacji	Potencjalne źródło finansowania:
Projekt Nr 1 MODERNIZACJA OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ NA TERENIE MIASTA SIEDLCE	**38 780 000,00 zł**	**2017-2020**	• **RPO WM 2014-2020** (np. *Działanie 6.2 Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych)* • **Środki własne projektodawcy**
Podprojekt 1.1 Modernizacja budynku warsztatowo-dydaktycznego nr 2 w CKP	*2 100 000,00 zł*		
Podprojekt 1.2 Modernizacja pomieszczeń w budynku przy ul. Prusa 18 w Siedlcach	*6 980 000,00 zł*		
Podprojekt 1.3 Rewitalizacja obszaru zmarginalizowanego poprzez rewaloryzację budynku IV Liceum Ogólnokształcącego im. Hetmana Stanisława Żółkiewskiego w Siedlcach	*12 000 000,00 zł*		
Podprojekt 1.4 Remont i modernizacja bazy Centrum Kształcenia Praktycznego w Siedlcach wraz z przyległym otoczeniem z przeznaczeniem na cele edukacyjne.	*3 700 000,00 zł*		
Podprojekt 1.5 Poprawa warunków kształcenia zawodowego w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 w Siedlcach	*14 000 000,00 zł*		
Projekt Nr 2 TERMOMODERNIZACJA OBIEKTÓW OŚWIATOWYCH NA TERENIE MIASTA SIEDLCE	**4 700 000,00 zł**	**2016-2020**	• **RPO WM 2014-2020** (np. *Działanie 4.2 Efektywność energetyczna)* • **Środki własne projektodawcy** • ***Fundusz termomodernizacji i remontów* BGK**
Podprojekt 2.1 Termomodernizacja Publicznego Gimnazjum nr 2 w Siedlcach	*2 400 000,00 zł*		
Podprojekt 2.2 Termomodernizacja Miejskiego Przedszkola nr 4 w Siedlcach wraz z zagospodarowaniem terenu.	*1 100 000,00 zł*		

[27] Na podstawie ogólnego zarysu projektów wskazano na działania programów operacyjnych, których zakres w sposób najbardziej zbliżony odpowiada zgłoszonym projektom i może stanowić potencjalne źródło finansowania zewnętrznego (przy spełnieniu szczegółowych kryteriów określonych na etapie konkursów)

Numer i tytuł projektu/ przedsięwzięcia	Szacowana wartość projektu	Okres realizacji	Potencjalne źródło finansowania:
Podprojekt 2.3 Ocieplenie ścian zewnętrznych budynku Szkoły Podstawowej nr 5 w ZS nr 2 w Siedlcach – Etap II	*1 200 000,00 zł*		
Projekt Nr 3 **REWALORYZACJA PARKU MIEJSKIEGO ALEKSANDRIA**	**14 700 000,00 zł**	**2017-2018**	• **RPO WM 2014-2020** (np. *Działanie 6.2 Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych)* • **PO IiŚ 2014-2020** (np. *Działanie 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego)* • **Środki własne projektodawcy**
Projekt Nr 4 **BUDOWA CENTRUM PRZESIADKOWEGO W SIEDLCACH**	**15 090 000,00 zł**	**2017-2018**	• **RPO WM 2014-2020** (np. *Działanie 4.3 Redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza* *Poddziałanie 4.3.1 Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza i rozwój mobilności miejskiej)* • **Środki własne projektodawcy**
Projekt Nr 5 **UCIEPŁOWNIENIE CENTRUM MIASTA**	**2 000 000,00 zł**	**2017-2020**	• **RPO WM 2014-2020** • **Środki własne projektodawcy**
Projekt Nr 6 **PRZEBUDOWA TERENU SZPITALNEGO OBEJMUJĄCEGO INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ, MAŁĄ ARCHITEKTURĘ ORAZ TERENY ZIELONE JAKO MIEJSCE BIERNEJ I CZYNNEJ HORTITERAPII Z WYKORZYSTANIEM DO REHABILITACJI LECZNICZEJ DZIECI I DOROSŁYCH**	**8 500 000,00 zł**	**2017-2020**	• **RPO WM 2014-2020** • **Środki własne projektodawcy**
Projekt Nr 7 **AKTYWIZACJA ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW Z TERENU REWITALIZACJI MIASTA SIEDLCE ZAREJESTROWANYCH W PUP W SIEDLCACH**	**260 000,00 zł**	**2017-2020**	• **RPO WM 2014-2020** (np. *Działanie 8.1 Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych przez PUP)* • **Środki własne projektodawcy**
Projekt Nr 8 **„SYZYF BY SIĘ ZDZIWIŁ"**	**512 000,00 zł**[28]	**2019-2020**	• **RPO WM 2014-2020** • (np. *Działanie 9.1 Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu)* • **Środki własne projektodawcy**
Projekt Nr 9 **„JESTEM. WŁĄCZAM SIĘ! ŻYJĘ AKTYWNIE!!!"**	**645 189,75 zł**	**2016-2017**	• **RPO WM 2014-2020** (np. *Działanie 9.1 Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu)*

[28] Wartość uśredniona

Numer i tytuł projektu/ przedsięwzięcia	Szacowana wartość projektu	Okres realizacji	Potencjalne źródło finansowania:
			• **Środki własne projektodawcy**
Projekt Nr 10 **„AKTYWNY EMERYT" – CYKL WARSZTATÓW**	**492 0000,00 zł**	**2016-2020**	• **RPO WM 2014-2020** • **Środki własne projektodawcy**
Projekt Nr 11 **ZWIĘKSZENIE SZANS EDUKACYJNYCH I ZAWODOWYCH UCZNIÓW ZAMIESZKUJĄCYCH OBSZAR REWITALIZACJI - ROZWÓJ KOMPETENCJI KLUCZOWYCH DZIECI I MŁODZIEŻY**	**9 207 879,30 zł**	**2017-2020**	• **RPO WM 2014-2020** (np. *Działanie 10.1 Edukacja ogólna i przedszkolna* *Poddziałanie 10.1.1* *Edukacja ogólna (w tym w szkołach zawodowych)* *Działanie 10.3 Doskonalenie zawodowe* *Poddziałanie 10.3.1* *Doskonalenie zawodowe uczniów* • **Środki własne projektodawcy**
Podprojekt 11.1 TRENUJĘ, WIĘC JESTEM	*225 991,80 zł*		
Podprojekt 11.2 CYBERSAFETY (CYBERBEZPIECZEŃSTWO)	*4 500 000,00 zł*		
Podprojekt 11.3 WSPOMAGANIE KARIERY EDUKACYJNO-ZAWODOWEJ UCZNIÓW GIMNAZJUM	*481 887,50 zł*		
Podprojekt 11.4 ZAWODOWE SIEDLCE	*4 000 000,00 zł*		
Projekt Nr 12 **„AKTYWNA MAMA – SZCZĘŚLIWA MAMA"**	**650 000,00 zł**	**2016-2017**	• **RPO WM 2014-2020** • (np. *Działanie 8.3 Ułatwianie powrotu do aktywności zawodowej osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3* *Poddziałanie 8.3.1. Ułatwianie powrotu do aktywności zawodowej)* • **Środki własne projektodawcy**
Projekt Nr 13 **CENTRUM DIAGNOSTYCZNO – BADAWCZE**	**750 000,00 zł**	**2017-2019**	• **RPO WM 2014-2020** (np. *Działanie 9.2 Usługi społeczne i usługi opieki zdrowotnej* *Poddziałanie 9.2.2* *Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych)* • **Środki własne projektodawcy**
Projekt Nr 14 **„I DON'T TAKE. I DON'T USE. - NIE BIORĘ. NIE UŻYWAM."**	**950 000,00 zł**	**2016-2017**	• **RPO WM 2014-2020** • **Środki własne projektodawcy**
Projekt Nr 15 **KURS KOMPUTEROWY NA PODSTAWIE ECDL PROFILE DIGICOMP 16 DLA 45+**	**600 000,00 zł**	**2016-2017**	• **RPO WM 2014-2020** (np. *Działanie 10.2 Kompetencje kluczowe osób dorosłych)* • **Środki własne projektodawcy**
Projekt Nr 16 **„MOST B+R"**	**800 000,00 zł**	**2016-2021**	• **RPO WM 2014-2020** (np. *Działanie 1.2 Działalność badawczo - rozwojowa przedsiębiorstw*) • **Środki własne projektodawcy**

Numer i tytuł projektu/ przedsięwzięcia	Szacowana wartość projektu	Okres realizacji	Potencjalne źródło finansowania:
Projekt Nr 17 **PRZEDSIĘWZIĘCIE PRIORYTETOWE: ESS – EUROPEJSKI SONDAŻ SPOŁECZNY DLA CELU REDUKCJA POZIOMU WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO**	**2 900 000,00 zł**	**2016-2019**	• **RPO WM 2014-2020** (np. *Działanie 9.3 Rozwój ekonomii społecznej)* • **Środki własne projektodawcy**

8. PARTYCYPACJA SPOŁECZNA

Proces powstawania zaktualizowanego *Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Siedlce* realizowany był przy czynnym zaangażowaniu lokalnych interesariuszy rewitalizacji: mieszkańców, przedsiębiorców, urzędników, przedstawicieli organizacji pozarządowych, przedstawicieli instytucji publicznych, w tym szpitali, szkół, policji, straży miejskiej oraz instytucji kultury, a także przedstawicieli jednostek organizacyjnych Urzędu Miasta.

Świadomość roli jaką pełni czynnik społeczny w prawidłowej realizacji procesu rewitalizacji na danym obszarze, była widoczna w organizacji licznych spotkań konsultacyjnych i badań społecznych, które pozwoliły w bardziej dogłębny sposób poznać i zrozumieć problemy dotykające lokalną społeczność, potrzeby i wizję oczekiwanej zmiany dokonywanej zarówno na obszarze wskazanym do rewitalizacji jak i w całym mieście.

W celu pogłębienia diagnozy stanu miasta i określenia obszaru o największej koncentracji problemów społecznych, w ramach badań ankietowych CATI (o grupie respondenckiej wynoszącej 500 osób) prowadzonych na potrzeby opracowania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2025,* prowadzono równolegle badania, obejmujące dodatkowy zestaw pytań, dotyczące problemów związanych z rewitalizacją, z których wnioski zostały ujęte w treści dokumentu.

Dla zapewnienia jak najszerszej partycypacji społeczeństwa w pracach nad przygotowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji zorganizowano sesje konsultacyjne, w których przedstawiono założenia procesu rewitalizacji, a także zebrano opinie i spostrzeżenia mieszkańców co do oczekiwanych zmian.

W dniu 13 maja 2016 r. zorganizowane zostało spotkanie wewnętrzne z przedstawicielami wydziałów Urzędu Miasta Siedlce i jednostek organizacyjnych, gdzie zarysowano kierunki działań rewitalizacyjnych i zgłoszone wstępne propozycje projektów.

W dniu 19 maja 2016 r. zorganizowano spotkanie otwarte, w którym udział mogły wziąć wszystkie osoby zainteresowane procesem rewitalizacji Siedlec. Spotkanie to służyło zdiagnozowaniu problemów dotykających lokalną społeczność, zgłębieniu specyfiki występujących we wskazanym obszarze zjawisk kryzysowych, a także wypracowaniu wspólnej wizji kompleksowych działań rewitalizacyjnych, których realizacja posłuży ożywieniu gospodarczemu i społecznemu, a przede wszystkim wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców. Informacja o spotkaniu konsultacyjnym była szeroko rozpowszechniona. Ogłoszenie o spotkaniu zostało zamieszczone na stornie internetowej Urzędu Miasta Siedlce (www.siedlce.pl), a także w mediach lokalnych. Ponadto zgodnie z Uchwałą Nr XLVIII/733/2006 Rady Miasta Siedlce z dnia 31 sierpnia 2006 r. *w sprawie określenia zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych* i jej zmianą Uchwałą Nr LXII/889/2010 z dnia 29.10.2010 r. *Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020* był konsultowany na Platformie Konsultacji Społecznych.

W ramach konsultacji społecznych Urząd Miasta zaprosił interesariuszy do zgłaszania wstępnych propozycji planowanych do realizacji projektów rewitalizacyjnych. Propozycje projektów należało przygotować za pomocą stosownego formularza (fiszki projektowej), który był zamieszczony w formie załącznika na stronie internetowej miasta. Wypełnione fiszki należało dostarczyć na wskazany adres mailowy lub w formie papierowej na adres: Urząd Miasta Siedlce Skwer Niepodległości 2, 08-110 Siedlce lub w Biurze Obsługi Interesanta Urzędu Miasta na stanowisku nr 4. Do Urzędu Miasta Siedlce wpłynęło 30 wniosków, zgłoszonych przez podmioty zewnętrzne, jednostki organizacyjne, a także przez wydziały merytoryczne Urzędu Miasta, które przygotowały własne propozycje projektów rewitalizacyjnych. Na bieżąco w trakcie trwania konsultacji i naboru pracownicy Urzędu Miasta, a także pracownicy firmy zewnętrznej opracowującej *LPR* udzielali informacji telefonicznych i mailowych interesariuszom zainteresowanym rewitalizacją.

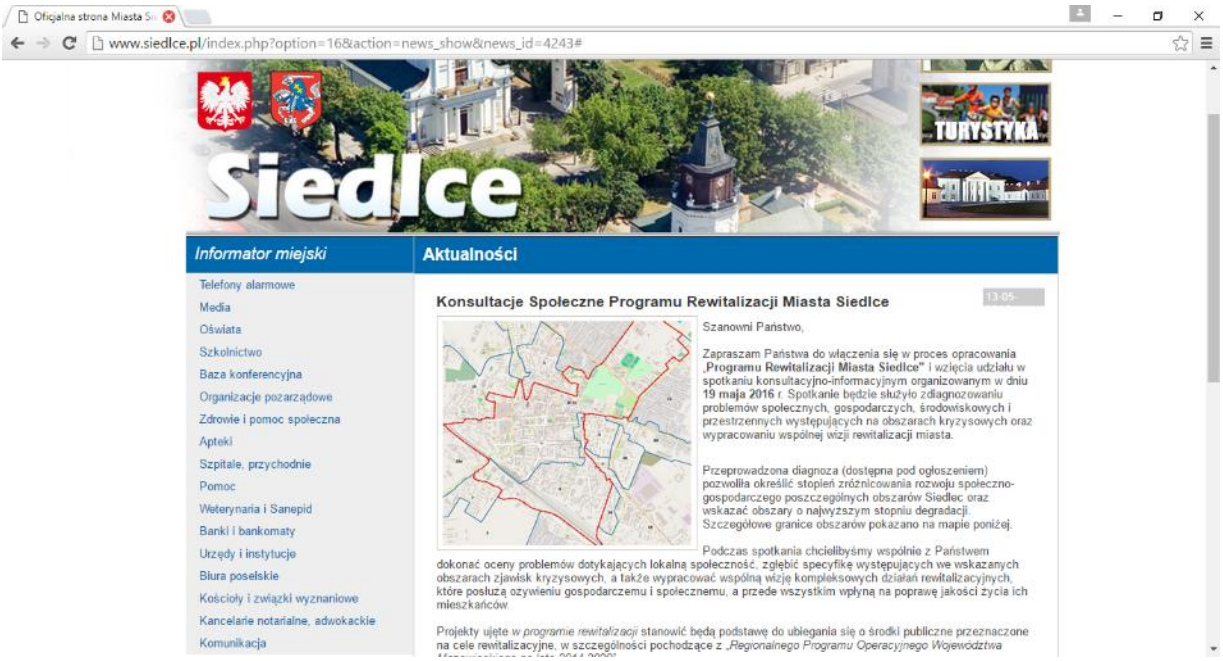

Rysunek. Zrzut ekranu z ogłoszeniem o konsultacjach społecznych Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Siedlce zamieszczonym na stronie Urzędu Miasta – www.siedlce.pl

Przed uchwaleniem dokument poddany był ponownie procesowi partycypacji obywatelskiej. Możliwość wpływu publicznego na kształt i zapisy uchwały zapewniono zarządzeniem Nr 245/2016 Prezydenta Miasta Siedlce z dnia 8 sierpnia 2016 r. w sprawie zarządzenia konsultacji społecznych. Zgodnie z nim, w dniach od 15 sierpnia 2016 r. do 21 sierpnia 2016 r. uruchomiono konsultacje społeczne w celu pozyskania opinii mieszkańców miasta na temat przedmiotowego projektu. Konsultacje społeczne zostały przeprowadzone w formie sondażu internetowego za pośrednictwem Platformy Konsultacji Społecznych.

Ponadto po wprowadzeniu zmian oraz uzupełnień w dokumencie uprzednio przyjętym przez Radę Miasta Siedlce, projekt dokumentu również został przedstawiony i udostępniony opinii publicznej w ramach prowadzonych konsultacji społecznych.

Włączenie mieszkańców w proces rewitalizacji, także na etapie jego wdrażania stanowi warunek obligatoryjny dla prawidłowej realizacji tego procesu. Odnowa zdegradowanego obszaru ma służyć w pierwszej kolejności poprawie warunków i jakości życia lokalnej społeczności oraz zapobieżeniu jej postępującemu wykluczeniu, co wymaga jej zaangażowania i akceptacji zachodzących zmian.

Prowadzenie działań rewitalizacyjnych będzie odbywało się zatem w sposób transparentny. Każdorazowo na stronach internetowych Urzędu Miasta pojawi się informacja o prowadzonych działaniach rewitalizacyjnych, a także raporty z monitoringu oraz ewaluacji LPR Miasta Siedlce, a większe inwestycje wiążące się z okresowymi uciążliwościami będą konsultowane z mieszkańcami.

Do głównych interesariuszy procesu rewitalizacji obok mieszkańców należy zaliczyć: instytucje kultury, placówki edukacyjne, ośrodki sportu i rekreacji, kościoły i związki wyznaniowe, szpitale funkcjonujące w Siedlcach, organizacje pozarządowe w tym kluby sportowe, a także przedsiębiorców.

Przewiduje się, iż część interesariuszy zaangażuje się w proces rewitalizacji w sposób bezpośredni, tzn. realizując własne projekty, które będą wpisywały się w postanowienia Programu Rewitalizacji i działania

podejmowane przez Urząd Miasta. Konieczna jest zatem współpraca Urzędu Miasta z potencjalnymi inwestorami dot. informowania o podejmowanych działaniach, dostępnych do pozyskania środkach finansowych, a także monitorowania zachodzących zmian.

Narzędziem wykorzystywanym przez mieszkańców w procesie rewitalizacji stanie się także Budżet Obywatelski, w ramach którego mieszkańcy obszaru rewitalizacji będą wskazywać oddolnie najbardziej pożądane inwestycje w granicach wyznaczonej kwoty z budżetu miasta. Przeznaczenie relatywnie niewielkich kwot, na realizację działań wskazywanych przez lokalną społeczność, wzmocni wśród mieszkańców poczucie wspólnoty społecznej i współdecydowania o rozwoju dzielnicy.

Silne i trwałe partnerstwo między różnymi podmiotami zaangażowanymi w prowadzenie procesu rewitalizacji, a szczególnie we wdrażanie i ocenę efektów programu rewitalizacji stanowi warunek konieczny dla zapewnienia efektywności tego procesu i skuteczności prowadzonych działań. Należy zatem czynić starania, aby rewitalizacja centrum miasta była postrzegana jako ważny kierunek rozwojowy miasta, służący wszystkim Siedlczanom. Niezwykle ważne będzie również zachęcenie lokalnych liderów opinii – przedsiębiorców, przedstawicieli szkół wyższych, kościołów i związków wyznaniowych oraz organizacji pozarządowych, aby także zaangażowali się w proces odnowy społeczno-gospodarczej miasta i kontrolowali oraz wspomagali działania podejmowane przez Urząd Miasta na rzecz lokalnej społeczności i poprawy ładu przestrzennego.

9. SYSTEM ZARZĄDZANIA I MONITORINGU LOKALNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI MIASTA SIEDLCE NA LATA 2016-2020

9.1. WDRAŻANIE LPR

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020 stanowi dokument operacyjny *Strategii Rozwoju Miasta Siedlce do 2025 roku,* którego celem jest wdrożenie postulatów i kierunków rozwoju określonych w ramach Celu szczegółowego 4.2. *Rewitalizacja obszarów problemowych i tworzenie wysokiej jakości przestrzeni publicznych,* określonego w *Strategii Rozwoju*. Zależność ta oznacza, iż system zarządzania *Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020* będzie ściśle zintegrowany z systemem zarządzania *Strategią Rozwoju Miasta Siedlce do 2025 roku* oraz innymi programami operacyjnymi (np. *Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych*), co zapewni koordynację działań prorozwojowych prowadzonych przez Urząd Miasta w kolejnych latach, wzmacniając tym samym ich oddziaływanie.

Organem odpowiedzialnym za proces wdrażania zapisów niniejszego programu rewitalizacji będzie Zespół ds. wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020 na którego czele będzie stał Prezydent Miasta Siedlce. Skład Zespołu powinien być zbliżony do składu zespołu osób wdrażających dokumenty strategiczne, poszerzonego o osoby zaangażowane w realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W skład Zespołu będą wchodzić zatem kierownicy poszczególnych wydziałów, komórek i jednostek organizacyjnych.

Koordynatorem realizacji programu rewitalizacji będzie Wydział Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa Urzędu Miasta Siedlce. Do jego obowiązków będzie należało nadzorowanie wdrażania projektów rewitalizacyjnych prowadzonych przez wydziały Urzędu Miasta i jednostki organizacyjne, koordynacja działań pomiędzy Urzędem Miasta a podmiotami zewnętrznymi, monitoring postępów procesu rewitalizacji, wykonanie badań ewaluacyjnych, organizacja konsultacji społecznych dotyczących realizowanych projektów, w tym spotkań z mieszkańcami, a także bieżąca obsługa administracyjno-informacyjna procesu rewitalizacji.

9.2. MONITORING I EWALUACJA LOKLANEGO PROGRAMU REWITALIZACJIA MIASTA SIEDLCE NA LATA 2016-2020

Zapewnieniu efektywności i transparentności prowadzonych działań rewitalizacyjnych służyć będzie proces monitoringu i ewaluacji.

Monitoring powinien opierać się na bieżącej, wieloaspektowej analizie stopnia zmian zachodzących na obszarze rewitalizacji, w tym sytuacji społeczno-gospodarczej (również w odniesieniu do innych obszarów miasta) oraz zbieżności efektów działań rewitalizacyjnych z założoną wizją i celami rewitalizacji.

Podstawowymi elementami składowymi przyjętego systemu monitoringu będą:

- analiza zagregowanych wskaźników rezultatu oraz wskaźników produktu osiągniętych na skutek realizacji projektów rewitalizacyjnych;
- analiza jakościowa zmian w strukturze gospodarczej, przestrzennej i społecznej miasta oraz ocena działań podejmowanych przez podmioty zewnętrzne wpisujących się w założenia *Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020*.

Jednostką organizacyjną odpowiedzialną za proces agregacji danych i sporządzania raportów z monitoringu jest koordynator procesu zarządzania programem rewitalizacji, czyli Wydział Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa Urzędu Miasta Siedlce.

Pozostałe komórki Urzędu Miasta Siedlce oraz jednostki organizacyjne przekazują Wydziałowi informacje zwrotne o rezultatach prowadzonych i nadzorowanych przez nie działań rewitalizacyjnych. Na podstawie zagregowanych danych z poszczególnych wydziałów i uzupełnieniu ich o dane statystyczne, minimum raz na trzy lata sporządzany będzie Raport z monitoringu *Lokalnego Programu Rewitalizacja Miasta Siedlce na lata 2016-2020*. Raport będzie zawierał opis działań zrealizowanych w ramach poszczególnych celów rewitalizacji, a także analizę zmian zagregowanych wskaźników rezultatu i produktu. Organem recenzującym jego treść będzie Zespół ds. wdrażania *Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020* oraz komisje Rady Miasta Siedlce. Po przedstawieniu raportu na kolegium i akceptacji przez wskazane zespoły przewiduje się, iż raport będzie publikowany na stronie internetowej Urzędu Miasta Siedlce (www.siedlce.pl), umożliwiając w ten sposób opinii publicznej zapoznanie się z jego treścią.

Po zakończeniu obowiązywania niniejszego Lokalnego Programu Rewitalizacji wykonana zostanie ewaluacja typ *ex-post* (po), która pozwoli na ocenę stopnia realizacji zakładanych celów rewitalizacji, stopień, zakres oraz trwałość zmian jakie zaszły na obszarze objętym rewitalizacją na skutek wdrażania programu, a także sprawność i skuteczność zarządzania tym procesem. Z uwagi na charakter badania ex-post, przewiduje się, iż raport ewaluacyjny zostanie opracowany po zakończeniu okresu programowania niniejszego programu i zakończeniu wdrażania większości ujętych w nim projektów, tak aby możliwe było dokonanie obiektywnej oceny ich efektów.

Za wykonanie lub zlecenie wykonania badań rewitalizacyjnych i opracowania raportu ewaluacyjnego pomiotowi zewnętrznemu odpowiadać będzie Wydział Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa Urzędu Miasta Siedlce. Ewaluacja jest badaniem społeczno-ekonomicznym, realizowanym w celu oceny jakości i efektów prowadzonych działań, w oparciu o odpowiednie kryteria i wykorzystanie źródeł wtórnych i źródeł pierwotnych. Raport ewaluacyjny opracowany zostanie według metodologii określonej przez podmiot (lub Wydział) wykonujący ewaluację.

Przewiduje się, iż mierząc stopień zmian zachodzących na terenie objętym działaniami rewitalizacyjnymi, przy opracowywaniu raportu ewaluacyjnego *Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020* wykorzystany zostanie zestaw wskaźników programowych.

Wskaźniki programowe stanowią zestaw wskaźników pozwalający określić statystyczny obraz poziomu rozwoju społecznego obszaru, a także ocenić dynamikę tych zmian w relacji do innych obszarów miasta. Poprawa sytuacji obszaru kryzysowego w wymiarze społecznym stanowi, bowiem nadrzędny cel procesu rewitalizacji, który dokonuje się poprzez prowadzenie zintegrowanych działań zarówno w sferze społecznej jak i w sferze gospodarczej, przestrzenno-infrastrukturalnej czy środowiskowej.

W zamieszczonej poniżej tabeli wskaźniki zostały przyporządkowane poszczególnym celom rewitalizacji (zaznaczenie komórek odpowiadających numerom celów), co oznacza, iż osiągnięcie zakładanych rezultatów rewitalizacji (wartości docelowych wskaźników) uzależnione jest od skutecznego wdrożenia projektów i działań zaplanowanych w ramach poszczególnych celów. Wartości wskaźników zostały określone na podstawie danych statystycznych zgromadzonych na potrzeby wykonania delimitacji obszarów kryzysowych. Prognozowane wartości docelowe zostały określone w większości przypadków na podstawie odniesienia wartości bazowej do średniej dla miasta – jako wartości referencyjnej[29]. W przypadku wskaźników obrazujących kwestie związane z demografią i gospodarką przyjmując wartości docelowe uwzględniono dynamikę tych procesów, jak i silny wpływ czynników zewnętrznych (niezależnych od działań samorządu).

Przyjęty zestaw wskaźników programowych pozwala na dokonanie obiektywnej oceny efektywności prowadzonej interwencji na wskazanym obszarze rewitalizacji, stanowiąc tym samym podstawowy element procesu monitoringu i ewaluacji działań rewitalizacyjnych, zaprogramowanych w dokumencie *Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020*

Osiągnięcie zakładanych wartości wskaźników programowych będzie wymagało szerokiego zaangażowania w realizację zamierzeń i projektów określonych w ramach *Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Siedlce na lata 2016-2020* zarówno samorządu lokalnego oraz jednostek mu podległych, jak i podmiotów zewnętrznych: tych, które zgłosiły własne propozycje projektów znajdujące się na liście głównej, jak i podmiotów, które włączą się w ten proces realizując działania zgodne z postanowieniami LPR – wpisujące się w określone typy działań rewitalizacyjnych.

[29] Przyjęto, iż poziomem docelowym wskaźników powinna być średnia dla miasta, w niektórych przypadkach z uwagi na krótki okres programowania wartość docelowa została określona, jako połowa różnicy pomiędzy poziomem bazowym, a średnią.

Tabela 17. Matryca wskaźników programowych – obrazująca wartości bazowe i docelowe wskaźników, a także powiązanie celów rewitalizacji z poszczególnymi wskaźnikami (zaznaczone komórki w kolumnach odpowiadających poszczególnym celom)

		SFERA SPOŁECZNA					SFERA GOSPODARCZA		SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA				SFERA ŚRODOWISKOWA		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
W1. Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym [źródło: PUP, UMS]		Wskaźnik zostanie osiągnięty dzięki realizacji celów:													
Wartość bazowa - 2014 r.:	**10,3%**	1	2		4		6	7			10				
Wartość docelowa - 2023 r.:	**8,4%**														
W2. Udział osób długotrwale bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym [źródło: PUP; UMS]		Wskaźnik zostanie osiągnięty dzięki realizacji celów:													
Wartość bazowa - 2014 r.:	**6,3%**	1	2		4		6	7			10				
Wartość docelowa - 2023 r.:	**5,1%**														
W3. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej przypadających na 1 000 mieszkańców [źródło: MOPR; UMS]		Wskaźnik zostanie osiągnięty dzięki realizacji celów:													
Wartość bazowa - 2014 r.:	**130,8**	1	2	3	4	5	6								
Wartość docelowa - 2023 r.:	**100,0**														
W4. Liczba przestępstw stwierdzonych przypadających na 1 000 mieszkańców [źródło: KMP w Siedlcach; UMS]		Wskaźnik zostanie osiągnięty dzięki realizacji celów:													
Wartość bazowa - 2014 r.:	**21,6**	1			4	5			8						14
Wartość docelowa - 2023 r.:	**11,0**														
W5. Liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 1 000 mieszkańców [źródło: CEiDG; UMS]		Wskaźnik zostanie osiągnięty dzięki realizacji celów:													
Wartość bazowa - 2014 r.:	**211,5**						6	7	8	9	10				
Wartość docelowa - 2023 r.:	**215**														
W6. Średnia kwota podatku dochodowego od osób prawnych CIT na 1 podmiot gospodarczy [źródło: US w Siedlcach]		Wskaźnik zostanie osiągnięty dzięki realizacji celów:													

		SFERA SPOŁECZNA					SFERA GOSPODARCZA		SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA				SFERA ŚRODOWISKOWA		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Wartość bazowa - 2014 r.:	325,36 zł														
Wartość docelowa - 2023 r.:	450,00 zł						6	7	8	9	10				
***W7. Średnia kwota podatku dochodowego od osób fizycznych na 1 podatnika* [źródło: US w Siedlcach]**		Wskaźnik zostanie osiągnięty dzięki realizacji celów:													
Wartość bazowa - 2014 r.:	2 853,53 zł	1					6	7							
Wartość docelowa - 2023 r.:	3 150,00 zł														
W8. Frekwencja w wyborach samorządowych [źródło: PKW; UMS]		Wskaźnik zostanie osiągnięty dzięki realizacji celów:													
Wartość bazowa - 2014 r.:	44,2%	1			4										
Wartość docelowa - 2023 r.:	50,1%														
***W9. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności* [źródło: UMS]**		Wskaźnik zostanie osiągnięty dzięki realizacji celów:													
Wartość bazowa - 2014 r.:	18,0%	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Wartość docelowa - 2023 r.:	18,0%														
***W10. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności* [źródło: UMS]**		Wskaźnik zostanie osiągnięty dzięki realizacji celów:													
Wartość bazowa - 2014 r.:	18,7%	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Wartość docelowa - 2023 r.:	20,0%														
***W11. Liczba zgonów spowodowanych chorobami układu oddechowego w zgonach ogółem (dane dla miasta)* [źródło: GUS]**		Wskaźnik zostanie osiągnięty dzięki realizacji celów:													
Wartość bazowa - 2014 r.:	8,0%			3									12	13	14
Wartość docelowa - 2023 r.:	7,0%														

Przeprowadzona ewaluacja stanowić będzie cenny materiał analityczny umożliwiający wskazanie działań naprawczych w procesie rewitalizacji (o ile taka potrzeba zostanie zdiagnozowana) oraz zaprogramowanie kolejnych działań rewitalizacyjnych, które powinny zostać ujęte w zaktualizowanym LPR Miasta Siedlce lub innym, równoważnym dokumencie, którego przedmiotem będzie polityka rewitalizacyjna miasta. Postępy realizacji projektów rewitalizacyjnych i efekty, jakie wnoszą do odnowy obszaru rewitalizacji, będą niezależnie od przygotowywania okresowych raportów ewaluacyjnych badane na bieżąco. Zakłada się, że aktualizacja programu może wynikać również z bieżących obserwacji potrzeb interesariuszy rewitalizacji.

Po zaakceptowaniu raportu ewaluacyjnego przez Zespół ds. wdrażania LPR oraz komisje Rady Miasta Siedlce zostanie on, podobnie jak sprawozdania z monitoringu, udostępniony do wglądu na stronie internetowej Urzędu Miasta.